

Dienasgrāmata

Quod sentimus loquamur,
quod loquimur sentiamus!

VEcordia

Izvilkums L-TOM

Atvērts: 2008.02.02 11:15
Slēgts: 2008.02.10 18:20
Versija: 2018.09.05 17:57

ISBN 9984-9395-5-3

Dienasgrāmata «VECORDIA»

© Valdis Egle, 2018

ISBN

Marks Tvens. «Toms Sojers»

© public domain

Tās grāmatas vāks, no kuras ieskenēts šis teksts

Marks Tvens

TOMS SOJERS

Tulkojusi Mirdza Ķempe
Ar Valda Egles komentāriem

Impositum

Grīziņkalns 2018

Talis hominis fuit oratio,
qualis vita

Ievads

Ar šo es ievietoju Vekordijā vienu no pasaules visu laiku vislabākajām grāmatām.

Bez nepārspējamās mākslinieciskās vērtības tai piemīt vēl viena nepārvērtējama īpašība: tie, kas auguši kopā ar šo grāmatu, tie, kas bērnībā dzīvojuši tās pasaulē un uzsūkuši sevī tās garu, – tie nekad mūžā vairs nevar būt negodīgi.

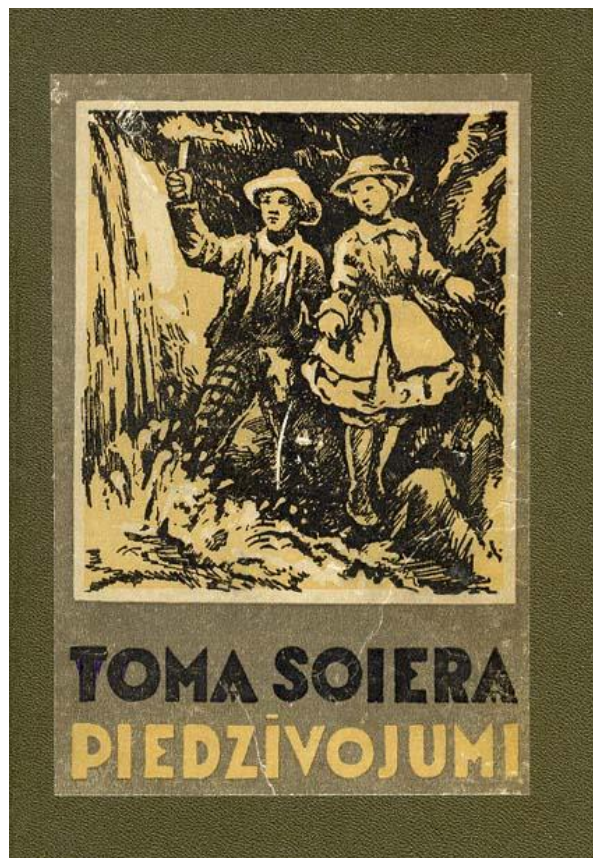
Tas godīguma, taisnīguma un augstsirdības gars, kas caurauž Marka Tvena «Tomu Sojeru», tāpat kā citas viņa grāmatas, ir mūsu sabiedrībā praktiski jau izzudis. Augu dienu vērojot dzīvē, televīzijā un presē nepārtrauktos melus, liekulību, blēdības, zagšanu, visu veidu prostitūciju utt. utml., tāds riebums pārņem dvēseli, ka negribas vairs ne dzīvot pašam, ne vispār vēl saglabāt cilvēku dzimumu. Un tad tādai izdedzinātai dvēselei ieskatīšanās «Toma Sojera» vai «Haklberija Fina» lappusēs ir kā glābējs balzāms, un gribas ar aizžņaugtu kaklu uzlikt roku uz šīs grāmatas vāka un zvērēt, kā viens otrs zvēr pie bībeles: «Tom Sojer, nekad nekad es nenodošu tos ideālus, ar kuriem mēs esam auguši, nekad es nepieņemšu viņu cūku morāli, nekad es neiešu ne uz kādiem kompromisiem ar tiem neliešiem!...».

Nevienā no tiem «Toma Sojera» latviešu izdevumiem, ko es esmu turējis rokās (bet turējis rokās es tos esmu kādus desmit), lai cik tas dīvaini, nav dots autora priekšvārds šai grāmatai. Nu, bet mans izdevums bez autora priekšvārda iztikt nekādi nevar, un tādēļ es to šeit dodu pats savā tulkojumā no angļu oriģināla.

Zemsvītras piezīmēs es vietām dodu salīdzināšanai oriģinālo angļu tekstu. Tas ir ņemts no «*The Project Gutenberg EBook*». Vispār Marka Tvena teksts laikam stipri atšķiras no standarta angļu valodas (jo viņš atdarina dialektu, kādā runā viņa varoņi). Bet, no otras puses, es zinu, ka VISAS man zināmās krievu elektroniskās bibliotēkas (un arī tā vienīgā latviskā, kura uz šo brīdi pastāv līdzās Vekordijai) satur ļoti nekvalitatīvus elektroniskos tekstus ar daudzām kļūdām. Tāpēc varbūt arī «Gutenbergas» bibliotēka satur kļūdas? Es nezināju, kas tieši ir drukaskļūda un kas – Marka Tvena specifisks dialekts, tāpēc piezīmēs dotos angļu tekstus nekādi neaiztiku, bet pārkopēju viens pret vienu.

Manas piezīmes, kā parasti, atzīmētas ar «V.E.»», bet pašā skenējamajā grāmatā atrodamās piezīmes dotas bez izmaiņām. Teksts ir skenēts no «Liesmas» 1968. gada izdevuma.

Ilustrācijas, kas pievienotas šai grāmatai, ir ņemtas (ja piezīmē nav teikts citādi) no diviem «Toma Sojera» latviešu izdevumiem: melnbaltās no LVI 1950. gada izdevuma, bet krāsainās no «Sprīdīša» 1993. gada izdevuma. Pēdējām autors ir Arvīds Būmanis, bet pirmajām nav norādīts. Taču šīs pašas melnbaltās gravīras ir arī «Prometeja» 1937. gada Maskavas izdevumā, un tajā latviešu grāmatā tās nāk, protams, no krievu izdevuma. Taču vai tās ir izgatavotas speciāli šim krievu izdevumam vai arī (drīzāk) ir paņemtas no kāda XIX gadsimta angļu izdevuma – to grūti pateikt. (Pirmajā, paša Marka Tvena 1876. gadā izdotajā «Tomā Sojerā» ilustrācijas bija citas).

Tās grāmatas vāks, no kuras es pirmoreiz iepazinu «Tomu Sojeru».¹

Tās grāmatas vāks, no kuras es pirmoreiz iepazinu «Tomu Sojeru».¹

Valdis Egle

2008. gada 6. februārī

¹ Tulkojusi Mirdza Ābola; Latvijas Valsts Izdevniecība, Rīgā, 1950.

Marks Tvens. Toma Sojera piedzīvojumi

Priekšvārds

Vairums šajā grāmatā aprakstīto piedzīvojumu ir patiešām notikuši; viens vai divi bija manis paša piedzīvoti, citi – manu skolasbiedru. Haks Fins ir tēlots no dzīves, Toms Sojers arī, bet ne no kāda viena indivīda – viņš ir trīs man pazīstamu zēnu īpašību kombinācija, un tādējādi ir arhitektoniska kompozīcija.

Pieminētās divvainās māņticības visas bija izplatītas starp bērniem un vergiem Rietumos šajā stāstā minētajā laikā – tas ir, pirms trīsdesmit vai četrdesmit gadiem.

Lai gan mana grāmata ir domāta galvenokārt zēnu un meiteņu laika kavēklim, bet es ceru, ka no tās nevairīsies arī vīrieši un sievietes, jo daļa no mana plāna bija mēģināt panākt, lai pieaugušie jauki atcerētos, kādi tie reiz bija, kā viņi juta, domāja un runāja, un kādos trakos pasākumos dažreiz bija iesaistīti.

Autors

Hartfordā, 1876.

Pirmā nodaļa

– Tom!

Neviens neatsaucās.

– Tom!

Neviens neatsaucās.

– Brīnums, kur tas puika pagaisis? Aū, Tom!

Vecā lēdija parāva brilles zemāk uz degungalu un pāri tām nopētīja visapkārt istabu, tad pabīdīja tās augstāk pāri degunam un raudzījās no briļļu apakšas. Viņa reti vai nekad neskatījās tieši caur brillēm, lai meklētu tik niecīgu objektu kā zēnu; jo šīs brilles bija viņas svētdienas glītums, viņas sirds lepnums, darinātas vairāk smalka izskata pēc, nevis valkāšanai – tikpat labi viņa būtu varējusi skatīties caur diviem plīts riņķiem. Kādu brīdi viņa stāvēja samulsusi, tad noteica, ne jau dusmīgi, bet pietiekami skaļi, lai to sadzirdētu mēbeles:

– Labi. Ja es šoreiz tevi nogrābšu, tad...

Viņa nepabeidza teikumu, jo noliecās un sāka ar slotu bikstīt pagultē, un pie katra grūdiņa viņai bija dziļi jāievelk elpa. No pagultes viņa iztrieca tikai kaķi.

– Savu mūžu neesmu redzējusi tādu palaidņa puiku!

Viņa piegāja pie atvērtajām durvīm, nostājās uz sliekšņa un pārļaida skatienu pāri tomātu stādiem un velnābolājiem, kas auga viņas dārzā. Bet Toma nebija. Tad ar paceltu balsi, lai to varētu tālu dzirdēt, krustmāte Pollija iesaucās:

– U – ū, Tom!

Aiz viņas kaut kas nošvīkstēja, viņa pagriezās īsti laikā, lai notvertu aiz svārku stērbeles mazu zēnu un neļautu tam aizbēgt.

– Te tu esi! Kā es neiedomājos par pieliekamo! Ko tu tur darīji?

– Neko.

– Neko! Paskaties uz savām rokām un savu muti. Ar ko tu esi notriepies?

Krustmāte Pollija izbiju-
sies pagriezās, bet Toms
metās bēgt.

– Nezinu, krustmāt.

– Bet es zinu. Ar ievārījumu, jā gan! Simtreiz esmu tev teikusi, ja tu vēl aiztiksi ievārījumu, noģērēšu tev ādu. Padod rīksti.

Rīkste izslējās gaisā – briesmas bija neizbēgamas.

– Ai! Paskaties atpakaļ, krustmāt!

Vecā lēdija kā viesulis apsviedās un spēji parāva uz augšu brunčus, it kā tos sargādama: tai pašā mirklī zēns laidās mukt, pārrāpās pār augsto dēļu sētu un pazuda aiz tās.

Kādu brīdi krustmāte Pollija² stāvēja pārsteigta, tad klusi iesmējās:

– Lai tas puika iet ratā! Bet vai es tiešām nekad nekļūšu gudrāka? Vai viņš šādi nav diezgan mani muļķojis, lai es vismaz šoreiz būtu pratusi piesargāties? Bet veci nelgas ir vislielākie nelgas. Vecu suni neizdresēsi – kā mēdz teikt. Ak tu mīļā debess, viņš katru dienu izgudro ko citu, un kā lai es paredzu, kas būs nākošo reizi. Acīm redzot, viņš zina, cik ilgi var mani ķircināt, iekams man uznāk dusmas, un viņš zina – ja spēj manas domas kaut mirkli atkal novirzīt vai mani iesmīdināt, tad dusmas tūlīt pāriet un es nespēju viņam pat vienreiz iesist. Es tiešām neizpildu savu pienākumu pret šo zēnu – tas Kungs to zina! Kas savu bērnu mīl, tas to pārmāca – tā rakstīts Svētajos Rakstos. Es zinu, ka krāju mums abiem tikai grēkus un ciešanas. Puikā iesēdies pats nelabais, bet ko lai dara! Viņš taču ir manas nabaga mirušās māsas dēls, un sirds neatļauj viņu pērt. Katrreiz, kad ļauju viņam iziet sveikā, mani moka sirdsapziņa, un katrreiz, kad viņam iesītu, mana vecā sirds gandrīz vai lūst. Šo pēcpusdienu viņš atkal slaidīsies un neies skolā, un es vienkārši būšu spiesta rīt viņam uzdot darbu, lai viņu sodītu. Man ir tik grūti likt viņam strādāt sestdienās, kad visi zēni ir brīvi, bet viņš par visu vairāk ienīst darbu, un man taču jāizpilda savs pienākums pret viņu, citādi es šo bērnu pazudināšu.

Toms tiešām noslaistījās un negāja uz skolu, bet pavadīja dienu visai tīkami. Viņš atnāca mājās vēl tieši laikā, lai palīdzētu mazajam nēģerēnam Džimam³ pirms vakariņām sazāģēt malku nākamajai dienai un saplēst skalus iekuram, – vismaz viņš atnāca tieši laikā, lai pastāstītu Džimam savus piedzīvojumus, kamēr Džims veica trīs ceturtdaļas darbu. Toma jaunākais brālis (vai patiesībā – pusbrālis) Sids⁴ jau bija pabeidzis savu daļu darba (salastījis skaidas), jo viņš bija kluss zēns un viņa raksturam nepiemita nekas dēkains un nemierīgs. Kamēr Toms ēda vakariņas un katrā izdevīgā brīdī čiepa cukurgraudiņus, krustmāte Pollija uzdeva viņam ļoti dziļus un viltīgus jautājumus, lai viņu pavedinātu uz izplāpāšanos, kas atklātu viņa pārkāpumus. Kā daudzas vientiesīgas dvēseles viņa iedomājās, ka viņai piemīt sarežģītas un noslēpumainas diplomātijas talants, un viņai patika savas viegli saredzamās viltībiņas iztēloties kā negantākās viltības brīnumus.

– Tom, vai skolā bija diezgan silti? – viņa jautāja.

– Jā, 'm⁵.

– Varen silti, vai ne?

– Jā, 'm.

– Vai tev negribējās nopeldēties, Tom?

Toms viegli izbijās – viņā pamodās nepatīkamas aizdomas. Viņš vērtīgi paskatījās krustmātes Pollijas sejā, bet tā neko neizpauca.

– Nē, 'm, ne visai! – viņš sacīja.

Vecā lēdija pastiepa roku un aptaustīja Toma kreklu, pēc tam piebilda:

– Bet tagad tu neesi pārāk sakarsis.

Viņas lepnumam glaimoja apziņa, ka pārlicinājusies par to, vai krekls ir sauss, nevienam nenojaužot, kas viņai prātā. Tomēr, par spīti viņas gudrībai, Toms tagad saprata, no kurienes vējš pūš, tāpēc aizsteidzās priekšā viņas nākošajam gājienam.

– Mēs pabāzām galvas zem ūdens sūkņa – mani mati vēl ir mitri. Paraugi!

Krustmāti Polliju kaitināja, ka viņa nebija ievērojusi tik svarīgu pierādījumu un nparedzējusi šādu triku. Tad viņai radās jauna iedvesma.

– Tom, bet tu taču neatārdīji manis piešūto krekla apkakli, kad lēji ūdeni sev uz galvas?

Atpogā svārkus!

² V.E.: Oriģinālā: *aunt Polly*.

³ V.E.: Oriģinālā: *Jim, the small colored boy*.

⁴ V.E.: Oriģinālā: *half-brother Sid*. Ar Sidu grāmatā ir attēlots Marka Tvena jaunākais brālis Henrijs (septītais un pēdējais bērns Klemensu ģimenē; Semjuels – Marks Tvens – bija sestais). Epizode ar apkaklīti, baltiem un melniem diegiem ir reāla: Henrijs šādi nodeva vecāko brāli Semu (Marku Tvenu), un tas dabūja brāzienu, bet pēc tam pa logu uzmeta nodevējam uz galvas lielu arbūza mizu.

⁵ 'm – saīsinājums no vārda «madam», ko Anglijā un Amerikā lieto, godbijīgi uzrunājot sievieti. *Tulk. red.*

Bailes Toma sejā izgaisa. Viņš atpogāja svārkus. Krekla apkakle bija kārtīgi piešūta.

– Nu labi, niekalbi, ej vien. Es biju pārliccināta, ka neesi bijis šodien skolā, bet gājis peldēties. Tomēr es tev piedodu, Tom. Manuprāt, tu esi piesardzīgs kā apsvilinājies kaķis, bet, kā mēdz teikt, – labāks, nekā izskaties. **Šoreiz.**

Viņa bija pa pusei noskumusi, ka viņas viltība nav izdevusies, un pa pusei priecīga, ka vismaz vienreiz Toms uztenterējies uz paklausības ceļa.

Bet Sidnejs piebilda:

– Zini, man liekas, ka tu piešuvi viņa apkakli ar baltiem diegiem, bet te ir melni diegi.

– Kā tā! Es taču to piešuvu ar baltiem diegiem, Tom!

Bet Toms nenogaidīja, kas notiks tālāk. Skriedams laukā pa durvīm, viņš iesaucās:

– Sidij, par to tu gan dabūsi!

Nokļuvis drošā vietā, Toms apskatīja divas lielas šujamadas, kas bija iespraustas viņa svārku atlokā, ap tām bija aptīti diegi – ap vienu adatu balti, ap otru melni. Viņš iesaucās:

– Viņa to nekad nebūtu pamanījusi, ja Sids neizplāpātos. Sasodīts! Dažreiz viņa piešuj apkakli ar baltu, dažreiz ar melnu diegu. Kaut jel, pie joda, viņa šūtu tikai ar vienas krāsas diegiem, jo es nevaru šīs maiņas atcerēties. Bet Sidam es par to aplauzīšu sprandu. Es viņu pārmācīšu!

Toms nebija pilsētiņas paraugzēns. Viņš zināja, kādam jābūt paraugzēnam, – un šī suga viņam derdzās! Pēc divām minūtēm un pat vēl ātrāk viņš bija aizmirsis visas savas raizes. Ne jau tāpēc, ka tās būtu bijušas mazāk smagas un rūgtas kā pieaugušo raizes, bet viņā pēkšņi iedegās kāda jauna un spēcīga aizraušanās, kas izdzina no prāta visu nepatīkamo, tāpat kā pieaugušie aizmirst savas neveiksmes, kad viņus satrauc kāds jauns pasākums.

Šī jaunā aizraušanās bija vērtīgs, neparasts svilpošanas paņēmieni, ko viņš nupat bija iemācījies no kāda nēģera un nepacietībā dega to izmēģināt. Tas bija it kā savdabīgs putna svilpiens, mīksti plūstoši treļļi, kas radās, kad svelpjot arvien piešāva mēli pie aukslējām. Lasītājs šo paņēmieni droši vien atcerēsies, ja pats kādreiz bijis zēns. Čaklums un vērtība Tomam palīdzēja drīz apgūt šo iemaņu, un, kad viņš aizklaīvoja tālāk pa ielu, viņa mute bija pilna jauku skaņu un dvēsele pateicības. Viņš jutās gluži kā astronoms, kas atklājis jaunu planētu, – neapšaubāmi zēna prieks bija daudz spēcīgāks, dziļāks un skaidrāks nekā tas, ko spēj izjust astronoms.

Vasaras vakari bija gari. Vēl nebija tumšs. Pēkšņi Toms svilpienu aprāva. Viņa priekšā iznira svešinieks – kāds zēns, mazliet garāks par viņu augumā. Nepazīstama persona – vienalga kāda dzimuma un kāda vecuma – bija ievērtības cienīga parādība tik nožēlojamā pilsētiņā kā Sentpītersbergā⁶. Šis zēns turklāt bija labi ģērbies – labi ģērbies darbdienā! Vienkārši neticami! Viņa cepure bija ļoti izskatīga, cieši sapogātie zilās vadmalas svārkī – jauni un glīti, tāpat arī bikses. Viņam kājās spīdēja kurpes, kaut gan bija tikai piektdiena. Viņam bija pat kaklasaite no spilgtas lentas. Viņš izskatījās tik pilsētniecisks, ka Toms jutās līdz sirds dziļumiem aizvainots. Jo ilgāk Toms skatījās uz šo krāšņo brīnumu un jo augstāk cēla degunu, parādīdams nicību par viņa grezno tērpu, jo nodilušāks viņam šķita paša apģērbs. Abi zēni klusēja. Ja viens pakustējās, tūlīt pakustējās arī otrais – bet tikai sāniski, pa apli. Ilgi viņi tā stāvēja vaigs pret vaigu, acs pret aci. Beidzot Toms teica:

– Es varu tevi piekaut.⁷

– To tikai es gribētu redzēt!

– Es to varu izdarīt!

– Tu nevari vis.

– Varu gan!

– Nevari!

– Varu!

– Nevari!

– Varu!

– Nevari!

Nepatīkams klusums. Tad Toms jautāja:

– Kā tevi sauc?

– Kāda tev daļa?

⁶ Amerikāņi daudzām savām nelielām pilsētiņām devuši skanīgus citu valstu galvaspilsētu nosaukumus. Viņiem ir vairākas Parīzes, trīs vai četras Jeruzalemes, Konstantinopole u.c. Šeit aprakstītā pilsēta nosaukta tā laika Krievijas galvaspilsētas vārdā. – *Tulk. red. V.E.:* Ar Sentpītersburgu grāmatā ir attēlota Hanibalas pilsētiņa, kur pagāja Marka Tvena bērnība; Klemensi tur ieradās 1839. gadā, kad nākošajam Markam Tvenam bija nepilni 4 gadi. Tajā laikā Hanibalā bija apmēram 1000 iedzīvotāju, bet Marka Tvena jaunības laikā – jau 3000.

⁷ *V.E.:* Oriģinālā: *I can lick you!*

– Gan es tev parādīšu, kāda mana daļa!
 – Nu, kāpēc tad neparādi?
 – Ja tu vēl daudz runāsi, es to darīšu!
 – Runāšu vēl daudz, daudz, daudz! Dzirdēji?
 – Tu laikam iedomājies, ka esi briesmīgi smalks, vai ne? Ja es gribētu, varētu tevi nogāzt ar vienu roku.

– Kāpēc tad negāz, ja vari!
 – Es to darīšu, ja tu vēl ilgi te ākstīsies.
 – Kā tad! Ir jau daudzi tādi redzēti kā tu.
 – Smalkais! Tu nu gan iedomājies, ka esi nezin kas!
 Kāda tev cepure!

– Vari samīcīt šo cepuri, ja tā tev nepatīk, vai noraut – bet tad iepriekš saskaiti savus kaulus.

– Tu esi melis!
 – Pats esi melis!
 – Tu esi plātībnieks un glēvulis!
 – Laidies lapās!
 – Tu... ja man te vēl ilgi būs jāklusās tavās bezkaunībās, es tev gāzīšu ar akmeni pa pauri.

– Kā tad, tu jau gāzīsi!
 – Jā gan!
 – Kāpēc tad negāz? Ko tu visu laiku draudi? Kāpēc nedari? Tāpēc, ka tev bail.
 – Man nav bail.
 – Ir gan!
 – Nav!
 – Ir gan!

Atkal klusums, atkal abi viens otrā iurbās skatieniem, sāniski viens otru apriņķodami. Pēkšņi viņi nostājās plecs pie pleca.

– Pazūdi no šejienes! – Toms iesaucās.
 – Pazūdi pats!
 – Es neiešu!
 – Es arī nē!

Tā viņi abi stāvēja, katrs balstīdamies uz sāniski izspertas kājas, no visa spēka grūstīdamies viens otrā raudzīdamies naidā kvēlojošām acīm. Bet neviens nespēja gūt virsroku. Abi cīnījās, līdz sakarsa un pietvīka, tad atvilka elpu, viens otru piesardzīgi vērodami, un Toms iesaucās:

– Tu esi glēvulis un kucēns! Es pateikšu savam lielajam brālim, un viņš tevi nogāzīs zemē ar savu mazo pirkstiņu, un es ieteikšu viņam to izdarīt.

– Tu domā, ka es baidos no tava lielā brāļa? Man pašam ir vēl lielāks brālis – un viņš tavējo kā nieku pārmetīs pār žogu. (Abi brāļi bija izdomāti).

– Tie ir meli!
 – Tukši vārdi, kas neko nepierāda!

Toms ar kājas lielo pirkstu novilkta svītru smiltīs un teica:

– Pamēģini tikai pārkāpt tai pāri, un es tev vilkšu tā, ka tu vairs nepiecelies. Katrs, kas to iedrošināsies, būs beigts kā muša.

Svešais zēns tūlīt pārkāpa pāri svītrai un teica:

– Tu man draudēji, tagad rādi darbus!
 – Neuzbāzies man, bet labāk piesargies.
 – Tu teici, ka mani piekausi, kālab tad to nedari?
 – Pie joda! Par diviem centiem es tiešām tev sadošu!

Svešais zēns izņēma no kabatas divus lielus vara naudas gabalus un zobodamies sniedza tos Tomam.

Toms izsita naudu viņam no rokas.

Nākošajā mirklī abi zēni saķērušies jau valstījās smiltīs, plēsdamies kā divi kaķi, – kādu minūti plūca un raustīja viens otru aiz matiem un drēbēm, spieda un skrāpēja viens otram degunu, aplādāmi sevi ar putekļiem un slavu. Beidzot jūklis guva noteiktu apveidu, kaujas dūmakā iznira Toms, sēdēdams jāšus uz svešā zēna un daudzīdams viņu ar dūrēm.

– Bļauj! diezgan! – viņš sauca.

Ja tu neapklusīsi, es tev galvu noraušu.

Zēns tikai centās atbrīvoties. Viņš raudāja – galvenokārt no dusmām.

– Bļauj: diezgan! – un Toma dūres turpināja daudzīt zēnu.

Beidzot svešais izdvesa neskaidru:

– 'iezgan!

Toms viņu palaida vaļā un noteica:

– Tagad tu esi dabūjis mācību. Un nākošo reizi labi apskaties, ko tu gribi izmuļķot.

Svešais zēns aizskrēja, purinādams putekļus no drēbēm, elsdams un sprauslādams, šad tad atskatīdamies kratīja galvu un draudēja nākošo reizi ar Tomu izrēķināties, kad viņu nogrābšot.

Toms atbildēja ar skaļām nievām un gāja prom uzpūtīes kā gailis. Tiklīdz viņš bija pagriezis muguru, svešais zēns, paķēris akmeni, svieda to un trāpīja Tomam starp lāpstīnām, tad metās bēgt kā antilope. Toms dzinās nodevējam pakaļ līdz viņa mājām un tā noskaidroja, kur zēns dzīvoja.

Viņš kādu laiku nostāvēja sardzē pie vārtiem, aicinādams ienaidnieku nākt ārā, bet tas tikai pie loga vaibstījās un izaicinājumu noraidīja. Beidzot iznāca ienaidnieka māte un nosauca Tomu par ļaunu, samaitātu, rupju zēnu, un pavēlēja viņam aiziet. Toms aizgāja, bet izteicās, ka šo puiku viņš paturēšot acīs.

Toms pārradās mājās vēl – un kad uzmanīgi iekāpa pa logu, uzgrūdās krustmātei, kas tur stāvēja paslēpusies. Kad viņa ieraudzīja, kādas izskatās Toma drēbes, viņas nodoms – pārvērst viņa sestdienas brīvlaiku nebrīvē un smagā darbā, kļuva tēraudciets.

Otrā nodaļa

Uzausa sestdienas rīts, un daba šai vasaras dienā bija gaiša un spīrgta, un dzīvības pārpilna. Ik sirdī skanēja dziesma, un, ja sirds bija jauna, tad tās melodija plūsmoja pāri lūpām. Visas sejas bija liksmas un soļi spārnoti. Ziedēja baltās akācijas, un ziedu smarža vēsvoja gaisā.

Kardifa pakalns⁸, kas slējās viņpus pilsētiņai, krāšņi zaļoja, un, būdams krietni tālu, izskatījās kā Apsolītā zeme: pasakains, mierīgs un aicinošs.

Toms iznāca uz ielas, nesdams spaini ar balto krāsu un garu otu. Viņš aplūkoja sētu, un prieks viņā apdzisa. Dziļa grūtsirdība uzmācās viņa dvēselei. Trīsdesmit jardu gara un deviņas pēdas augsta sēta. Dzīve šķita tukša un viņa esamība smaga nasta. Nopūzdamies viņš iemērca otu krāsā un pārvilka ar to pār augšējo dēli; atkārtoja šo kustību divi reizes, salīdzināja nenozīmīgo nobalsināto svītru ar sētas nepārskatāmo nekrāsoto plašumu un bezcerīgi atsēdās uz koka kastes.

Pa vārtiem lēkādams izskrēja Džims ar skārda spaini rokā, dziedādams «Bufalo meitenes»⁹. Nest ūdeni no pilsētas ūdens sūkņa Tomam vienmēr bija šķītis pretīgs darbs, bet šodien tas vairs nelikās tik nepatīkams. Viņš atcerējās, ka pie sūkņa vienmēr sapulcējas daudz ļaužu. Baltie, mulatu un nēģeru zēni un meitenes tur vienmēr gaida savu kārtu, atpūšas, maina rotaļlietas, strīdas, kaujas un plosās. Viņš atcerējās arī, ka Džims ar ūdens spaini mēdz atgriezties tikai pēc stundas, lai gan sūknis atrodas nepilnus simtpiecdesmit jardu no mājām – un parasti kāds vienmēr aiziet viņam pakaļ.

Toms teica:

– Paklau, Džim, – es atnesīšu ūdeni, ja tu mazliet pabalsināsi sētu.

Džims pakratīja galvu un atbildēja:

– Nevaru, master¹⁰ Tom. Vecā misis teica, lai es ejot pēc ūdens un neapstājoties un nedauzoties ne ar vienu. Viņa teica, ka māsters Toms mani gan aicināšot balsināt sētu, bet tad lai es tikai ejot tālāk un darot savu darbu, – balsināšanu viņa pati pārbaudīšot.

– Nebēdā par to, ko viņa saka, Džim. Tā viņa vienmēr runā. Dod šurp spaini, es būšu prom tikai vienu minūti. Viņa to nemaz neuzzinās.

– Ai, es nedrīkstu, master Tom. Vecā misis man noraus galvu. Nudien noraus.

– Viņa! Viņa pat nespēj nevienu nopērt – dažreiz iesit kādam pa galvu ar uzpirkstēni – un vai kāds no tā baidās, pasaki man? Viņa runā, briesmīgi draudēdama, bet, vārdi taču nenodara sāpes, ja vien viņa neraud. Džim, es tev došu marmora bumbiņu. Es tev došu baltu stikla bumbiņu.

Džims sāka šaubīties.

– Baltu bumbiņu, Džim. Tā labi ripo.

– Vai, tā ir gan varen jauka bumbiņa! Bet, master Tom, man traki bail no vecās misis.

– Saki, ja vēlies – varu tev parādīt savu slimo pirkstu.

⁸ V.E.: Oriģinālā: *Cardiff Hill*. Reālajā dzīvē tas bija Holideja kalns Hanibalā.

⁹ V.E.: Oriģinālā: *Buffalo Gals*.

¹⁰ Jaunais kungs. (neparakstīta piezīme grāmatā – V.E.).

Mazais Džims bija tikai cilvēks – šāds kārdinājums bija viņam pārāk liels. Viņš nolika spaini, paņēma balto bumbiņu, noliecās pār Toma kājas pirkstu un ar lielu vērtību to aplūkoja, kamēr Toms atraisīja apsēju. Nākošajā acumirklī viņš ar savu spaini un smeldzošu dibenu skrēja prom pa ielu. Toms sparīgi balsināja sētu, un krustmāte Pollija aizgāja no kaujas lauka ar tupeli rokā un uzvaras prieku acīs.

Bet Toma rosīgums nebija ilgs. Viņš sāka domāt par to, cik jauki bija iecerējis pavadīt šo dienu, un viņa skumjas pieauga. Drīz visi brīvie zēni trauksies lēkādami šeit garām visvisādos brīnišķos pārgājienos un briesmīgi viņu izsmies, tāpēc ka viņam jāstrādā, – šīs domas dedzināja kā uguns. Viņš izvilka savus dārgumus un sāka tos aplūkot – salauztas rotaļlietas, stikla un marmora bumbiņas un dažādi nieki – varbūt pietiekami, lai apmainītos ar darbiem, bet nepietiekami, lai nopirktu kaut pusstundu brīvības. Viņš iebāza atkal kabatā savu trūcīgo mantību un atmeta domu uzpirkt zēnus. Šai tumšajā un bezcerīgajā mirklī viņu pēkšņi apstaroja iedvesma. Patiesi – liela, brīnišķīga iedvesma! Viņš satvēra otu un sāka mierīgi strādāt. Šai mirklī parādījās Bens Rodžers – tieši tas zēns, no kura izsmiekla viņš visvairāk baidījās. Bens tuvojās lēkādams un šūpodamies – skaidri redzams, ka viņa sirds ir viegla un nodomi augsti lidojoši. Viņš ēda ābolu un laiku pa laikam stiepti, melodiski iegaudojās, pēc tam dobajā balsī skandēja bim-bam-bam, bim-bam-bam, jo patlaban tēloja tvaikoni.

Pienācis tuvāk, viņš palēnināja gaitu, devās uz ielas vidu, nosliecēs zemu uz labo bortu un lēni, smagi un svinīgi griezās apkārt, jo viņš atdarināja tvaikoni «Lielais Misuri» un apzinājās, ka tas brauc deviņas pēdas dziļā ūdenī. Bens bija reizē tvaikonis, kapteinis un kuģa zvans, tāpēc viņam bija jāiedomājas, ka viņš stāv uz sava klāja, dod pavēles un pats tās izpilda.

– Stāt, ser! Kling – ling – ling!

Kustība uz priekšu gandrīz izbeidzās, un viņš lēnām tuvojās ietvei.

– Atpakaļ! Kling – ling – ling!

Viņa rokas stingri izstiepās gar sāniem.

– Kuģa pakaļgalu pagriezt pa labi! Kling – ling – ling! Čuk – čuk – čuk – čuk!

Viņa labā roka šai laikā vēzējās plašos lokos, jo tēloja četrdesmit pēdu lielo tvaikoņa ratu.

– Stūri pa kreisi! Kling – ling – ling! Čuk – čuk – čuk!

Tagad lokus veidoja kreisā roka.

– Stop pa labi! Kling – ling – ling! Stop pa kreisi! Labo bortu lēnām uz priekšu! Stop! Ārējam ratam lēnu gaitu. Kling – ling – ling! Čuk – čuk – čuk! Izsviest tauvu! Veicīgāk! Pasviediet tauvas cilpu – ko jūs tur kavējaties! Apmetiet cilpu stabam! Pievirzieties piestātnei – stāt! Apturēt mašīnas, ser! Kling – ling – ling! Šššt – šššt – šššt – viņš atdarināja tvaika krānu šņākoņu.

Toms turpināja balsināt sētu, neveltīdams tvaikonim nekādu uzmanību. Bens viņā kādu laiku skatījās, tad iesaucās:

– Hi – hi! Tu esi gan dimbā, ko?

Toms neatbildēja. Viņš ar meistara aci nopētīja savu pēdējo otas triepienu, tad viegli pārvilka ar otu vēlreiz jau nobalsinātajai vietai un atkal vēroja rezultātu. Bens piestājās blakus Tomam. Ieraugot ābolu, Tomam saskrēja siekalas mutē, bet viņš neatlaidīgi turpināja savu darbu. Bens iesaucās:

– Hello, vecais zēn! Tev jāstrādā, ko?

– Ā, tas esi tu, Ben! Es nemaz nepamanīju.

– Klausies, es eju peldēties. Tu jau laikam arī gribētu peldēties? Bet tev taču uzdots darbs!

Vai ne?

Toms zēnu mirkli uzlūkoja, tad jautāja:

– Ko tu sauc par darbu?

– Vai tad tas nav darbs?

Toms atkal sāka balsināt sētu un nevērīgi atbildēja:

– Varbūt tas ir darbs, varbūt nav. Es zinu tikai vienu:

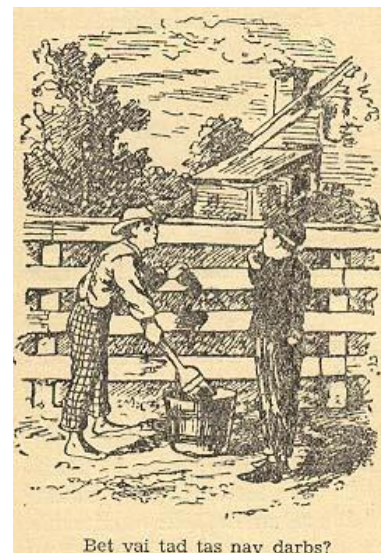
Tomam Sojeram tas patīk.

– Ko nu pūt – tu taču negribēsi man iestāstīt, ka tev tas patīk?

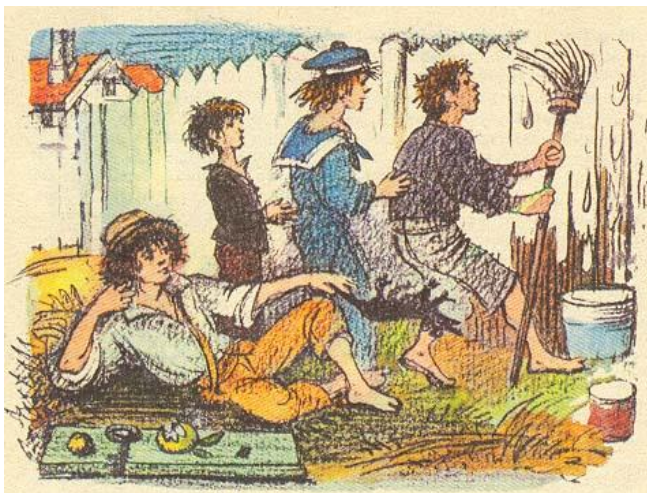
Ota turpināja savu kustību.

– Vai man tas patīk? Kāpēc lai man nepatīktu? Katru dienu jau zēniem nav tādas izdevības balsināt sētu!

Tas stāvokli parādīja citā gaismā. Bens vairs negrauzā ābolu. Toms skaisti vilka otu uz priekšu un atpakaļ, atkāpās, lai pārbaudītu paveikto, šur tur vēl uzlika pa triepienam – atkal kritiski aplūkoja krāsojumu. Bens vēroja katru viņa kustību, aizvien vairāk ieinteresēts un aizrauts. Beidzot viņš sacīja:

Bet vai tad tas nav darbs?

– Ben, es to labprāt darītu – patiesi. Bet krustmāte Pollija... zini, Džims jau arī gribēja krāsot, bet viņa neatļāva. Sids arī gribēja, bet viņa arī Sidam neatļāva. Nu, vai tu saproti, kādā es esmu ķezā? Ja nu tu sāc balsināt un tev kaut kas pēkšņi misējas...

– Niekā, es būšu tikpat uzmanīgs kā tu. Ļauj man pamēģināt. Paklau, es tev došu sava ābola serdi.

– Labi – lai iet. Bet, Ben, – tomēr labāk nē, es baidos...

– Es tev došu visu ābolu.

Toms iedeva viņam otu, nepatikā savilcis seju, bet sirds dziļumos priecādamies. Un, kamēr bijušais tvaikonis «Lielais Misuri» saules karstumā strādāja un svīda, atvaļinātais mākslinieks atsēdās turpat blakus paēnā uz mucas, šūpoja kājas, šmakstinādams ēda ābolu un gudroja, kā vēl pievārēt citus vientiešus. Izdevības netrūka – ik pēc brīža garām klenderēja zēni – viņi nāca, lai Tomu izsmietu, bet palika, lai balsinātu sētu. Kad Bens jau bija galīgi nokausēts, Toms par labi saglabājušos papīra pūķi kā nākošajam piešķīra tiesības balsināt sētu Bilijam Fišeram, un kad Bilijš nogura, šīs tiesības nopirka Džonijš Millers par beigtu žurku, kas bija piesieta auklā, lai to varētu vicināt, un tā tālāk, un tā tālāk, stundu pēc stundas.

Un ap pēcpusdienas vidu Toms vairs nebija trūcīgs zēns kā rīta pusē, bet neskaitāmu bagātību īpašnieks. Bez jau pieminētajām lietām viņam tagad piederēja divpadsmit marmora bumbiņas, salūzis blumizeris, zila pudeles stikla lauska, caur kuru varēja skatīties, no spolītes izgatavots revolveris, sabojāta atslēga, krīta gabaliņš, karafes stikla aizbāznis, alvas zaldātiņš, divi varžu kurkuļi, sešas petardes, vienacains kaķēns, misiņa durvju rokturis, suņa kakla siksnā, – tikai nebija paša suņa, – naža spals, četras apelsīnu mizas un kāds vecs, izlo-dzījies loga ietvars.

Visu laiku viņš bija jauki, patīkami slinkojis daudzu zēnu sabiedrībā, un sētu klāja trīskārtējs krāsojums! Ja nebūtu pietrūcis balsināmā, viņš visus pilsētiņas zēnus iedzītu bankrotā.

Toms atzina, ka pasaule nemaz nav tik tukša. Pats to nezinādams, viņš bija atklājis svarīgu cilvēku rīcības likumu – proti, lai liktu kādam vīram vai zēnam kādu lietu ļoti iekārot, nepieciešams, lai tā būtu grūti sasniedzama.

Ja Toms būtu bijis tik liels un gudrs filozofs kā šīs grāmatas sacerētājs, viņš saprastu, ka darbs ir tas, ko liek darīt pienākums, bet rotaļa tas, ko darīt neliek pienākums. Šī atziņa palīdzētu viņam izprast, kāpēc pagatavot mākslīgas puķes, mīt kājminamās dzirnas ir darbs, bet sist ķeģļus vai uzkāpt Monblanā – tikai izprieca. Anglijā dzīvo bagāti džentlmeņi, kas vasarā ik dienas vada četrjūga karietes,

likdami zirgiem noskriet divdesmit vai trīsdesmit jūdžu, tāpēc ka šī privilēģija diezgan dārgi izmaksā, bet, ja viņiem piedāvātu algu par šo izpriecu, tā tūlīt pārvērstos darbā, un viņi no braukšanas atteiktos.

Trešā nodaļa

Toms nostājās krustmātes Pollijas priekšā, kas sēdēja pie atvērta loga mājīgajā dibentelpā, kura reizē bija guļamistaba, ēdamistaba un bibliotēka. Glāsmainais vasaras gaiss, veldzējošais klusums, puķu smaržas un iemidzinošā bišu sanoņa bija panākusi savu – krustmāte snauda, klanīdama galvu pār savu adīkli, jo viņas vienīgais laika kavētājs – kaķis bija iemidzis viņas klēpī. Drošības pēc brilles bija uzbīdītas uz viņas sirmajiem matiem. Viņa bija pārliecināta, ka Toms no darba jau sen aizbēdzis, un izbrīnījās, ka viņš tik bezbailīgi atkal sevi nodod viņas varā.

Toms jautāja:

- Vai tagad varu iet rotaļāties, krustmāt?
- Ko – jau? Cik tad tu esi paveicis?
- Visu, krustmāt.
- Tom, nemelo man! Es to nevaru paciest.
- Es nemeloju, krustmāt. Viss padarīts!

Krustmāte Pollija diez kā neticēja šim apgalvojumam. Viņa izgāja pati apskatīties un būtu bijusi apmierināta, ja Toma vārdi vismaz par divdesmit procentiem izrādītos patiesi. Ieraudzījusi, ka visa sēta nobalsināta un nevis vienkārši nobalsināta, bet vairākkārt ar lielu māku krāsota un pārkrāsota, un pat uz zemes bija novilkta balta svītra, viņa aiz izbrīna zaudēja valodu. Tad viņa iesaucās:

- Patiesi neticami! Bet jāatzīst: tu proti strādāt, ja vien gribi, Tom!

Tad viņa pavājināja uzslavu, piebilzdama:

– Taču gribēt tu gribi varen reti, tas gan jāsaka. Labi, ej un rotaļājies, tikai pielūko, ka atgriezies vismaz nedēļas laikā, citādi es tev noģērēšu ādu.

Krustmāte bija tik sajūsmināta par Toma spožo sasniegumu darbā, ka ieveda viņu pieliekamajā, izvēlējās tur lielisku ābolu un pasniedza to viņam, norunādama garu pamācību par to, ka ikviena dāvana kļūst vērtīgāka un dod lielāku baudu, ja tā iegūta bez apgrēcības, ar tikumisku centību. Un kamēr viņa nobeidza savu runu ar skaistiem bībeles citātiem, Toms nočiepa pildītu pankūku.

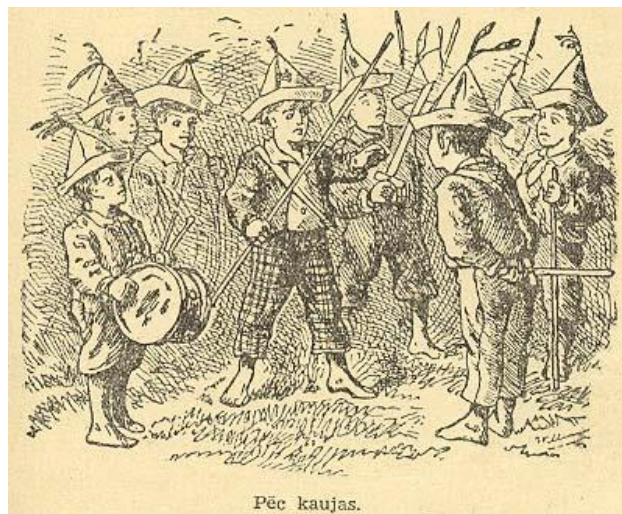
Tad viņš izlavījās laukā un ieraudzīja Sidu, kas gāja augšā pa kāpnēm, kuras atradās mājas ārpusē un veda uz otrā stāva dibentelpām.

Turpat pa rokai bija zemes pikas, un acumirkļi tās virpuļoja pa gaisu. Pikas bira pār Sidu kā krusa, un, iekams krustmāte Pollija paguva atjēgties no pārsteiguma un steigties Sidam palīgā, sešas vai septiņas pikas jau trāpīja mērķi, bet Toms pārmetās pār sētu un aizbēga.

Sētai bija gan vārti, bet Toms parasti tā steidzās, ka nekad tos nelietoja.

Tagad viņa sirds bija mierīga, jo viņš bija atmaksājis Sidam par to, ka tas pievērsa krustmātes uzmanību melnajiem diegiem un iegrūda viņu nepatikšanās.

Toms apskrēja apkārt mājai un iznāca uz dubļainas gatves aiz krustmātes govju kūts. Viņš tagad bija drošībā. Viņu nevarēja ne notvert, ne sodīt, un viņš steidzās uz pilsētas laukumu, kur, kā iepriekš norunāts, bija sapulcējušies divi zēnu «karapulki», lai dotos kaujā. Toms bija vienas armijas ģenerālis, Džo Harpers¹¹ (viņa sirds draugs) otras armijas ģenerālis. Šie lielie virspavēlnieki uzskatīja par sevis necienīgu cīnīties kopā ar visiem – tas vairāk piederējās sīkajiem gariņiem – viņi abi apsēdās blakus uz pakalniņa un no turienes vadīja kaujas operācijas ar pavēlēm, kuras nodeva saviem adjutantiem. Pēc ilgas un smagas kaujas Toma armija izcīnīja lielu uzvaru. Tad saskaitīja kritušos, apmainīja gūstekņus, vienojās par jaunu domstarpību sākumu un

¹¹ V.E.: Oriģinālā: *Joe Harper*. Ar Džo Harperu grāmatā ir attēlots Marka Tvena bērnības draugs Vils Bouens.

norunāja dienu izšķirīgajai kaujai. Pēc tam abas armijas sakārtojās ierindā un aizsoļoja, bet Toms devās mājup viens.

Iedams garām mājai, kurā dzīvoja Džefs Tečers¹², viņš ieraudzīja dārzā svešu meiteni – skaistu, mazu būtni zilām acīm un dzelteniem matiem, kas bija sapīti divās garās bizēs, tērpušos baltā vasaras kleitīnā un izšūtās garās biksītēs. Slavas vainagotais varonis bija pieveikts bez viena vienīga šāviena. Zināmā Emija Lorensa¹³ izgaisa no viņa sirds, neatstādama tur pat nevienu atmiņu par sevi! Viņš bija domājis, ka mīl viņu neprātīgi, uzskatījis savas dedzīgās jūtas par pielūgsmi – un, paskat, tā ir bijusi tikai niecīga, sīka patika. Vairākus mēnešus viņš bija nopulējies iekarot viņas sirdi, un pirms nepilnas nedēļas viņa tam bija atzinusies mīlestībā¹⁴. Tikai septiņas īsas dienas viņš jutās laimīgākais un lepnākais zēns pasaulē, un tagad vienā īsā acumirkļī Emija bija izgaisusi no viņa sirds kā nejauša viešņa, kuras apciemojums beidzies.

Paslepšus viņš dievinādams vēroja šo jauko eņģeli, līdz redzēja, ka tā viņu pamanījusi. Tad viņš izlikās, it kā nemaz nejestu viņas klātieni un sāka «sevi izrādīt» ar visādiem aušīgiem pui-ciskiem paņēmienu, lai iegūtu viņas apbrīnu. Kādu laiku viņš tā ērmojās, bet pamazām, izdarot kādu ļoti bīstamu vingrojumu, viņš pašķielēja sāņus un redzēja, ka meitene aiziet mājas virzienā. Toms piegāja pie sētas un atbalstījās uz tās noskumis un tomēr cerībā, ka viņa kādu brīdi vēl pakavēsies. Viņa brītiņu apstājās uz kāpnēm un tad tuvojās durvīm. Toms smagi nopūtās, kad viņa spēra kāju pāri sliksnim. Bet viņa seja tūlīt atplauka, jo mirkli pirms aiziešanas viņa pārsvieda pāri sētai atraitnītes ziedu.

Zēns pieskrēja pie puķes un apstājās no tās pāris pēdu atstatumā, tad pielika roku virs acīm un sāka vērot ielu, it kā būtu tur saskatījis kaut ko interesantu. Pēc tam viņš pacēla kādu salmiņu un, atliecis galvu tālu atpakaļ, mēģināja to noturēt līdzsvarā uz sava deguna. Tā, šurpu turpu kustēdamies, Toms virzījās aizvien tuvāk atraitnītei, līdz aizsniedza to ar kailo pēdu, lokanie kājas pirksti satvēra puķi, un viņš aizlēca ar savu dārgumu un pazuda aiz stūra.

Bet tikai vienu mirkli, lai paspētu noglabāt ziedu zem svārkciem uz sirds vai varbūt uz vēdera, jo viņš ļoti nepārzināja anatomiju un nebija pārlieku kritisks šādos jautājumos.

Tad viņš atgriezās un kavējās pie sētas, līdz satumsa – visādi ērmodamies, bet meitene vairs nerādījās, taču Toms sevi mierināja ar cerību, ka viņa visu laiku stāv pie viena no logiem un redz, kādu uzmanību viņš tai velta. Beidzot viņš negribīgi devās mājup, un viņa nabaga galva bija pilna visvisādiem sapņu tēliem.

Ēdot vakariņas, Toms bija tik labā garastāvoklī, ka krustmāte brīnījās, «kas tam bērnam noticis». Viņš saņēma krietnu bārienu, ka apmētājis Sidu ar zemes pikām, bet, liekas, viņam par to bija maza bēda. Viņš mēģināja nočiept cukuru krustmātei tieši acu priekšā un dabūja pa pirkstiem.

– Krustmāt, Sidam tu nesit, kad viņš ņem cukuru! – Toms iesaucās.

– Sids tā nemoka cilvēku kā tu. Tu katru brīdi grābtu cukuru, ja es tevi neuzmanītu.

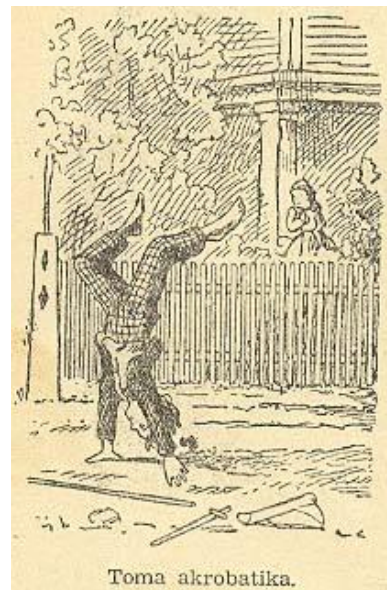
Drīz pēc tam krustmāte izgāja virtuvē, un Sids, laimīgs savā neaizskaramības apziņā, it kā uzvaras priekā izstiepa roku pēc cukura trauka, un tas nu Tomam šķita nezturami. Bet cukurtrauks izslīdēja Sidam no pirkstiem, nokrita uz grīdas un saplīsa. Toms iekšēji gaviļēja tik ļoti, ka pat savaldīja savu mēli un klusēja. Viņš apņēmas nesacīt ne vārda arī tad, kad ienāks krustmāte, bet sēdēt pavisam klusu, līdz viņa vaicās, kas to izdarījis, tad pateikt visu un redzēt brīnumjauko notikumu, kad paraugzēns dabūs pierienu. Toms bija tik pārplūstoši liksms, ka gandrīz nespēja savaldīties, kad vecā lēdija ienāca atpakaļ un apstājās pie durvīm, acīm dūsmās zibsnījot pāri brillēm.

Viņš teica pats sev: «Tūlīt sāksies!»...

Nākošajā mirklī viņš jau gulēja visā garumā uz grīdas! Spēcīga roka bija atvēzēta nākošajam sitienam, kad Toms iebrēcās:

– Pagaidi, kāpēc tu sit mani? To saplēsa Sids.

Krustmāte Pollija pārsteigta apstājās, un Toms gaidīja viņas veldzējošo līdzjūtību. Taču, atguvusi valodu, viņa teica:

¹² V.E.: Oriģinālā: *Jeff Thatcher*.

¹³ V.E.: Oriģinālā: *a certain Amy Lawrence*.

¹⁴ V.E.: Oriģinālā: *she had confessed hardly a week ago*.

– Hm! Manuprāt, šis sitiens tev nav bijis velti. Gan jau atkal esi izstrādājis kādu citu nekaunīgu nedarbu, kamēr manis te nebija.

Tad viņa sirdsapziņa ierunājās, un viņai iegribējās Tomam pasacīt kādu laipnu un mīļu vārdu, bet zēnam tad liktos, ka viņa atzīst savu vainu, un to nepieļāva disciplīna. Tāpēc viņa klusēja un ar smagu sirdi izgāja veikt savus mājas darbus.

Toms sapūties sēdēja kaktā un uzkurināja savas ciešanas. Viņš zināja, ka krustmāte savā sirdī ir jau nometusies viņa priekšā uz ceļiem, un šī apziņa deva viņam drūmu gandarījumu. Viņš nekādi neizrādīs, ka ir samierinājies, un nevienu neievēros. Viņš juta ik pa brīdim sev pievērstu ilgu pilno krustmātes asaru aizplīvuroto skatienu, bet izlikās to nemanām. Toms iztēlojās, ka guļ slims, tuvu nāvei, un ka krustmāte, noliekusies pār viņu, lūdz vienu vienīgu piedošanas vārdu, bet viņš pagriežas ar seju pret sienu un mirst, šo vārdu neizteicis. Kā gan tad viņa justos? Zēns iztēlojās, kā viņu atnes no upes mājās noslīkušu, viņa cirtas ir slapjas, viņa nabaga rokas sastingušas uz mūžu un ievainotā sirds atradusi mieru. Kā tad krustmāte mestos viņam klāt, asaras aumaļām liedama, un viņas lūpas piesauktu dievu, lai tas atdod atpakaļ mīļo zēnu, kuru viņa nekad, nekad vairs netaisni nesodīs! Bet viņš gulēs auksts un bāls, bez jebkādam dzīvības zīmēm – nabaga mazais cietējs, kura mokas beigušās.

Ar šīm traģiskajām iztēlēm Toms tā sakāpināja savas jūtas, ka likās, viņš tūlīt nosmaks, kaklā kāpa kamols, acis aizklāja asaru migla, un, pamirkšķinot plakstienus, tās plūda pāri un pilēja no degungala. Viņš tā tīksminājās ar savām bēdām, ka nevarēja pieļaut, lai tajās ielauztos kāda pasaulīga jautrība vai aizskarošs prieks, – bēdas bija pārāk svētas šādām saskarsmēm; un kad pēkšņi istabā dancodama ienāca viņa māsīca Mērija,¹⁵ liksma par to, ka atkal atgriezies mājas pēc bezgala gara nedēļas izbraukuma laukos, viņš piecēlās un, tumšos sēru mākoņos ietinies, izgāja pa otrām durvīm, tiklīdz viņa ienesa dziesmu un sauli pa pirmajam durvīm. Viņš klaiņoja tālu no vietām, kur mēdza sapulcēties zēni, meklēdams vientulīgus nostūrus, kas atbilstu viņa garastāvoklim.

Kāds garš balķu plostis upē šķīta viņu aicinām, viņš atsēdās uz plostas malas un vēroja straumes drūmo plašumu, vēlēdamies, kaut tūlīt varētu noslīkt, tikai pats neko nesajūtot un nepakļaujoties dabas nosacītajai nepatīkamajai sliksšanas norisei.

Tad Toms atcerējās savu puķi. Viņš to izvilka – sagumzītu un novītušu, un šis zieds vareni pastiprināja viņa drūmo svētlaimi. Toms vaicāja sev, vai viņa pažēlotu viņu, ja visu zinātu? Vai raudātu un vēlētos aplikt rokas viņam ap kaklu, lai mierinātu? Vai varbūt viņa salti novērstos, kā visa šī tukšā pasaule?

Šīs domas piepildīja viņu ar tik neizturami saldām ciešanām, ka viņš atkal un atkal pie tām atgriezās un iztēlojās šo ainu vienmēr jaukāk un citādā gaismā, līdz tā zaudēja savu pievilcību. Beidzot viņš nopūzdamies piecēlās un ienira tumsā. Ap pusdesmitiem vai desmitiem Toms gāja pa tukšo ceļu, kur dzīvoja dievinātā nepazīstamā. Viņš mirkli apstājās, bet nedzirdēja ne skaņas, svece blāzmoja aiz kāda loga aizkara otrajā stāvā. Vai dievinātā bija šajā telpā? Viņš pārrāpās pār sētu, izspraucās cauri dārza krūmiem un nostājās tieši zem apgaismotā loga.

Ilgi viņš aizkustināts raudzījās augšup, tad nogūlās uz muguras zemē, salicis rokas uz krūtīm un turēdams tajās nabaga novītušo puķīti. Tā viņš gribētu mirt – izdzīts aukstajā pasaulē, kur viņam nav ne māju, ne jumta pār galvu, nevienas drauga rokas, kas noslaucītu no pieres nāves sviedrus, nevienas mīlas pilnas sejas, kas noliektos pār viņu, kad sāksies lielās beigu mokas. Un tā viņa ieraudzīs Tomu, kad paskatīsies pa logu priekā mirdzošajā rītā, – un, ak, vai kāda asara noritēs uz viņa nabaga nedzīvo ķermeni un vai viņai izlauzīsies arī maza nopūta, redzot šo ziedošo, jauno dzīvību tik rupji izdzēstu, tik pāragri nopļautu?

Logs atvērās, kādas kalpones skarbā balss nozaimoja svētsvinīgo klusumu, un ūdens plūdi nogāzās pār gulošā mocekļa atliekām!

Gandrīz aizrijies, varonis sprauslādams pielēca kājās. Gaisā nošvīkstēja kāds mests priekšmets, klusa lāsta pavadīts, nošķinda plīstoši stikli, mazs, neskaidri saredzams stāvs pārlēca pāri sētai un kā bulta pazuda tumsā.

Mazliet vēlāk, kad Toms, jau izģērbies, lai dotos gultā, sveces gaismā aplūkoja savas izmirkušās drēbes, pamodās Sids; ja arī viņā radās neliela vēlme pieminēt visu notiekošo, viņš tomēr pārdomāja un miermīlīgi klusēja – jo Toma acīs uzliesmoja draudi. Toms apgūlās, neapgrūtinājies sevi ar vakarlūgšanu, un Sids paturēja prātā šo nolaidību.

¹⁵ V.E.: Oriģinālā: *cousin Mary*. Tātad Mērija grāmatā ir pašas tantes Pollijas meita, bet Toms un Sids – viņas māsas dēli, taču no dažādiem tēviem. Pašam Markam Tvenam bija divas vecākās māsas – Pamela un Margareta. Pēdējā nomira, kad Marks Tvens bija vēl mazs, un ar Mēriju ir attēlota galvenokārt Pamela.

Ceturajā nodaļā

Saule pacēlās pāri rāmajai pasaulei un staroja it kā svētīdama miermīlīgo pilsētiņu. Pēc brokastīm krustmāte Pollija sāka ģimenes dievkalpojumu: vispirms viņa noskaitīja lūgšanu, kas balstījās uz bieziem Svēto Rakstu citātu slāņiem, sacementētiem ar viņas pašas vārdu plāno kaļķu javu. No šiem augstumiem kā no Zināja kalna viņa nolasīja bargu nodaļu no Mozus grāmatas¹⁶.

Tad Toms, kā svētos rakstos teikts, «apjoza savus gurnus» un devās mācīties bībeles pantus. Sids savējos jau bija iemācījies pirms vairākām dienām. Toms sakopoja visus spēkus, lai iegaumētu piecus pantus, kurus bija izvēlējis no Kalna Sprediķa, jo īsākus viņš nekur neatrada.

Pēc pusstundas Tomam bija radies neskaidrs, vispārējs priekšstats par šo lasāmo vielu, bet ne vairāk, jo viņa gars lidinājās pa visām cilvēku domu jomām un viņa rokas bija aizņemtas ar dažādām saistošām blakus nodarbēm. Mērija paņēma grāmatu, lai atprasītu iemācīto, un viņš raudzīja miglā atrast ceļu:

– Svētīgi tie-e-ā...

– Garā nabagie...

– Jā, nabagie, svētīgi tie garā nabagie, jo viņi, viņi...

– Viņiem...

– Jo viņiem. Svētīgi tie garā nabagie, jo viņiem pieder debesu valstība. Svētīgi tie, kam ir bēdas, jo viņi... viņi...

– T-a-p...

– Jo viņi...

– T-a-p...

– Jo viņi t-a-p¹⁷. Es nesaprotu, ko tas nozīmē.

– Taps!

– Ā, taps, jo viņi taps, jo viņi taps-ē-ē-taps bēdīgi ē-ē – svētīgi, viņi, kas taps – viņi taps – ē – viņi taps bēdīgi, jo viņi taps – nu, kas viņi taps! Kāpēc tu man nesaki, Mērij? Kāpēc tu esi tik nejauka?

– Ak Tom, tu nabaga stulbā galva! Es nezobojuos par tevi, es to nedarīšu. Tev jāmacās viss no jauna. Nezaudē drosmi, Tom. Tu to paveiksi. Un, ja tu iemācīsies, iedošu tev kaut ko jauku. Mācies, tad tu būsi labs zēns.

– Labi. Bet ko tu man iedosi, Mērij? Pasaki, – kas tas būs?

– Nejautā, Tom. Tu zini, ja es tev solu kaut ko jauku, tad tas būs kas jauks.

– Skaidrs, Mērij. Labi, es iekalšu visu vēlreiz.

Un Toms «iekala visu vēlreiz» – ziņkāres un gaidāmās dāvanas mudināts, viņš mācījās ar tādu iedvesmu, ka panākumi bija spoži.

Mērija uzdāvināja viņam jaunu Barlova nazi divpadsmitarpus centa vērtībā. Visa Toma būtne notrīsēja sajūsmā. Protams, ar šo nazi neko nevarēja griezt, bet tas bija «īsts» Barlova nazis, kaut kas neiedomājami lielisks! Tomam izdevās iegriezt dažus robus skapī un viņš gatavojās jau apstrādāt kumodi, kad viņu aicināja ģērbties, lai ietu uz svētdienas skolu.

Mērija atnesa Tomam skārda bļodu ar ūdeni un ziepju gabaliņu. Viņš izgāja ārā un nolika bļodu uz maza soliņa, iemērcā ziepes ūdenī un nolika atpakaļ uz sola, atrotīja piedurknes, uzmanīgi izlēja ūdeni zemē, tad iegāja virtuvē un sāka cītīgi, berzt seju ar dvieli, kas karājās aiz durvīm. Bet Mērija atņēma viņam dvieli un sacīja:

– Kā tev nav kauna, Tom! Neesi tik nolaidīgs. Ūdens taču tev neko ļaunu nenodarīs.

Toms mazliet samulsa. Bļodā vēlreiz ielēja ūdeni, un šoreiz viņš kādu brīdi stāvēja pie tās, sakopodams drosmi, tad dziļi ievilka elpu un sāka mazgāties.

Kad viņš atkal iegāja virtuvē, aizmiedzis abas acis, ar rokām taustīdamies pēc dvielā, ziepju putas un ūdens pilēja no viņa sejas, apliecinot viņa godīgumu.

Bet, kad viņš apslaucījies nolika dvieli, viņa izskats tomēr nebija apmierinošs, jo sejas nomazgātā josla izbeidzās pie zoda un žokļiem it kā maska. Zem un aiz šīs joslas pletās tumša neapūdeņotā

Toms sāka graizīt bufeti.

¹⁶ V.E.: Oriģinālā: *she delivered a grim chapter of the Mosaic Law, as from Sinai.*

¹⁷ V.E.: Oriģinālā burto vārdu SHALL; Toms: *For they S, H – Oh, I don't know what it is!*

teritorija, kas priekšā un mugurpusē aizsliecās lejup visapkārt viņa kaklam. Mērija tagad viņu ņēma savās rokās, un, kad viņa savu darbu bija beigusi, viņš izskatījās kā cilvēks un brālis, ar vienādu ādas krāsu, viņa mitrie mati bija glīti sasukāti un īsās cirtas skaisti un simetriski sakārtotas. (Viņš pats mēdza slepus savas cirtas ar lielām pūlēm nogludināt, pieglauzdams matus cieši galvai, jo uzskatīja cirtas par sievišķīgām, un šie sacirtojumi uz paša galvas sarūgtināja viņa dzīvi). Tad Mērija izņēma no skapja Toma uzvalku, ko viņš valkāja tikai svētdienās jau divus gadus, to mēdza vienkārši dēvēt par viņa «otro uzvalku» – no tā varam secināt, cik liela bija Toma garderobe. Kad viņš bija saģērbies, meitene viņu vēlreiz «sakārtoja» – aizpogāja viņa tīros svārkus līdz pašam zodam, atlocīja plato krekla apkakli līdz pleciem, notīrīja ar drēbju suku un uzlika viņam galvā raibo salmu cepuri. Viņš tagad izskatījās daudz glītāks, bet ļoti neveikls, un tiešām arī jutās neveikli, jo svētdienas drēbes un tīrība viņam šķita žņaugš, kas viņu sanikvoja.

Viņš cerēja, ka Mērija būs aizmirsusi kurpes, bet šī cerība bija velta – meitene tās pamatīgi iezieda ar taukiem, kā to visi mēdza darīt, un tad atnesa viņam. Toms saskaitās un teica, ka viņam vienmēr liekot darīt to, ko viņš nevēloties. Bet Mērija, viņu nomierinādama, sacīja:

– Lūdzu, Tom, esi labs zēns un neniķojies.

Toms rūkdams apāva kurpes. Arī Mērija ātri saģērbās, un visi trīs bērni devās uz svētdienas skolu – vietu, ko Toms ienīda no visas sirds, bet Sids un Mērija mīlēja.

Svētdienas skolā mācības ilga no deviņiem līdz pusvienpadsmitiem, tad sekoja dievkalpojums. Divi no šiem bērniem vienmēr labprātīgi palika noklausīties sprediķi, arī trešais vienmēr palika, bet svarīgāka iegansta pēc.

Baznīcas cietajos solos ar augstajām atzveltnēm bija vietas ap trīssimt cilvēkiem. Pati celtnie bija maza un vienkārša, torņa vietā uz tās slējās it kā prieku koka kaste.

Pie baznīcas durvīm Toms dažus soļus atpalika un uzrunāja kādu savu svētdienīgi ģērbtu biedru:

– Klau, Bil, vai tev ir dzeltenā biļete?

– Jā.

– Ko tu par to gribi?

– Ko tu dosi?

– Gabaliņu lakricas un makšķeres āķi.

– Parādi!

Toms parādīja apsolītos priekšmetus. Bils bija ar tiem apmierināts, un tie tika iemainīti. Tad Toms iemainīja divas baltas stikla lodītes pret trīs sarkanām biļetēm un vēl dažus niekus pret divām zilām biļetēm.

Viņš apturēja vēl citus zēnus, tiklīdz tie ieradās, un desmit vai piecpadsmit minūtēs iepirkās dažādas krāsas biļetes. Tad, iejucis tīri nomazgātu, skaļi čalojošu zēnu un meiteņu barā, viņš iegāja baznīcā, apsēdās savā vietā un tūlīt uzsāka strīdu ar pirmo zēnu, kas gadījās tuvumā.

Iejaucās skolotājs – nopietns, pavecs vīrs, tad vienu mirkli pagrieza viņam muguru – un Toms parāva aiz matiem zēnu, kas sēdēja priekšējā solā, bet, kad tas apgriezās, izlikās it kā būtu iedziļinājies grāmatā; pēc tam iedūra ar adatu kādam citam zēnam, lai dzirdētu, kā tas iebrēksies, – un saņēma par to no skolotāja rājienu.

Labi audzināts zēns.

Visa Toma klase bija tāda pati – nemierīga, skaļa, nevaldāma. Kad vajadzēja no galvas noskaitīt mācību tekstu, neviens no zēniem labi nezināja savus bībeles pantus, un tos vajadzēja visu laiku sacīt priekšā. Tomēr viņi kaut kā tos izmocija līdz galam, un katrs saņēma apbalvojumu – mazu, zilu biļeti ar bībeles pantu. Katra zilā biļete bija alga par diviem noskaitītiem pantiem. Desmit zilās biļetes līdzinājās vienai sarkanai un varēja tikt pret to iemainītas; desmit sarkanās biļetes līdzinājās dzeltenai biļetei. Par desmit dzeltenām biļetēm svētdienas skolas pārzinis izsniedza skolniekam ļoti vienkārši iesietu bībeli (tā maksāja četrdesmit centu viņos labajos laikos). Vai daudziem no maniem lasītājiem pietiktu čakluma un izturības iemācīties no galvas divi tūkstoši bībeles pantu pat par Dorē ilustrēto bībeli? Un tomēr Mērija šādā veidā bija jau ieguvusi divas bībeles – pēc divu gadu pacietīga darba, un kāds vācu zēns bija ieguvis četras vai piecas bībeles. Vienreiz viņš no galvas noskaitīja trīstūkstoš pantus neapstādamies, bet tāda garīga piepūle bija viņa prāta spējām pārāk liela un kopš tās dienas viņš

kļuva gandrīz vai idiots – smaga nelaime skolai, jo svarīgos gadījumos, kad ieradās viesi, pārzinis vienmēr mēdza izsaukt šo zēnu, lai (kā Toms teica), tas «sevi plaši izrādītu».

Tikai vecākie skolnieki saglabāja savas biļetes un pūlējās veikt šo ilgo, garlaicīgo darbu, lai varētu iegūt bībeli, tāpēc šīs godalgas piešķiršana bija rets un ievērojams notikums. Sekmīgais skolnieks šādā dienā bija tik liela un izcila personība, ka katra svētdienas skolnieka krūtīs iedegās jauna godkāre, kas bieži noturējās vairākas nedēļas. Iespējams, ka Toma garīgais vēders nekad nebija alcis šādas balvas, bet neapšaubāmi visa viņa būtne jau vairākas dienas ilgojās pēc slavas un spožuma, kas nāca tai līdzī.

Noteiktajā laikā pārzinis nostājās pie katedras ar aizvērtu dziesmu grāmatu rokā. Savu rādītāja pirkstu viņš bija ielicis starp lapām un lūdza uzmanību. Kad svētdienas skolas pārzinis saka savu parasto īso uzrunu, tad dziesmu grāmata viņa rokā ir tikpat nepieciešama kā notis dziedātāja rokā, kad tas stāv uz koncertestrādes un dzied solo. Kāpēc viņiem tas vajadzīgs – paliek noslēpums, jo ne dziesmu grāmatā, ne notīs šie mocekļi nekad neieskatās. Pārzinis bija slaidis cilvēks, apmēram trīsdesmit piecus gadus vecs, ar smilšu krāsas kazasbārdiņu un īsiem smilšu krāsas matiem. Viņa iestīvinātās, augstās apkakles augšējā mala sniedzās viņam turpat vai līdz ausīm, un tās asie stūri liecās gandrīz pāri mutes kaktiņiem. Apkakle bija kā iežogojums, kas lika viņam vienmēr raudzīties taisni uz priekšu un pagriezties ar visu augumu, kad vajadzēja paskatīties sānis. Viņa zods balstījās uz plaši izplātās kaklasaites, kas bija tik gara un plata kā banknote un ar bārkstainiem galiem. Viņa kurpju purni pēc to laiku modes smaili slējās augšup kā kamanu slieces – šādu efektu jaunie vīrieši panāca ar lielām pūlēm un pacietību, stundām ilgi sēdēdami, piespieduši savus kurpju purnus pie sienas. Mistery Volters¹⁸ izskatījās ļoti nopietns, viņa sirds bija patiesa un godīga. Pret svētām lietām un vietām viņš izturējās ar tādu godbijību un tik ļoti tās nošķīra no visām laicīgām nodarbēm, ka, pašam neapzinoties, viņa svētdienas skolas balss bija ieguvusi īpatnu pieskaņu, kas tai pilnīgi trūka nedēļas pārējās dienās.

Pārzinis iesāka savu runu šādi:

– Tagad, bērni, sēdiet visi tik taisni un skaisti, cik vien spējat, un veltiet man dažas minūtes savu uzmanību. Lūk, tā ir labi. Tā vajag sēdēt labiem maziem zēniem un meitenēm. Es redzu, ka viena maza meitene skatās pa logu, varbūt viņa domā, ka esmu tur ārā, varbūt sēžu kādā kokā un runāju putniņiem (atzinīgi klusi smiekli). Es vēlos jums pateikt, ka jūtos neizsakāmi jauki, redzot tik daudz gaišu, tīru seju, kas sapulcējušās šai vietā, lai mācītos darīt visu pareizi un labi.

Un tā tālāk, un tā tālāk. Nav nepieciešams aprakstīt uzrunas atlikušo daļu. Tā veidota pēc nemainīga parauga un tāpēc mums visiem zināma.

Uzrunas pēdējo trešdaļu sabojāja dažu ļaunu zēnu atsāktā plēšanās un citas izklaidējošas mīnāšanās un čuksti, kas izplatījās pa visu telpu, aizšalcot pat līdz tādām vientuļām un nesatricināmām klintīm, kā Sids un Mērija. Bet, kad mistera Voltera balss pieklusā, pēkšņi visas skaņas norima, un viņa runas noslēgumu apsveica mēma pateicība.

Lielāko daļu čukstu izraisīja samērā rets notikums – apmeklētāju ierašanās. Ienāca advokāts Tečers, kuru pavadīja ļoti vārgs vecs vīrs, viņiem sekoja smalks, stalts džentlmenis vidējos gados ar iesirmiņiem matiem un cēla lēdija, acīm redzot, viņa sieva. Lēdija veda pie rokas bērnu. Toms visu laiku bija nemierīgs, pilns niknuma un nožēlu, turklāt izjuta arī sirdsapziņas pārmetumus – viņš nespēja ieskatīties acīs Emijai Lorensai, kuras mīlas pilnais skatiens viņam bija neizturams. Bet, kad viņš ieraudzīja mazo ienācēju, vienā mirklī viņa dvēsele iekvēlojās svētlaimē. Nākošajā mirklī viņš centās cik spēdams sevi «izrādīt» – grūstīja zēnus, plūca tiem matus, šķobīja seju – īsi sakot, pielietoja visu savu māku, lai varētu apburt meiteni un iegūt viņas atzinību. Viņa pacilātību aptumšoja tikai viens mākonis – atmiņas par pazemojumu, ko bija piedzīvojis šā eņģeļa dārzā, bet šīs atmiņas bija smiltīs rakstītas un strauji aizskalojās, kad pāri brāzās laimes viļņi.

Apmeklētājus nosēdināja izcilākajā goda vietā, un, tiklīdz misters Volters pabeidza savu runu, viņš ar tiem iepazīstināja skolēnus. Vīrietis vidējos gados, izrādījās, bija neredzēti ievērojama persona – šā apgabala tiesnesis – visdiženākā būtne, ko bērni jebkad bija redzējuši, un viņi brīnīdamies vaicāja sev, vai tikai viņš ir tāds pats kā visi. Viņi daļēji vēlējās, lai viņš tiem uzbrēktu, bet tomēr baidījās, vai tikai

¹⁸ V.E.: Oriģinālā: *Mr. Walters*.

viņš to nedarīs. Viņš bija no Konstantinopoles, kas atradās divpadsmit jūdžu attālumā no šejienes, tātad bija ceļojis un redzējis pasauli – viņa acis bija skatījušas apgabala tiesas ēku, kurai, kā stāsta, esot skārda jumts. Bijību, ko radīja šādas pārdomas, apliecināja neparasts klusums un ienācējiem pievērstās plati ieplestās acis. Tas bija ievērojamais tiesnesis Tečers – viņu pašu pilsētiņas advokāta brālis. Džefs Tečers tūlīt iznāca priekšā, lai parādītu savu radniecību ar lielo vīru un izraisītu skaudību visā skolā. Viņa dvēselē kā visskaistākā mūzika atbalsotos šādi čuksti:

– Paskaties, Džim, viņš iet turp. Lūk, patiesi, viņš sniegs tam roku, viņš jau sniedz. Sasper jods, tu gan tagad labprāt būtu Džefa vietā?

Misters Volters traucās «sevi izrādīt» ar oficiālu rosību un darbīgumu, dodams rīkojumus, izteikdams spriedumus, saukdams norādījumus šur tur un visur, kur tikai varēja atrast kādu ieganstu. Bibliotekārs arī «izrādīja sevi», tekādams šurp un turp ar grāmatu klēpjiem, vienā laidā buldurēdams un saceldams kņadu, kas tik ļoti patīk sīkām amatpersonām.

Jaunās skolotājas «sevi izrādīja»¹⁹, maigi noliekdamās pār skolēniem, kurus vēl nesen bija iedunkājušas, liegi apsaucot, pacēla glītus pirkstiņus pret mazajiem nerātņiem un mīļi noglaudīja galvas rātnajiem bērniem. Jaunie skolotāji «sevi izrādīja», mazliet bārdamies vai arī citādi izpauzdami savu autoritāti un rūpes par disciplīnu, un vairums skolotāju, abu dzimumu, iedomājās, ka viņiem ir kaut kas steidzams darāms pie grāmatu skapja aiz katedras, un aizstaigāja turp pat pa divi vai trīs lāgi (un ar šķietamu sašutumu). Mazās meitenes «sevi izrādīja» daždažādos veidos un mazie zēni «sevi izrādīja» tik cītīgi, ka gaiss bija pilns papīra bumbiņām un visvisādu strīdu murdoņas.

Un pāri tam visam staltojās ievērojamais vīrs, izstarodams valdonīgu tiesneša smaidu pār šo namu un sildīdamies pats sava diženuma saulē, jo arī viņš gribēja «sevi izrādīt». Tikai viens apstāklis liedza mistera Voltera svētlaimei būt pilnīgai – šoreiz nebija neviena, kam pasniegt bībeli par godalgu un parādīt šādu brīnumbērnu. Vairākiem skolniekiem bija dažas dzeltenās biļetes, taču nepilns skaits – viņš jau bija apjautājies pie paraugskolniekiem. Viņš būtu atdevis visu pasauli tagad, lai tas vācu zēns atrastos šeit ar veselu saprātu.

Un tieši šai mirklī, kad cerības bija zudušas, Toms Sojers iznāca priekšā ar deviņām dzeltenām biļetēm, deviņām sarkanām biļetēm un desmit zilām biļetēm un pieprasīja izsniegt viņam bībeli. Tas bija pērkona spēriens no skaidrām debesīm! Volters nebija cerējis sagaidīt no Toma šādu pieprasījumu – vismaz ne ātrāk kā pēc desmit gadiem. Bet nevarēja noliegt – zēnam bija apzīmogoti čeki – neapšaubāmi īsti. Tomu tāpēc aizveda uz paaugstinājuma, kur sēdēja tiesnesis un citi izredzētie, un pati vadība paziņoja lielo notikumu.

Tas bija žilbinošākais pārsteigums pēdējo desmit gadu laikā – sensācija bija tik satricinoša, ka pacēla jauno varoni vienā augstumā ar tiesnesi, un tagad svētdienas skolai viena brīnuma vietā bija divi. Zēni gandrīz vai mira nost aiz skaudības, vislielāko rūgtumu sajuta tie, kas pārāk vēlu aptvēra, ka paši bija palīdzējuši Tomam nokļūt tādā neciešamā augstumā, iztirgodami viņam savas biļetes par bagātībām, ko viņš bija sarausis, pārdodams tiesības balsināt sētu. Šie zēni nicināja sevi, ka ļāvuši sevi piemulķot viltīgam krāpniekam, kārdinātājam čūskai, kas bija noslēpusies zālienā.

Godalgu Tomam pārzinis pasniedza ar tik lieliem runas plūdiem, cik vien spēja šai gadījumā no sevis izspiest, bet tiem trūka īstā spēka, jo nabaga vīram nojauta teica, ka še ir kāds noslēpums, ko labāk necelt dienas gaismā. Bija vienkārši smieklīgi iedomāties, ka šis zēns būtu sakrājis savās atmiņū noliktavās divtūkstoš Svēto rakstu gudrības kūlīšu – ja viņš pat divpadsmit spēja aptvert ar grūtībām.

Emija Lorensa bija lepna un priecīga un pūlējās, lai Toms to varētu saredzēt viņas sejā, bet viņš izvairījās uz meiteni paskatīties. Viņa izbrīnījās, tad kļuva mazliet nemierīga, neskaidras aizdomas pamodās un atkal izgaisa, vēlreiz atgriezās, viņa sāka novērot, un slepens skatiens pateica visu – meitenes sirds vai lūza no greizsirdības un dūsmām, tad sāka birt asaras, un viņa ienīda visus cilvēkus – visvairāk Tomu, kā viņai šķita.

Tomu stādīja priekšā tiesnesim, bet zēna mēle bija kā sapīta, viņš tikko elpoja, viņa sirds saduga – daļēji šā vīra diženuma dēļ – bet galvenokārt tāpēc, ka tiesnesis bija viņas tēvs. Toms būtu varējis nokrist tiesneša priekšā uz ceļiem un pielūgt viņu – ja tikai apkārt būtu tumsa.

Tiesnesis uzlika roku Tomam uz galvas un nodēvēja viņu par lielisku mazu zēnu, un jautāja, kā viņu sauc. Zēns sāka stostīties, ar mokām ievilka elpu un beidzot izgrūda:

- Toms.
- Nē taču: nevis Toms, bet...
- Tomass.

¹⁹ V.E.: *showed off*.

– Nu kā tad. Man jau likās, ka šim vārdam vēl kaut ka pietrūkst. Ļoti labi! Bet, manuprāt, tev vēl ir otrs vārds, un varbūt tu arī to man nosauksi.

– Saki džentlmenim savu otro vārdu, Tomas, – mudināja Volters, – un uzrunā viņu ar «ser». Neaizmirsti, kā vajag uzvesties.

– Tomass Sojers,²⁰ ser.

– Pareizi. Tu esi labs zēns. Jauks zēns. Jauks, vīrišķīgs puisēns. Divi tūkstoši bībeles pantu ir ļoti daudz – ļoti, ļoti daudz. Un tu nekad nenožēlosi, ka esi tā pūlējies tos iemācīties, jo zināšanas ir visvērtīgākā manta pasaulē – tās padara cilvēkus lielus un labus, un arī tu kādreiz būsi liels un labs cilvēks, Tomas, un tad tu atskatīsies atpakaļ un teiksi: – Par visu to man jāpateicas brīnišķīgajai iespējai bērniībā apmeklēt svētdienas skolu, par visu to man jāpateicas maniem dārgajiem skolotājiem, kas mudināja mani mācīties, par visu to man jāpateicas labajam pārzinim, kas mani uzmundrināja, bija nomodā par mani un iedeva man skaistu bībeli, lielisku, smalku bībeli, ko es varēju paturēt uz visiem laikiem, par visu to man jāpateicas pareizai audzināšanai! Tā tu teiksi, Tomas, un tu ne par kādu naudu neatdotu šos divtūkstoš bībeles pantus – ne par kādu naudu! Un vai tu tagad nenoskaitīsi man un šai lēdijai kaut ko no tā, ko esi iemācījies, – tu to darīsi labprāt, – jo mēs lepojāmies ar maziem zēniem, kas čakli mācās. Tagad tu bez šaubām zini visu divpadsmit apustuļu vārdus. Vai tu nepateiktu mums to divu apustuļu vārdus, kurus Jēzus aicināja pirmos?

Toms knibinājās ap svārku pogu, un viņa izskats bija muļķīgs. Tad viņš nosarka un nodūra acis. Mistera Voltera sirds sašļuka. Viņš sacīja pats sev – šis zēns nav spējīgs atbildēt uz visvienkāršāko jautājumu – kādēļ tiesnesis viņam vaicā? Tomēr viņš uzskatīja par savu pienākumu ierunāties un sacīja:

– Atbildi šim džentlmenim, Tomas, nebaudies.

Toms joprojām vilcinājās.

– Es zinu, man tu to pateiksi, – sacīja lēdija. – Abi pirmie mācekļi saucās...

– Dāvids un Goliāts²¹.

Nolaidīsim žēlsirdības priekškaru pār šīs ainas pēdējo daļu.

Piektā nodaļa

Ap pusvienpadsmitiem mazās baznīcas ieplīsušais zvans sāka zvanīt, un ļaudis tūlīt pulcējās rīta dievkalpojuma. Svētdienas skolas audzēkņi izklīda pa visu baznīcu un nosēdās solos pie saviem vecākiem, lai būtu uzraudzībā. Atnāca krustmāte Pollija, un Toms, Sids un Mērija apsēdās viņai blakus – Tomu nosēdināja pie sānejas, lai viņš būtu pēc iespējas tālāk no atvērta loga un vilinošajām vasaras ainavām. Ļaužu bari piepildīja sānu nodalījumus: vecais, trūcīgais pasta priekšnieks, kas bija redzējis labākas dienas; pilsētas galva un viņa sieva – jo bez citām vajadzīgām²² lietām pilsētiņai bija arī galva; miertiesnesis; atraitne Duglase – skaista, eleganta un četrdesmit gadus veca, dāsna, labsirdīga un turklāt bagāta, viņas māja kalnā bija īsta pils – vienīgā pilsētiņā, ļoti viesmīlīga, un Sentpītersberga varēja lepoties ar to, ka šajā mājā izšķērdīgi tiek rīkotas krāšņas viesības. Ieradās arī salīkušais cienījamais majors Vords un viņa sieva; advokāts RIVERSONS – ievērojama persona, nesen atbraucis no tālienes; aiz viņa pilsētiņas skaistule, kurai sekoja vesels bars daiļavu batista kleitās, izgreznojušās lentām; tad vienkopus barā visi pilsētas jaunie rakstveži, jo tie bija uzkavējušies priekštelpā, grauздami savu spieķu rokturus, – pomādētu un vientiesīgi smaidošu pielūdžēju loks, kas stāvēja kā mūris, līdz kamēr pēdējā meitene bija pagājusi garām. Visbeidzot ieradās paraugzēns Vilijs Mafersens, tik saudzīgi drūzmā sargādams savu māti, it kā viņa būtu no slīpēta stikla. Viņš vienmēr pavadīja savu māti uz baznīcu, un tāpēc visas vecās dāmas ar šo zēnu lepojās. Pārējie zēni viņu ienīda, tāpēc ka viņš bija tik labs, un turklāt visi viņu grūda tiem kā paraugu acīs. No viņa kabatas, kas atradās mugurpusē, kā vienmēr svētdienās it kā nejauši bija izlīdis balts kabatlakats. Tomam kabatlakata nebija, un viņš uzskatīja zēnus ar kabatlakatiem par ākstiem.

Draudze tagad bija visa sapulcējusies, zvans nodunēja vēlreiz, lai brīdinātu tūlas un novēlojušos, tad baznīcā iestājās svinīgs klusums, kuru pārtrauca tikai koristu paklusie smieklī un sačukstēšanās augšā galerijā. Koristi vienmēr dievkalpojuma laikā apspiesti smējās un sačukstējās. Kādā baznīcā reiz

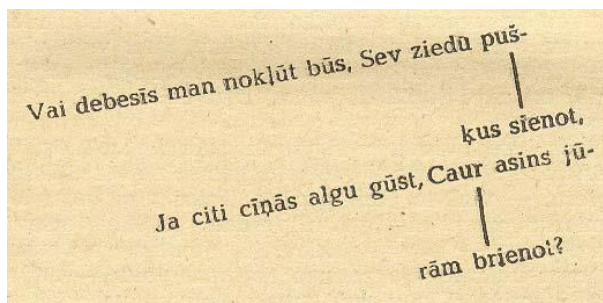
²⁰ V.E. 2016-09-06: *Sawyer* latviski būs – Zāģeris.

²¹ Nevis Kristus mācekļi, bet Vecajā Derībā tēlotais jaunais ķēniņš Dāvids, kas nosit milzi Goliātu. *Tulk. red. V.E.:* Pirmie Kristus mācekļi bija Pēteris un Andrejs.

²² V.E. 2016-09-06: *the mayor and his wife – for they had a mayor there, among other unnecessaries* (tāpat mērs pilsētiņai bija starp citām NEvajadzīgām lietām).

bijis koris, kas priekšzīmīgi uzvedies, bet es vairs neatceros, kur tā atradās. Es to redzēju pirms daudziem gadiem un gandrīz neko vairs neatceros, bet, manuprāt, tas bija kādā svešā zemē.

Garīdznieks nosauca korāli un ar baudu to nolastīja priekšā tajā savdabīgajā stilā, ko šai novadā visai apbrīnoja. Viņš sāka lasīt balss vidējos reģistros, tad tā pieauga skaļumā, līdz bija sasniegts zināms punkts, kur viņš visaugstākā tonī izrunāto vārdu stipri uzsvēra un tad metās it kā no lecamdēļa ūdenī.

Viņu uzskatīja par brīnišķīgu priekšā lasītāju. Baznīcas sarīkojumos viņu vienmēr lūdza lasīt dzejas, un, kad viņš bija priekšnesumu beidzis, dāmas vienmēr pacēla rokas gaisā, ļāva tām nevarīgi atkrist klēpī, pārbolīja acis un kratīja galvas, it kā gribēdamas sacīt: «Vārdi to nevar izteikt, tas ir pārāk, pārāk skaisti šai laicīgajai pasaulei».

Kad draudze bija nodziedājusi korāli, garīdznieks misters Spregs pārvērtās par ziņojumu dēli un nolastīja ziņojumus par sanāksmēm un biedrībām un citiem pasākumiem, un šī saraksta nolase draudēja ieilgt līdz pastarajai dienai – dīvains paradums, kas vēl joprojām saglabājies Amerikā, pat tādās pilsētās, kurām mūsu laikmetā ir plaša prese. Bieži gadās, ka tieši vismazāk attaisnojamās vecās paražas visgrūtāk izskaužamas.

Pēc tam garīdznieks sāka lūgšanu. Tā bija laba un plaša lūgšana, un viņš tajā pakavējās pie visiem sīkumiem. Viņš aizlūdza par baznīcu un baznīcas mazajiem bērniem, par pilsētiņas citām baznīcām, par pašu pilsētiņu, par visu novadu, par štatu, par štata ierēdņiem, par Savienotajām Valstīm, par Savienoto Valstu baznīcām, par Kongresu, par Prezidentu, par valdības locekļiem, par nabaga jūrniekiem, kurus mētā vētrainās jūras; par miljoniem apspiesto, kas vaid zem Eiropas monarhu un Austrumu despotu jūga; par tiem, kam gaisma atspīdējusi un priecās vēsts pasludināta, bet kam nav acu, kas redz, ne ausu, kas dzird; par pagāniem tālo jūru salās un beidzot izteica lūgumu, kaut viņa vārdi rastu žēlsirdību un labvēlību un būtu kā sēkla auglīgā zemē, un savā laikā dotu bagātīgu Labo darbu ražu. Āmen.

Nočaukstēja sieviešu tērpi, un draudze apsēdās. Bet zēns, par kuru stāsta šī grāmata, nemaz nepriecājās par lūgšanu – viņš to tikai pacieta. Toms visu laiku bija nemierīgs, neapzinīgi gan uztverdams lūgšanas atsevišķos posmus, – jo viņš neklausījās; jau sen viņš pazina šo jomu un mācītāja parasto lūgšanas gaitu – bet, ja tika pieminēts kaut kas jauns – kaut vai kāds sīkums, – viņa auss to tūlīt sadzirdēja un visa viņa būtne saniknojās. Viņš uzskatīja tādus papildinājumus par negodīgiem un zemiskiem. Pašā lūgšanas vidū kāda muša nolaidās uz priekšējā sola atzveltnes un mocīja Toma prātus – viņa mierīgi trina savas priekškājas vienu pret otru, aptvēra ar tām galvu un to tik spēcīgi pulēja, ka gandrīz vai atrāva no ķermeņa, – kļuva redzams kakls, tievs kā diedziņš; tad viņa ar pakalķājām berza spārniņus un tos piegludināja sev klāt, it kā tie būtu frakas līpas – tā viņa mierīgi sakārtoja savu tualeti, it kā zinādama, ka te viņu nekas neapdraud. Un patiesi, tā arī bija: lai gan Tomam ļoti niezēja rokas mušu noķert, viņš to neiedrošinājās darīt, jo ticēja, ka ar šādu rīcību lūgšanas laikā viņa dvēsele būtu pazudināta. Bet līdz ar beigu teikumu viņa roka saliecās un slepeni virzījās uz priekšu – un, kad noskanēja «Āmen», muša jau bija gūstekne. Krustmāte to pamanīja un pavēlēja viņam mušu palaist vaļā. Garīdznieks nolastīja bībeles tekstu un sāka vienmuļi malt savu sprediķi, kas bija tik garlaicīgs, ka dažāda laba galva pamazām sāka klanīties, – lai gan tika pieminētas mūžīgās pekles ugunis un sērs, bet izredzēto pulks saruka tik niecīgs, ka tos gandrīz nebija vērts glābt. Toms skaitīja sprediķa lappuses; pēc dievkalpojuma viņš vienmēr varēja nosaukt lappušu skaitu – par saturu neko nezinādams. Šoreiz viņš kādu brīdi bija gan ieinteresēts: garīdznieks attēloja lielisku un satricinošu ainu, kā visas pasaules tautas sapulcējas, Kristus tūkstošgadu miera valstībai iestājoties, lauva un jērs noguļas blakus un mazs puisēns viņus gana. Tomēr šīs lielās ainas diženums, pamācība un morāle zēnam pagāja secen. Viņš tikai domāja, cik ļoti nozīmīga loma būs galvenajai personai, kad visas tautas uz to skatīsies. No šīs domas viņa acis iemirdzējās, un viņš klusībā vēlējās pats būt šis puisēns, ja vien lauva būtu rāma. Tad atkal turpinājās garīdznieka sausie spriedelējumi un atkal atsākās Toma mocības.

Pēkšņi Toms atcerējās, ka viņam līdzī ir kāds dārgums, un viņš to izvilka no kabatas. Tā bija liela, melna vabole ar drausmīgiem žokļiem – vabole-kodēja,²³ tā viņš to sauca. Toms to bija iebāzis petardu kārbīnā. Laukā ņemot, vabole tūlīt ieknieba viņam pirkstā. Zēns spēji viņu aizsvieda, vabole ķepurodamās nokrita uz muguras baznīcas celiņā. Zēns sakosto pirkstu iebāza mutē. Vabole gulēja, bezpalīdzīgi kustinādama kājas, nespēdama apgriezties. Toms to vēroja un ilgojās pēc vaboles, bet tā bija nokritusi pārāk tālu. Vabole sagādāja patīkamu izklaidi citiem cilvēkiem, kurus sprediķis neinteresēja. Arī tie tagad vēroja kukaini.

Pēkšņi kāds noklīdis pūdelis klaiņodams iemaldījās baznīcā, apslincis no vasaras tveices un klusuma, nebrīves nogurdināts, ilgodamies pārmaiņu. Pūdelis ieraudzīja vaboli un izslēja luncinādams asti. Viņš staigāja vabolei apkārt, apošņāja to no droša atstatuma, vēlreiz apstaigāja apkārt, kļuva drošāks, piegāja jau tuvāk, atņirdza zobus un piesardzīgi mēģināja vaboli satvert, bet neveiksmīgi. Atkātoja to vēl un vēlreiz – sunim šī rotaļa iepatikās. Viņš nogulās uz vēdera, satvēra vaboli starp ķepām, turpināja spēli, nogura un pēdīgi kļuva vienaldzīgs un izklaidīgs. Viņa galva pamazām liecās lejup snaudā, apakšžoklis pieskarēs ienaidniekam, un – vabole tajā iekodēs. Atskanēja spalgs kauciens, pūdelis sāka purināt galvu, un vabole nokrita atkal uz muguras, dažus jardus tālāk. Tuvumā sēdošie baznīcēni raustījās aizrūtos smieklos. Daudzi aizklāja sejas ar vēdekļiem un mutautiņiem, un Toms bija bezgala laimīgs. Pūdelis izskatījās ļoti muļķīgs un laikam pats to sajuta, bet viņa sirdi piepildīja arī dusmas un atriebes alkas, tāpēc viņš pieskrēja pie vaboles un piesardzīgi atsāka uzbrukumu – lēkāja tai apkārt no visām pusēm, sprīza atstatumā tvarstīja to ar priekšķepām, mēģināja pat sagrābt ar zobiem un kratīja galvu tā, ka ausis mētājās.

Bet pēc kāda laika pūdelis atkal nogura, mēģināja izklaidēties ar kādu mušu, bet no tās nebija nekāda prieka, pasekoja skudrai, purnu piebāzis pie pašas grīdas, un arī tas viņam ātri apnika. Suns nožāvājās, nopūtās un, pilnīgi aizmirsis vaboli, uzsēdās tai virsū. Atskanēja mežonīgs sāpju kauciens, un pūdelis aizdrāzās pa sāneju. Kaukdams viņš joņoja šķērsām gar altāri un atpakaļ pa otru sāneju, pie durvīm vēlreiz šķērsoja baznīcas telpu un atkātoja savu pirmo skrējieni; jo ašāk viņš skrēja, jo sāpes aizvien pieauga, un beidzot viņš kaukdams joņoja kā spalvainā komēta gaismas ātrumā un zibsnījumā. Beigās satrakotais cietējs novirzījās no sava ceļa un ielēca klēpī savam saimniekam: tas viņu izsvieda pa logu, un suna žēlie kaucieni kļuva aizvien klusāki, līdz izdzisa tālumā.

Visi baznīcēni tagad sēdēja piesarkušām sejām, slāpdami no aizrūtiem smiekliem, un sprediķis bija pārtraukts. Garīdznieks to gan tūlīt turpināja, bet teikumi kliboja un pinās, runa vairs nerādīja nekādu iespaidu, jo pat visnopietnākajām apcerēm klausītāji kādā attālākā baznīcas solā atsaucās ar apspiestām pasaulīgas jautrības lēkmēm, it kā nabaga mācītājs būtu izteicis kaut ko sevišķi asprātīgu. Visa draudze atviegloti uzelpoja, kad šīs mokas bija galā un izskanēja svētīšanas beigu vārdi.

Toms Sojers devās mājup visai jautrs un domāja sevī, ka dievkalpojums var būt diezgan patīkams, ja tajā ienes kādu dažādību. Tikai viena doma aptumšoja prieku – viņš bija labprāt ļāvis sunim paspēlēties ar vaboli-kodēju, bet viņam šķita, ka bija negodīgi to aiznest projām pavisam.

Sestā nodaļa

Pirmdienas rītā Toms Sojers pamodās nelaimīgs. Pirmdienas rītā viņš vienmēr bija nelaimīgs, jo ar to sākās garlaicīga moku nedēļa skolā. Parasti viņš šās dienas rītā vēlējās, lai labāk nebūtu bijusi starpā brīvdiena, jo pēc tās atgriešanās nebrīvē un jūgā bija vēl pretīgāka.

Toms gulēja un domāja. Pēkšņi viņam ienāca prātā, ka labi būtu saslimt, tad varētu palikt mājās un neiet uz skolu. Varbūt bija kāda iespēja. Viņš pārbaudīja savu organismu. Nekas viņam nesāpēja, un viņš sāka sevi vēlreiz pētīt. Šoreiz viņam šķita, ka sākas vēdergraizes, un, cerību spārnots, viņš centās tās pastiprināt. Bet graizes drīz kļuva vājākas un pēc tam pavisam norima. Toms savu domu turpināja. Pēkšņi viņš kaut ko atklāja. Viens no viņa augšējiem zobiem kustējās. Tā bija laime, viņš jau gribēja sākt vaidēt, tā sakot, «ievadam», kad viņam ienāca prātā, ka pēc šādas žēlošanās krustmāte zobu izraus, un tas sāpēs. Tāpēc viņš nolēma, ka pagaidām paturēs zobu rezervē un meklēs kādu citu ieganstu; īsu brīdi viņš neko nevarēja atrast, bet tad atcerējās ārsta stāstu par kādu slimību, kas pacientu noguldījusi gultā uz divām vai trim nedēļām, un tas gandrīz vai zaudējis pirkstu. Zēns steidzīgi izvilka kāju no segas apakšas un, pacēlis gaisā, sāka pētīt noberzto pirkstu. Bet viņš nezināja šīs slimības simptomus. Tomēr viņam šķita, ka ir vērts pamēģināt, un viņš sāka skaļi vaidēt.

Bet Sids gulēja un neko nedzirdēja.

²³ V.E.: *pinchbug*.

Toms vaidēja skaļāk, un viņam šķita, ka pirksts sāk sāpēt.

Sids nepakustējās.

Toms elsa no piepūles. Viņš mazliet atpūtās, tad dziļi ievilka elpu un izgrūda veselu virkni vaidu, kas varēja radīt izbrīnu.

Sids turpināja krākt. Toms sāga.

– Sid, Sid! – viņš iesaucās un kratīja gulošo.

Šis paņēmiens iedarbojās, un Toms atkal sāka vaidēt. Sids nožāvājās, izstaiptājās, šņākdams atspiedās uz elkoņa un sāka vērot Tomu. Toms turpināja vaidēt. Sids iesaucās:

– Tom, klau, Tom!

Atbildes nebija.

– Klausies, Tom! Kas tev kait, Tom?

Sids pakratīja Tomu un izbijies raudzījās viņam sejā. Toms vaidēja:

– Nevajag, Sid! Nepurini mani!

– Kas noticis, Tom? Man jāpasauca krustmāte.

– Nē, nevajag. Varbūt, ka pamazām pāries. Nesauc nevienu.

– Bet tas taču jādara. Nevaidi, Tom, tik briesmīgi. Cik ilgi tu tā mokies?

– Jau vairākas stundas. Ai! Nerausti mani, Sid. Tu mani nogalināsi!

– Tom, kāpēc tu mani ātrāk nepamodināji? Ak, Tom, nevaidi taču! Man drebuļi skrej pa kauliem, kad dzirdu tavus vaidus. Tom, kas tev sāp?

– Es tev visu piedodu, Sid. (Vaidis). Visu, ko tu man kādreiz esi nodarījis. Kad manis nebūs vairs...

– Ai Tom, tu taču nemirsi? Nevajag, Tom, nedari to. Varbūt...

– Es piedodu visiem, Sid. (Vaidis). Pasaki to viņiem, Sid. Manu loga rāmi, Sid, un vienacaino kaķi atdod tai meitenei, kas nesen atbrauca mūsu pilsētā, un pasaki viņai...

Bet Sids jau bija paķēris savas drēbes un izskrējis ārā. Toms tagad patiesi cieta, tik lieliski darbojās viņa iztēle, un tāpēc viņa vaidi skanēja gluži dabiski.

Sids skrēja lejup pa kāpnēm un sauca:

– Ai krustmāt Pollij, nāc ātrāk!

Toms mirst!

– Mirst?

– Jā. Nekavējies – nāc ātri!

– Blēņas! Es tam neticu!

Tomēr viņa uzskrēja pa kāpnēm, Sids un Mērija sekoja viņai pa pēdām. Arī krustmātes seja kļuva bāla, viņas lūpas drebēja. Pieskrējusi pie gultas, viņa aizsusies iesaucās:

– Tom! Tom, kas tev kait?

– Ai krustmāmiņ, es...

– Kas tev kait, kas tev kait, bērns?

– Ai krustmāmiņ, mans ievainotais kājas pirksts atmiris!

Vecā lēdija atkrita krēslā un mazliet iesmējās, tad mazliet paraudāja, pēc tam smējās un raudāja reizē. Tas viņu nomierināja, un viņa sacīja:

– Tom, kā tu mani nobiedēji! Tagad beidz muļķoties un kāp laukā no gultas!

Vaidi aplusa un sāpes pirkstā izzuda. Zēnam kļuva mazliet neērti, un viņš teica:

– Krustmāt Pollij, man tiešām likās, ka pirksts atmiris, un tas tik ļoti sāpēja, ka pat neievēroju savu zobu.

– Tavu zobu? Kas tad noticis zobam?

– Viņš ir pavisam vaļīgs un briesmīgi sāp.

– Nu, nu, – nesāc tikai atkal vaidēt. Atver muti. Jā, tavs zobš ir vaļīgs, bet tāpēc tu nemirsi. Mērij, atnes man zīda diegu un degošu pagali no virtuves.

Toms iesaucās:

– Lūdzu, krustmāmiņ, neizrauj to – zobs nemaz vairs nesāp. Lai mani zibens sasper, ja tas vēl sāp. Nerauj, krustmāmiņ! Es negribu palikt mājās no skolas.

– Ak tu negribi? Tātad viss šis tracis bija tāpēc, ka tu cerēji izpalikt no skolas un iet makšķerēt. Tom, Tom, es tevi tā mīlu, bet tu visvisādi centies ar savām palaidnībām lauzt manu veco sirdi.

Šai laikā zobu raujamie instrumenti bija sakārtoti. Vecā lēdija piesēja zīda diega vienu galu pie Toma zoba, bet otru pie gultas gala. Tad viņa sagrāba degošo pagali un spēji to piegrūda zēnam pie sejas. Zobs palika šūpojoties diegā pie gultas gala.

Bet visiem pārbaudījumiem ir arī sava alga. Kad Toms pēc brokastīm ieradās skolā, viņu apskauda visi zēni, jo robs augšējo zobu rindā ļāva viņam splaut pavisam jaunā un neredzētā veidā. Ap viņu pulcējās liels zēnu bars, apbrīnodams viņa māku. Viens no zēniem, kas bija sagriezis pirkstu un līdz šim bija apbrīnas un cieņas viduspunktā, uzreiz pazaudēja visus savus cienītājus, un viņa slavas spožums apdzisa. Šī zēna sirds kļuva smaga, un viņš teica ar mākslotu nicību, ka tas neesot nekas sevišķs – splaut tā kā Toms Sojers, bet kāds cits zēns iesaucās: – Vīnogas ir skābas! – un viņš atkāpās kā slavu zaudējis varonis.

Drīz pēc tam Toms sastapās ar pilsētiņas jauno pāriju – Haklberiju Finu,²⁴ vietējā dzērāja dēlu. Haklberiju no sirds dziļumiem, ienīda visas pilsētiņas mātes un arī baidījās no viņa, tāpēc ka zēns bija slinks, patvarīgs, izlaidies un ļauns – un tāpēc, ka visi bērni apbrīvoja viņu un labprāt meklēja šo aizliegto sabiedrību, un vēlējās, kaut varētu iedrošināties būt tādi kā viņš. Arī Toms, tāpat kā citi cienījamo ģimeņu bērni, apskauda Haklberiju par šo spožo stāvokli – būt no sabiedrības izstumtam, un arī viņam bija stingri noliegts ar Finu rotaļāties. Tāpēc viņš rotaļājās ar viņu katrā izdevīgā reizē. Haklberijs bija vienmēr ģērbies pieaugušu vīriešu novalkātajās drēbēs un visos gadalaikos staigāja notriepies, skrandām plīvojot. Viņa cepure bija milzīga lērpata, un tās apmalei bija izgriezts liels robs, svārki, ja tādi viņam bija mugurā, nokarājās gandrīz līdz papēžiem, un pogas mugurpusē bija daudz zemāk par muguru, bikses saturēja tikai viens bikšturis, bikšu dibens bija zemu nošļucis, un tajā nekā nebija, spurainie bikšu gali vilkāms pa dubļiem, ja nebija atrofīti.

Heks savā dzīvoklī.

Haklberijs nāca un gāja, kā viņam iegribējās. Labā laikā viņš gulēja uz durvju kāpnēm, ja lija lietus – tukšās mucās, viņam nebija jāiet ne skolā, ne baznīcā, nevienam viņš negodāja par kungu, nevienam neklausīja – makšķerēja un peldējās kur un kad vien patika, un palika ūdenī tik ilgi, cik pats vēlējās. Neviens Hakam neaizliedza kauties, un vakaros viņš varēja būt tik ilgi nomodā, cik vien labpatikās. Viņš bija pirmais zēns, kas pavasaros sāka staigāt basām kājām, un pēdējais, kas rudenī sāka valkāt apavus. Viņam nekad nevajadzēja mazgāties, ne uzvilkt tīras drēbes, viņš prata brīnišķīgi lamāties, īsi sakot, šim zēnam bija viss, kas dzīvi dara skaistu.

Tā domāja ikviens notramdīts, ierobežots, labi audzināts zēns Sentpītersbergā.

Toms uzrunāja šo romantisko mazo klaidoni:

– Hello, Haklberij!

– Hello tev tāpat, – paskaties, kā tas tev patīk!

– Kas tev tur ir?

– Beigts kaķis!

– Ļauj paskatīties, Hak! Tas jau ir pavisam sīvs. Kur tu to dabūji?

²⁴ V.E.: *Huckleberry Finn*. Fins ir ķeltu pasaku varonis, bet Haklberijs nozīmē melleņu ogu. Šeit, grāmatā, viņam dots vārds acīmredzot jāsaprot kā iesauka, kuru viņš dabūjis tāpēc, ka pastāvīgi bijis netīrs. (Grūti iedomāties, ka tāds varētu būt viņa kristītais vārds). Taču ne šajā, ne Marka Tvena otrajā grāmatā, speciāli velītājā Finam, nekur neparādās nekādas norādes uz viņa īsto vārdu. Priekšvārdā «Tomam Sojeram» Marks Tvens stāsta, ka Haklberijs Fins esot tēlots no dzīves. Patiesībā laikam bija sarežģītāk. Hanibalā dzīvoja ļoti nabadzīgs zēns Toms Blankenšips, ar kuru «kārtīgajiem zēniem», tajā skaitā nākamajam Markam Tvenam, bija aizliegts draudzēties, bet viņi ļoti labprāt draudzējās (un tādējādi tas it kā ir Haklberija Fina prototips). Taču šī zēna vārds (Toms) grāmatā ir kļuvis par paša Toma Sojera vārdu. Hanibalā dzīvoja arī dzērājs Džims Fins – un viņa uzvārds grāmatā ir piešķirts Haklberijam Finam. Taču šim dzērājam nebija dēla, ar kuru Marks Tvens draudzētos. Bet arī Blankenšipa vecāki bija dzērāji; bez Toma viņiem bija vēl otrs dēls Bens, kā arī meitas. Viņi dzīvoja Klemensiem kaimiņos mājā, kas atgādināja šķūni. Skolā viņi negāja.

– Nopirku no kāda puikas.
 – Cik daudz tu par viņu devi?
 – Vienu zilu biļeti un pūsli, ko dabūju lopkautuvē.
 – Bet kur tu dabūji zilo biļeti?
 – Nopirku pirms divām nedēļām no Bena Rodžersa par stīpas dzenamo nūjiņu.

– Klausies, Hak, bet kam der nosprādzis kaķis?
 – Kam der? Ar to var nodzīt kārpas.
 – Nu? Patiesi? Es zinu labāku līdzekli.
 – Varu saderēt, ka ne. Kas tas ir?
 – Nu, ūdens no satrunējuša koka.
 – Ūdens no satrunējuša koka! Es nedotu ne pigu par tādu ūdeni!

– Vai tiešām? Vai tu esi to kādreiz izmēģinājis?
 – Nē, neesmu vis. Bet Bobs Taners mēģināja.
 – Kas tev to teica?
 – Viņš to pastāstīja Džefara Tečeram, Džefs – Džonijam Bekeram un Džonijs – Džimam Holisam, bet Džims – Benam Rodžersam un Bens – kādam nēģerim, un šis nēģeris pastāstīja man. Tā tas bija!

– Nu un tad? Viņi visi melo. Visi, atskaitot nēģeri. Es viņu nepazīstu. Taču neesmu nekad saticis nēģeri, kas nemelotu. Blēņas! Bet tagad pastāsti man, Hak, kā Bobs Taners to darīja.
 – Nu tā, viņš iemērcā savu roku kāda satrunējuša celma dobumā, kur bija sakrājies lietus ūdens.

– Dienas laikā?
 – Bez šaubām.
 – Pievērsis seju celmam?
 – Jā. Vismaz man tā šķiet.
 – Vai viņš kaut ko teica?
 – Manuprāt, nē. Es nezinu.
 – Ahā! Tik muļķīga veidā mēģināt nodzīt kārpas ar satrunējuša koka ūdeni! Tā gan ūdens nepalīdz! Jāiet vienam pašam liela meža vidū, kur ir satrunējis celms ar ūdeni, tieši pusnaktī jāpagriež celmam mugura, bet roka jāiegrūž ūdenī un jāsaka:

Mieža grauds, mieža grauds, indiāņi miltus gūst,
 Nodzen kārpu, nodzen kārpu, ūdens, tāds, kas kokā pūst.²⁵

Tad žigli jāiet vienpadsmit soļu ar aizvērtām acīm, trīsreiz jāapgriežas apkārt un jāsoļo mājās, nesakot nevienam ne vārda. Ja izrunā kaut vārdu, burvība pagalam.

– Jā, tas liekas varen labi. Bet Bobs Taners tā nedarīja.
 – Nē, ser, varu derēt, ka viņš tā nedarīja, jo viņš ir viskārpainākais puika visā pilsētā, bet viņam nebūtu nevienas kārpas, ja viņš zinātu, kā jārikojas ar satrunējušu ūdeni. Tādā veidā esmu sev no rokām nodzinis tūkstošiem kārpu, Hak. Es tik daudz spēlējos ar vardēm, ka man vienmēr ir daudz kārpu. Dažreiz es tās nodzenu ar pupām.

– Jā, pupas ir labas. Es tās esmu pielietojis.
 – Tu arī? Bet kā tu darīji?
 – Jāpaņem pupa un jāpāršķeļ vidū pušu, tad jāpagriež kārpa, lai mazliet iztek asins, tad asins jāuzpīlina uz pupas vienas puses, jāizrok bedre un jāapglabā tur pupa – pusnaktī uz krustceļa, kad mēness nespīd, bet pupas otrā puse jāsadēdzina. Redzi, tā puse, kurā ir asins, vilks un vilks pie sevis otru pusi, un tas palīdzēs asinīm izvilkt kārpu, un itin drīz tā pazudīs.

– Jā, tā ir pareizi, Hak, bet, kad pupu aprok, jāsaka: «Pupa zemē, kārpa projām – man vairs roku nesabojā!»²⁶ Tā ir labāk. Tā dara Džo Harpers, un viņš ir bijis gandrīz līdz Kūnvilai un arī daudzās citās vietās. Bet saki, kā tu nodzen kārpas ar nosprāgušiem kaķiem?

– Jāpaņem beigtais kaķis un īsi pirms pusnakts jāiet uz kapsētu, kur apglabāts kāds ļaundaris. Pusnaktī atnāks velns, varbūt pat divi vai trīs velni, bet tu tos neredzēsi, tikai dzirdēsi tā kā

²⁵ V.E.: *Barley-corn, barley-corn, injun-meal shorts, Spunk-water, spunk-water, swaller these warts.*

²⁶ V.E.: *Down bean; off wart; come no more to bother me!*

vēja pūsmu vai arī viņu sarunu, bet, kad viņi mironi raus projām, tu svied viņiem pakaļ kaķi un sauc: «Velnš pakaļ mironim, kaķis pakaļ velnam, kārpā pakaļ kaķim, esmu no jums brīvs!»²⁷ Tā var nodzīt katru kārpu.

– Skan varen labi. Vai tu tā esi pamēģinājis, Hak?

– Nē, bet vecā Hopkinsa māte²⁸ man to ieteica.

– Tad jau būs pareizi, jo ļaudis runā, ka viņa esot ragana.

– Runā! Es, Tom, zinu, ka viņa tiešām ir ragana. Viņa nobūra tēti. Tētis pats teica. Viņš vienu dienu gājis pa ielu un redzējis, kā viņa to nobur, pagrābis akmeni, un, ja viņa nebūtu pabēgusi sānis, viņš tai būtu trāpījis. Tai pašā naktī viņš nokrita no šķūņaugšas, kur gulēja piedzēries, un pārlauza roku.

– Tas taču ir šausmīgi! Kā viņš zināja, ka viņa to nobur?

– Ak kungs, tētis to var viegli pateikt. Tētis saka, ja viņas tevi cieši uzlūko, tad viņas buras, sevišķi, ja kaut ko bubina, jo bubinādamas viņas skaita tēvreizi no otra gala.

– Klau, Hak, kad tu izmēģināsi kaķi?

– Šonakt. Manuprāt, viņi šonakt nāks pakaļ vecajam Zirgu Viljamsam.

– Bet viņu jau apglabāja sestdien, Hak. Vai tad viņi to nebūs parāvuši sestdienas naktī?

– Ko tu runā! Vai tad viņu burvība var iedarboties pirms pusnakts? Un pēc tam bija svētdiena. Velnī vis daudz neblandās apkārt pa svētdienām, kā man šķiet.

– Par to es nemaz neiedomājos. Tā gan. Vai tu ņemsi mani līdz?

– Protams – ja tev nav bail.

– Man bail! Nekas tamlīdzīgs. Vai ņaudēsi?

– Jā, un tu atņaudi pretim, ja iznāk. Pēdējo reizi tu man ļāvi tik ilgi ņaudēt, līdz vecais Hejs sāka man sviest ar akmeņiem un kliegt: «Lai velns parauj šo kaķi!» Tad es arī ielaidu viņam logā ķieģeli – tikai neizplāpā to nevienam.

– Nē. Tai naktī es nevarēju ņaudēt, jo krustmāte mani uzmanīja, bet šoreiz es ņaudēju.

Paklau, Hak, kas tev tur ir?

– Nekas sevišķs – ērce.

– Kur tu viņu dabūji?

– Mežā.

– Ko tu gribi par viņu?

– Nezinu. Es negribu viņu pārdot.

– Kad ne-ne! Šī ērce tomēr ir briesmīgi maza.

– Ir jau viegli paļāt ērci, kas tev nepieder. Esmu apmierināts ar viņu. Man viņa ir laba diezgan.

– Phā! Ērces var dabūt vairumā. Es tās varētu dabūt tūkstošiem, ja vien gribētu.

– Kāpēc tad negribi? Jo tu labi zini, ka nevari tās dabūt. Šī ērce, es tā domāju, parādījusies ļoti agri. Pirmā, ko šogad esmu redzējis.

– Klau, Hak, es tev par viņu došu savu zobu.

– Parādi!

Toms izvilkā no kabatas savīstītu papīru un rūpīgi to attina. Haklberijs vērīgi apskatīja zobu. Kārdinājums bija ļoti liels. Beidzot viņš jautāja:

– Vai tas ir īsts?

Toms pacēla virslūpu un parādīja tukšo vietu.

– Labi, – teica Haklberijs, – lai iet.

Toms ielika ērci petardu kārbā, kas vēl nesen bija cietums vabolei-kodējai, un zēni izšķīrās, katrs juzdamies bagātāks nekā iepriekš.

Kad Toms sasniedza skolu – mazu savrup celtu baļķu ēku, viņš ienāca strauji kā cilvēks, kas ieradies godīgā steigā, pakāra cepuri uz vadža un iemetās savā solā ar šķietami darbīgu centību. Skolotājs, sēdēdams kā augstā tronī lielajā atzveltnes krēslā ar pītu sēdekli, bija iesnaudies, klases dūkoņas ieaijāts. Ienācējs viņu uzmodināja.

– Tomas Sojer!

Toms zināja: ja skolotājs izrunā pilnu viņa vārdu, tad tas nozīmē nepatikšanas.

– Jā, ser.

– Panāciet šurp. Kāpēc jūs, ser, šodien atkal, kā parasts, nokavējāties?

²⁷ V.E.: *Devil follow corpse, cat follow devil, warts follow cat, I'm done with ye!*

²⁸ V.E.: *old Mother Hopkins* (tulkojums neizskatās visai labs).

Toms jau gribēja kaut kā izmeloties, bet ieraudzīja divas garas, dzeltenas matu pīnes pāri kādai mugurai, kuru viņš tūlīt pazina ar mīlas spriego nojausmu. Blakus šim stāvam bija vienīgā tukšā vieta tanī klases pusē, kur sēdēja meitenes.

Viņš tūlīt atbildēja:

– **Es apstājos, lai parunātos ar Haklberiju Finu.**

Skolotājs uz brīdi sastinga un bezpalīdzīgi skatījās Tomā. Klases dūkoņa aplkusa, skolēni brīnījās, vai šis trakais puika nav sajucis prātā. Skolotājs teica:

– Ko – ko tu darīji?

– Apstājos, lai parunātos ar Haklberiju Finu.

Šī atbilde bija nepārprotama.

– Tomas Sojer, tā ir vispārsteidzošākā atzīšanās, ko esmu savā mūžā dzirdējis. Par tādu nekaunību ir par maz tevi sodīt tikai ar lineālu. Novelc svārkus!

Skolotāja roka pūlējās, līdz nogura, un tad žagaru saišķis bija jūtami sarucis. Sekoja pavēle:

– Tagad, ser, ejiet un apsēdieties pie **meitenēm**. Un lai tas jums ir par brīdinājumu.

Smieklī, kas nošalca telpā, likās, samulsināja zēnu, bet īstenībā šo mulsumu izraisīja pielūgsmē un cieņā, ko viņš juta pret savu nepazīstamo elku, un baiļu pilnais prieks par šo lielo laimi. Viņš apsēdās uz priēžukoka sola – pašā galā, bet meitene, atsviedusi galvu atpakaļ, atrāvās no viņa tālāk.

Visapkārt sabukņījās, samirkšķinājās un sačukstējās, bet Toms sēdēja klusu, atbalstīties pret garo, zemo skolas pulti, un šķietami lasīja grāmatu.

Pamazām vispārējā uzmanība no viņa novērsās un atkal atsākās parastā skolas čala. Tad zēns vairākkārt paslepšus paskatījās uz meiteni. Viņa to manīja, saviebās un kādu minūti pievērsa viņam savu pakausi. Kad viņa piesardzīgi atkal pagriezās, viņas priekšā bija nolikts persiks. Viņa to atgrūda, Toms to maigi nolika atpakaļ, viņa atkal augli atgrūda, bet jau ar mazāku naidu. Toms pacietīgi atkal to nolika atpakaļ, tad viņa ļāva tam palikt, kur tas bija nolikts. Toms uzņāpa uz savas tāfeles: – Lūdzu, ņem to, man ir vēl.

Meitene paskatījās uz šiem vārdiem, bet neko neatbildēja. Tagad zēns sāka uz tāfeles kaut ko zīmēt, aizsegdams to ar kreiso roku. Kādu brīdi meitene centās to neievērot, bet tad tikko nojaušamas pazīmes liecināja, ka viņā pamodusies cilvēciska ziņkāre. Zēns turpināja zīmēt, it kā neko citu ap sevi neievērodams. Meitene mēģināja neuzkrītoši paskatīties, bet zēns izlikās, ka to nepamana. Beidzot viņa padēvās un atturīgi čukstēja:

– Ļauj man paskatīties.

Toms daļēji atsedza kādas divstāvu mājas bēdīgu karikatūru. No mājas dūmeņa pacēlās korķu vijķim līdzīga dūmu grīste. Tagad Toma zīmējums piesaistīja meitenes interesi, un viņa aizmirsa visu pārējo. Kad zīmējums bija nobeigts, viņa mirkli skatījās, tad čukstēja:

– Cik jauki – uzzīmē kādu cilvēku!

Mākslinieks uzslēja mājas priekšējā pagalmā vīru, kas atgādināja ceļamo krānu. Vīrs būtu viegli varējis pārkāpt mājai pāri, bet meitene nebija pārlietu kritiska – viņu šis briesmonis apmierināja, un viņa čukstēja:

– Tas ir skaists vīrs – tagad uzzīmē, kā es nāku.

Toms uzzīmēja smilšu pulksteni, uzvilka tam augšā pilnu mēnesi, pievienoja salmiņiem līdzīgas rokas un kājas un apbruņoja izplestos pirkstus ar milzīgu vēdekli. Meitene teica:

– Tas gan ir jauki – kaut es arī mācētu zīmēt!

– Tas ir viegli, – čukstēja Toms. – Es tevi iemācīšu.

– Tiesām? Kad?

– Pusdienas starpbrīdī. Vai tu ej mājās ēst pusdienas?

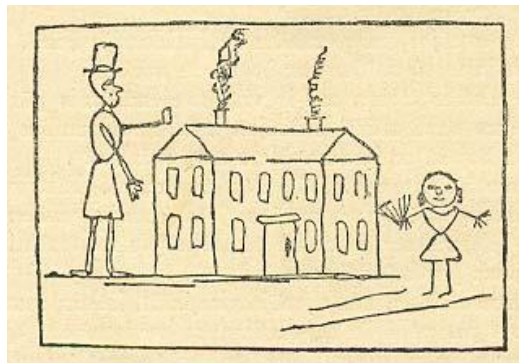
– Es palikšu, ja tu vēlies.

– Labi – lai notiek. Kā tev sauc?

– Bekija Tečera.²⁹ Bet tevi? Ā, es zinu – Tomass Sojers.

– Tādā vārdā viņi mani sauc, kad per. Bet, kad esmu rātns, mani sauc par Tomu. Tu sauksi mani par Tomu, vai ne?

– Jā.

²⁹ V.E.: *Becky Thatcher*. Ar Bekiju Tečeri grāmatā ir attēlota Marka Tvena bērnības draudzene Lora Hokinsa. (Marks Tvens vēlāk apprecējās ne ar viņu).

Tagad Toms sāka atkal kaut ko rakstīt uz tāfeles, nerādīdams uzrakstītos vārdus meitenei. Bet šoreiz viņa vairs neatvirzījās. Viņa lūdzās, lai viņš atļauj paskatīties. Toms teica:

– Te nekā nav.

– Ir gan.

– Nē, nav, tu nemaz nevēlies to redzēt.

– Vēlos gan, patiesi. Lūdzu, parādi!

– Tu pastāstīsi citiem.

– Nē, nestāstīšu – patiesi, patiesi – divkārtš goda vārds.

– Tu nestāstīsi nevienam? Kamēr vien dzīvoši?

– Nē, nestāstīšu nevienam. Parādi!

– Bet tu nemaz negribi redzēt!

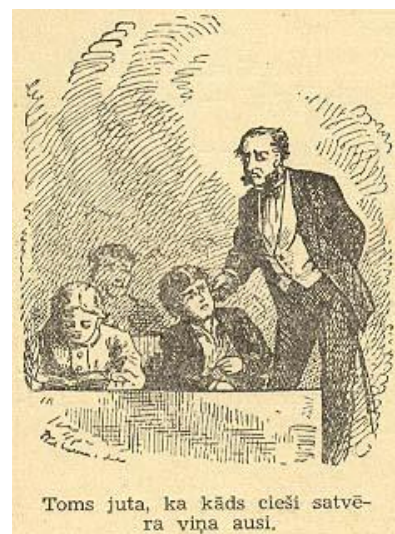
– Ja tu pret mani tā izturies, tad es pati paskatīšos, Tom, – un viņa uzlika savu mazo roku uz viņa rokas. Sekoja neliela cīņa. Toms izlikās, ka nopietni pretojas, bet palēnām ļāva savai rokai noslidēt, līdz atklājās vārdi: «Es mīlu tevi».

– Ak tu, nejaukais! – viņa sāpīgi iesita Tomam pa roku, bet nosarka un tomēr izskatījās iepriecināta.

Tieši šajā izšķirīgajā mirklī zēns jūta, ka viņa ausi lēni un liktenīgi sagrābj kāda roka un stingri pieceļ viņu no sola. Šādi, it kā spīlēs sagrābtu, viņu izveda cauri visai telpai skolnieku smieklu krustugunis un nosēdināja paša solā. Tad skolotājs dažus baismīgus mirkļus stāvēja viņam blakus, bet beidzot aizgāja uz savu troni, nesacījis ne vārda.

Kaut gan Toma auss sāpēja, viņa sirds gaviļēja.

Kad klase norima, Toms godīgi centās iedziļināties mācībās, bet viņa satraukums bija pārāk liels. Sākumā viņš piedalījās skaļajā koplasišanā, bet netika citiem līdzī, ģeogrāfijas stundā ezerus pārvērta par kalniem, kalnus par upēm un upes par kontinentiem, līdz atkal radās pilnīgs sajukums, tad Tomam bija jānosauca vārdi pa zīlbēm, un viņam aizķērās mēle pie visvieglākajiem vārdiem; tā viņš sekmēs palika vispēdējais un zaudēja skārda žetonu, ko ar lepnumu bija nēsājis vairākus mēnešus.

Toms jūta, ka kāds cieši satvēra viņa ausi.

Septītā nodaļa

Jo vairāk Toms centās piesaistīt savu uzmanību grāmatai, jo vairāk viņa domas klaiņoja apkārt. Beidzot viņš nopūtās, nožāvājās un pārtrauca lasīšanu. Viņam šķita, ka pusdienas starpbrīdis nekad nepienāks. Gaisā bija nāves tveice. Nebija jūtama ne mazākā vēsma. Šī bija vismiegainākā diena. Divdesmit piecu skolnieku iemidzinošā murdoņa gurdināja dvēseli kā bišu dūkšana tālumā kvēlajā saules spulgā. Kardifa kalns slēja savas maigi zaļās nogāzes cauri tveices mirgojošam plīvurim, kas iztālēm iezaiģojās vieglā purpura nokrāsā; daži putni laiski laidelējās augstu gaisā. Nebija redzama neviena cita dzīva būtne – tikai dažas govīs, bet tās gulēja.

Toma sirds alka brīvības vai arī kaut kā interesanta, kas palīdzētu izturēt garlaicīgo laika ritumu. Viņa roka iemaldījās kabatā, un viņa sejā atplauka pateicība, kas īstenībā bija lūgsna, lai gan viņš to neapjauca. Paslepeni Toms izvilka petardu kārbu. Viņš izņēma no tās ērci un nolika to uz garā, lēzenā sola. Ērce šai brīdī, šķiet, arī iekvēlojās pateicībā, kas līdzinājās lūgsnai, bet tā bija pāragra, jo, kad tā priecīgi mēģināja aizrāpot projām, Toms pavirzīja to ar kniepadatu sāņus un lika doties citā virzienā.

Tomam blakus sēdēja viņa sirds draugs, kas garlaikojās tāpat kā Toms līdz šim brīdim, bet tagad arī viņš dziļi un pateicīgi ieinteresējās par šo laika kavēkli. Sirds draugs bija Džo Harpers. Visu nedēļu zēni bija nešķirami draugi, tikai sestdienās viņi cīnījās divās naidīgās armijās. Arī Džo izvilka no savu svārku atloka kniepadatu un palīdzēja dīdīt gūstekni. Šis sports kļuva ar katru mirkli aizraujošāks. Drīz Toms ieteicās, ka viņi viens otru tikai traucējot un nevienam no viņiem neesot īsta labuma no ērces. Tāpēc viņš nolika uz pulsts Džo tāfeli un novilkta tajā pa vidu no augšas līdz apakšai svītru.³⁰

³⁰ V.E.: Epizode ar ērci ir reāla: tā mācību stundā spēlējās pats Marks Tvens ar savu draugu Vilu Bouenu, par ko skolotājs Dousons viņus abus nopēra. Dousons ir skolotāja Dobinsa galvenais prototips, bet ne vienīgais: Dobinsam piemīt arī skolotāja Krosa iezīmes no citas skolām, kuru Marks Tvens bērnībā apmeklēja. (Vecāki viņu sūtīja vairākās skolās, kuras visas bija elementāras un privātas).

– Tagad, – viņš teica, – kamēr ērce ir tavā pusē, tu vari viņu bikstīt, un es to neaiztikšu. Bet, kad tu ļausi tai aizbēgt un pārnākt manā pusē, tad tev ērce jāliek mierā, kamēr vien es varu viņu aizkavēt pāriet tavā pusē.

– Labi, sāk! Pabiksti viņu!

Ērce drīz aizbēga no Toma un pārgāja pāri ekvatoram. Džo viņu kādu laiku tirdīja, tad viņa aizbēga un atnāca atpakaļ pie Toma. Ērce bieži mainīja darbības lauku. Kamēr viens zēns ar saspriegtu interesi trenkāja ērci, otrs viņu vēroja ar tikpat lielu interesi; abas galvas noliecas pie tāfeles, un abas dvēseles aizmirsa visu apkārtni. Beidzot šķita, ka laime izvēlējusies Džo un paliek pie viņa. Ērce metās gan šurp, gan turp, tikpat satraukta un norūpējusies kā abi zēni, bet tieši tad, kad Toma uzvara jau bija tuvu un viņam jau niezēja pirksti atsākt ērces vajāšanu, Džo adata veikli aizvirzīja ērci projām un paturēja savā rīcībā. Beidzot Toms to vairs nespēja izturēt. Kārdinājums bija pārāk liels. Viņš izstiepa roku un mazliet piepalīdzēja ar savu kniepadatu. Džo vienā mirklī kļuva nikns. Viņš iesaucās:

– Tom, liec viņu mierā!

– Es tikai gribu viņu mazliet uzmundrināt, Džo.

– Nē, ser, tas nav godīgi. Liec viņu mierā!

– Pie joda, es taču viņu nedzenāšu ilgi.

– Liec viņu mierā, es tev saku!

– Nelikšu!

– Rimsties, viņa ir manā pusē!

– Paklau, Džo Harper, kam pieder šī ērce?

– Man vienalga, kam viņa pieder, bet viņa ir manā pusē, un tu viņai nepieskarsies.

– Bet saderēsim, ka es tomēr to darīšu. Tā ir mana ērce, un es varu darīt ar viņu, ko gribu, –

kaut arī es nobeigtos.

Drausmīgs sitiens trāpīja Toma plecu, un tādu pašu sitienu saņēma Džo Harpers, tad divas minūtes putekļi kūpēja no abu svārkjiem, un visi skolnieki par to liksmoja. Zēni bija pārāk aizrāvušies, lai ievērotu, ka klasē bija iestājies klusums, kad skolotājs uz pirkstgaliem piezagās viņiem klāt un nostājās aiz muguras. Viņš bija diezgan ilgi vērojis viņu spēli, iekams ienesa tajā arī no savas puses zināmu dažādību.

Kad pusdienas laikā mācības pārtrauca, Toms piesteidzās pie Bekijas Tečeras un iečukstēja viņai ausī:

– Uzliec galvā cepuri un izliecies, ka ej mājās. Kad nonāksi līdz stūrim, aizbēdz no pārējiem, apgriezies un nāc pa šķērsielu atpakaļ. Es iešu pa citu ielu un darīšu tāpat.

Tā viņa aizgāja ar vienu skolēnu baru, un viņš ar otru. Pēc īsa brīža abi sastapās ielas galā, un, kad viņi atgriezās skolā, tur neviena cita vairs nebija. Abi nosēdās līdzās ar tāfeli priekšā, Toms iedeva Bekijai grifeli un turēja viņas roku savējā, vadīja to un tā uzzīmēja otru apbrīnojamu māju.

Kad interese par mākslu sāka zust, abi sāka tērzēt. Toms peldēja svētlaimē. Viņš jautāja:

– Vai tev patīk žurkas?

– Nē, es tās neieredzu.

– Es arī – dzīvās. Bet es runāju par beigtām, kuras auklīnā var griezt ap galvu.

– Nē, man nav nekādas patikas pret žurkām. Man patīk košļājamā gumija.

– Protams! Es vēlētos, kaut tā man tagad būtu!

– Tu vēlies? Man ir mazliet līdz. Es tev ļaušu pakošļāt kādu brīdi, bet tad tev tā man jāatdod atpakaļ.

Tas bija pieņemami, un viņi košļāja gumiju pēc kārtas, šūpodami labpatikā kājas pret solu.

– Vai tu kādreiz esi bijusi cirkā? – jautāja Toms.

– Jā, un tētis mani vēl kādreiz aizvedīs turp, ja būšu rātņa.

– Esmu bijis cirkā trīs vai četras reizes. Daudzreiz! Baznīca, salīdzinot ar cirku, ir nieks! Tur visu laiku kaut kas notiek. Kad izaugšu liels, būšu klauns cirkā.

– Patiesi? Tas būs jauki! Klauni ir tik brīnišķīgi raibi.

– Jā, tā ir. Un pelna naudu kaudzēm – parasti vienu dolāru dienā, tā teica Bens Rodžers. Saki, Bekij, vai tu kādreiz esi bijusi saderināta?

– Kas tas ir?

– Nu saderināta, lai precētos.

– Nē.

– Vai tev tas patiktos?

– Laikam gan. Nezinu. Kā tas ir?

– Kā tas ir? Nekā. Tu tikai pasaki kādam zēnam, ka neņemsi nevienu citu – tikai viņu, – nekad, nekad, nekad, tad jūs saskūpstāties, un tas ir viss. To, var izdarīt katrs.

– Saskūpstīties? Kāpēc tad jāskūpstās?

– Zini, tāpēc – nu, visi tā dara.

– Visi?

– Jā, visi, kas iemīlējušies viens otrā. Vai tu atceries, ko uzrakstīju uz tāfeles?

– Jā.

– Nu, ko tad?

– Es neteikšu.

– Vai lai tev pasaku?

– Jā... bet citreiz.

– Nē, tagad.

– Nē, ne tagad – rītu.

– Ai nē, tagad. Lūdzu, Bekij, es to pačukstēšu, pavisam klusu.

Bekija vilcinājās, bet Toms uzskatīja viņas klusēšanu par atļauju, aplika roku viņai ap vidukli un klusi iečukstēja ausī zināmos vārdus. Un tad piebilda:

– Tagad pačuksti man – tos pašus vārdus. Viņa brīdi pretojās, tad teica:

– Aizgriez seju un neskaties, tad es pateikšu. Bet nestāsti to nevienam – lūdzu, Tom? Vai ne, tu nestāstīsi?

– Nē, patiesi, patiesi – nestāstīšu. Nu, Bekij!

Viņš novērsa seju. Viņa bikli pieliecās, līdz viņas elpa skāra viņa cirtas, un čukstēja:

– Es – tevi – mīlu!

Tad viņa pielēca kājās un bēga apkārt soliem un pultīm, bet Toms dzinās viņai pakaļ. Beidzot viņa iebēga kādā kaktā un aizklāja seju ar savu balto, mazo priekšautiņu. Toms aplika viņai roku ap kaklu un lūdzās:

– Tagad viss kārtībā, Bekij, vēl tikai jāskūpstās. Nebaidies – tas ir tīrais nieks. Lūdzu, Bekij.

Viņš raustīja viņas priekšautiņu un rokas.

Pamazām viņa padēvās un nolaida rokas, viņas seja, cīnā pietvīkusi, pakļāvīgi atsedzās. Toms noskūpstīja viņas sārtās lūpas un sacīja:

– Tagad ir viss padarīts, Bekij. Un tagad tu nedrīksti mīlēt nevienu citu kā tikai mani un arī apprecēt tu nedrīksti nevienu citu, tikai mani – nekad, nekad, nemūžam! Vai tā būs?

– Nekad nemīlēšu nevienu citu, tikai tevi, Tom, un nekad neprecēšu nevienu citu – tikai tevi, un arī tu neprecēsi nevienu citu, tikai mani.

– Protams. Bez šaubām. Tāda ir noruna. Un vienmēr tu nāksi uz skolu un iesi uz mājām kopā ar mani, ja neviens neskatīsies, – un sarīkojumu rotaļās tu izvēlēšies mani un es tevi, jo tā mēdz darīt saderinātie.

– Cik jauki! Es nekad nebiju par to dzirdējusi!

– Tas ir varen jocīgi! Kad es gāju ar Emiju Lorensu...

Viņas ieplestās acis pateica Tomam, cik aplami viņš izrunājies, un samulsis viņš apklusa.

– Ai Tom! Tad es neesmu pirmā, ar ko tu esi bijis saderināts?

Meitene sāka raudāt. Toms iesaucās:

– Neraudi, Bekij! Es viņu vairs nemīlu.

– Nē, tu mīli, Tom, – tu pats zini, ka mīli.

Toms mēģināja aplikt viņai roku ap kaklu, bet Bekija viņu atgrūda, pagrieza seju pret sienu un turpināja raudāt. Toms mēģināja vēlreiz, runādams mierinošus vārdus, bet tika atkal atgrūsts. Tad viņa pamodās lepnums, viņš atkāpās un izgāja ārā. Kādu brīdi viņš stāvēja nemierīgs un samulsis, atkal un atkal pamezdams acis uz durvīm cerībā, ka viņa nožēlos savu rīcību un iznāks viņu meklēt. Bet viņa nenāca. Tad Toms kļuva bēdīgs un sāka baidīties, ka viņš ir vainīgs. Viņam bija jāzina smaga cīņa ar sevi, lai vēlreiz ietu lūgties, bet viņš saņēmas un iegāja iekšā. Bekija vēl arvien stāvēja kaktā šņukstēdama, pievērsusi seju sienai. Toma sirds bija satriekta. Viņš piegāja meitenei klāt, pastāvēja kādu brīdi, īsti nezinādams, ko darīt. Tad vilcinādamies sacīja:

– Bekij, es... es mīlu tikai tevi, nevienu citu.

Atbildes nebija – tikai elsas.

– Bekij! – lūdzoši. – Bekij, saki taču kaut ko.

Tikai elsas.

Toms izņēma savu lielāko dārgumu – misiņa bumbuli no kamīna režģiem, aplika ap Bekiju roku, lai viņa varētu bumbuli redzēt, un sacīja:

– Lūdzu, Bekij, vai tu to gribētu?

Viņa izsita bumbuli viņam no rokas, un tas nokrita uz grīdas.

Tad Toms izgāja no nama un devās pāri pakalniem tālu projām, lai šodien vairs skolā neatgrieztos. Pēkšņi Bekija nojauta ko nelabu. Viņa pieskrēja pie durvīm – Toms nebija redzams, viņa steidzās uz rotaļu laukumu – tur viņa nebija. Tad viņa sauca:

– Tom! Nāc atpakaļ, Tom!

Bekija saspriegti klausījās, bet neviens neatsaucās. Viņai biedros tagad bija klusums un vientulība. Viņa apsēdās, lai atkal raudātu, un nosodīja sevi.

Bet pa to laiku skolēni atkal sāka pulcēties, un meitenei bija jāaplēp savas bēdas, jānomierina salauztā sirds un jānes kā krusts visa šī garā, vienmuļā, sāpīgā pēcpusdiena, jo apkārt bija svešinieki, ar kuriem viņa nevarēja dalīties savās ciešanās.

Toms lūdz piedošanu.

Astotā nodaļa

Toms līkloču izlavījās pa ieliņām, līdz nokļuva tālu prom no ceļa, pa kuru bērni atgriezās skolā, tad saudzis sāka skriet. Divas trīs reizes viņš pārlēca pāri maziem strautiņiem, jo pusaudži ticēja, ka, šķērsojot ūdeni, var nomaldināt vajātājus. Pēc pusstundas Toms pazuda aiz Duglasa atraitnes mājas Kardifa kalna virsotnē, un skolas nams bija tikko saskatāms tālu ielejā viņam aizmugurē. Viņš iegāja biežā mežā, bez taciņām devās pašā biežoknī un apsēdās sūnās zem platzarota ozola.

Pat vēsmaņa niešalcās, dienasvidus nekustīgā tveice bija apklusinājusi pat putnu dziesmas. Neviena skaņa netraucēja dabas snaudu, tikai šad tad tālumā kala dzenis, un šīs skaņas vēl vairāk padziļināja apkārtējo klusumu un vientulību.

Zēna dvēsele bija iegrimusi grūtsirdībā, viņa jūtas pilnīgi saskanēja ar apkārtni. Ilgi viņš sēdēja, atbalstījis elkoņus pret ceļgaliem, zodu rokās iespiedis, – dziļās pārdomās. Viņam šķita, ka dzīvē labākā gadījumā ir tikai raizes, un viņš gandrīz apskauda nesen mirušo Džimiju Hodžesu. Viņš domāja, ka ir liels miers tā gulēt un sapņot mūžīgi mūžam, – vējam čukstot koku zaros un glāstot kapu puķes un zāli, tad vairs nebūtu ne rūpju, ne ciešanu. Ja viņam tikai būtu labas atzīmes svētdienas skolā, tad viņš labprāt aizietu, lai visam ir beigas! Un šī meitene! Ko tad viņš bija nodarījis? Neko. Viņam bija vislabākie nodomi, kādi var būt šajā pasaulē, bet Bekija izturējās pret viņu kā pret suni – kā pret īstu suni. Kādreiz viņa to nožēlos – varbūt kad jau būs par vēlu. Ai, kaut viņš varētu nomirt tikai **uz kādu laiku!**

Bet jaunībā spriego sirdi nevar ilgi iespiest vienā nemainīgā stāvoklī. Toms drīz vien nemanot atslidēja atpakaļ ikdienišķajās dzīves rūpēs. Ja nu viņš visiem pagrieztu muguru un noslēpumaini pazustu? Ja dotos tālu tālu projām pāri jūrām uz nezināmām zemēm un nekad vairs neatgrieztos? Kā tad viņa justos? Viņš atcerējās, ka bija gribējis kļūt par klaunu, bet tagad šī doma viņam šķita pretīga. Jo vieglprātīgi joki un raibs triko bija uzbāzīgs aizvainojums dvēselei, kas lidoja neaptveramās, cildenās, romantiskās jomās. Nē, viņš kļūs karavīrs un atgriezīsies pēc daudz gadiem, no kariem noguris un slavens. Nē – vēl labāk: viņš aizies pie indiāņiem, medīs bizoņus un staigās pa kara takām kalnu kraujās un Tālo Rietumu plašajos līdzenumos, kur nav nekādu ceļu; kādreiz viņš atgriezīsies kā liels virsaitis, izgreznojies spalvām un šaušalīgi izkrāsots, un kādā rāmā svētdienas rītā ar kara saucieniem, no kuriem visiem asinis sastings dzīslās, viņš iesoļos svētdienas skolā, un visiem viņa biedriem tad acīs degs neremdināma skaudība! Bet nē, bija vēl kaut kas dižēnāks par to! Viņš kļūs par jūras laupītāju! Tas bija viņa īstais aicinājums. Tagad viņa nākamība bija skaidri saskatāma: neiedomājama spožuma apmirdzēta! Kā viņa vārds aizskanēs pasaulē, un cilvēki, to dzirdot, šausmās nodrebēs! Cik vareni viņa garais, zemais, melnais kuģis «Vētras Gars»³¹ šķērsos virmojošās jūras, un priekšējā mastā plīvos viņa drausmais karogs! Un, sasniedzis savas slavas augstumus, viņš pēkšņi ieradīsies vecajā pilsētiņā, platiem soļiem ieies baznīcā, – saulē iededzis un vēju appūsts, savā melnajā samta vamzī un platajās biksēs, kājās viņam būs gari jātnieka zābaki, pār plecu purpursarkana lenta, aiz jostas aizspraudīta jātnieku

³¹ V.E.: *the Spirit of the Storm* (tas vispār varbūt nav kuģa nosaukums, bet vienkārši Vētras Gars).

pistoles, pie sāniem noziedzīgās asinsizliešanās sarūsējis zobens, bet pie mīkstās cepures plīvos spalvas un rokā būs atrotīts melnais karogs ar galvaskausu un sakrustotiem ģindeņa kauliem. Kāpinātā ekstāzē viņš dzirdēs čukstus:

– Tas ir Toms Sojers – jūras laupītājs! Spāniešu jūru Melnais Atriebējs³²!

Jā, tas nu bija izlemts; viņa dzīves ceļš izraudzīts. Viņš aizbēgs no mājām un sāks jauno gaitu. Jau rītu! Tāpēc tūlīt jāveic sagatavošanās darbi, jāsavāc visi savi līdzekļi. Viņš piegāja pie satrunējuša celma turpat blakus un sāka vienā pusē rakt ar savu Barlova nazi. Drīz viņš atdūrās pret koka priekšmetu, kam bija dobja skaņa. Viņš uzlika uz tā roku un svinīgi norunāja buramos vārdus:

– Tas, kā šeit nava, lai nāk! Tas, kas ir šeit, lai paliek!

Tad viņš atrušināja zemes kārtu un atsedza priedes koka dēlīti. Viņš to pacēla – un atklājās glīts, mazs koka šķirstiņš. Tajā atradās marmora bumbiņa. Toms bija neizsakāmi pārsteigts. Viņš pakasīja samulsis pakausi un iesaucās:

– Kaut kas nedzirdēts!

Tad viņš īgni aizsvieda bumbiņu un stāvēja iegrimis domās. Jāsaka, viņu bija pievīlusi māņticība, kas viņam un viņa biedriem bija likusies neapšaubāma: ja ierok bumbiņu, izrunājot attiecīgus buramos vārdus, atstāj to apraktu divas nedēļas un pēc tam atrok glabātuvē, izrunājot buramos vārdus, ko Toms nupat bija skaitījis, tad visas bumbiņas, kas kādreiz pazudušas, būs sarītējušas bedrē, vienalga, cik tālu tās cita no citas bijušas izkaisītas. Bet patlaban mēģinājums noteikti nebija izdevies. Visi Toma ticības balsti bija līdz pamatam satricināti. Viņš bija vairākkārt dzirdējis, ka šādi mēģinājumi izdevušies, bet nekad neviens nebija stāstījis, ka tie neizdotos. Viņš neatcerējās, ka pats bija jau vairākkārt šo burvību izmēģinājis, tikai nebija varējis pēc tam atrast slēptuves.³³ Kādu laiku viņš laužīja galvu par šo notikumu un beidzot izlēma, ka iejaukusies kāda ragana un atbūrusi viņa burvestību. Viņš gribēja par to pārliecināties, tāpēc pārmeklēja apkārtni, līdz atrada nelielu, smilšainu vietniņu, kurā bija mazs piltuvei līdzīgs iedobums. Zēns nogulās zemē, pielika muti tuvu pie iedobuma un sauca:

– Vabolīt, vabolīt, teic, ko zināt vēlos! Vabolīt, vabolīt, teic, ko zināt vēlos!

Smiltis pakustējās, un pēkšņi uz mirkli no tām izlīda maza, melna vabole, tad atkal izbijusies ienira atpakaļ.

– Viņa nesaka! Tāpat tā bijusi ragana, kas to izdarījusi. Es jau zināju.

Labi saprazdams, cik veltīgi cīnīties ar raganām, viņš bezcerīgi no cīņas atteicās. Bet tad viņam ienāca prātā, ka labi būtu sameklēt nupat aizsviesto bumbiņu. Tāpēc viņš sāka to pacietīgi meklēt, bet nevarēja atrast. Tad zēns aizgāja atpakaļ pie sava šķirstiņa un nostājās tieši tāpat kā tad, kad bija aizsviedis bumbiņu, izņēma no kabatas citu bumbiņu un aizsvieda to tajā pašā virzienā, sacīdams:

– Brāli, ej un atrod savu brāli!

Viņš ievēroja, kur bumbiņa nokrita, aizgāja turp un sāka meklēt. Bet laikam tā bija nokritusi pārāk tuvu vai pārāk tālu – tāpēc viņš metienu divreiz atkātoja. Pēdējo reizi viņam veicās. Abas bumbiņas gulēja pēdas atstatumā viena no otras.

Šai mirklī meža zaļajās takās klusināti atskanēja skārda rotaļu taures pūtiens. Toms nosvieda svārkus un bikses, sajozās ar bikšturi, atbīdīja žagaru kaudzi aiz satrunējušā celma, izvilka neveikli darinātu loku un bultas, koka zobenu un skārda tauri, vienā mirklī sagrāba šīs lietas un aizdrāzās basām kājām, kreklam plīvojot. Viņš pēkšņi apstājās zem lielas gobas, taurēja atbildi un tad sāka zagties uz pirkstgaliem, piesardzīgi raudzīdamies visapkārt. Viņš brīdināja savu iedomāto pavadoņu pulku:

– Stāt, mani brašie vīri! Palieciat slēptuvē, iekams taurēšu!

Parādījās Džo Harpers, tikpat viegli ģērbies un smagi bruņojies kā Toms. Toms iesaucās:

– Stāt! Kas nāk šeit Šervudas mežā bez manas atļaujas?

– Gajam Gisbornam nav jāprasa nevienam atļauja! Kas tu tāds esi, ka, ka...

– Iedrošiniēs tā ar mani runāt? – Toms pateica priekšā, jo viņi runāja «no grāmatas» pēc atmiņas.

– Kas tu tāds esi, ka iedrošiniēs tā ar mani runāt?

– Kas es esmu? Es esmu Robins Huds, un par to drīz pārliecināsi tavs nožēlojamais līķis.

– Tad tu patiesi esi šis slavenais laupītājs? Es labprāt cīnīšos ar tevi par tiesībām staigāt pa šī krāšņa meža takām. Piesargies!

³² V.E.: *the Black Avenger of the Spanish Main*. (Karību jūras senais nosaukums).

³³ V.E.: Te laikam nepareizi pārtulkots: nevis viņš neatcerējās, ka bija jau mēģinājis, bet gan neveiksmes viņam agrāk nebija gadījušās, jo viņš vairs nevarēja atrast slēptuves. Oriģinālā: *It did not occur to him that he had tried it several times before, himself, but could never find the hiding-places afterward*.

Viņi satvēra savus koka zobenus, nometta pārējos ieročus zemē, nostājās cīņas gatavībā, kāja pret kāju, un sāka pēc visiem likumiem nopietnu, piesardzīgu divkauju: «Divreiz krustot zobenus augšā, divreiz lejā».

Pēc kāda laika Toms iesaucās:

– Ja tev tagad māka rokā, tad cīnies straujāk!

Tad viņi cīnījās straujāk, elsdami un svīzdami piepūlē.

Šad tad Toms iekliedzās:

– Krīti! Krīti! Kāpēc tu nekrīti?

– Es nekritīšu. Kāpēc tu pats nekrīti? Tev kaujā klājas sliktāk.

– Tas nav nekas, es nevaru krist.

Grāmatā tā nav rakstīts. Tur teikts: «Tad ar vienu cirtieni mugurā viņš nogalināja nabaga Gaju Gisbornu». Tev jāpagriežas un jāļauj man tev iedurt mugurā.

Pret autoritāti nevarēja iebilst, tāpēc Džo pagriezās, saņēma cirtieni un nokrita.

– Tagad, – teica Džo pieceldamies, – tev jāļauj man nogalināt tevi. Tas būs taisnīgi.

– Es to nevaru. Tā nav rakstīts grāmatā.

– Bet tas ir sasodīti zemiski, jā gan!

– Zini, Džo, tu varētu būt mūks Taks vai melderā dēls Mačs un nosist mani ar rungu, vai arī es būšu Notingemas šerifs un tu vienu brīdi būsi Robins Huds un mani nokausi.

Tas bija labs atrisinājums, un rotaļa turpinājās. Tad Toms atkal kļuva Robins Huds, un nodevīgā mūķene ļāva viņam nespēkā noasiņot, nepārsiedama viņa brūci. Beidzot Džo, tēlodams veselu raudošu laupītāju baru, skumji aizvilka viņu projām, ielika savu loku viņa vārgajās rokās, un Toms sacīja:

– Kur nokritis šī bulta, tur aprociet nabaga Robinu Hudu zem zaļojoša koka.

Tad viņš izšāva bultu, atslīga, atpakaļ un būtu miris, bet uzkrita kādai nātrei un pielēca kājās tik strauji, kā mironim neklājas darīt.

Zēni apgērbās, noglabāja savus ieročus un aizgāja noskumuši par to, ka tagad vairs nav laupītāju, vaicādami – ar ko gan modernā civilizācija varētu aizstāt šo zaudējumu. Viņi sacīja, ka labāk gribētu būt laupītāji vienu gadu Šervudas mežā nekā Savienoto Valstu prezidenti uz mūžu.

Devītā nodaļa

Kā parasts, pusdesmitos vakarā Tomu un Sidu aizsūtīja gulēt. Viņi noskaitīja lūgsnu, un Sids drīz iemiga.

Toms gulēja nomodā un gaidīja, nepacietīgi satraukts. Kad viņam šķita, ka jau aust diena, viņš sadzirdēja pulksteni sitam desmit! Viņu sagrāba izmisums. Viņš būtu labprāt valstījies un spārdījies, kā to prasīja viņa nervi, bet baidījās uzmodināt Sidu. Tāpēc viņš gulēja nekustēdamies un blenza tumsā. Visur valdīja baigs klusums. Pamazām no šī klusuma iznira nelieli, tikko jaužami troksnīši. Varēja dzirdēt pulksteni tikšķam. Vecie baļķi noslēpumaini krakšķēja. Kāpnes viegli iečīkstējās. Acīm redzot, apkārt klīda gari. No krustmātes Pollijas istabas skanēja vienmērīgi, paklusi krācieni. Tad sākās apnicīgie circeņu čirksti, bet pat visatjautīgākais cilvēks nespētu pateikt, kurā vietā tie skan. Tad vaboles-kaprača baismie grauzieni³⁴ lika Tomam nodrebēt – tie nozīmēja, ka kādam dienas skaitītas. Nakts tumsā atskanēja tāli suņa kaucieni, tiem atbildēja klusāki kaucieni vēl lielākā tūlumā. Toms cieta nāves mokas. Beidzot viņš bija pārliecināts, ka laiks apstājies un sākusies mūžība, – un pats pret savu gribu viņš iesnaudās.

Pulkstenis nosita vienpadsmit, bet viņš to nedzirdēja. Tad viņa tikko iznirstošos sapņos iejaucās kāda runča žēlabainie ņaudieni. Kaimiņi atvēra logu, un Toms pamodās.

Kāds iesaucās:

– Škie, tu velns!³⁵

Pret krustmātes šķūnīša pakaļējo sienu ar troksni sašķīda tukša pudele – Toms izslējās pilnīgi atmodies un pēc mirkļa jau bija apgērbies, izkāpis pa logu un četrāpus līda pa piebūves jumtu. Viņš

³⁴ V.E.: *the ghastly ticking of a deathwatch in the wall at the bed's head* (ne sevišķi labi pārtulkots).

³⁵ V.E.: *Scat! you devil!*

dažas reizes paklusi ieņaudējās, tad uzlēca uz malkas šķūnīša jumta un no turienes zemē. Tur stāvēja Haklberijs Fins ar savu beigto kaķi. Zēni devās projām un pazuda tumsā. Pēc pusstundas viņi jau brida pa kapsētas garo zāli.

Kapsēta bija senlaicīga, rietumu stilā. Tā atradās pakalnā, apmēram pusotras jūdzes attālumā no pilsētiņas. Kapsētu iežogoja izļodzījusies sēta, vietām sagāzusies uz iekšu, vietām uz āru, bet nekur tā nestāvēja taisni. Zāle un nezāles kupli zēla visā kapsētā. Visi vecie kapi bija iegrimuši, nebija neviena pieminekļa, pār kapiem gāzelējās satrunējuši koka dēļi ar ieapaļu augšmalu, meklējami sev atbalstu, bet to neatrazdami. «Mūžīga piemiņa tādām un tādām» – bija kādreiz uzkrāsots uz dēļiem, bet gandrīz uz visiem vārdus vairs nevarēja salasīt pat gaišā dienas laikā.

Kokos klusi ievaidējās vējš, un Toms izbijās, varbūt ka tie ir mirušo gari, kas tur žēlojās, ka traucē viņu dusu. Zēni runāja maz un tikai čukstus, jo laiks un vieta, šeit valdošais svinīgais klusums viņus nomāca. Viņi atrada stāvo, jauno kapa kopiņu, kuru meklēja, un paslēpās aiz trim lielām gobām, kas vienā pudurā auga dažas pēdas atstatu no kapa.

Klusēdami viņi gaidīja, kā likās, diezgan ilgi. Nāves klusumu traucēja tikai pūces brēciens tālumā. Toma domas kļuva pārāk smagas. Viņam vajadzēja uzsākt sarunu. Viņš čukstus teica:

– Hakij, kā tev šķiet, vai mirušiem patīk, ka mēs esam šeit?

Haklberijs atčukstēja:

– To es pats gribētu zināt. Te ir traki svinīgi, vai ne?

– Un kā vēl!

Iestājās ilgs klusums, jo abi zēni pārdomāja sacīto. Tad Toms atkal iečukstējās:

– Klau, Hak, kā tu domā, vai Zirgu Viljamss³⁶ dzird mūsu sarunas?

– Protams, dzird. Vismaz viņa gars.

Pēc īsa klusuma Toms sacīja:

– Kaut es būtu teicis: **misters** Viljamss. Es jau nedomāju neko ļaunu, bet visi viņu sauca par Zirgu Viljamsu.

– Man liekas, ka līķim nav tik svarīgi, kā te runā par mirušiem, Tom.

Šie vārdi nebija ierosinoši, un saruna izbeidzās. Pēkšņi Toms sagrāba sava biedra roku un iesaucās:

– Šš!

– Kas ir, Tom?

Abi piespiedās viens pie otra, viņu sirdis stipri sita.

– Šš! Atkal! Vai tu nedzirdēji?

– Es...

– Klau! Tagad tu dzirdi.

– Ak dievs, Tom, viņi nāk! Tiešām, viņi nāk. Ko mēs darīsim?

– Nezinu. Vai tu domā, ka viņi mūs ieraudzīs?

– Ai, Tom, viņi redz tumsā tāpat kā kaķi. Kaut es labāk nebūtu šurp nācis!

– Nebaidies. Es domāju, ka viņi mūs neaiztik. Mēs taču nedarām neko ļaunu. Ja būsim pavisam klusi, varbūt viņi mūs nemaz nepamanīs.

– Es mēģināšu, Tom, bet, ak dievs, kā es trīcu!

– Klausies!

Abi zēni sabāza galvas kopā un tik tikko elpoja. Kapsētas otrā galā atskanēja klusinātas balsis.

– Skaties, skaties turp! – čukstēja Toms. – Kas tas ir?

– Tā ir velnu uguns. Tom, tas ir šausmīgi!

Tumsā tuvojās daži neskaidri saskatāmi stāvi, šūpodami vecmodīgu skārda lukturi, kas izraibināja zemi ar neskaitāmiem sīkiem gaismas plankumiņiem.

Pēkšņi Haklberijs šausmās čukstēja:

– Patiesi, tie ir velni! Trīs gabali! Ak dievs, Tom, mēs esam pagalam! Vai tu māki skaitīt pātarus?

Ceļojums pa jumtu

³⁶ V.E.: *Hoss Williams* (vai tas ir «Zirgu»?).

– Es pamēģināšu, bet nebaidies! Viņi mums neko nedarīs.

– Šš!

– Kas ir, Hak?

– Tie ir **cilvēki!** Vismaz viens no viņiem. Tam ir vecā Mafa Potera³⁷ balss.

– Nē, nevar būt!

– Es viņu pazīstu. Nekusties no vietas! Viņš nav tik acīgs, lai mūs pamanītu. Kā parasts, piedzēries – sasodītais vecais sakārnis!

– Labi. Es klusēšu. Viņi apstājas. Nevar atrast. Nāk atkal. Bet tagad viņi steidzas. Iet lēnāk, atkal ātrāk! Pavisam ātri. Šoreiz viņi iet pareizā virzienā. Hak, es pazīstu vēl vienu balsi! Tas ir indiānis Džo.³⁸

– Kā tad, – tas ir slepkavīgais jauktenis! Labāk lai būtu nākuši velni nekā viņi. Kas viņiem padomā?

Zēnu čuksti noklusa, jo trīs vīri bija sasnieguši kapu un stāvēja dažu pēdu atstatumā no zēnu paslēptuves.

– Tas ir šeit, – sacīja trešā balss, un runātājs pacēla lukturi, kas apgaismoja jaunā ārsta Robinsona seju.

Poters un indiānis Džo nesa nestuves, uz kurām atradās virve un divas lāpstas. Viņi nolika savu nastu un sāka atrakt kapu. Ārsts nolika lukturi kapa galvgalī, pienāca zēniem tuvāk un atsēdās zemē, atspiezdams muguru pret vienu no gobām. Viņš bija tik tuvu, ka zēni būtu varējuši viņam pieskarties.

– Ātrāk, vīri! – viņš teica klusā balsī. – Kuru katru brīdi var uzlēkt mēness.

Viņi atbildot kaut ko noņurdēja un turpināja rakt. Kādu laiku varēja dzirdēt tikai čirkstošo troksni, kad lāpstas meta sānis zemi un granti. Tas bija ļoti vienmuļš. Beidzot viena lāpsta dobjī atsītās pret koka šķirstu, un pēc brīža vīri to izcēla no zemes. Viņi ar lāpstām atspieda vaļā šķirsta vāku, izņēma mironi un to rupji nosvieda zemē.³⁹ Mēness iznira no mākoņiem un apspīdēja bālo seju. Viņi sakārtoja nestuves, uzlika uz tām mironi, aplāja ar segu un piesēja ar virvi pie nestuvēm. Poters izvilka garu saliecamo nazi, nogrieza virves galu, kas nokarājās, un tad sacīja:

– Tagad mēs ar šo nolādēto būšanu esam galā, kaulu zāģeri, un dod mums vēl vienu piecnieku, vai arī viņš paliks šepat guļam.

– Pareiza runa! – piebalsoja indiānis Džo.

– Klausieties, ko tas nozīmē? – sacīja ārsts. – Jūs prasījāt naudu iepriekš, un es samaksāju.

– Jā, un jūs darījāt vēl ko vairāk, – teica indiānis Džo, tuvodamies ārstam, kas tagad bija piecēlies. – Pirms pieciem gadiem jūs mani kādā vakarā izdzināt no sava tēva virtuves, kad es tur biju iegājis lūgt kaut ko ēdamu, un jūs teicāt, ka ar labu nodomu es neesot nācis, un kad es zvērēju, ka atriebšos jums kaut vai pēc simt gadiem, jūsu tēvs mani ietupināja cietumā par kļaidonību. Vai jūs domājat, ka es to esmu aizmirsis? Ne velti manās dzīslās rit indiāņu asinis. Tagad jūs esat manās rokās un jums būs par to jāsamaksā, sapratāt!

Viņš draudīgi piegrūda dūri ārstam pie sejas. Ārsts pēkšņi atvēzējās un ar vienu sitienu notrieca rupjo indiāni zemē. Poters nosvieda nazi un iesaucās:

– Es neļaušu sist savu biedru! – un nākošajā mirklī saķērās ar ārstu, abi cīnījās no visa spēka, nomīdīdami zāli un ar papēžiem izspārdīdami zemi. Indiānis Džo pielēca kājās, viņa acis zvēroja naidā; viņš sagrāba Potera nazi un, līdzams kā kaķis, pieliecies lodāja apkārt cīnītājiem, gaidīdams izdevīgu mirkli. Pēkšņi ārsts atraisījās, sagrāba smago uzraksta dēli Viljamsa kapa galvgalā un ar to notrieca Poteru zemē – šis mirklis metisam šķīta gaidītais, un viņš iebrūda nazi līdz spalām jaunā vīrieša krūtīs. Tas sagrīļojās un uzgāzās daļēji Poteram, applūdinādams viņu ar savām asinīm, šai pašā mirklī mākoņi aizsedza drausmo ainu, un abi pārbiedētie zēni tumsā lika kājas pār pleciem.

Kad mēness atkal iznira, indiānis Džo stāvēja pie abiem ķermeņiem, tos vērodams. Ārsts kaut ko neskaidri nomurmināja, divas reizes dziļi ievilka elpu un tad aplkusa. Metiss nomurdēja:

– Šis rēķins ir nokārtots – velns lai parauj!

Tad viņš aplaupīja nogalināto. Pēc tam ielika liktenīgo nazi Potera atvērtajā plaukstā un apsēdās uz atlautzā šķirsta.

Trīs – četras – piecas minūtes pagāja, Poters sakustējās un ievaidējās. Viņa rokas pirksti sažņaudza nazi, viņš pacēla to un aplūkoja, tad šausmās ļāva tam atkal nokrist zemē. Viņš piecēlās,

³⁷ **V.E.:** *old Muff Potter.*

³⁸ **V.E.:** *Injun Joe.*

³⁹ Tolaik reliģisku aizspriedumu dēļ mediķiem aizliedza anatomijas studēšanai graizīt cilvēku liķus. Tāpēc ārsti un medicīnas studenti bija spiesti nolīgt kapračus, kas šim nolūkam slepeni izraka nesen apglabātus miroņus. *Tulk. red.*

nogrūzdams nogalināto no sevis, paskatījās uz to, samulsis aplaida skatienu visapkārt, un viņa acis sastapās ar Džo skatienu.

– Ak dievs, kā tas notika, Džo? – viņš jautāja.

– Nejauka būšana, – atbildēja Džo nepakustēdamies. – Kāpēc tu to darīji?

– Es? Es taču to neizdarīju!

– Paklau! Tādas runas nekur neder!

Poters sāka drebēt un nobālēja.

– Liekas, mans reibums pārgājis. Man nevajadzēja šonakt dzert! Bet vēl mana galva apmiglota – vairāk nekā tad, kad atnācām šurp. Man viss sajucis, gandrīz neko nevaru atcerēties. Saki man, Džo, godīgi, vecais zēn, – vai es to izdarīju? Džo... es to negribēju... pie manas dvēseles, goda vārds... nekad negribēju, Džo. Pastāsti man, kā tas notika, Džo. Ak, tas ir briesmīgi – viņš bija tik jauns un spējīgs cilvēks.

– Nu, jūs abi plēsāties, un viņš tev iezvēla ar dēli, un tu nokriti, tad tu atkal piecēlies, grīļodamies un zvārodamies, pagrābi nazi un iegrūdi viņam ribās tieši tad, kad viņš deva tev otru šausmīgu triecienu, – un tā jūs abi gulējāt beigti kā bluķi, līdz šim brīdim.

– Ak, es neaptvēru, ko darīju. Ja esmu to darījis, tad lai mirstu te uz vietas. Tas viss nāca no viskija un uztraukuma, man šķiet. Nekad savā mūžā vēl neesmu lietojis ieroci. Es esmu cīnījies, bet bez ieročiem. To visi var apliecināt. Džo, nesaki to nevienam! Apsoli, ka neteiksi, Džo, vecais puika. Tu man allaž esi patīcis, Džo, un es tevi esmu visur aizstāvējis. Tu atceries! Tu taču mani nenodosi, Džo? – Un nabaga vīrs nokrita uz ceļiem rūditā slepkavas priekšā un salika lūgdamies rokas.

– Tu vienmēr esi bijis pret mani godīgs un kārtīgs, Maf Poter, un es tevi nenodošu. Tas ir godīgs vīra vārds.

– Ak, Džo, tu esi eņģelis! Par to es tevi svētīšu līdz sava mūža galam. – Un Poters sāka raudāt.

– Klausies – diezgan, pietiek! Te nav laika pinkšķēt. Ej tu pa vienu ceļu, un es pa citu. Taisies, ka pazūdi, un neatstāj aiz sevis pēdas.

Poters sāka rikšot, bet drīz vien jau skrēja, cik jaudas. Metiss noskatījās viņam pakaļ un nomurmināja:

– Ja viņš patiesi ir tā apdullis no sitiena un tā apreibis no ruma, kā viņš izskatījās, tad viņš par nazi neiedomāsies, – bet, kad atcerēsies, tad būs jau aizgājis tik tālu, ka baidīsies viens atgriezties tādā vietā, – cāļa dvēsele!

Pēc divām vai trijām minūtēm nogalināto cilvēku, segā ietīto mironi, šķirstu bez vāka un atvērto kapu vēroja tikai mēness. Klusums bija atkal dziļš un netraucēts.

Desmitā nodaļa

Abi zēni skrēja uz priekšu, uz priekšu vien pilsētas virzienā, no šausmām zaudējuši valodu. Šad tad viņi bikli atskatījās pār plecu, it kā baidīdamies, ka viņus kāds vajā. Katrs celms, kas gadījās ceļā, tiem šķita dzīvs cilvēks un ienaidnieks, un viņiem elpa aizrāvās; un kad viņi auļoja garām piepilsētas zemnieku mājām, iztraucēto sētas suņu rējieni spārnoja viņu kājas.

– Kaut tikai varētu aizskriet līdz vecajai ādu ģērētavai, iekams zaudējam spēku, — saraustīti čukstēja Toms. – Man vairs nav jaudas.

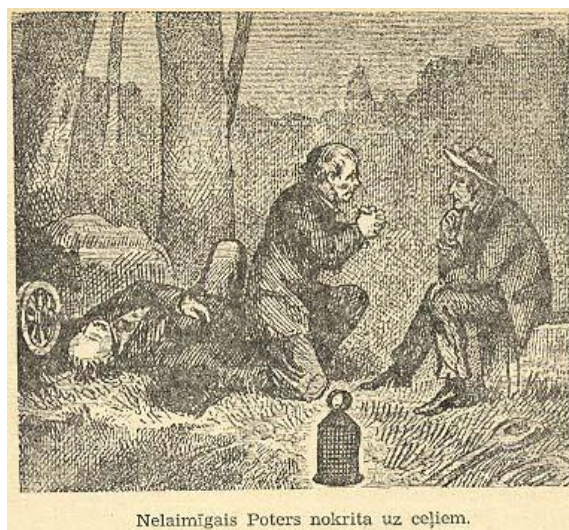
Haklberijs tikai smagi elsa, un abi zēni pievērsa skatienu savu cerību mērķim un sasprindzināja visus spēkus, lai to sasniegtu. Viņi tam nemitīgi tuvojās un beidzot, plecs pie pleca, iedrāsās pa atvērtajiem vārtiem un, pateicīgi un pārguruši, nokrita pie zemes, kur viņus apņēma glābēja tumsa. Pamazām viņu pulss kļuva lēnāks, un Toms čukstēja:

– Haklberij, kā tev šķiet, kā tas viss beigsies?

– Ja doktors Robinsons nomirs, tad, manuprāt, kādu pakārs.

– Tu tā domā?

– Es to zinu, Tom.

Nelaimīgais Poters nokrita uz ceļiem.

Toms kādu brīdi domāja, tad sacīja:

– Bet kas to pateiks? Mēs?

– Ko tu runā?! Bet, ja kaut kas misējas un indiāni Džo nepakar, tad viņš mūs agri vai vēlū nomušīs. Tad mums no nāves neizbēgt, tas ir tikpat skaidrs, kā mēs šeit guļam.

– Es tieši tāpat domāju, Hak!

– Ja kāds pastāstīs, tad tas būs Mafs Poters. Viņš ir pamatīgs muļķis. Turklāt viņš jau vienmēr ir piedzēries.

Toms neko neatbildēja – viņš joprojām domāja. Beidzot viņš čukstēja:

– Hak, Mafs Poters to nezina. Kā tad viņš var pastāstīt?

– Kāpēc tad viņš nezina?

– Viņu bija apdullinājis sitiens, kad indiānis Džo to darīja. Vai tu domā, ka Mafs varēja kaut ko redzēt? Vai tu domā, ka viņš varēja kaut ko saprast?

– Raj tev kociņš⁴⁰ – tev taisnība, Tom!

– Un tad, padomā – varbūt viņš no tā trieciena ir nobeidzies.

– Nedomāju vis, Tom. Viņš bija piedzēries; es to redzēju – tāds viņš ir vienmēr. Ja mans tēvs ir piedzēries, tad tu viņam vari gāzt pa galvu ar baznīcu un tomēr viņu nenositīsi. Viņš pats tā saka. Tāpat ir ar Mafu Poteru. Bet, ja cilvēks ir gluži skaidrā, tad, manuprāt, viņš no tāda trieciena būtu pagalam. Bet es labi nezinu.

Pēc pārdomu pilna klusuma Toms sacīja:

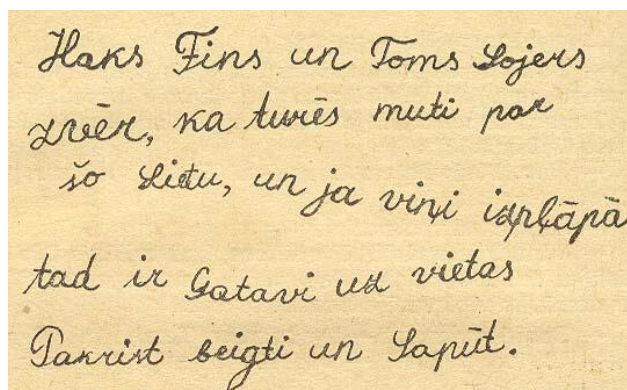
– Hakij, vai esi pārliecināts, ka spēsi turēt muti?

– Tom, mums abiem mute jātur ciet. To tu labi zini. Šis velna indiānis mūs noslīcinās kā divus kaķēnus, ja tikai iepīkstēsīmies par visu to būšanu un ja tie viņu nepakārs. Paklau, Tom, dosim viens otram zvērestu – tas mums patiesi jādara – zvērēsim, ka turēsim muti.

– Esmu ar mieru, Hak. Tā būs vislabāk. Vai gribi, lai vienkārši sniedzam viens otram roku un zvēram...

– Ai nē, ar to šoreiz nepietiks. Ar to pietiktu sīkiem, parastiem gadījumiem – sevišķi skuķiem, jo viņas tik un tā ir nodevējas un pļāpas, – bet par tik svarīgu notikumu zvērests jādod rakstiski – un ar asinīm.

Toms ar visu savu būtni piekrita šādai domai. Tā bija dziļi tumša un baisma, atbilstoša šai stundai, apstākļiem un apkārtni. Viņš pacēla tīru priežu šķindeli, ko ieraudzīja mēness gaismā, izņēma no kabatas gabaliņu sarkana krīta un mēnesnīcā ar pūlēm uzšņāpa uz dēlīša šādus vārdus:⁴¹

Haks Fins un Toms Sojers
zvēr, ka turēs muti par
šo lietu, un ja viņi iapļāpā
tad ir gatavi uz vietas
Pakrist beigti un Lapūt.

Velkot burtu svītru uz leju, Toms pastiprināja rokas spiedienu, iekodis mēli zobos, un, velkot svītras augšup, atkal roku un mēli atslābināja. Haklberijs no sirds apbrīnoja Toma veiklo rakstīšanas mākslu un viņa augsto stilu. Viņš tūlīt no svārku atloka izvilka kniepadatu un gribēja to iedurt savā miesā, bet Toms iesaucās:

– Pagaidi! Ne tā. Kniepadata ir no misiņa. Uz tās var būt apzaļojums.

– Kas tas ir – apzaļojums?

– Inde! Jā gan! Pamēģini to tikai mazliet uzlikt uz mēles, tad redzēsi.

Toms attina diegu no vienas savas šujamادات, un zēni katrs iedūra to īkšķa mīkstumā un izspieda pilienu asins. Vairākkārt spiežot, Tomam izdevās ar mazā pirkstiņa galu uzvilkt savus iniciāļus.

⁴⁰ V.E.: *By hokey, that's so, Tom!*

⁴¹ V.E.: *Huck Finn and Tom Sawyer swears they will keep mum about This and They wish They may Drop down dead in Their Tracks if They ever Tell and Rot.*

Tad viņš ierādīja Haklberijam, kā jāuzvelk H un F, un zvērests bija gatavs. Viņi apraka šķindeli pie pašas sienas ar dažādām baismām ceremonijām un burvestībām, un viņiem šķita, ka tagad viņu mēles ir aizslēgtas un atslēga aizsviesta projām.

Kāds stāvs tagad slepus iezagās pa spraugu pussagruvušās mājas otrajā galā, bet viņi to nepamanīja.

– Tom, – čukstēja Haklberijs, – vai tagad mēs nemūžam nespēsīm izplāpāt?

– Protams. Lai notiek kas notikdams, mums jābūt mēmiem. Citādi pakrītīsim beigti – vai tad tu to nezini?

– Jā, es tā domāju.

Kādu laiku viņi vēl turpināja sačukstēties. Pēkšņi ārpusē – kādu desmit pēdu atstatumā – atskanēja garš, žēlabains suņa kauciens. Abi zēni nāves bailēs pieplaka viens otram.

– Kam viņš kauc – tev vai man? – izelsa Haklberijs.

– Es nezinu, paskaties pa šķirbu. Ātri!

– Nē, skaties tu, Tom!

– Es nevaru, es nevaru, Hak!

– Lūdzu, Tom! Dzirdi – kauc atkal!

– Ak, paldies dievam! – iečukstējās Toms. – Es šo balsi pazīstu. Tas ir Buls Harbisons^{42, 43}.

– Tas ir labi. Zini, Tom, es pārbijos gandrīz līdz nāvei. Domāju – kāds noklīdis suns.

Suns atkal iekaucās. Abiem zēniem sirdis saplaka.

– Tas nav Buls Harbisons! – čukstēja Haklberijs.

– Paskaties, Tom!

Toms, bailēs drebēdams, paklausīja un piespieda aci pie spraugas. Viņa čuksts bija tikko sadzirdams, kad viņš pavēstīja:

– Hak, tas ir **noklīdis suns**.

– Ašāk, Tom, ašāk! Kam viņš kauc?

– Hak, viņš laikam kauc mums abiem – mēs taču stāvam cieši kopā.

– Tom, tad mēs esam pagalam. Es jau zinu, **kur** es nokļūšu. Es biju tik ļauns.

– Ak žēlīgais tēvs! Redzi nu, kas notiek, ja kavē skolu un dara visu to, kas aizliegts darīt. Es arī varēju būt labs kā Sids, ja būtu centies, bet nē, es negribēju. Bet, ja šoreiz iziešu sveikā, tad mani vienmēr redzēs svētdienas skolā.

Un Toms klusi ieņukstējās.

– Tu esot ļauns? – Arī Haklberijs sāka šņukstēt. – Pie joda, Tom Sojer, salīdzinot ar mani, tu esi tīrā dievmaizītē. Ak kungs, ak kungs, es vēlētos, ja man būtu uz pusi tik labas izredzes kā tev.

Toma šņuksti aprāvās, un viņš čukstēja:

– Paskat, Hak, paskat! Viņš mums pagriezis **muguru**.

Haks paskatījās, un viņa sirds kļuva priecīga.

– Patiesi, dieva vārds. Vai viņš tā stāvēja arī pirmīt?

– Jā, bet es, muļķis, to nemaz neievēroju. Zini, tas tik ir vareni! Bet kam viņš kauc **tagad**?

Kaucieni noklusa. Toms vērīgi klausījās.

– Šš! Kas tad tas? – viņš čukstēja.

– Izklausās, it kā rukšķētu cūka. Nē – kāds krāc, Tom.

– Jā, tiešām krāc. Bet kur, Hak?

– Man liekas, viņā galā. Skaņas nāk no turienes. Tētis arī tur mēdza dažreiz gulēt, kopā ar cūkām, bet, dievs sargi, kad viņš sāk krākt, tad jumts var sagāzties. Bez tam es neticu, ka viņš vēl kādreiz atgriezīsies šajā pilsētā.

Abu zēnu dvēselēs atkal pamodās dēku dziņa.

– Hak, vai tu nāksi, ja es iešu pirmais?

– Diez kā negribas, Tom. Ja nu tas ir indiānis Džo?

Tomam dūša saplaka. Bet kārdinājums drīz atkal spēcīgi pamodās, un zēni nolēma pamēģināt, ar norunu, ka krācieniem mitējoties, dos kājām ziņu. Uz pirkstgaliem, viens aiz otra, viņi piezagās gulošajam. Kad viņi atradās kādus piecus soļus no krācēja, Toms uzkāpa uz kāda žagara un tas, skaļi krakšķēdams, salūza. Vīrs nostenējās, mazliet pagrozījās, un mēness gaismā kļuva redzama viņa seja.

⁴² V.E.: *Bull Harbison*.

⁴³ Ja misteram Harbisonam būtu vergs, vārdā Buls, Toms par viņu teiktu «Harbisona Buls», bet, ja šādā vārdā nosaukts Harbisona dēls vai suns, katru no tiem sauc par Bulu Harbisonu (*Marka Tvena piezīme*).

Tas bija Mafs Poters. Zēniem sirds pamira, un viņi sastinga, kad vīrs pakustējās, bet tagad bailes izgaisa.

Viņi uz pirkstgaliem izzagās ārā pa spraugu sienā, kur bija salauzts mājas apšuvuma dēlis, un, mazu gabalu pagājuši, apstājās, lai šķīroties vēl parunātos. Nakts klusumā atkal atskanēja garš, drūms kauciens. Viņi pagriezās un ieraudzīja svešo suni stāvam dažu soļu atstatumā no vietas, kur gulēja Poters. Suns bija pagriezies pret Potēm un izslējis purnu pret debesīm.

– Ak jēziņ, – suns kauc viņam! – abi zēni iesaucās gandrīz reizē.

– Klau, Tom, stāsta, ka pirms divām nedēļām ap pusnakti kāds noklīdis suns kaukdam staigājis ap Džona Millera māju, un tajā pašā vakarā lēlis nolaidies uz šo kāpņu margām un dziedājis, bet vēl tur neviens nav nomiris.

– To es zinu. Kas par to – ja neviens nav nomiris. Vai tad Gresija Millere nākamajā sestdienā neiekrita pavarda ugunī un šausmīgi neapdedzinājās?

– Jā, bet viņa nenomira. Turklāt tagad viņa ir atlabusi.

– Nekas, pagaidi tikai, un tu redzēsi. Viņa būs pagalam, tikpat droši, kā Mafs Poters būs pagalam. Tā saka nēģeri. Un viņi par šādām lietām visu zina, Hak.

Tad zēni pavisam domīgi izšķīrās.

Kad Toms ierāpās pa savas guļamistabas logu, nakts bija gandrīz jau beigusies. Viņš ļoti piesardzīgi izgērbās un iemīga, priecādamies, ka neviens nav pamanījis viņa prombūtni. Viņš nenojauta, ka Sids, kas klusi krāca, jau vairāk nekā stundu bija nomodā.

Kad Toms pamodās, Sids jau bija apgērbies un aizgājis. Spriežot pēc gaismas un istabas izskata, bija jau vēls. Tas viņu izbiedēja. Kāpēc neviens viņu nepamodināja, kā parasts, nemurcēja tikmēr, kamēr viņš uzceļas? Šī doma viesā viņā ļaunas nojautas. Piecās minūtēs viņš bija jau apgērbies un gāja lejup pa kāpnēm, miegains, smagiem kauliem.

Ģimene sēdēja pie galda, bet bija jau pabrokastojusi. Neviena balss neizteica viņam pārmetumus, bet visu acis bija novērstas no viņa. No šā svinīgā klusuma noziedznieka sirds sažņaudzās. Viņš apsēdās un centās izlikties jautrs, bet tās bija veltas pūles – neviens nepasmaidīja, neviens neatbildēja, un Toms apklusā, viņa sirds saduga. Pēc brokastīm krustmāte viņu paaicināja sānis, un Toms gandrīz kļuva priecīgāks, cerībā, ka viņu nopērs, bet tas nenotika. Krustmāte sāka raudāt un vaicāja, kā gan viņš varējis tā aiziet un gandrīz vai salauzt viņas veco sirdi. Beigās viņa piebilda, lai viņš tikai tā turpinot, lai iedzenot sevi postā un viņas sirmo galvu aiz bēdām novedot kapā, jo neesot nozīmes vēl mēģināt viņu labot. Tas bija ļaunāk nekā tūkstoš pērienu, un Toma sirds tagad sāpēja vairāk nekā viņa miesa. Viņš raudāja, lūdza piedošanu, atkal un atkal apsoltījās laboties, un tad viņu atlaida, bet viņš juta, ka krustmāte nav viņam pilnīgi piedevusi un visai maz paļaujas uz viņa vārdiem.

Viņš izgāja ārā pārāk nelaimīgs, lai justu atriebes alkas pret Sidu, un pēdējais pavisam nevajadzīgi steidzās pazust pa sētas durvīm. Drūms un bēdīgs Toms aizvilkās uz skolu, saņēma pērienu kopā ar Džo Harperu par to, ka viņi vakar nebija ieradušies skolā, ar tāda cilvēka izskatu, kura sirdi nospiež smagākas bēdas, un tāpēc viņš kļuvis pilnīgi nejūtīgs pret sīkumiem. Tad viņš nosēdās savā vietā, atbalstīja elkoņus pret pulti, iespieda zodu plaukstās un blenza sienā kā cietējs, kura sāpes sasniegušas galējo robežu un vairs nevar būt lielākas. Viņa elkoni atspiedās pret ko cietu. Pēc ilgāka laika viņš lēni un skumji pārmainīja savu stāvokli un nopūzdamies paņēma šo priekšmetu. Tas bija ielikts papīrā. Viņš to attina. Sekoja ilga, bezgala smaga un dziļa nopūta, un viņa sirds salūza. Tā bija viņa kamīna režģu misiņa bumba! Šis pēdējais piliens lika bēdu kausam pārplūst.

Vienpadsmitā nodaļa

Ap pusdienas laiku pilsētiņu kā elektriskās strāvas spēriens satrauca drausmīgā vēsts. Nebija vajadzīgs telegrāfs, par kuru toreiz vēl neviens pat nesapņoja; ziņa traucās no cilvēka pie cilvēka, no viena ļaužu bara uz otru, no mājas uz māju gandrīz vai telegrāfa ātrumā. Protams, skolotājs šajā pēcpusdienā bērnus atlaida mājās, pilsētas iedzīvotājiem liktos dīvaini, ja viņš to nedarītu.

Netālu no nogalinātā bija atrasts asiņains nazis, un kāds to bija sazīmējis par Mafa Potera īpašumu – tā runāja ļaudis. Stāstīja arī, ka divos naktī kāds pilsonis, kas vēlu atgriezies mājās, redzējis Poteru mazgājamies upē, un Poters tūlīt aizlavījies – visai aizdomīgi apstākļi, sevišķi mazgāšanās, kas nebija Potera paradums. Runāja arī, ka «šis slepkava» meklēts visā pilsētā (ļaudis nekavējās dot liecības un izsacīt spriedumus), bet neesot atrasts. Visos virzienos pa visiem ceļiem auļojot jātnieki, un šerifs «esot pārliecināts», ka noziedznieku līdz vakaram notvers.

Visi pilsētiņas ļaudis bariem plūda uz kapsētu. Toma sirdssāpes izgaisa, un arī viņš pievienojās gājējiem, lai gan tūkstoškārt vairāk būtu vēlējis iet citur, tomēr briesmīgs, neizskaidrojams spēks viņu vilka turp. Nokļuvis drausmajā vietā, viņš ar savu sīko augumu izspraucās cauri pūlim un ieraudzīja šaušalīgo ainu. Šķita, ka mūžība pagājusi, kopš viņš šeit bijis. Kāds ieknieba viņam rokā. Viņš pagriezās, un viņa acis sastapās ar Haklberija skatienu. Tad abi tūlīt sāka skatīties uz citu pusi un vaicāja sev, vai kāds nav ievērojis viņu saskatīšanos. Bet visi sarunājās un nenovērsa acis no baigās ainās.

«Nabaga cilvēks!», «Nabaga jaunais cilvēks!», «Lūk, kāda mācība liķu zagļiem!», «Mafu Poteru pakārs, ja vien viņu notvers!». Tā visi runāja, bet garīdznieks teica:

– Tas ir dieva sods. Tā ir viņa roka!

Pēkšņi Toms nodrebēja no galvas līdz papēžiem: viņš ieraudzīja indiāņu Džo nekustīgo seju. Šai mirklī pūlis satraukti sakustējās un dažas balsis kļiedza:

– Tas ir viņš! Tas ir viņš! Viņš nāk šurp!

– Kas? Kas? – vaicāja kādas divdesmit balsis.

– Mafs Poters!

– Rau, viņš apstājas!... Skatieties, viņš pagriezās! Neļaujiet viņam aiziet!

Ļaudis, kas sēdēja koku zaros pāri Toma galvai, sauca, ka nācējs nemaz negrasoties iet projām – viņš izskatoties samulsis un bikls.

– Velnišķīga nekaunība! – teica viens, kas stāvēja Tomam blakus. – Viņš atnācis, lai mierīgi apskatītu savu darbu – nedomāja, ka te būs cilvēki!

Pūlis pašķīrās, un tam cauri svinīgi izsoļoja šerifs, vezdams pie rokas Poteru. Nelaimīgā vīra seja bija sakritusi un acis pauda bailes, kas viņu bija sagrābušas. Pievests pie nogalinātā, viņš sāka raustīties kā krampjos, paslēpa seju rokās un sāka raudāt.

– Es to neesmu darījis, draugi, – viņš šņukstēja, – goda vārds, es to neesmu darījis!

– Kas tad tevi apvaino? – iesaucās kāda balss.

Šāviens trāpīja mērķi. Poters pacēla galvu un uzlūkoja apkārtstāvošos ar bezcerīgu skatienu. Viņš ieraudzīja indiāni Džo un iesaucās:

– Ak, indiāni Džo, tu taču apsolīji, ka nekad...

– Vai tas ir jūsu nazis? – šerifs strauji to viņam piegrūda pie acīm.

Poters būtu pakritis, ja viņu nesatvertu un nenesdinātu zemē. Tad viņš sacīja:

– Kāds man it kā sacīja, ja es neatgriezīšos un nepaņemšu... – viņš nodrebēja, tad pamāja ar nevarīgu roku, it kā būtu uzvarēts, un iesaucās: – Pasaki viņiem, Džo, pasaki – nav jau vairs vērts klusēt!

Haklberijs un Toms stāvēja mēmi, acis iepletuši, un skatījās uz meli, kas ar akmens cietu sirdi mierīgi liecināja par notikušo, katru brīdi gaidīdami, ka no skaidrajām debesīm dieva zibeņi satrieks viņa galvu, un brīnīdamies, kāpēc sods tik ilgi kavējas. Kad indiānis bija beidzis runāt un joprojām stāvēja dzīvs un vesels, zēnu nenoteiktā vēlme lauzt zvērestu un glābt nabaga nodotā apcietinātā Potera dzīvību saplaka un izgaisa, jo bija acīm redzams, ka šis ļaundaris Džo pārdevies sātānam un ir bīstami aizskart tik varenas būtnes īpašumu.

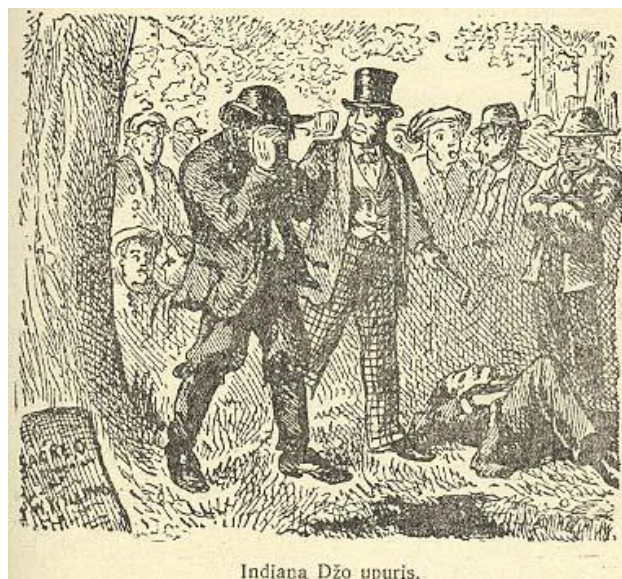
– Kāpēc tu neaizbēgi? Kāpēc tev iegribējās nākt šurp? – kāds jautāja.

– Es citādi nevarēju... es nevarēju, – vaimanāja Poters, – es vēlējos aizbēgt – un tomēr nespēju doties citur kā tikai šurp.

Un viņš atkal saka elstot.

Pēc piecām minūtēm indiānis Džo atkārtoja savu liecību tikpat mierīgi tiesnesim ar zvērestu, un zēni, redzēdami, ka zibeņi joprojām viņu nenesper, galīgi pārliecinājās, ka Džo sevi pārdevis velnam. Viņš tagad šķita baismākais un interesantākais cilvēks, kādu vien viņi jebkad bija redzējuši, un abi kā apburti skatījās uz viņa seju. Zēni sevī apņēmās viņu novērot naktīs, kad radīsies izdevība, cerībā, ka varbūt varēs uzvest skatienu viņa briesmīgajam kungam.

Indiānis Džo palīdzēja pacelt nogalināto un novietot ratos, lai aizvestu.

Pūlis nodrebob sačukstējās, ka nogalinātā brūce sākusi mazliet asiņot. Zēni domāja, ka šis laimīgais gadījums dos aizdomām pareizu virzienu, un jutās vīlušies, kad vairāki pilsētiņas iedzīvotāji piezīmēja:

– Kad tas notika, Mafs Poters stāvēja trīs soļu atstatumā.

Briesmīgais noslēpums un sirdsapziņas mokas veselu nedēļu neļāva Tomam gulēt, un kādu rītu Sids brokastojot sacīja:

– Tom, tu tā svaidies un miegā tik daudz runā, ka es pusi nakts esmu nomodā.

Toms nobālēja un nodūra acis.

– Tā ir ļauna zīme, – nopietni teica krustmāte Pollija. – Kas tev ir prātā, Tom?

– Nekas. Es neko nezinu, – bet zēna roka tā drebēja, ka viņš izlaistīja kafiju.

– Un tu runā tādas neļēdzības, – sacīja Sids. – Pagājušajā naktī tu kliedzi: – Asinis, asinis, tās ir asinis! – Tu to atkārtoji bez gala. Un tad piebildi: – Nemokiet mani tā, es visu izstāstīšu. Ko tu izstāstīsi? Ko?

Tomam acu priekšā viss sagriezās. Grūti pateikt, kas tagad būtu varējis notikt, bet bažas krustmātes seja izgaisa, un, pati to nezinādama, viņa nāca Tomam palīgā. Viņa teica:

– Ak tā! Tur vainīga šausmīgā slepkavība. Es pati par to sapņoju gandrīz katru nakti. Dažreiz es pat sapņoju, ka esmu slepkava.

Mērija izteicās, ka arī viņu šis notikums līdzīgi ietekmējis. Sids šķita apmierināts. Toms pasteidzās, cik vien ātri varēdams, aiziet no istabas, pēc tam viņš veselu nedēļu žēlojās par zobu sāpēm un katru nakti apsēja ap žokļiem lakatu. Viņš nezināja, ka Sids naktīs palika nomodā, viņu novērodams, bieži atraisīja pārsēju vaļņgāk un, atspiedies uz elkoņa, labu laiku klausījās, tad atkal pārsēju sakārtoja.

Toma dvēseles satraukums pamazām norima, zobu sāpes kļuva apnicīgas, un viņš tās atmeta. Vai Sids patiesi kaut ko saprata no Toma nesakarīgās murdoņas naktī, to viņš neizpaua.

Tomam šķita, ka viņa skolas biedriem nekad neapniks rotaļāties ar nosprāgušiem kaķiem, — tēlojot līķu izmeklētājus, – un tā viņi tam pastāvīgi atgādināja drausmo notikumu. Sids ievēroja, ka Toms nekad šais rotaļās nepiedalījās izmeklētāja lomā, lai gan agrāk viņa paradums bija katrā jaunā pasākumā uzņemties vadību. Viņš arī ievēroja, ka Toms nevēlas būt liecinieks, – un tas bija dīvaini; Sids pamanīja arī to apstākli, ka Toms pat izrādīja lielu pretīgumu pret šādām līķu apskatēm un izvairījās no tām cik spēdams. Sids brīnījās, bet neko neteica. Bet arī šīs rotaļas beidzot izgāja no modes un vairs nemocīja Toma sirdsapziņu.

Šai bēdu laikā Toms katru dienu vai pārdienām, katrā izdevīgā brīdī piegāja pie cietuma mazā, aizrežģotā lodziņa un slepeni iedeva «slepkavam» dažādus mazus gardumus, kurus viņam izdevās sagādāt. Cietums bija neliela mūra mājele, kas stāvēja pilsētiņas malā dumbbrājā, neviens to neapsargāja, jo cietumnieki tur gadījās visai reti. Šie pienesumi ļoti atvieglināja Toma sirdsapziņu.

Pilsētiņas iedzīvotājiem ļoti gribējās indiāni Džo par līķu zagšanu noziest ar darvu, izvārtīt spalvās un izjādināt uz kārts, bet viņa raksturs bija tik briesmīgs, ka neatradās neviens, kas uzņemtos vadīt šā soda izpildi, tāpēc nodomu atmeta. Džo bija ļoti piesardzīgi abās nopratināšanās stāstījis tikai par kautiņu, nepieminēdams kapa aplaupīšanu, kas notika pirms sadursmes, tādēļ visiem šķita prātīgāk par šo jautājumu tiesā nerunāt.

Divpadsmitā nodaļa

Viens no iemesliem, kāpēc Toma domas novirzījās no viņa slepenajām raizēm, bija tas, ka viņam radās jaunas, nozīmīgas intereses. Bekija Tečera vairs nenāca uz skolu. Dažas dienas Toms cīnījās ar

savu lepnumu un pūlējās Bekiju «aizlaist visos vējos», bet tas viņam neizdevās. Viņš pasāka naktīs klaiņot ap viņas tēva māju un jutās ļoti nelaimīgs.

Viņa bija saslimusi. Un ja nu viņa nomirst? Šī doma Tomu mocīja. Viņu vairs neinteresēja ne karš, ne jūras laupītāja gaitas. Dzīvei bija zudusi pievilcība, palikušas tikai skumjas. Toms pat aizsvieda savu stīpu un nūjiņu, tās viņu vairs neiepriecināja.

Toma krustmāte uztraucās un sāka izmēģināt pie viņa visādas zāles. Viņa piederēja pie tiem cilvēkiem, kas aizraujas ar patentētiem ārstniecības līdzekļiem un dažādām jaunām veselības uzlabošanas metodēm. Šajā jomā viņa nerimstoši eksperimentēja. Tiklīdz šai virzienā parādījās kaut kas jauns, viņa dega aiz nepacietības to tūdaļ izmēģināt – ne jau pie sevis, jo viņa nekad neslimoja, bet pie jebkura, kas pagadījās tuvumā. Viņa abonēja visādus veselības žurnālus un krāpnieku sacerējumus par frenoloģiju, un šo rakstu uzpūstais, neīsti zinātniskais stils viņai bija kā dzīvības elpa. Visas muļķības par to, kā jāvēdina istaba, kā jāapguļas, kā jāpieceļas, kas jāēd, kas jādzēr, cik daudz jāpastaigājas, kādā garstāvoklī jābūt, kādas drēbes jāvalkā – viss šķita viņai kā evaņģēlijs, un viņa nekad neievēroja, ka jaunākie veselības žurnāli parasti apgāž visu to, ko bija ieteikuši iepriekšējā mēnesī.⁴⁴ Viņa bija vientiesīga un godīga, un viegli piemānāma. Savākusi savus kaktu ārstniecības žurnālus un brīnumzāles, apbruņojusies ar nāvi, līdzībā runājot, viņa jāja uz spokaini palsā zirga, kam «elle nāca pa pēdām». Bet viņai nekad neiešāvās prātā, ka saviem cietējiem kaimiņiem viņa nav nekāds maskējies dziedinātājs eņģelis, ne Gileada balzams.

Patlaban jaunākais līdzeklis bija ūdens dziedniecība, un tā viņai šķita īsti piemērota Toma sliktajam veselības stāvoklim.

Katru rītu, gaismai austot, krustmāte viņu modināja, ieveda malkas šķūnī un gandrīz vai noslīcināja auksta ūdens plūdus, tad noberzēja ar dvieli, tik asu kā vīli, un tā viņu atžirbināja, pēc tam ietina viņu mitros palagos un noguldīja zem segām, līdz izviedrināja viņa dvēseli tīru, un, kā Toms teica, «dvēseles dzeltenie traipi iznāca pa porām».

Par spīti visam, zēns kļuva aizvien skumjāks, bālāks un nopietnāks. Krustmāte papildināja dziedniecību ar karstām vannām, sēdu peldēm, dušām un niršanu. Zēns izskatījās tik drūms kā līķu rati. Krustmāte pievienoja ūdens dziedniecībai plānas auzu tumes diētu un sinepju plāksterus. Viņa aprēķināja, cik Toms var sevī uzņemt šķidrums, it kā viņš būtu krūze, un katru dienu piepildīja viņu ar kaktu dziedniecības visspēcīgām dzirām.

Toms pret visām šīm mocībām bija kļuvis vienaldzīgs. Šāds stāvoklis vecās lēdijas sirdī viesā apjukumu. Šī vienaldzība bija katrā ziņā jāsalauž. Šai laikā viņa pirmo reizi uzzināja, ka esot jaunas zāles – «sāpju remdētājs»⁴⁵. Viņa tūlīt pasūtīja tās lielā daudzumā, nogaršoja un palika apmierināta – tā bija uguns šķidrā veidā. Viņa pārtrauca ūdens dziedniecību un pārējās procedūras un visas cerības lika uz «sāpju remdētāju». Viņa iedeva Tomam izdzert vienu tējkaroti un ar dziļām bažām gaidīja rezultātu. Visas raizes tūlīt norima, un viņa atguva dvēseles mieru, jo «vienaldzība» bija lauzta. Zēns izrādīja tik nevaldāmu, dzīvu interesi, it kā viņš būtu iesēdies degošās oglēs. Toms juta, ka nu ir laiks atmosties! Šāds dzīves veids bija gan pietiekami romantisks viņa sasodītajā stāvoklī, bet tajā bija pārāk maz īstu jūtu un pārāk daudz nepatīkamu dažādību. Viņš pārdomāja visvisādus paņēmienus, kā tikt vaļā no visa tā, un beidzot nolēma izlikties, ka «sāpju remdētājs» viņam ļoti patīk. Viņš to prasīja tik bieži, ka krustmātei beigās apnika, un viņa teica, lai ņemot pats, kad iegribas, un neapgrūtinot viņu. Ja tas būtu bijis Sids, viņas prieku neaizēnotu nekādas aizdomas, bet tā kā tas bija Toms, tad viņa paslepus novēroja pudeli. Izrādījās, ka zāles patiešām plok, bet viņai neienāca prātā, ka zēns ar tām «dakterēja» viesistabas grīdas spraugu.

Kādu dienu Toms atkal sataisījās liet zāles spraugā, kad ienāca krustmātes dzeltenais kaķis, murrādams un kāri skatīdamies uz tējkaroti, it kā lūgdamies, lai dod viņam nogaršot.

Krustmāte lasa medicīniskas grāmatas.

⁴⁴ V.E.: Tā tas bija XIX gadsimta vidū, un tā tas ir vēl joprojām, bet joprojām miljoniem «tanšu Polliju» rīkojas tāpat (ieskaitot manu sievu).

⁴⁵ V.E.: *Pain-killer*.

Toms teica:

– Neprasi, Pēter, ja tev īsti negribas.

Bet Pēteris lika saprast, ka viņš zāles grib.

– Vai tu to droši zini?

Pētera izskats, liecināja, ka viņš to zina droši.

– Nu, ja tu prasi, es tev došu, neesmu jau sīkstulis. Ja tev tas nepatiks, tad vaino tikai pats sevi.

Pēteris piekrita. Tad Toms pavēra kaķa muti un ielēja tanī «sāpju remdētāju». Pēteris palēcās dažus jardus gaisā, izgrūda niknu blāvienu un sāka joņot apkārt pa istabu, atsizdamies pret mēbelēm, apgāzdams puķu podus un pārvērdams visu postažā. Pēc tam viņš saslējās uz pakalējām un lēkāja priekā neprātā, pagriezis galvu pret plecu, un viņa balss pauda neremdināmu līksmību. Tad viņš atkal joņoja pa istabu, atstādams aiz sevis haosu un sagrāvi. Krustmāte Pollija ienāca vēl tieši laikā, lai redzētu, kā kaķis apmeta divus kūleņus, izgrūda pēdējo vareno «urrā» un izstūrēja pa atvērto logu, aizraudams sev līdzī atlikušos puķu podus. Vecā lēdija stāvēja izbrīnā sastingusi, skatīdamās pāri savām brillēm. Toms gulēja uz grīdas, gandrīz vai nobeidzamies aiz smiekliem.

– Tom, dieva dēļ, kas noticis runcim?

– Es nezinu, krustmāt, – izdvesa zēns.

– Es nekad viņu tādu neesmu redzējusi. Kāpēc viņš tā trako?

– Es nezinu, krustmāt Pollij, kaķi vienmēr tā izturas, kad ir priecīgi.

– Vai patiesi? – Krustmātes balsij bija pieskaņa, kas lika Tomam būt piesardzīgam.

– Jā, 'm. Tas ir, man tā šķiet.

– Tev šķiet?

– Jā, 'm!

Vecā lēdija noliecās, Toms viņu vēroja ar interesi un bailēm. Pārāk vēl viņš uzminēja, ko viņa tur skatās. Tējkarotes nodevīgais kāts rēgojās no gultas pārsega apakšas, Krustmāte Pollija karoti paņēma un pacēla. Toms sarāvās un nodūra acis. Krustmāte Pollija piecēla viņu no grīdas, satvērusi parasto rokturi – viņa ausi, un spēcīgi iesita viņam pa galvu ar savu uzpirkstēni.

– Nu, ser, kāpēc tā mocīji nabaga mēmo dzīvnieciņu?

– Es to darīju aiz līdzietības, jo viņam nav krustmātes.

– Nav krustmātes? Ak tu – āksts! Kāds tam sakars ar visu?

– Ļoti liels. Ja viņam būtu krustmāte, tā pati būtu viņu izdedzinājusi. Viņa tam izvīlinātu visas iekšas, it kā viņš nebūtu kaķis, bet cilvēks.

Krustmāte Pollija pēkšņi sajuta sirdsapziņas pārmetumus. Tagad viņa savu dziedniecību skatīja jaunā gaismā – kas bija nežēlība pret runci, varēja būt nežēlība arī pret zēnu. Viņas sirds atmaiga un juta nožēlu. Acīs sariesās asaras, un, uzlikusi roku uz Toma galvas, viņa liegi sacīja:

– Es gribēju to labāko, Tom. Un zāles tev darīja labu.

Toms viņu uzlūkoja, un viņa acu nopietnībā iezibsnījās tikko jaušams smaids:

– Es zinu, ka tu gribēji to labāko, krustmāt, un arī es gribēju Pēterim darīt labu. Viņam tas nāca par labu. Es nekad neesmu viņu redzējis tik jauki lēkājam...

– Ai, ej nu projām, Tom, iekams tu mani atkal sadusmo. Pamēģini būt labs zēns, un tev nevajadzēs dzert nekādas zāles.

Toms atnāca skolā pirms mācību sākuma. Visi ievēroja, ka tik neparasta parādība pēdējā laikā atkārtojās katru dienu. Un arī tagad, kā visu pēdējo laiku, Toms nerotaļājās ar biedriem, bet slaištījās pagalmā pie vārtiem. Viņš teica, ka esot slim, un tāds arī izskatījās. Viņš izlikās, ka skatās uz visām pusēm, bet patiesībā skatījās uz ceļu.

Drīz tālumā parādījās Džefs Tečers, un Toma acis iemirdzējās, viņš kādu mirkli skatījās, tad bēdīgs novērsās. Kad Džefs Tečers atnāca, Toms viņu uzrunāja un aplinkus mēģināja uzvedināt uz sarunām par Bekiju, bet gaisīgais puika neuzķērās uz šīs ēsmas. Toms skatījās un skatījās, iekvēlodamies cerībās, tiklīdz tālumā parādījās plīvojoši svārciņi, un iedegdamies naidā pret valkātāju, kad ieraudzīja, ka tā nav gaidītā. Beidzot svārciņi vairs neparādījās, un Toms iegrima bezcerīgā grūtsirdībā.

Vispārēja jautrība.

Viņš iegāja tukšajā skolā un apsēdās, lai ciestu. Tad vēl vieni svārciņi ienāca pa vārtiem, un Toma sirds spēcīgi salecās. Nākošajā mirklī viņš jau bija ārā un sāka plosīties kā indiānis: kļiedza, smējās, dzinās pakaļ zēniem, lēca pār žogiem, likdams uz spēles dzīvību un locekļus, meta kūleņus, stāvēja uz galvas – darīja visus iespējamus varoņdarbus un paslepšus skatījās, vai Bekija Tečera tos ievēro. Bet šķita, ka viņa neko nepamana, viņa pat nepaskatījās. Vai tiešām viņa nemaz nenojauš, ka viņš ir šeit? Toms turpināja savus dižos darbus viņai gluži tuvu: skrēja viņai apkārt, kareivīgi aurodams, norāva kādam zēnam cepuri, uzsvieda to uz skolas jumta, iedrāzās zēnu barā, izsvaidīdams viņus uz visām pusēm, nokrita četrāpus tieši Bekijas priekšā, gandrīz apgāzdams viņu, bet viņa pagriezās, izslējusi degunu gaisā, un viņš dzirdēja, ka meitene teica:

– Fu, daži cilvēki iedomājas, ka viņi ir varen iznesīgi – pastāvīgi kaut ko tēlo!

Toma vaigi svila. Viņš ar pūlēm piecēlās un aizvilkās projām – satriekts un pazemots.

Trīspadmitā nodaļa

Toms tagad bija pieņēmis izšķirīgu lēmumu. Viņš bija drūms un izmisis. Viņš ir atstāts zēns, bez draugiem, tā viņš sev sacīja, neviens viņu nemīl. Kad šie atjēgsies, kur viņu noveduši, varbūt viņi to nožēlos, viņš gan centās būt godīgs un darīt savu darbu, bet viņi neļāva. Ja tik ļoti grib tikt no viņa vaļā, tad lai viņi atbild par sekām – kāpēc gan nē? Kādas tiesības ir žēloties tam, kam nav draugu? Jā, tiktāl viņi to nodzinuši – viņš ies pa noziegumu ceļu. Izvēles nav. Tā domādams, Toms jau bija tālu aizgājis pa Pļavu gatvi, un skolas zvans, kas aicināja stundā, aizskanēja līdz viņa ausīm ļoti vāji. Viņš iešņukstējās, domādams par to, ka nekad, nekad vairs nedzirdēs šo tik sen pazīstamo skaņu – tas ir ļoti grūti, bet viņu piespiež tā rīkoties – viņš ir izdzīts saltajā pasaulē, viņam jāpadodas, bet viņš tiem visu piedod. Tagad jau viņš šņukstēja skaļi un neapvaldīti.

Tieši šajā mirklī viņš sastapa savu zvērināto sirdsdraugu Džo Harperu – tas nāca ar drūmi stingru skatienu un, acīm redzot, ar lielu, drausmīgu nodomu krūtīs. Neapšaubāmi šeit bija divas dvēseles ar vienu domu.

Toms, noslaucījis acis ar piedurkni, sāka elsodams kaut ko šļupstēt par savu lēmumu aiziet no mājām, kur pret viņu izturas cietsirdīgi un viņu neizprot, aizklīst plašajā pasaulē un nekad vairs neatgriezties. Beigās viņš izteica cerību, ka Džo nekad viņu neaizmirsīs.

Bet atklājās, ka Džo bija gribējis tieši tādu pašu priekšlikumu izteikt Tomam un nācis šādā nolūkā viņu meklēt. Džo bija dabūjis sukas no mātes tāpēc, ka izdzēris krējumu, ko nekad nebija ņēmis mutē, nedz arī vispār zinājis, kur tas stāv. Skaidrs, ka viņš mātei ir apnicis un viņa grib, lai viņš ietu projām. Ja tāda ir viņas griba, tad viņam jāpadodas, – viņš cerot, ka viņa dzīvos laimīgi un nekad nenožēlos, ka iztriekusi savu nabaga zēnu nejutīgajā pasaulē, lai viņš tur ciestu un nomirtu.

Kad abi zēni tā, bēdu nomākti, soļoja blakus, viņi vienojās, ka palīdzēs viens otram kā brāļi un nekad nešķirsies, līdz kamēr nāve viņus atpestīs no mokām.

Tad viņi sāka apspriest savus plānus. Džo gribēja kļūt vientuļnieks, dzīvot no maizes garozām kādā nomaļā alā un kādu dienu mirt no aukstuma, trūkuma un bēdām, bet, noklausījies Toma priekšlikumu, viņš atzina, ka noziedzīgai dzīvei ir dažas acīm redzamas priekšrocības, un bija ar mieru kļūt par jūras laupītāju.

Trīs jūdzes no Sentpītersbergas, kur Misisipi upe ir vairāk nekā jūdži plata, atrodas gara, šaura, mežiem apaugusi sala ar smilšainu sēkli augšgalā – tur varēja lieliski noslēpties. Tā bija neapdzīvota, jo atradās tuvu pretējam krastam, iepretim biežam mežam, kurā nebija neviena cilvēka. Tā viņi izvēlējās Džeksona salu.⁴⁶ Kam viņi uzbruks kā jūras laupītāji, par to viņi nemaz neiedomājās. Tad viņi sameklēja Haklberiju Finu, un viņš tiem tūlīt piebiedrojās, jo viņam visas karjeras šķita vienādas – viņš bija pret tām vienaldzīgs. Pagaidām viņi šķīrās un norunāja satikties vientuļā vietā upes krastā divi jūdžu attālumā no pilsētas, iemīlotajā stundā – ap pusnakti. Tur stāvēja neliels balķu plosts, ko viņi nolēma pievākt. Katrs atnesīs līdzī makšķeri un āķus un tik daudz pārtikas, cik tumšā un noslēpumainā veidā spēs iegūt – kā tas piederējās laupītājiem. Un, iekams pēcpusdiena beidzās, visiem trim izdevās izbaudīt saldo gandarījumu, izplatot vēsti, ka drīz vien pilsētiņa kaut ko dzirdēsot. Katram, kas saņēma šo nenoteikto mājienu, tika piekodināts «klusēt kā mēmam un gaidīt».

Ap pusnakti Toms ieradās ar sutinātu šķiņķi un vēl dažiem sīkiem produktiem un nolīda biezos brikšņos, kas auga uz nelielas kraujas virs sastapšanās vietas. Spulgoja zvaigznes, bija ļoti kluss. Varenā upe dusēja kā mierīgs okeāns. Toms brīdi klausījās, bet neviena skaņa nepārtrauca klusumu. Tad viņš

⁴⁶ V.E.: Reālajā dzīvē tā bija Gleskoka sala pie Hanibalas.

klusī, bet dzirdami iesvilpās. Lejpus kraujai atskanēja atbildes svilpiens. Toms nosvilpās vēl divas reizes, šim signālam tāpat atbildēja.

Tad piesardzīga balss jautāja:

– Kas nāk?

– Toms Sojers – Spānijas jūru Melnais Atriebējs. Nosauciet savus vārdus.

– Haks Fins – Asiņainā Roka un Džo Harpers – Jūru Apdraudētājs.⁴⁷

Toms bija šos nosaukumus izraudzījies no savām iemīļotajām grāmatām.

– Labi. Sakiet paroli!

Nakts melnumā divi piesmakušas balsis reizē nočukstēja briesmīgo vārdu:

– **Asinis!**

Tad Toms nometa šķiņķi pār kraujas malu lejā un pats nolaidās tam pakaļ, diezgan stipri nobrāzdams ādu un drēbes. Zem kraujas gan bija ērts, labs ceļš gar krastu, bet gājieni pa to nesagādāja ne grūtību, ne briesmu, kuras tik ļoti iecienījuši jūras laupītāji.

Jūru Apdraudētājs bija atnesis cūkas sāngabalu un galīgi nokusis, to stiepdams šurp; Fins – Asiņainā Roka bija nozadzis pannu un lielu žūksni tabakas lapu, un arī vairākus kukurūzas vālišu kacenus, lai no tiem izgatavotu «pīpes». Taču no visiem jūras laupītājiem viņš bija vienīgais, kas smēķēja un zelēja tabaku. Spānijas jūru Melnais Atriebējs sacīja, ka viņi nekādi nevar doties ceļā bez uguns. Tā bija gudra doma; sērkokči tajā laikā bija maz pazīstami. Simts jardus attālumā lejup pa straumi viņi ieraudzīja uz liela plostas kvēlojam uguni, piezagās tai klāt un nolauptāja vienu pagali. Šo gājieni viņi pārvērtā par izcilu piedzīvojumu, ik pa brīdim apsaukdami cits citu un pielikdami pirkstu pie lūpām, tverdami ar rokām pēc iedomāto dunču spaliem, un čukstot deva drausmas pavēles: ja «ienaidnieks» kaut kur pakustētos, tad «iedurt tam dunci līdz pašam spalām», jo «mirušie vairs nerunā».

Viņi labi zināja, ka plostnieki visi aizgājuši uz pilsētu, lai iegādātos pārtiku vai iedzertu kādu glāzīti, bet tas nebija nekāds iegansts atnest jūras laupītāju paņēmienus.

Tad viņi atīrās no krasta: Toms komandēja, Haks airēja plostas pakaļgalā, un Džo priekšgalā. Toms stāvēja kuģa vidū ar drūmu seju un sakrustotām rokām un deva pavēles, klusi, stingri čukstot:

– Pielūvē pret vēju!

– Tieši tā, ser!

– Stūrēt taisni-i!

– Taisni, ser!

– Mazliet pagriezt no kursa!

– Pagriezt, ser!

Tā kā zēni ar vienmērīgiem un noteiktiem airu vēzieniem virzīja plostu uz upes vidu, tad bija saprotams, ka šīs pavēles tika sauktas tikai «stila» dēļ un neko sevišķu nenožīmēja.

– Ar kādām burām kuģis brauc?

– Apakšējām rājām, marsburām un ārējo klīveri, ser!

– Uzvilkt augšējo bram-buru! Lai pusducis zēnu uzvelk priekšējo marspalīgburu! Ātrāk!

– Tieši tā, ser.

– Tagad atlaidiet grotbramrāju!

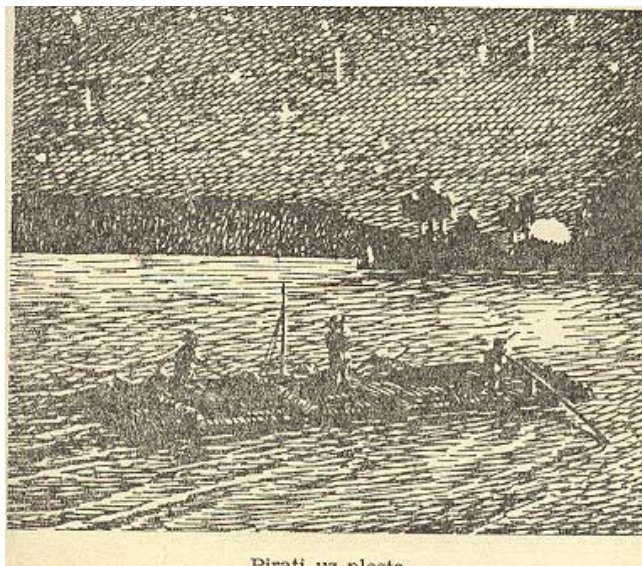
Šotes un brases! Vai darīts, brašie vīri?

– Tieši tā, ser!

– Stūri pie vēja – cieši pa kreisi! Esiet gatavi noturēt! Pa kreisi, pa kreisi! Uzmaniību, vīri! Piespiediet! Taisni!

– Tieši tā, kaptein!

Plosts aizpeldēja pāri upes vidum; zēni iegrieza tā priekšgalu tieši pa straumei un tad ievilka airus. Upe šeit nebija dziļa, un straumes ātrums nepārsniedza divas vai trīs jūdzes stundā. Minūtes četrdesmit viņi brauca klusēdami. Tagad plosts slīdēja garām pilsētiņai, kas šķita tāla. Divas trīs mirgojošas uguniņas rādīja, kur tā atrodas, – miermīlīgi aizmigusi viņpus milzīgā, zvaigžņu apmirdzētā plašuma neskaidri saskatāmajām robežām, nenojauzdama pašreizējo ārkārtīgo notikumu.

Pirati uz plostas

⁴⁷ V.E.: *Huck Finn the Red-Handed, and Joe Harper the Terror of the Seas.*

Melnais Atriebējs stāvēja kluss, sakrustojis rokas pār krūtīm, «uzmezdamš pēdējo skatienu» vietai, kur kādreiz izjutis priekus, bet vēlāk ciešanas, un vēlējās, kaut «viņa» tagad redzētu viņu kuģī bangojošā jūrā, kur viņš ar bezbailīgu sirdi raugās briesmām un nāvei acīs, traukdamiem pretim bojā ejai ar drūmu smaidu uz lūpām. Viņa iztēlei nevajadzēja daudz pūļu, lai aizvirzītu Džeksona salu tālu prom no pilsētiņas, kurai viņš veltīja savu pēdējo skatienu ar salauzto un apmierināto sirdi. Arī pārējie jūras laupītāji veltīja tai savu pēdējo skatienu un skatījās tik ilgi, ka straume viņus gandrīz vai aiznesa garām salai. Tomēr viņi laikā pamanīja briesmas un steidzās tās novērst. Apmēram divos rītā plosts uzskrēja uz sēkļa gandrīz divsimt jardu attālumā no salas, un zēniem bija vairākas reizes jābrien turp un atpakaļ, līdz tie aiznesa krastā kravu. Uz mazā plostā bija arī veca bura, un to viņi izstiepa pāri kādam krūmu pudurim kā telti, lai pasargātu savu pārtiku. Paši viņi nolēma gulēt labā laikā zem klajām debesīm, kā tas laupītājiem pienākas.

Viņi iededzināja ugunsroku pie kāda liela, krituša koka divdesmit vai trīsdesmit soļu iekšā tumšā, dziļā mežā un tad uz pannas uzcepa gabalu speķa vakariņām, noēda arī pusi no līdzpaņemtiem kukurūzas plāceņiem.

Cik brīnišķīgi bija dzīrot tik brīvi un nesaisīti mūža mežā uz neatklātas un neapdzīvotas salas tālu no cilvēku mītnēm! Viņi solījās nekad vairs neatgriezties civilizētajā pasaulē. Augšup kāpjošās liesmas apspīdēja viņu sejas un meta sarkanu blāzmu uz koku stumbriem, kas šķita kā pilāri meža templī, uz lapotni, kas mirdzēja kā nolakota, un uz meža vīnogulāju vītņēm. Kad pēdējā kraukšķīgā cūkgaļas šķēle bija noēsta un pēdējais kukurūzas plācenis aprīts, zēni apmierināti izstiepās zālē. Viņi būtu varējuši atrast vēsāku vietu, bet nevēlējās atteikties no romantiskā nometnes ugunsroka, pie kura arī paši varēja cepināties.

– Vai nav vareni? – jautāja Džo.

– Lieliski! – atbildēja Toms.

– Ko teiktu puikas, ja tie mūs redzētu?

– Teiktu? Viņi vai nobeigtos aiz skaudības, ka nevar būt šeit, vai ne, Hak?

– Domāju gan, – atbildēja Haklberijs. – Lai nu kā, es esmu apmierināts. Neko labāku vairs nevar vēlēt. Parasti nekad neesmu paēdis pilnu vēderu – un šeit neviens nevar atnākt, lai cilvēku grūstītu un izlamātu.

– Tāda dzīve man ir pa prātam, – sacīja Toms. – Nav jāceļas rītos, nav jāiet uz skolu, nav jāmazgājas un nav jādara vēl citas sasodītas blēņas. Redzi, Džo, jūras laupītājam nav nekas jādara, kad viņš ir krastā, bet vientuļniekam pastāvīgi jāskaita lūgšanas – un viņam nav nekāda prieka, viņš vienmēr ir viens.

– Jā, tā ir gan, – piekrita Džo, – bet, ziniet, es par to netiku padomājis. Man labāk patīk būt par jūras laupītāju tagad, kad es viņu dzīvi esmu iepazinis.

– Redzi, – sacīja Toms, – mūsu dienās cilvēki vairs tā negodā vientuļniekus kā vecos laikos, bet jūras laupītājus ciena visi. Vientuļniekam jāguļ viscietākajā vietā, kādu vien viņš var atrast, jāģērbjas maisa drēbēs un jākaisa sev pelni uz galvas, jāstāv laukā, lietum līstot, un...

– Kāpēc viņi ģērbjas maisa drēbēs un kaisa sev pelnus uz galvas? – vaicāja Haks.

– Es nezinu. Bet viņiem tas jādara. Visi vientuļnieki tā dara. Tu arī to darītu, ja būtu vientuļnieks.

– Ne velna es nedarītu, – teica Haks.

– Bet ko tad tu darītu?

– Es nezinu. Bet to nu gan nē.

– Bet, Hak, tev tas būtu jādara. Kā tu no tā izvairītos?

– Es vienkārši to neizturētu. Es aizbēgtu.

– Aizbēgtu! Tad nu gan tu būtu vecs lempis un miegamice, nevis vientuļnieks. Apkaunotu sevi uz visu mūžu.

Asiņainā Roka neatbildēja, jo viņam patlaban bija labāka nodarbe. Viņš izdoba kukurūzas kacēnu, kurā iestiprināja kāda auga stiebru, piepildīja pīpi ar tabaku, iespieda kvēlojošu ogli pildījumā un izpūta

smaržīgu dūmu mutuli; viņš bija sasniedzis augstāko svētlaimi. Pārējie jūras laupītāji apskauda viņu par šo cēlo netikumu un slepus apņēmas šo paradumu drīz apgūt. Pēkšņi Haks jautāja:

– Kas jūras laupītājiem īstenībā jādara?

Toms atbildēja:

– O, viņi dzīvo lieliski – sagūsta kuģus un tos sadedzina, paņem naudu un aprok to savā salā drausmīgās vietās, kur gari un visādi spoki to apsargā, un uz kuģiem viņi visus nogalina un pārmet pār bortu.

– Un sievietes viņi aizved uz salu, – piebilda Džo, – sievietes viņi nenogalina.

– Nē, – Toms atbildēja, – sievietes viņi nenogalina, jo viņi ir pārāk, cēli. Un sievietes vienmēr ir skaistas.

– Un tad vēl lieliskais apģērbs! Oho! Viss no zelta, sudraba un dimantiem, – iesaucās Džo ar sajūsmu.

– Kam? – jautāja Haks.

– Nu – jūras laupītājiem.

Haks samulsis apskatīja savas drēbes.

– Manuprāt, es jau neesmu ģērbies kā jūras laupītājs, – viņš teica ar aizkustinošu nožēlu balsī, – bet man nav citu drēbju kā vien šīs!

Tomēr zēni iegalvoja viņam, ka skaistās drēbes viņš drīz iegūs, kad viņi būs sākuši savas dēkas. Sākumam esot labas arī viņa nabadzīgās skrandas, lai gan bagāti jūras laupītāji parasti sākot savas gaitas ar piemērotu garderobi.

Pamazām viņu runas aplusa, un snauda iezagās mazo bēgļu plakstos. Asiņainajai Rokai no pirkstiem izslīdēja pīpe, un viņš iegrīma sirdsapziņas moku neapgrūtināta un noguruša cilvēka miegā. Jūru Apdraudētājam un Spānijas jūru Melnajam Atriebējam iemigt bija grūtāk. Viņi klusībā noskaitīja savu vakara lūgšanu jau izstiepušies guļus, jo šeit nebija nevienas autoritatīvas personas, kas viņiem pavēlētu nomesties uz ceļiem un skaitīt lūgšanu skaļā balsī. Patiesībā viņi nemaz negribēja lūgšanu skaitīt, bet baidījās atļauties par daudz, jo tad no debesīm viņus varēja pēkšņi satriekt un nospert zibens.

Viņi jau bija sasnieguši robežu starp nomodu un miegu, bet vēl kavējās uz tās, jo ieradās nelūgts viesis, kuru viņi nespēja pieveikt. Tā bija sirdsapziņa. Viņi sāka just nenoteiktas bailes, ka tomēr viņu aizbēgšana bijusi nepareizs solis, – iedomājās par nozagto gaļu, un tad tikai sākās īstās mokas. Viņi mēģināja tās atvairīt, atgādinādami savai sirdsapziņai, ka viņi jau neskaitāmas reizes bija piesavinājušies saldumus un ābolus, bet ar tādiem vārgiem ieganstiem nespēja sirdsapziņu nomierināt. Beidzot viņiem šķita nenoliedzams fakts, ka paņemt saldumus nozīmē tos tikai «nočiept», bet paņemt speķi un šķiņķi, un citas vērtīgas lietas nozīmē vienkārši **nozagt** – un bībelē par to ir sevišķs bauslis. Tad viņi nolēma, ka, darbodamies kā jūras laupītāji, savu pasākumu nekad neaptraipīs ar tādu noziegumu kā zādzība. Tad sirdsapziņa noslēdza ar viņiem pamieru, un šie dīvainie, pretrunīgie jūras laupītāji mierīgi iemiga.

Četrpadsmitā nodaļa

Kad Toms nākošajā rītā atmodās, viņš nevarēja saprast, kur atrodas. Viņš piecēlās sēdus, izberzēja acis un skatījās visapkārt, tad saprata. Bija vēss, pelēks, agrs rīts. Meža dziļais un rāmais klusums viesā brīnišķīgu rimtību un mieru. Neviena lapa nekustējās, neviena skaņa netraucēja diženās dabas domīgumu. Uz lapām un zālē kā vizuļi mirdzēja rasas lāses. Ugunsroku sedza baltu pelnu kārtā, un viegla, taisna dūmu strūkļa stīdza gaisā. Džo un Haks vēl gulēja. Tad tālu mežā iebrēcās putns, kāds cits putns tam atsaucās, kaut kur sāka kalt dzenis.

Pamazām rīta vēsais, blāvais pelēkums kļuva baltāks, tāpat pamazām skaņas dažādojās – visur izpaudās dzīvība. Domās nogrimušajam zēnam pavērās brīnumaina daba, kas nomet miegu un sāk dienas darbu. Mazs, zaļš tārpiņš rāpās pa rasas apslacītu lapu, ik pa brīdim izslīdams divi trešdaļas sava ķermeņa, it kā lai apostītu apkārtni, tad rāpās tālāk, – «kā sprīžus mērodams» – sacīja Toms, un, kad tārpiņš labprātīgi viņam tuvojās, zēns sēdēja nekustīgs kā akmens, cerība viņa dvēselē pārmaiņus gan auga, gan saplaka, kad sīkais radījums tuvojās vai brīžam šķita izlēmis doties citur. Kad vienu mokošu brīdi tas, izslējies gaisā, pārdomāja un tad izšķīries noteikti uzrāpās uz Toma kājas un sāka ceļot pa to, zēna sirds ielīksmojās, jo tas nozīmēja, ka viņš dabūs jaunu uzvalku, – neapšaubāmi, krāšņu jūras laupītāja tērpu.

Tad parādījās skudru gājiens, nezin no kurienes uzradies, un sāka savus darbus. Viena skudra ar priekšējām dūšīgi vilka beigtu zirneklī, piecreiz lielāku par sevi pašu, un stiepa to augšup pa koka

stumbru. Brūni lāsumota mārīte uzlīda pa zāles stiebru galvu reibinošos augstumos, Toms pieliecās tai pavisam tuvu un skaitīja:

– Mārīt, mārīt, mājup trauc! Deg tavs namiņš, tevi bērniņi sauc.⁴⁸

Un mārīte pacēlās spārnos un aizlidoja, lai paskatītos, – tas zēnu nepārsteidza, jo viņš jau sen zināja, ka šis kukainis tūlīt notic, ja piemin ugunsgrēku, un viņš šo vientiesību bija vairākkārt pārbaudījis. Tad parādījās mēslu vabole, cītīgi veldama apaļu piciņu, un Toms viņai pieskārs, lai redzētu, kā viņa pievilks kājiņas sev klāt un izliksies beigta. Putni jau stipri trokšņoja. Kerolainas ļauķis, ziemeļu jokdaris, nolaidās kokā virs Toma galvas un aizrautīgi trallināja, atdarinot savu kaimiņu balsis; ar spalgu kliedzienu nolaidās sīlis, nozibēdams kā zila liesma, un apsēdās uz zara, kuru zēns gandrīz varēja aizsniegt. Putns piešķieba galvu un ar neatlaidīgu ziņkāri vēroja svešiniekus.

Pelēkā vāvere un kāds lielāks lapsai līdzīgs zvēriņš, garām steigdamies, pa brīžam apstājās, atsēzdamies uz pakaļkājām, un kņadzināja zobus pret zēnu, jo šie dzīvnieki laikam nekad nebija redzējuši cilvēku un nezināja, vai no tā jābīstas vai ne. Daba tagad bija pilnīgi atmodusies, visās malās sākās rosība, tuvu un tālu saules staru garie pīķi laužās cauri biežajai lapotnei, un gaisā laidelējās daži taureņi.

Toms uzbuknēja pārējos jūras laupītājus, klaigādami viņi aizjoņoja, dažos mirkļos nometa drēbes, dzenāja cits citu un lēca viens otram pāri baltā smilšu sēkļa sekļajā, dzidrajā ūdenī. Viņi nemaz neilgojās pēc mazās pilsētiņas, kas dusēja tur tālumā aiz lielā ūdens klaida.

Kāda kļaiņojoša straume vai neliels ūdens pacēlums upē bija aiznesis viņu plostu, bet zēni par to pat priecājās, jo tas it kā sadedzināja tiltus starp viņiem un civilizāciju.

Viņi atgriezās nometnē brīnišķīgi atsvaidzināti, ar priecīgām sirdīm un izsalkuši kā vilki; drīz viņu ugunskurs atkal liesmoja. Haks pavisam netālu atrada avotu ar skaidru, aukstu ūdeni, un zēni pagatavoja sev kausus no platajam ozola un riekstkoka lapām un sajuta, ka ūdens, ko saldina mūža meža burvība, gluži labi aizstāj kafiju. Kad Džo sāka griezt speķi brokastīm, Toms un Haks lūdza viņu vienu mirkli pagaidīt – viņi aizgāja uz kādu labu vietīņu krastā un iegremdēja tur savas makšķeres. Gandrīz tanī pašā mirkli viņu pūles atalgojās. Džo pat nepaguva kļūt nepacietīgs, kad viņi jau atgriezās, nesdami lielisku karpu, divus asarus un mazu samu – ar tādu lomu varēja pabarot veselu ģimeni. Viņi sacepa zivis ar speķi un bija pārsteigti – nekad vēl zivis viņiem nebija tā garšojušas. Viņi nezināja, ka jo ātrāk no saldūdens izvilkta zivi izcep, jo tā garšīgāka. Viņi arī neapjauca, cik lieliskas piedevas ēdienam ir gulēšana zem kļajām debesīm, kustības svaigā gaisā, peldēšanās un krietns izsalkums.

Pēc brokastīm viņi vāļājās ēnā, kamēr Haks smēķēja, tad visi devās izlūkgājienā pa mežu. Viņi jautri soļoja pāri satrunējušiem kokiem, cauri biezi saaugušiem krūmājiem, garām diženiem kokiem – meža valdniekiem, kurus no augstajiem vainagiem līdz pakājei apvija vīnogulāju karaliskais mētēlis. Laiku pa laikam viņi iznāca piemīlīgās pļaviņās, ko sedza zāles paklājs, kuru kā dārgakmeņi rotāja puķes.

Daudz kas, ko viņi redzēja, viņus iepriecināja, bet nekas nepārsteidza. Viņi atklāja, ka sala ir apmēram trīs jūdžu gara un ceturtdaļjūdzes plata un ka no tuvākā krasta to šķir šaurs, nepilnus divsimt jardus plats kanāls. Zēni peldējās ik pēc stundas, un bija jau vēla pēcpusdiēna, kad viņi atgriezās nometnē.

Viņi bija pārāk izsalkuši, lai makšķerētu, bet lieliski pamielojās ar aukstu šķiņķi un tad atkrita paēnā paplāpāt. Bet sarunas drīz kļuva gausākas un tad pavisam apsīka. Meža klusums un svinīgums, vientulības sajūta sāka nomākt zēnu dvēseles. Viņi iegrima pārdomās. Viņos dzima neapjaustas ilgas. Drīz tās kļuva jau noteiktākas – modās ilgas pēc mājām. Pat Fins – Asiņainā Roka sapņoja par savām durvju kāpnēm un tukšajām mucām. Tomēr viņi visi kaunējās par savu vājumu, un nevienam nebija drosmes skaļi izteikt savas domas.

Jau labu laiku zēni daļēji neapzinīgi tālumā bija sadzirdējuši dīvainu skaņu, gluži kā dažkārt dzirdam pulksteņa tikšķēšanu, apzinīgi to neievērojot. Bet tagad noslēpumainā skaņa pastiprinājās un piesaistīja viņu uzmanību. Zēni satrūkās, saskatījās un sāka klausīties. Iestājās dziļš klusums, ko nepārtrauca neviena skaņa, tad tālumā nodimdēja dobjs, drūms grāviens.

– Kas tad tas? – klusi iesaucās Džo.

– Es nezinu, – atčukstēja Toms.

– Tas nav pērkons, – bijīgā balsī sacīja Haklberijs, – tāpēc ka pērkons...

– Klau! – iesaucās Toms. – Nerunā, bet klausies!

Viņi gaidīja kādu brīdi, kas šķita garš kā mūžība, tad dobjais grāviens atkal pārtrauca svinīgo klusumu.

⁴⁸ V.E.: *Lady-bug, lady-bug, fly away home, your house is on fire, your children's alone.*

– Ejam skatīties!

Viņi pielēca kājās un skrēja uz krastu, kas atradās iepretim pilsētiņai, pašķīra piekrastes krūmus un skatījās pāri ūdens klajumam. Mazs tvaikonītis, kas pārcēla cilvēkus no viena krasta uz otru, brauca lejup pa straumi, kādu jūdzi no pilsētiņas. Uz platā klāja drūzmējās daudz cilvēku. Kuģīša tuvumā bija daudz laivu, kas virzījās uz priekšu ar ariem vai arī peldēja pa straumi, bet zēni nevarēja saskatīt, ko tajās sēdošie vīri darīja. Pēkšņi no tvaikonīša sāniem izlauzās liels baltu dūmu stabs, un, kad tas izpletās un gausi pacēlās gaisā, zēni atkal sadzirdēja dobjo grāvienu.

– Es tagad zinu! – iesaucās Toms. – Kāds ir noslīcis!

– Pareizi, – piebalsoja Haks, – viņi tāpat darīja pagājušajā vasarā, kad noslīka Bils Terners. Viņi izšauj pāri ūdeņiem no lielgabala, tad slīkoņi uzpeld. Jā, un tad vēl ņem maizes klaipus, ieliek tajos dzīvsudrabu un met ūdenī, kur kāds guļ noslīcis, tie aizpeld tieši tajā vietā un apstājas.

– Jā, esmu par to dzirdējis, – sacīja Džo. – Brīnos, kāpēc maize tā iedarbojas.

– Te nav tik liela nozīme maizei, – sacīja Toms, – manuprāt, galvenais ir – ar kādiem vārdiem to iesviez ūdenī.

– Bet viņi neteica neko, – paskaidroja Haks. – Es pats skatījos, bet viņi neko nerunāja.

– Tas ir savādi! – iesaucās Toms. – Bet varbūt viņi vārdus saka klusi sevī. Protams, to viņi dara. To jau var katrs saprast.

Abi zēni piekrita, ka Tomam taisnība, jo tāds nesaprātīgs maizes gabals bez burvestības vārdiem nevarētu tik saprātīgi rīkoties, saņēmis šo nopietno uzdevumu.

– Sasper jods, es arī vēlētos būt tur! – iesaucās Džo.

– Es arī, – teica Haks, – es dotu nezin ko, lai tikai uzzinātu, kas noslīcis.

Zēni joprojām klausījās un vēroja. Pēkšņi Toma prātu kā zibens apskaidroja atklāsme, un viņš iesaucās:

– Zēni, es zinu, kas noslīcis. Tie esam mēs!

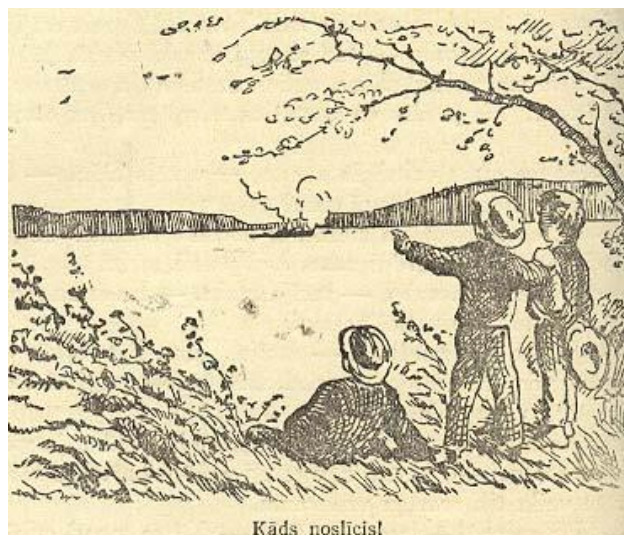
Šai mirklī viņi jutās kā varoņi. Kāda varena veiksmē! Viņi tiek meklēti, pēc viņiem sēro, viņu dēļ lūst sirdis un lej asaras, cilvēki atceras, cik nelaiņi bijuši pret šiem nabaga zēniem, visi ļaujas veltīgām nožēlām un sirdsapziņas pārmetumiem. Bet vislabākais ir tas, ka par pazudušajiem runā visa pilsēta, ka visi zēni viņus apskauž par šo žilbinošo slavu. Tas bija lieliski. Tāpēc vien bija vērts kļūt par jūras laupītājiem.

Kad iestājās krēsla, kuģītis atsāka savus parastos braucienus, un laivas pazuda. Jūras laupītāji atgriezās nometnē. Viņi liksmoja aiz iedomības par savu necerēto nozīmīgumu un par cilvēku rūpju pilno ievērtību, kas darīja viņus slavenus.

Viņi samakšķerēja zivis, izvārīja un paēda vakariņas un tad sāka minēt, ko gan pilsētiņā tagad par viņiem domā un runā, un iztēlojās vispārēja izmisuma ainas, kas no viņu viedokļa šķita tik iepriecinošas. Bet, kad pāri savilkās nakts ēnas, zēni pamazām aplusa un sēdēja, raudzīdamies ugunī. Viņu domas, acīm redzot, klejoja citur. Satraukums tagad bija norimis, un Toms un Džo nevarēja nedomāt par dažiem cilvēkiem mājās, kurus šis lieliskais joks tā neuzjautrināja kā viņus pašus. Zēnos pamodās bažas, viņi jutās nomākti un nelaimīgi un tīri neviļus vienu otru reizi nopūtās. Un tad Džo bikli iedrošinājās pavaicāt biedriem, ko viņi domā par atgriešanos civilizētajā pasaulē – ne jau tūdaļ, bet...

Toms viņu skaudri izsmēja, un viņš saduga. Haks, kas nebija «apgrēkojies», pievienojās Tomam, «svārstīgais» pasteidzās attaisnoties un bija priecīgs, ka izgājis sveikā un ka viņu nav pārāk aptraipījušas zaķpastalīgas ilgas pēc mājām. Dumpis bija uz brīdi apspiests.

Kad nakts tumsa sabiezēja, Haks iesnaudās un sāka krākt, viņam pievienojās Džo. Toms labu brīdi gulēja nekustīgi, atspiedies uz elkoņa, abus vērodams. Pēdīgi viņš uzmanīgi piecēlās uz ceļiem un ugunsкура ņirbošajā gaismā sāka kaut ko meklēt zālē. Viņš pacēla un apskatīja vairākus izlocījušos platānas plānās, baltās mizas gabalus, un beidzot izvēlējās divus, kas šķita piemēroti. Tad viņš notupās pie ugunsкура un ar pūlēm kaut ko uzrakstīja uz katra ar savu sarkano krīta gabaliņu. Vienu mizas gabalu viņš satina un ielika savu svārku kabatā, otru Džo cepurē un pavirzīja cepuri tālāk no īpašnieka. Šai cepurē viņš ielika arī dažus skolas zēnu dārgumus, kuru vērtība ir gandrīz neapreķināma, – starp

Kāds noslīcis!

tiem krīta gabalu, gumijas bumbu, trīs maksšķeru āķus un vienu no tām marmora bumbiņām, kuras mēdz uzskatīt par «tīru kristālu». Tad viņš uz pirkstgaliem aizzagās gar kokiem, līdz gulētāji viņu vairs nespētu sadzirdēt, un pilnā sparā laidās skriet tieši smilšu sēkļa virzienā.

Piecpadsmītā nodaļa

Pēc dažām minūtēm Toms brida pa sēres seklo ūdeni Ilinoisas krasta virzienā. Kad viņš bija nogājis pusceļu, ūdens viņam sāka sniegties līdz viduklim, straume vairs neļāva brist, tāpēc zēns droši metās ūdenī, lai nopeldētu atlikušos simt jardus. Viņš peldēja šķērsām straumei, bet tā viņu aizrāva lejup ātrāk, nekā viņš bija gaidījis. Tomēr viņš beidzot sasniedza krastu, ļāva straumei sevi nest kādu gabalu, līdz ieraudzīja zemu vietu un izrāpās krastā. Viņš aptaustīja svārku kabatu, atrada tur mizas gabalu neskartu un tad devās caur piekrastes mežu. No viņa drēbēm straumēm tecēja ūdens, īsi pirms desmitiem viņš iznāca klajumā iepretim pilsētai un ieraudzīja tvaikonīti koku ēnā pie augstā krasta. Zem mirgojošām zvaigznēm viss bija klusu.

Uzmanīgi apkārt lūkodamies, Toms nokāpa pa krauju lejup, ieslīdēja ūdenī, trim četriem atvēzieniem gabalu nopeldēja un ierāpās laivā, kas bija piesieta kuģīša pakalgalā kā dežūrlaiva. Viņš nogulās zem airētāju soliņiem un, smagi elpodams, gaidīja. Drīz atskanēja ieklīsušais zvans, un kāda balss deva pavēli atstāt krastu. Pēc divām minūtēm laivas priekšgalu augstu uzslēja vilnis, ko radīja kuģīša kustība, – brauciens bija sācies. Toms priecājās par savu veiksmi, jo zināja, ka šonakt tas bija kuģīša pēdējais brauciens. Pēc bezgala garām divpadsmīt vai piecpadsmīt minūtēm kuģa ritenis apstājās, Toms pārslīdēja pār laivas malu, tumsā peldēja uz krastu un izrāpās malā kādus piecdesmit jardus tālāk, kur viņam nedraudēja briesmas sastapt kādu gājēju. Viņš auļoja pa vientuļām ieliņām un drīz nokļuva pie sētas aiz krustmātes mājas.

Toms pārrāpās sētai pāri, tuvojās piebūvei un ieskatījās dzīvojamās istabas logā, jo tur spīdēja gaisma. Tur pulciņā sēdēja krustmāte Pollija, Sids, Mērija un Džo Harpera māte un sarunājās. Viņi sēdēja netālu no gultas, kas atradās starp viņiem un durvīm. Toms piegāja pie durvīm un klusi bīdīja augšup aizgrūzamo bultu, tad viegli pagrūda durvis, un tās iečīkstēdamās mazliet pavērās. Viņš turpināja piesardzīgi stumt durvis un katru reizi nodrebēja, kad tās iečīkstējās, līdz beidzot viņam šķita, ka sprauga ir pietiekami liela, lai viņš pa to izsprauktos uz ceļiem cauri. Viņš pabāza galvu un sāka uzmanīgi līst.

– Kāpēc sveces liesma tā raustās? – vaicāja krustmāte Pollija. Toms sāka līst ātrāk. – Man šķiet, ka durvis ir vaļā. Nu kā tad! Nav gala visvisādiem brīnumiem. Ej, piever tās, Sid.

Toms paguva pazust zem gultas. Kādu brīdi viņš tur gulēja, atvilkdams elpu, tad aizlīda vēl tālāk, līdz gandrīz varēja ar roku aizsniegt krustmātes kāju.⁴⁹

– Bet kā jau es teicu, – sacīja krustmāte Pollija, – viņš nebija **ļaus**, tikai – kā to lai saka – palaidnīgs. Tikai vieglprātis un pārgalvis. Tik neapvaldīts kā kumeļš. Nekad viņš negribēja darīt kaut ko ļaunu, viņš bija vislabsirdīgākais zēns pasaulē, – un krustmāte sāka raudāt.

– Gluži kā mans Džo, – vienmēr viņu urdīja velniņš uz visvisādām nebēdnībām, bet viņš bija tik nesavtīgs un laipns – dievs lai man piedod, es viņu nopēru par to, ka viņš izēdis krējumu, un nemaz neatcerējos, ka es pati to izlēju, jo tas bija pārkābis. Bet tagad es viņu nekad vairs neredzēšu šajā pasaulē – nekad, nekad, nekad – savu nabaga zēnu, kam nodarīju tādu pārestību. – Un misis Harpera šņukstēja tā, it kā viņai vai sirds lūztu.

– Es ceru, ka Tomam klājas labāk tur, kur viņš ir patlaban, – sacīja Sids, – bet, ja viņš būtu bijis mazliet godīgāks šeit...

– **Sid!** – Toms jūta, kā vecajai lēdijai iegailējās acis, lai gan viņš redzēt to nevarēja. – Nevienam ļaunu vārdu par Tomu tagad, kad viņa vairs nav! Dievs par viņu gādās – par to tu nerūpējies, ser! Ai misis Harpera, es nezinu, kā lai dzīvoju bez viņa, kā lai dzīvoju bez viņa! Viņš man bija tāds mierinājums, lai gan tik bieži sāpināja rmanu veco sirdi.

– Tas kungs ir devis, tas kungs ir ņēmis, tā kunga vārds lai ir slavēts! Bet tas ir tik grūti, tik grūti! Vēl pagājušajā sestdienā mans Džo izšāva petardi tieši man zem deguna – un es viņam tā iesitu, ka

⁴⁹ **V.E.:** Viss šis piedzīvojums ir, protams, beletristiski aizraujošs, taču fiziski neiespējams – galvenokārt Toma slapjā apģērba dēļ. Pat vissiltākajā Misuri štata naktī Toms drebētu un klabinātu zobus, ja viņam vajadzētu slapjās drēbēs 15–20 minūtes gulēt zem laivas soliņa; pēc tam viņš, vēlreiz izpeldējies, atkal slapjā apģērbā ielien istabā zem gultas... Labi, slapjo drēbju atstāto sliedi Sids varēja nepamanīt – elektrības tolaik nebija, sveces gaisma līdz durvīm nesniedza. Bet es Marka Tvena vietā tomēr būtu licis Tomam pārģērbties – savās mājās viņš taču varēja kaut kur sadabūt sausu apģērbu! Vai, vēl labāk: viņš peldētu plīks, bet apģērbu, sasietu pauniņā, vilktu sev līdz uz kāda dēļa gala. Tādējādi tas būtu sauss.

viņš nokrita četrpāpus. Bij man to zināt, cik drīz... ak, ja viņš to tagad darītu, es viņu par to glāstītu un svētītu!

– Jā, jā, jā. Es saprotu, ko jūs izjūtat, misis Harpera, es to ļoti labi saprotu. Vēl vakar ap pusdienas laiku mans Toms ielēja kaķim mutē «sāpju remdētāju», un man likās, ka dzīvnieks sagāzīs vai visu māju. Un, lai dievs man piedod, es iesītu Tomam pa galvu ar savu uzpirkstēni – nabaga zēnam, nabaga zēnam, kas tagad ir jau miris. Bet viņš nu ir atbrīvots no visām mokām. Un pēdējie vārdi, ko no viņa dzirdēju, bija pārmetums...

Taču šī atmiņa vecajai lēdijai bija pārāk smaga, un viņa pavisam sabruka. Tagad arī Toms sāka šņukstēt vairāk gan aiz līdzjūtības pret sevi pašu nekā pret citiem. Viņš dzirdēja Mēriju raudam un laiku pa laikam piebilstam kādu mīļu vārdu par viņu. Viņš sāka par sevi domāt labāk nekā agrāk. Lai gan krustmātes bēdas viņu tā aizkustināja, ka viņš vēlējās izlēkt no pagultes un bezgala viņu aplaimot, – arī šādas rīcības teatrālais efekts viņu ļoti valdzināja, – tomēr viņš apvaldījās un gulēja klusu. Viņš klausījās tālāk un no atsevišķiem izteicieniem noprata, ka sākumā ļaudis domājuši, ka zēni peldoties noslīkuši, bet tad ievēroja, ka nozudis mazais plosts, un daži zēni atcerējās, ka nozudušie bija izteikušies, ka pilsēta drīz par viņiem kaut ko dzirdēsot. Gudrākie ļaudis, visu to kopā apsverot, sprieda, ka zēni aizbraukuši ar plostu un izkāpusi malā nākošajā pilsētiņā lejestecē, bet, kad ap pusdienas laiku atrada plostu piedzītu pie Misisipi krasta piecu vai sešu jūdžu atstatumā no pilsētiņas, cerības zuda. Skaidrs, ka zēni bija noslīkuši, jo citādi izsalkums viņus būtu atdzinis mājās naktī, ja vēl ne agrāk. Tas, ka viņu ķermeņus neatrada, lika domāt, ka zēni noslīkuši straumes vidū, citādi viņi, būdami labi peldētāji, būtu izpeldējuši malā. Bija trešdienas nakts. Ja slīkoņus neatradīs līdz svētdienai, tad jāatmet visas cerības un svētdienas rītā par viņiem jāaizlūdz baznīcā kā par mirušiem. Toms nodrebēja.

Misis Harpera šņukstēdama atvadījās un pagriezās, lai ietu projām. Pēkšņi jūtu uzplūdumā abas sērojošās sievietes apskāvās, labi izraudājās un tad šķīrās. Krustmāte Pollija arī Sidam un Mērijai novēlēja labu nakti daudz maigāk nekā parasti. Sids mazliet šņukstēja, bet Mērija aizgāja, skaļi raudādama. Krustmāte Pollija nometās uz ceļiem un tik aizkustinoši, tik sirsnīgi aizlūdza par Tomu, un viņas vārdi, viņas vecā, drebošā balss izteica tik bezgalīgu mīlestību, ka Toms atkal pārplūda asarām, iekams viņa vēl bija beigusi runāt.

Kad krustmāte nogulās gultā, Tomam vēl ilgi bija jāizturas klusi, jo viņa laiku pa laikam sāpīgi ievaidējās, nemierīgi mētājās un grozījās no vieniem sāniem uz otriem. Beidzot viņa norima, tikai klusi miegā ievaidējās. Tagad zēns izlīda no pagultes, palēnām piecēlās un, aizsedzis ar roku sveci, skatījās uz krustmāti. Viņa sirds bija pilna žēluma. Viņš izņēma no kabatas platānas mizas vīstokli un nolika to pie sveces. Bet tad viņam ienāca prātā cita doma, un viņš vilcinājās pārdomās. Viņa sejā atmirzēja prieks par laimīgo iedomu, viņš steidzīgi iebāza vīstokli atpakaļ kabatā, noliecās un noskūpstīja savītušās lūpas, tad strauji izlavījās ārā, aizvērdams aiz sevis durvis.

Viņš devās atpakaļ uz kuģa piestātņi un, nevienam tuvumā neredzēdams, droši uzkāpa uz kuģīša klāja, jo zināja, ka uz kuģa nebija neviena cilvēka, atskaitot sargu, kas parasti mēdza ieiet kajītē un tur gulēja tik cieti kā akmens. Toms atraisīja laiviņu no kuģa pakaļgala, ieslīdēja tajā un drīz piesardzīgi īrās augšup pa straumi. Nobraucis kādu jūdzi no pilsētiņas, viņš sāka dūšīgi airēties šķērsām straumei un piestāja otrajā pusē tieši tur, kur zēni bija izkāpuši, jo šādi braucieni bija viņam pierasti. Viņam uzmācas kārdinājums nolaupīt laiviņu, jo to varēja uzskatīt par kuģi un par jūras laupītāja likumīgu laupījumu, bet viņš zināja, ka laivu cītīgi meklēs un, iespējams, atklās bēgļus. Tāpēc Toms izkāpa krastā un iegāja mežā.

Viņš nosēdās un labu brīdi atpūtās, ar mokām palikdams nomodā, un tad noguris devās uz nometni. Nakts bija jau gandrīz beigusies. Bija jau gaiša diena, kad Toms sasniedza salas smilšu sēri. Viņš atkal atpūtās, līdz saule pacēlās jau ļoti augstu un apzeltīja lielo upi ar savu krāšņo mirdzumu, tad viņš ielēca straumē. Pēc īsa brīža viņš gluži slāpjš ienāca nometnē un dzirdēja Džo sakām:

– Nē, Hak, Toms ir caurcauri patiess kā zelts, viņš atgriezīsies. Viņš negribēs būt dezertieris. Viņš zina ļoti labi, ka tas būtu negods jūras laupītājam. Un Toms ir pārāk lepns, lai to darītu. Viņam droši vien ir prātā kāds nodoms. Es gribētu zināt – kāds.

– Bet mantas tagad pieder mums, vai ne?

– Gandrīz, bet vēl nē, Hak. Te rakstīts, ka tās būs mūsu, ja viņš neatgriezīsies līdz brokastīm.

– Un te viņš ir! – iesaucās Toms un ar lielu, dramatisku efektu cēli iesoļoja nometnē.

Drīz viņi sev pagatavoja bagātīgas brokastis no speķa un zivīm, un, kamēr zēni cītīgi ēda, Toms pastāstīja (plaši izpušķodams) savus piedzīvojumus. Kad stāsts bija galā, nometnē sēdēja iedomīgu un lielīgu varoņu saime. Tad Toms nolīda ēnainā vietniņā, lai izgulētos līdz pusdienai, bet pārējie jūras laupītāji devās makšķerēt un izpētīt salu.

Sešpadsmitā nodaļa

Pēc pusdienām laupītāju banda devās meklēt bruņuruču olas smilšu sērē. Viņi bakstīja smiltis ar nūjām un, atraduši mīkstāku vietu, nometās uz ceļiem, un rakņāja smiltis ar rokām. Dažreiz viņi atrada piecdesmit vai sešdesmit olu vienā bedrītē. Tās bija gluži apaļas un baltas, nedaudz mazākas par angļu valriekstu. Šai vakarā viņi pagatavoja sev lielisku ēdienu no ceptām olām, tāpat arī piektdienas rītā. Pēc brokastīm viņi aurodami un lēkādami aizskrēja uz sēkli un dzenāja viens otru pa apli, nomezdami skrējienā drēbes, līdz bija pavisam kaili, tad turpināja trakot seklajā ūdenī, cīnīdamies pret stipro straumi, kas laiku pa laikam nogāza viņus no kājām, tā pavairojot prieku. Reizēm viņi sastājās bariņā un ar plaukstām šļakstīja ūdeni viens otram sejā, pamazām zagdamies cits citam klāt ar novērstām sejām, lai izvairītos no lidojošām šļakatām, un beidzot saķērās un cīkstījās, līdz stiprākais iegremdēja ūdenī savu pretinieku, un tad visi iegāzās ūdenī kā baltu kāju un roku mudžeklis un atkal uznira pūzdami, sprauslādami, smiedamies un aizelsušies elpodami.

Pavisam noguruši viņi izskrēja krastā un izstiepās sausajās, karstajās smiltīs, gulēja tanīs un apbārstījās ar tām, pēc tam atkal metās ūdenī un atkātoja savu īpatnējo rotaļu. Beidzot viņiem ienāca prātā, ka viņu kailā āda ļoti līdzinās miesas krāsas triko, tāpēc viņi smiltīs iezīmēja apli – tā bija cirkus arēna ar trim klauniem, jo neviens negribēja šo lielisko lomu atstāt otram.

Tad viņi izvilkā savas marmora bumbiņas un spēlēja ar tām visdažādākās spēles, līdz viņiem šī izprieca apnika. Džo un Haks vēlreiz nopeldējās, bet Toms neiedrošinājās to darīt, jo atklāja, ka, nometot bikses, bija atraisījusies no potītes aukliņa ar klaburčūskas klaburiem, un brīnījās, kā gan viņam nebija piemetušies krampji, tik ilgi peldoties bez šā noslēpumainā talismana. Viņš neiedrošinājās peldēties, līdz to atrada, un tad abi pārējie zēni bija jau noguruši un gribēja atpūsties. Tagad viņi izklīda katrs uz savu pusi, iegrima grūtsirdībā un ilgodamies raudzījās pāri plašajai upei, kur saulē snauda dzimtā pilsēta.

Toms attapās, ka viņš ar kājas lielo pirkstu raksta smiltīs vārdu «Bekija», viņš to tūlīt izsvītvoja un dusmojās par savu vājumu. Tomēr viņš šo vārdu uzrakstīja vēlreiz, jo nespēja sevi pārvarēt. Tad viņš to atkal izdzēsa, un tad izbēga no kārdinājuma, sadzīdams kopā abus pārējos zēnus un tiem piebiedrodamies.

Džo bija pavisam sašļucis. Viņš tā ilgojās pēc mājām, ka gandrīz nespēja izturēt šīs mokas. Viņš ar pūlēm valdīja asaras. Arī Haks bija sadrūmis. Toms bija nomākts, bet ar visiem spēkiem centās to neizrādīt. Viņam bija kāds noslēpums, ko viņš vēl negribēja atklāt, bet, ja šis dumpīgais pagurums drīz nepāries, vajadzēs to izstāstīt tūlīt.

Viņš teica ar mākslotu jautrību:

– Esmu gatavs zvērēt, zēni, ka uz šīs salas arī agrāk bijuši jūras laupītāji. Mums tā vēl jāizpēta. Kaut kur viņi te aprakuši savus dārgumus. Ko jūs teiktu, ja atrastu kādu satrunējušu kasti pilnu ar zeltu un sudrabu – ko?

Bet viņa vārdi izraisīja vārgu sajūsmu, kas izgaisa bez atbildes. Toms pamēģināja izteikt vēl pāris vilinošu priekšlikumu, bet bez panākumiem. Tās bija veltas pūles.

Džo sēdēja, bakstīdams ar nūju smiltīs, un izskatījās ļoti drūms. Beidzot viņš sacīja:

– Zēni, izbeigsim šīs blēņas. Es gribu mājās. Šeit ir tik vientulīgi.

– Ai nē, Džo, tu pamazām pieradīsi, – atbildēja Toms. – Padomā tikai, kā mēs šeit varam makšķerēt!

– Es negribu makšķerēt. Gribu mājās.

– Bet, Džo, kur tu atradīsi tik labu vietu, lai peldētos!

– Peldēšanās nav nekas. Peldēt man nepatīk, ja nav vairs neviena, kas aizliedz iet ūdenī. Esmu nolēmis iet mājās.

– Ak, muļķības! Tāds memmes dēliņš! Tu laikam gribi iet pie savas mammas.

– Jā, es gribu redzēt savu māti, un arī tu gribētu, ja tev tāda būtu. Es vis neesmu nekāds memmes dēliņš, tāpat kā tu tas neesi, – Džo mazliet ieņukstējās.

Pirati meklē bruņuruču olas.

– Labi, ļausim šim brēkulim iet mājās pie mammas, vai ne, Hak? Nabadziņš – grib redzēt savu mammu! Lai notiek. Bet tev te patīk, Hak? Un mēs te paliksim, vai ne?

– Jā-ā, – Haks atbildēja bez sevišķas sajūsmas.

– Es nekad vairs nerunāšu ar jums, kamēr vien dzīvošu, – teica Džo pieceldamies. – To ziniet! – Un viņš sādzis atgāja nostāk un sāka ģērbties.

– Mums nav nekādas vajadzības ar tevi runāt! – atbildēja Toms. – Neviens to nevēlas. Ej vien mājās un lai par tevi tur smejas! Varens jūras laupītājs! Mēs ar Haku neesam tādi brēkuļi. Mēs paliksim, vai ne, Hak? Lai viņš iet, ja grib. Manuprāt, mēs bez viņa iztiksim.

Tomēr Toms jutās nelāgi un bija satraukts, redzot, ka Džo sadrūmis turpina ģērbties. Bija arī ļoti nepatīkami redzēt, ka Haks vēro Džo ģērbjamies ar tik skumīgu skatienu un sēd tik kluss. Tad bez neviena ardieu vārda Džo sāka brist uz Ilinoisas krastu. Toma sirds saduga. Viņš paskatījās uz Haku. Haks nevarēja izturēt šo skatienu un nolaida acis. Tad viņš sacīja:

– Es arī gribētu iet, Tom. Te kļuvis tik vientulīgi, un tagad būs vēl ļaunāk. Iesim arī mēs, Tom!

– Es neiešu. Jūs varat visi aiziet, ja gribat. Bet es esmu nolēmis palikt.

– Tom, es labāk iešu.

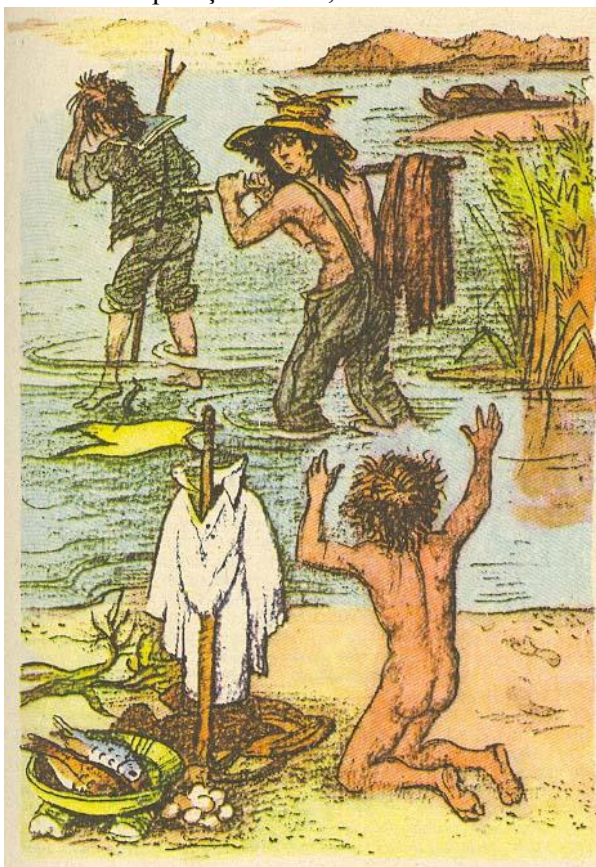
– Staigā vesels, kas tad tevi tura!

Haks sāka pievākt savas izmētātās drēbes. Viņš teica:

– Tom, es gribētu, ka arī tu nāc. Pārdomā labi. Mēs gaidīsim tevi krastā.

– Jūs gaidīsiet sasodīti ilgi, tas ir viss!

Haks nobēdājies aizgāja, un Toms stāvēja, raudzīdamies viņam nopakaļ, un viņa sirdī dega vēlme pārvarēt savu lepnumu un arī aiziet. Viņš cerēja, ka zēni apstāsies, bet tie lēnām brida tālāk. Toms pēkšņi sajuta, ka apkārt ir vientulība un klusums. Viņš vēl izcīnīja pēdējo cīņu ar savu lepnumu, tad kā bulta drāzās pakaļ biedriem, saukdams:

– Pagaidiet! Pagaidiet! Es jums kaut ko pateikšu! Viņi apstājās un pagriezās. Kad Toms pienāca klāt un sāka izklāstīt savu noslēpumu, viņi saīguši klausījās, līdz beidzot saprata, ko viņš grib sacīt, tad piekrizdami ieurojās un teica, ka nodoms esot lielisks, un, ja viņš to būtu sākumā atklājis, viņi neietu projām. Toms izgudroja ticamu ieganstu savai klusēšanai, taču īstais iemesls bija bailes, ka pat šis noslēpums nebūtu zēnus ilgi saistījis pie viņa, un tāpēc viņš bija nolēmis to paturēt pie sevis kā pēdējo vilinājumu.

Zēni priecīgi atgriezās un atkal labprāt atsāka savas rotaļas, visu laiku pļāpādami par Toma lielisko plānu un apbrīnodami viņa izdomu. Pēc garšīgām pusdienām, pagatavotām no olām un zivīm, Toms teica, ka tagad gribot iemācīties smēķēt. Džo šī doma iepatikās, un arī viņš pieteicās pamēģināt. Haks pagatavoja pīpes un piepildīja tās. Iesācēji bija līdz šim smēķējuši tikai no vīnogu lapām satītus cigārus, un tādu smēķu dūmi koda mēlē, tāpēc tos neuzskatīja par īstiem vīriešiem piemērotiem.

Tagad viņi atbalstījās uz elkoņiem un sāka uzmanīgi, bez īstas paļāvības smēķēt. Dūmiem bija nepatīkama garša, un zēniem aizsītās elpa, bet Toms sacīja:

– Vai, tas ir pavisam viegli! Ja es būtu zinājis, ka tas ir viss, sen jau to mācētu.

– Arī es, – piebilda Džo, – tas nav nekas!

– Cik bieži esmu skatījies uz cilvēkiem, kas smēķēja, un domājis: kaut es tā varētu, bet nekad neticēju, ka to spēšu, – sacīja Toms.

– Arī man tā ir bijis, Hak! Tu taču esi dzirdējis, kad es tev to stāstīju, vai ne, Hak? Lai nu Haks pastāsta, ko es viņam teicu ...

– Jā, neskaitāmas reizes, – sacīja Haks.

– Jā, simtiem reižu, – piebilda Toms. – Vienreiz pie lopkautuves. Vai atceries, Hak? Tur bija vel Bobs Taners, Džonijs Millers un Džefs Tečers, kad es to teicu. Vai atceries, Hak, manus vārdus?

– Jā, tā ir, – atbildēja Haks, – todien es pazaudēju balto bumbiņu – nē, tas bija dienu iepriekš.

– Nu redz, es jau teicu, – sacīja Toms. – Haks atceras.

– Man šķiet, šo pīpi es varētu smēķēt visu dienu, – Džo sacīja. – Man nemaz nekļūst nelabi.

– Arī man nē, – piebilda Toms. – Es arī varētu smēķēt visu dienu, bet – deru, ka Džefs Tečers gan nevarētu.

– Džefs Tečers! Pū, tas jau, ievilcis divus dūmus, apgāztos! Lai tik viņš vienreiz pamēģina, tad redzēs, kā tas ir!

– Saderu, ka viņš to nevarētu, bet Džonijs Millers – es gan gribētu vienreiz redzēt, kā viņš smēķē.

– Un vai tad es negribētu? – Džo piebalsoja. – Bet deru, ka tas iet pāri Džonija Millera spēkiem. Jau vienu dūmu ierāvis, viņš būtu pagalam.

– Pareizi, Džo. Es gribētu, kaut zēni mūs tagad redzētu!

– Es arī!

– Zēni, nesakiet nevienam ne vārda, bet kādreiz, kad viņi visi būs kopā, es pienākšu tev klāt un pajautāšu: «Džo, vai tev ir pīpe? Tā gribas uzsmēķēt!» Un tu teiksi laipni un nevērīgi, it kā tas nekas nebūtu: «Jā, man ir mana vecā pīpe un vēl viena, bet tabaka nav visai laba». Un es teikšu: «Tas nekas, ja tikai tā ir pietiekami stipra». Un tad tu izņemsi visas pīpes, mēs tās mierīgi aizkūpināsim un tad redzēsīm, kā viņi uz mums blenzīs.

– Sasper jods! Tas gan būs joks! Es vēlētos, kaut tas notiktu tūlīt!

– Es arī! Un tad mēs viņiem stāstītu, ka to iemācījāmies jūras laupītāju gaitās, un vai viņi tad nevēlētos, kaut būtu bijuši ar mums kopā.

– Es par to nemaz nešaubos. Varu zvērēt, ka viņi to vēlētos.

Tā viņu sarunas turpinājās, bet drīz sāka apsīkt un kļuva nesakarīgas. Klusuma brīži ievilkās, spļaudīšanās atkārtojās neskaitāmas reizes. Visas poras zēnu mutē kļuva par strūklakām, viņi tikko spēja izsūknēt pagrabu zem savas mēles, lai aizkavētu plūdus. Tomēr par spīti visam, ko viņi darīja, mazas plūsmas ritēja lejup pa viņu rīkli, un tām katru reizi sekoja pēkšņa rīstīšanās. Abi zēni tagad izskatījās ļoti bāli un nožēlojami. Džo pīpe izslīdēja no viņa nevarīgajiem pirkstiem. Arī Toma pīpe izkrita. Abas strūklakas šļāca, cik jaudas, un abi sūkņi strādāja pilnā spēkā. Džo vārgi sacīja:

– Esmu pazaudējis savu nazi. Iešu to sameklēt.

Toms ar drebošām lūpām stostījās:

– Es tev palīdzēšu. Ej tu uz to pusi, bet es meklēšu pie avotiņa. Nē, Hak, nenāc mums līdz – gan jau mēs atradīsim paši.

Haks atkal apsēdās un nogaidīja veselu stundu. Tad viņam kļuva garlaicīgi, un viņš gāja meklēt savus biedrus. Viņš tos atrada tālu vienu no otra mežā, abus ļoti bālus, iegrimušus dziļā miegā. Bet viņš nojauta, ka viņi no sava grūtuma bija atbrīvojušies.

Vakariņās viņi tovakar nebija sevišķi runīgi un izskatījās pazemīgi. Kad Haks pēc vakariņām piebāza savu pīpi un gribēja sagatavot pīpes arī viņiem, abi atsacījās, jo nejutoties visai lāga – esot pusdienās kaut ko nelabu ieēduši.

Septiņpadsmitā nodaļa⁵⁰

Ap pusnakti Džo pamodās un uzmodināja arī biedrus. Gaiss bija nekustīgi spiedīgs, un tajā šķita kaut kas draudošs. Zēni sakļāvās un pievirzījās tuvāk uguns draudzīgajam siltumam, lai gan nekustīgais gaiss bija smagi tveicīgs un gurdinošs.

Viņi sēdēja saspriegoti un kaut ko gaidīja. Ārpus ugunskura gaismas visu bija aprijusi melna tumsa. Pēkšņi kaut kas noplaiksniņās, vienu mirkli vāji apgaismoja lapotni un tad pazuda. Pēc brīža uzliesmoja spēcīgāks spīdums. Tam sekoja vēl viens. Meža koku zaros nošalca kā kluss vaids, zēni sajuta uz saviem vaigiem it kā aizslīdošu vēsmu un nodrebēja, iedomādamies, ka garām pagājis Nakts Gars. Tad iestājās klusums. Baigs zibens pārvērta nakti dienā un skaudri parādīja vissīkāko zāles stiebriņu, kas auga pie viņu kājām. Tas parādīja arī trīs bālas, izbijušās sejas. Dobjš pērkona grāviens aizvēlās dārdēdams lejup pa debesīm un izgaista tālē, drūmi ducinādams. Auksta vēja pūsma aizauļoja, sašalkodama lapas un

⁵⁰ V.E.: «Gutenbergas» bibliotēkas tekstā šī nodaļa ir apvienota ar iepriekšējo, tāpēc tālākā numerācija atšķiras, un tur ir pavisam 35 nodaļas, kamēr šajā grāmatā – 36.

izvirpuļodama kā sniega pārslas ugunskura pelnus. Atkal negants zibens apspīdēja mežu, tam sekoja tūlītējs grāviens, kas likās sašķeļam koku galotnes tieši pār zēnu galvām. Dziļajā tumsā, kas sekoja zibenim, viņi bailēs turējās viens pie otra. Dažas rupjas lietus lāses nokrita plakšķēdamas uz lapām.

– Ātrāk, zēni, teltī! – iesaucās Toms.

Viņi aizskrēja, klupdami pār saknēm un tumsā sapīdamies meža vīnogulājos, – neviens no viņiem neskrēja vienā un tanī paša virzienā. Negants vēja brāziens iekaucās kokos, un visi zari sāka dziedāt. Sekoja zibens pēc zibens, un pērkonā grāvienu nerimās. Un tad gāzās lejup spēcīgs lietus, un sacēlies viesulis to platām straumēm dzina pār zemi. Zēni sauca viens otru, bet vēja auri un pērkonā grāvienu pilnīgi noslāpēja viņu balsis. Tomēr viņi beidzot cits pēc cita iestreiņoja telti un tur meklēja patvērumu nosaluši, izbijušies un tā izmirkuši, ka ūdens no viņiem tecēja straumēm. Bet viņi bija priecīgi un pateicīgi par to, ka var būt tādā nelaimē kopā. Viņi nespēja sarunāties, pat ja citi trokšņi to atļautu, – vecā bura pārāk neganti plīkšķēja. Negaiss aizvien pieauga spēkā. Pēkšņi bura atrāvās no saitēm un aizlidoja, plivinādamās vējā. Zēni sakērās rokās un bēga, bieži pakrizdami un nobrāzdamies, patverdamies zem liela ozola, kas auga upes krastā. Tagad negaiss bija sasniedzis savu augstāko pakāpi. Zibenim nemitīgi liesmojot debešos, viss uz zemes bija redzams neparasti skaidrā asumā, bez ēnām, – koki, kas locījās, bangainā, balti putujošā upe, lidojošās viļņu šlakatas, stāvo krastu ēnainie apveidi pretējā pusē, kas mirkļiem kļuva redzami caur auļojošiem mākoņiem un lietus slīpajām gāzmām. Ik pēc brīža kāds milzu koks padevās un nokrita brakšķēdamas jaunaudzē, nebeidzami pērkonā spērieni sekoja cits citam apdullinoši straujās eksplozijās, kas bija liesmainas, spēcīgas un nepasakāmi drausmas. Negaiss spēks pieauga tik nesalīdzināmā varenībā, ka šķita saskaldām gabalos visu salu, sadedzinām to, appludinām to līdz koku galotnēm, aizraujot projām un apdullinot katru dzīvo radību uz tās. Tā bija briesmu nakts zēniem, kas bija bez pajumta.

Tomēr beidzot kauja bija galā un naidīgie spēki atkāpās, draudi un grāvienu pamazām norima un iestājās agrākais miers.

Zēni atgriezās nometnē, diezgan stipri iebiedēti, bet redzēja, ka viņiem ir tomēr iemesls būt pateicīgiem, jo lielā kļava, kuras pavēnī atradās viņu dusas vieta, bija zibens sadragāta, un zēni nebija zem tās gulējuši, kad notika šī katastrofa.

Viss nometnē bija slapjš, pat ugunskurs, jo viņi bija bezrūpīgi zēni, tāpat kā citi tajā vecumā, un nebija nometni nodrošinājuši pret lietu. Tas bija ļoti nepatīkami, jo visi trīs bija caurcaurēm izmirkuši un pārsaluši. Viņi daiļrunīgi nopukojās par savu nelaimi, bet drīz ievēroja, ka zem lielā, nogāztā stumbra, pie kura tie uguni bija sakūruši, tā vēl kvēloja (tur, kur pacēlās augstāk izliekums), tur kāda vietīņa plaukstas platumā bija palikusi sausa. Zēni pacietīgi strādāja, noplēsa mizas sloksnes no apgāzto koku apakšpusēs un atkal iekvēlināja uguni. Tad viņi sameta uz tās lielus, sakaltušus zarus, līdz uguns liesmoja, rūkdama kā milzu ceplī, un viņi bija atkal laimīgi. Viņi izžāvēja savu sutināto šķiņķi un pavakariņoja, pēc tam sēdēja pie uguns un lielījās, un pārrunāja līdz rītam savu pusnakts piedzīvojumu, jo visapkārt nebija nevienas sausas vietīņas kur gulēt.

Kad uzspīdēja pirmie saules stari, zēniem uzmācās snauda, un viņi aizgāja uz smilšaino liedagu, nogulās tur, lai aizmigtu. Bet pamazām viņus sāka svilināt tveice, un viņi saīguši sāka gatavot brokastis. Paēduši viņi sajuta locekļos gurdenumu un stīvumu, un viņu ilgas pēc mājām atkal pieauga. Toms šīs pazīmes ievēroja un mēģināja cik spēdams uzjautrināt savus jūras laupītājus. Taču viņi bija vienaldzīgi pret bumbiņām, cirku, peldēšanos un visu pārējo. Toms atgādināja viņiem svarīgo noslēpumu un izvilināja viņu sejās prieka staru. Kamēr tas mirdzēja, viņš tos ieinteresēja ar jaunu izdomu, proti, atmet uz kādu laiku jūras laupītāju dzīvi un pārmaiņas pēc kļūt par indiāņiem. Šī ideja tiem šķita pievilcīga, un drīz viņi bija nometuši savas drēbes un no galvas līdz papēžiem nokrāsojušies ar melnām dūņu svītrām, un izskatījās kā zebas; visi, protams, bija virsaiši un devas mežā, lai uzbruktu angļu kolonistu apmetnei. Pamazām viņi sadalījās trīs naidīgās ciltīs un no dažādām paslēptuvēm uzbruka cits citam ar drausmīgiem kara brēcieniem, nogalināja un noskalpēja cits citu tūkstošām reižu. Tā bija asiņaina diena. Tāpēc viņi bija ar to apmierināti.

Vakariņu laikā viņi sapulcējās nometnē izsalkuši un laimīgi. Bet tagad radās dažas grūtības – naidīgie indiāņi nevarēja kopīgi dalīties viesmīlības maizē, iekams nenoslēdza mieru, un to nevarēja noslēgt, neizsmēķējot miera pīpi. Nebija dzirdēts, ka miers jebkad būtu citādi noslēgts. Divi no indiāņiem gandrīz sāka nožēlot, ka nebija palikuši jūras laupītāji. Tomēr cita ceļa nebija, un, izlikdamies, cik spēja, priecīgi, viņi pieprasīja pīpi un ievilka dūmu katrs savu reizi tā, kā pienācās.

Nu viņi priecājās, ka kļuvuši par mežoņiem, jo bija kaut ko ieguvuši, – izrādījās, ka tagad var mazliet smēķēt un nav jāmeklē pazudušais nazis, viņi vairs nejutās tik nelāgi, lai tam būtu nopietnas sekas. Viņi nebija tādi muļķi, lai šo cēlo nodarbi atmetu centības trūkuma dēļ. Nē, viņi to piesardzīgi atkārtoja pēc vakariņām ar labiem panākumiem un tā pavadīja līksmu vakaru. Par savu jauno iemaņu

viņi bija lepnāki un laimīgāki, nekā ja būtu noskalpējuši un novilkusi ādu Sešām Nācijām. Atstāsim viņus smēķējot, pļāpājot un lieloties, jo patlaban mums viņi vairs nav vajadzīgi.

Astonpadsmitā nodaļa

Bet mazajā pilsētiņā šai mirgojošā sestdienas pēcpusdienā nebija nekādas jautrības. Harperu un krustmātes Pollijas ģimenes bija tērpusās sēru drānās ar dziļām sāpēm un karstām asarām. Neparasts klusums valdīja pilsētiņā, lai gan tā jau parasti bija pietiekami klusa.

Iedzīvotāji izklaidīgi darīja savu darbu un maz sarunājās, bet bieži nopūtās. Sestdienas pēcpusdiena bērniem šķita kā nasta. Rotaļas viņus vairs neiepriecināja, un tie pamazām atmēta tās.

Pēcpusdienā Bekija Tečera noskumusi klaiņoja pa vientuļo skolas pagalmu un jutās dziļi grūtsirdīga. Nekas nespēja viņu mierināt. Viņa sarunājās pati ar sevi:

– Ak, kaut man vēl būtu viņa misiņa uzgalis! Bet man nav nekā no viņa piemiņai, – un viņas balss aizrāvās elās.

Tad viņa apstājās un teica:

– Tas bija tieši šeit. Ak, ja tas notiktu vēlreiz, es to nevienam neteiktu – ne par ko pasaulē! Bet tagad viņš ir aizgājis, un es nekad, nekad viņu vairs neredzēšu.

Šī doma viņu pavisam salauza, un viņa aizgāja projām, asarām plūstot pa vaigiem. Tad nāca vesels bars meiteņu un zēnu – Toma un Džo rotaļu biedri – apstājās un skatījās pār pagalma žogu, un runāja cieņas pilnās balsīs, ka Toms darījis to un to, kad tie pēdējo reizi viņu redzējuši, un ka Džo sacījis to un to (viņa vārdos tikai tagad nojauta drausmu pareģojumu!), un katrs runātājs norādīja tieši to vietu, kur pazudušie zēni bija stāvējuši, un piemetināja kaut ko tamlīdzīgu – «un es stāvēju tieši te, kur tagad stāvu, un it kā tu būtu viņš, tik tuvu es stāvēju... un viņš pasmaidīja, lūk, tā... un mani pārņēma savāda nojauta... it kā šausmas, bet es nesapratu, ko tas nozīmē, tikai tagad es saprotu!»

Tad izraisījās strīds par to, kas pēdējais bija mirušos zēnus dzīvus redzējis, un daudzi piedēvēja sev šo drūmo godu un nosauca pierādījumus, kurus liecinieki vairāk vai mazāk viltoja, un, kad beidzot bija galīgi izšķirts, kurš pēdējais redzējis aizgājušos un ar tiem pēdējo reizi runājis, tad laimīgie jutās ārkārtīgi svarīgas personas, un visi pārējie uz viņiem skatījās un viņus apskauda. Kāds zēniņš, kam nebija nekā cita labāka, sacīja, redzami lepodamies par savu atmiņu:

– Toms Sojers mani reiz piekāva.

Taču šis mēģinājums gūt slavu cieta neveiksmi. Gandrīz vairums zēnu varēja teikt to pašu, un tāda slava bija pārāk lēta. Zēnu bars aizklaiņoja tālāk, joprojām stāstot atmiņas par pazudušajiem varoņiem bijīgā balsī.

Kad nākošajā rītā beidzās svētdienas skola, baznīcas zvans neskanēja kā parasts, tas dunēja, vēstīdams sēras. Svētdiena bija ļoti klusa, un skumjās skaņas ļoti atbilda dabas domīgajam klusumam.

Pilsētiņas iedzīvotāji sāka pulcēties baznīcā, kādu mirkli pakavēdamies priekšelpā, lai čukstot sarunātos par bēdīgo notikumu. Bet nekādi čuksti neatskanēja pašā dievnamā – tikai sēru drānu čaukstoņa, sievietēm nosēstoties savās vietās, pārtrauca klusumu. Nekad vēl mazā baznīciņā nebija bijusi tik pilna. Iestājās gaidu pilns klusums, saspriegts mēmums, un tad nāca krustmāte Pollija, kurai sekoja Sids un Mērija, un Harperu ģimene – visi melnos tērpos, un visa draudze, tāpat vecais mācītājs, godbijīgi piecēlās un stāvēja, līdz sērotāji apsēdās priekšējā solā. Atkal iestājās visus vienojošs klusums, kuru pārtrauca aizturētas elsas, un tad mācītājs, plaši atplezdams rokas, skaitīja lūgšanu. Tika dziedāts aizkustinošs korālis, un sekoja bībeles teksts: «Es esmu augšāmcelšanās un dzīvība».

Dievkalpojuma turpinājumā mācītājs attēloja pazudušo zēnu piemīlību, patīkamos raksturus un izcilo apdāvinātību, un ikviena dvēsele, viņus atceroties, sāpīgi nožēloja, ka bija bijusi akla pret šīm īpašībām agrāk un pastāvīgi redzējusi tikai nabaga zēnu vainas un kļūdas. Mācītājs atstāstīja daudz aizkustinošu notikumu no aizgājēju dzīves, kas apliecināja viņu laipno, augstsirdīgo dabu, un ļaudis varēja viegli aptvert, cik cēli un skaisti bijuši šie notikumi, un atcerējās ar skumjām, ka tie viņiem savā laikā bija šķituši tikai negantas palaidnības, kas pelnījušas sodu ar siksnu. Draudzes mācītāja runa aizvien vairāk aizkustināja, līdz visa draudze zaudēja pašsavaldīšanos un ar skaļiem šņukstiem pievienojās raudošajiem tuviniekiem, arī pats mācītājs ļāva vaļu savām jūtām un raudāja kancelē.

Neviens nepamanīja kņadu augšā, luktās, pēc kāda brīža baznīcas durvis nočīkstēja, garīdznieks pacēla savas valgās acis no mutautiņa un palika kā sastindzis! Drīz viens, drīz otrs acu pāris pievienojās garīdznieka skatienam, un pēkšņi visi dievlūdžēji kā viens piecēlās kājās un skatījās, kā trīs mirušie zēni iesoļoja pa sāneju. Toms priekšgalā, aiz viņa Džo, un vispēdējais nopakaļ vilkās Haks kā skrandainu lēveru saišķis. Viņi bija paslēpušies tukšajās luktās un noklausījušies savu bērņu sprediķi!

Krustmāte Pollija, Mērija un Harperi metās pie saviem mīļajiem, kas bija augšāmcēlušies, slāpēja tos ar skūpstiem un nebeidza slavināt dievu, kamēr nabaga Haks stā-

vēja samulsis un nokaunējies, nezinādams, ko īsti darīt un kur paslēpties no tik daudziem skatieniem, kuros neatplauka atkalredzēšanās prieks. Viņš šaubīdamies aplaida acis apkārt un gribēja jau aizlavīties projām, bet Toms satvēra viņu un iesaucās:

– Krustmāt Pollij, tas nav labi. Kādam taču jāpriecājas arī par to, ka atgriezies Haks.

– Un kāds priecāsies ar! Esmu laimīga, redzot viņu, nabaga bāreni, kam nav mātes!

Bet krustmātes mīlas pilnā uzmanība, ko viņa bagātīgi izdāļāja Hakam, zēnu samulsināja vēl vairāk nekā pirmītējā nevērība.

Pēkšņi mācītājs iesaucās pilnā balsī:

– Lai slavējam dievu, no kura plūst visa svētība – dziediet! – un no visas sirds!

Un visi dziedāja. Svinīgais senais korālis atskanēja gaviļu priekā, un, kamēr balsis sadrebināja baznīcas sienas, Toms Sojers – jūras laupītājs – lūkojās uz skaudības pilnajiem pusaudžiem ap sevi un kļusībā atzina, ka tas ir visdziženākais brīdis viņa dzīvē.

Kad «piekrāptie» dievlūdžēji devās mājup, viņi sacīja, ka labprāt vēlētos no jauna kļūt smieklīgi, lai tikai dzirdētu vēlreiz tā dziedam veco pateicības korāli.

Šai dienā Toms saņēma vairāk dunku un skūpstu – atkarā no krustmātes Polijas mainīgajām noskaņām – nekā agrāk veselā gadā, un viņš nesaprata, kuros no tiem vairāk izpaudās pateicība dievam un mīla pret viņu.

Deviņpadsmitā nodaļa

Tas bija Toma lielais noslēpums – atgriezties mājās ar saviem jūras laupītājiem un piedalīties pašiem savās bērēs. Sestdienas nokrēslī viņi uz koka stumbra pārirās uz Misuri krastu un izkāpa malā piecu vai sešu jūdžu atstatumā no pilsētas; pārnakšņojuši mežos pilsētiņas tuvumā, līdz ausa diena, viņi pa nomaļām ieliņām un alejām bija ielavījušies baznīcas luktās un kārtīgi izgulējušies starp salauztiem baznīcas soliem.

Pirmdienas rītā brokastojot, krustmāte Pollija un Mērija bija ļoti mīlas pret Tomu un viņa vēlmēm. Visi neparasti daudz runāja. Starp citu, krustmāte Pollija sacīja:

– Es neteikšu, Tom, ka tas nebija lielisks joks, ļaut visiem ciest veselu nedēļu, kamēr jūs, zēni, izpriecājāties, bet ir ļoti žēl, ka tu varēji būt tik cietsirdīgs un ļaut man tā mocīties. Ja tu varēji uz koka stumbra atpeldēt pats uz savām bērēm, tu varēji arī pārpeldēt un dot man kādu zīmi, ka neesi miris, bet tikai aizbēdzis.

– Jā, to tu varēji darīt, Tom! – sacīja Mērija, – un, manuprāt, tu to būtu darījis, ja vien tas tev ienāktu prātā.

– Vai ne, Tom? – jautāja krustmāte Pollija, kuras seju apskaidroja skumīga gaisma. – Saki, tu taču būtu to darījis, ja vien tev ienāktu prātā?

– Es... nezinu. Tas būtu visu izjaucis.

– Tom, es cerēju, ka tu mani ļoti mīli, – sacīja krustmāte Pollija tik skumjā balsī, ka zēnam kļuva neērti. – Man jau pietiktu, ja tu būtu, mani mīlēdams, par to padomājis, kaut arī neizdarītu.

– Nē, krustmāt, tur nav nekā ļauna, – Mērija aizstāvēja Tomu. – Tomam ir tāda vieglprātīga galva – viņš vienmēr tā steidzas, ka ne par ko nespēj domāt.

– Jo ļaunāk. Sids gan būtu padomājis. Un Sids būtu atnācis un visu pateicis. Tom, kādreiz, kad būs par vēlu, tu atcerēsies un nožēlosi, ka neesi mani mazliet vairāk mīlējis, jo tas taču nebūtu tev prasījis daudz pūļu.

– Krustmāt, tu zini, ka es tevi mīlu, – atbildēja Toms.

– Es to vairāk sajustu, ja tu to apliecinātu darbos.

– Es tagad vēlos, kaut būtu to darījis, – sacīja Toms ar nožēlu, – bet es vienmēr par tevi sapņoju. Tas taču arī kaut ko nozīmē!

– Ne visai daudz! Arī kaķis redz mani sapnī – bet tomēr tas ir labāk nekā nekas. Ko tu sapņoji?

– Nu, trešdienas naktī es sapņoju, ka tu sēdēji šeit pie gultas, Sids sēdēja uz koka kastes un Mērija viņam blakus.

– Jā, tā mēs sēdējām. Tā mēs vienmēr sēžam. Priečajos, ka vismaz sapņos esi mūs atcerējies.

– Es sapņoju, ka arī Džo Harpera māte bija šeit.

– Patiesi, viņa bija šeit! Vai tu vēl ko sapņoji?

– Ļoti daudz. Bet es to atceros ļoti neskaidri.

– Pamēģini atcerēties – vai nevari?

– Man kaut kā likās, ka vējš pūta – un kaut ko nopūta.

– Pamēģini atcerēties, Tom! Vējš trešdien kaut ko nopūta.

Toms piespieda pirkstus pie pieres kādu spriegu mirkli un tad teica:

– Tagad es atceros! Atceros! Vējš nopūta sveci.

– Žēlīgais dievs! Turpini, Tom, turpini!

– Un man šķita, ka tu teici: man liekas, ka šīs durvis...

– Turpini, Tom!

– Ļauj man padomāt vēl vienu mirkli. Jā, tu teici, ka tev liekoties – vējš atvēris durvis.

– Tik tiešām, kā šeit sēžu, es to teicu! Vai ne, Mērij? Turpini!

– Un tad – un tad – es vairs tik labi neatceros, bet man liekas, it kā tu būtu pavēlējusi Sidam, lai viņš iet un...

– Jā, jā! Ko es viņam liku darīt, Tom? Ko?

– Tu... liki viņam... Jā, tu liki aizvērt durvis!

– Lai nu viens paklausās! Nekad tā ko neesmu dzirdējusi savā mūžā. Lai man nestāsta, ka sapņi neko nenozīmē! Tas man jāpastāsta Serenijai Harperai šai pašā stundā. Es gribētu dzirdēt, kā viņa to atspēkos ar savām plāpām par māņticību. Turpini, Tom!

– Tagad es atkal atceros visu gluži skaidri. Tad tu teici, ka es neesot ļauns, tikai vieglprātis un palaidnīgs, un varot tikpat maz par sevi atbildēt – manuprāt, tu teici – kā kumeļš vai kāds līdzīgs dzīvnieks.

– Un tā tas bija! Žēlīgais dievs! Turpini, Tom!

– Un tad tu sāki raudāt.

– Jā, tā bija, tā bija. Gan ne pirmo reizi, un tad...

– Tad misis Harpera sāka raudāt un teica, ka Džo bijis gluži tāds pats un ka viņa vēloties, kaut nebūtu viņu nopērusi par krējumu, kuru pati izlējusi...

– Tom! Svētais gars bija tevi apskaidrojis. Tu esi gaišreģis – pravietis, patiesi! Saki visu – turpini, Tom!

– Tad Sids sacīja, viņš sacīja...

– Manuprāt, es neteicu neko, – Sids teica.

– Nē, tu runāji, – sacīja Mērija.

– Klusiet un ļaujiet Tomam runāt tālāk. Ko viņš sacīja, Tom?

– Viņš sacīja – man šķiet, viņš sacīja, ka es jūtoties tur labāk, kur esmu aizgājis, bet, ja kādreiz būtu bijis krietnāks...

– Vai jūs dzirdat?! Tie bija tieši viņa vārdi!

– Bet tu viņu skarbi apsauci.

– Patiešām, apsauci! Šeit ir bijis kāds eņģelis. Kāds eņģelis kaut kur bijis paslēpies.

– Tad misis Harpera jums pastāstīja, ka Džo viņu izbiedējis ar petardi, un tu viņai pastāstīji par Pēteri un «sāpju remdētāju»...

– Tik tiešām, kā es dzīvoju!

– Un tad jūs daudz runājāt par to, ka esat pārmeklējuši upi mūsu dēļ un ka svētdien būs bēres, un tad jūs ar veco misis Harperu apskāvāties un raudājāt – un viņa aizgāja.

– Tas notika tā! Tas notika tieši tā, kā es šeit sēžu! Tom, tu to nevarētu labāk pastāstīt, ja pats savām acīm visu būtu redzējis. Un kas notika pēc tam? Turpini, Tom!

– Tad, man šķiet, tu aizlūdzi par mani – un es varēju tevi redzēt un dzirdēt katru vārdu, ko teici. Un tu aizgāji gulēt, un es biju tik bēdīgs, ka paņēmu platānas mizas gabalu un uzrakstīju uz tās: «Mēs neesam miruši, esam tikai kļuvuši jūras laupītāji». Un noliku to uz galda pie sveces, un tu izskatījies tik laba, kad gulēji aizmigusi, ka es noliecās un noskūpstīju tevi uz lūpām.

– Vai patiesi tu to darīji, Tom? Par to es tev piedodu visu! – Viņa satvēra zēnu spēcīgā apskāvienā un lika viņam sajusties kā vislielākajam nelietim.

– Tas bija ļoti laipni no tevis, kaut arī sapnī, – Sids noteica tikko dzirdami.

– Ciet klusu, Sid! Ikviens dara sapnī to pašu, ko darītu nomodā. Te ir liels Milama ābols, ko esmu tev saglabājis, Tom, ja tu atkal atrastos, – bet tagad ej uz skolu. Es pateicos labajam dievam, mūsu tēvam, ka viņš atdevis tevi, jo viņš ir pacietīgs un žēlīgs pret tiem, kas viņam tic un klausā viņa vārdiem, lai gan es neesmu tā cienīga, bet, ja viņa svētību saņemtu tikai tie, kas ir tās vērti, un tikai tos viņš aizvadītu pāri grumbuļainiem ceļiem, tad šeit būtu ļoti maz ļaužu, kas varētu smaidīt vai aiziet viņa mierā, kad pienāktu garā nakts. Ejiet, Sid, Mērij, Tom, – ejiet visi prom, – jūs mani esat ilgi aizkavējuši no darba.

Bērni aizgāja uz skolu, un veca lēdija devās apciemot misis Harperu un pieveikt viņas reālismu ar Toma brīnišķīgo sapni.

Sids bija pietiekami prātīgs, lai neizteiktu domas, kas viņā radās, izejot no mājām. Tās bija šādas: «Diezgan aizdomīgs sapnis – tik garš un bez nevienas kļūdas!»

Kāds varonis tagad bija kļuvis Toms! Viņš negāja lēkādams un uzpūtīgi dižodamies, bet soļoja cienīgā nosvērtībā, kāda piederas jūras laupītājam, kad tas jūt, ka visu acis raugās uz viņu. Un, patiesi, tā tas bija. Kad viņš tā soļoja, viņš centās neievērot skatienus, nedzirdēt piezīmes, tomēr tie priecēja aci un saldināja dzirdi. Mazākie zēni sekoja bariem viņam pa pēdām, tik lepni, ka tos redz viņa sabiedrībā un ka viņš tos pacieš, it kā viņš būtu bundzinieks kāda gājiena priekšgalā vai zilonis, kas vadā cirkus menažeriju pa pilsētu. Zēni, kas bija tikpat veci kā Toms, izlikās neko nezinām par viņa prombūtni, bet tomēr gandrīz vai beidzās nost aiz skaudības. Viņi būtu atdevuši visu, lai iegūtu tik tumši iedegšu ādu kā viņam un viņa spožo slavu, un Toms to visu neatdotu, pat ja viņam piedāvātu cirku.

Skolā bērni pievērsa tik lielu uzmanību Tomam un Džo, un viņu acis izstaroja tik acīm redzamu apbrīnu, ka abi varoņi drīz vien neciešami «uzpūtās».

Viņi sāka stāstīt savus piedzīvojumus klausītājiem, kas alka tos dzirdēt, bet tikai sāka, jo – šiem piedzīvojumiem nebija gala, viņu iztēle deva tiem aizvien jaunu vielu. Un beidzot, kad viņi izvilka savas pīpes un staigāja dziļdomīgi kūpinādami tās, slavas kalngals bija sasniegts.

Toms nolēma, ka var dzīvot bez Bekijas Tečeras. Viņam pietika ar slavu. Viņš dzīvos tikai slavai. Varbūt tagad, kad viņš bija kļuvis tik ievērojams, viņa gribēs atkal izlīgt. Labi, lai grib vien – tad redzēs, ka arī viņš spēj būt tikpat vienaldzīgs kā daži citi. Beidzot viņa ieradās. Toms izlikās, ka neredz viņu. Viņš aizgāja un pievienojās kādam zēnu un meiteņu bariņam, un sāka ar tiem sarunāties. Drīz viņš ievēroja, ka viņa priecīgi skraidīja šurp un turp ar pietvikušu seju un dzirkstošām acīm, izlikdamās, ka tvarsta savas skolas biedrenes, un skaļi smējās, ja kādu satvēra, bet viņš ievēroja, ka Bekija tvarsta draudzenes viņa tuvumā un reizē met uz viņu apzinīgi kādu skatienu. Tas ļoti glaimoja Toma ļaunajai patmīlai, un meitene nevis atguva zēna draudzību, bet padarīja viņu vēl ietiepīgāku, un viņš cītīgi slēpa, ka ir viņu pamanījis. Tad viņa beidza aušoties un bez mērķa klaiņoja apkārt, šad tad nopūzdamās un slepeni ar skumjām uzlūkodama Tomu. Tad viņa ievēroja, ka Toms sarunājas ar Emiju Lorensu vairāk nekā ar jebkuru citu. Bekijas sirds asi iesāpējās, viņa jutās satraukta un reizē samulsusi. Viņa mēģināja aiziet projām, bet kājas neklausīja, un viņa gāja tieši pie bara, kur stāvēja Emija un Toms.

Toms un Emija.

Viņa uzrunāja kādu meiteni, kas stāvēja gandrīz pie paša Toma elkoņa ar šķietamu jautrību:

– Mērija Ostina, tu ļaunā meitene, kāpēc tu nebiji svētdienas skolā?

– Es biju, vai tu mani neredzēji?

– Nē! Tu patiesi tur biji? Kur tu sēdēji?

– Es biju mis Pīteras klasē, kā jau vienmēr. Es tevi redzēju.

- Tiešām? Savādi, kāpēc es neredzēju tevi. Es gribēju tev pastāstīt par pikniku.
- Ai, tas ir jauki! Kas to sarīkos?
- Mana māmiņa sarīkos to man.
- Cik lieliski! Es ceru, viņa atļaus atnākt arī man.
- Noteikti. Tas būs mans pikniks. Viņa atļauj nākt katram, kuru es vēlos ielūgt. Un tevi es patiesi vēlos ielūgt.
- Tas gan ir jauki. Kad tas notiks?
- Drīz. Varbūt brīvdienās.
- Tad tikai būs jautri! Vai tu ielūgsi visus zēnus un meitenes?
- Jā, visus savus draugus – vai tos, kas vēlas tādi būt, – un viņa slepus paskatījās uz Tomu, bet viņš stāstīja Emijai Lorensai par briesmīgo negaisu uz salas un kā zibens sašķēlis lielo platānu sīkās drumslās, kad viņš stāvējis trīs soļu atstatumā no tās.
- Vai arī es drīkstu nākt? – jautāja Grēsija Millere.
- Jā.
- Un es? – jautāja Sallija Rodžersa.
- Jā.
- Un es arī? – iesaucās Sjuzija Harpera. – Un Džo?
- Jā.

Un tā visi uzdeva šo jautājumu, priecīgi plaukšķinot, līdz viss bars bija izlūdzies ielūgumu, atskaitot Tomu un Emiju. Tad Toms vēsi novērsās un aizgāja, joprojām sarunādamies ar Emiju. Bekijas lūpas notrīsēja un acīs saskrēja asaras, viņa apslēpa šīs uztraukuma pazīmes ar mākslotu jautrību un turpināja pļāpāt, bet tagad pikniks šķita bez nozīmes, tāpat viss cits; viņa, cik iespējams ātri, aizgāja un, kaut kur paslēpusies, kā to viņas dzimuma biedrenes mēdz teikt, «krietni izraudājās».⁵¹ Viņa sēdēja drūma, ievainota savā lepnumā, līdz atskanēja skolas zvans. Tad viņa piecēlās ar atriebes spīdumu acīs, atmeta atpakaļ savas bizes un sacīja sev, ka tagad zinot, ko darīt.

Starpbrīdī Toms turpināja flirtēt ar Emiju un papildnam izbaudīja uzvaru. Viņš klaiņoja apkārt, lai atrastu Bekiju un ievainotu viņu ar savu izlikšanos. Beidzot Toms ieraudzīja meiteni, bet viņa noskaņas termometra dzīvsudrabs pēkšņi noslīdēja lejup. Viņa sēdēja ērti uz maza soliņa aiz skolas un kopā ar Alfrēdu Templu skatījās bilžu grāmatā. Abi bija tā aizrāvušies, viņu galvas tik tuvu viena otrai, ka tie visu pārējo neredzēja.

Greisirdība kā liesma izskrēja caur Toma dzīslām. Viņš sāka sevi nīst par to, ka bija noraidījis iespēju samierināties ar Bekiju. Viņš nosauca sevi par muļķi un vēl citos lamu vārdos, kādi tam ienāca prātā. Aiz sašutuma viņam gribējās raudāt.

Emija bezrūpīgi čaloja tālāk, viņas sirds gaviļēja, tā staigājot, bet Toma mēle bija kļuvusi mēma. Viņš nedzirdēja, ko Emija sacīja, un, kad viņa gaidpilna apkusa, varēja tikai neveikli stostīties, it kā piekrizdams viņas vārdiem, un viņa atbildes bieži bija nevietā. Viņš atkal un atkal izmanījās klaiņot aiz skolas, lai spīdzinātu savas acis ar neciešamo ainu. Viņš citādi nespēja. Turklāt viņu sanikvoja Bekijas Tečeras nevērība: viņa pat nelikās zinīs, vai tāds Toms dzīvo pasaulē vai ne. Un tomēr viņa to redzēja un zināja, ka šai cīņā gūst uzvaru, priecādamās, ka viņš cieš tāpat, kā pati bija cietusi.

Emijas laimīgā čivināšana kļuva neizturama. Toms nozīmīgi izteicās, ka viņam esot jānokārto dažādi neatliekami pienākumi un ka laiks aiztekot nemanāmi. Veltīgi – meitene turpināja čivināt. «Lai viņa iet pie joda», Toms nodomāja, «vai es nekad netikšu no viņas vaļā?» Pēdīgi viņš teica, ka tagad viņam jāejot izpildīt savus pienākumus; Emija nevainīgi piebilda, ka būšot «tuvumā», kad skolā beigsies mācības. Un Toms aizsteidzās, ienīzdams viņu par šiem vārdiem.

«Ja tas būtu kāds cits zēns!» Toms domāja, griezdam zobus. «Jebkurš zēns šajā pilsētā, tikai ne šis Sanluī švauksts, kuram šķiet, ka viņš smalki ģērbjas un pats ir dižciltīgs. Labi! Es jūs, mister, piekāvu pirmajā dienā, tikko jūs ieradāties šajā pilsētā, un es jūs piekaušu atkal. Tikai pagaidi, kad tevi sagrābšu. Es tevi tā saņemšu – tā un vēlreiz tā!»

Un viņš sāka cīnīties ar iztēlē iedomāto zēnu – vicināja dūres pa gaisu, spēra un spieda.

– Nu tu dabūji, ja? Tu brēc «pietiek»? Nu, lai tā tev ir laba mācība!

Iedomātais kautiņš beidzās ar Toma uzvaru.

Pusdienas laikā Toms atskrēja mājās. Viņa sirdsapziņa vairs nespēja izturēt Emijas pateicīgo laimi, un viņa greisirdība nevarēja pārciest skaudrās mokas.

Bekija ar Alfrēdu atkal skatījās bildes, bet, kad mirkli aizritēja un Toms neparādījās, lai ciestu, viņas uzvaras prieks aptumšojās, un viņa zaudēja interesi, kļuva nopietna, izklaidīga, tad grūtsirdīga.

⁵¹ V.E.: ...and had what her sex call "a good cry".

Divas trīs reizes viņai šķita, ka dzird soļus, bet tās bija veltas cerības – Toms nenāca. Beidzot viņa kļuva gluži nelaimīga un nožēloja, ka bija aizgājusi pārāk tālu. Kad nabaga Alfrēds, redzēdams, ka viņš nezin kāpēc zaudē meitenes uzmanību, iesaucās: – Vai, cik jauka bildīte – paskaties! – Bekija beidzot neizturēja un iesaucās:

– Liec mani mierā – man tās nepatīk! – un sāka raudāt, piecēlās un aizgāja.

Alfrēds skrēja līdzās un mēģināja viņu mierināt, bet viņa atcirta:

– Ej projām un atstāj mani vienu! Es tevi ienīstu!

Zēns apstājās, brīnīdamies, ko gan viņš tādu būtu izdarījis, – jo viņa taču pati teica, ka visu pusdienas laiku skatīšoties bildes, – un tagad aiziet raudādama. Tad Alfrēds domīgs iegāja tukšajā skolā. Viņš jutās pazemots un dusmīgs. Viņš viegli uzminēja patiesību – meitene bija viņu vienkārši izlietojusi kā līdzekli, lai kaitinātu Tomu Sojeru. Šī doma nepamazināja viņa naidu pret Tomu. Viņš vēlējās sagādāt šim zēnam nepatīkšanas, pats daudz neriskējot.

Viņš ieraudzīja Toma lasāmgrāmatu. Tagad bija izdevīga reize! Alfrēds priecīgs uzšķīra lappusi, kurā bija šīs dienas lasāmais gabals, un aplēja to ar tinti.

Bekija šai mirklī ieskatījās pa logu viņam aiz muguras un redzēja, ko viņš dara, bet devās projām nepamanīta. Tagad viņa gāja mājās ar nodomu uzmeklēt Tomu un viņam visu pastāstīt. Toms būs pateicīgs, un viņu nesaskaņas izbeigsies. Taču pusceļā meitenes domas mainījās. Viņa skaidri atcerējās, kā Toms bija izturējies, kad viņa stāstīja par pikniku, un jutās apkaunota. Viņa nolēma pieļaut, lai Toms saņem pērienu par sabojāto grāmatu, un ienīst viņu mūžīgi.

Divdesmitā nodaļa

Toms ieradās mājās pavisam sadrūmis, un pirmie vārdi, ko krustmāte sacīja, liecināja, ka viņa bēdas šeit neatradīs atsaucību:

– Tom, es gribu tev noģērēt ādu!

– Krustmāmiņ, ko tad es esmu izdarījis?

– Pietiekami daudz! Es aizeju pie Serenijas Harperas kā veca pamuļke, domādama, ka viņa noticēs visām muļķībām par tavu sapni, un dzirdu, ka viņa uzzinājusi no Džo – tu esot bijis šeit un visu mūsu sarunu tai naktī noklausījies. Es nezinu, kas iznāks no tāda zēna, kas tā rīkojas! Es jūtos tik nelāgi, domājot, kā tu varēji man ļaut aiziet pie Serenijas Harperas, lai kļūtu par apsmieklu, un nesacīt man ne vārda patiesības!

Tagad viss notikums izvērtās gluži citāds. Viņa atjautība šorīt Tomam bija šķitusi labs un asprātīgs joks. Bet tagad tas izskatījās zemisks un nožēlojams. Viņš nolieca galvu un kādu mirkli nezināja, ko teikt, bet tad sacīja:

– Krustmāt, es vēlos kaut tā nebūtu darījis, bet es nemaz iepriekš nepadomāju...

– Ai bērns, tu nekad nedomā! Tu domā vienīgi par savām patmīlīgajām izpriecām. To tu varēji iedomāties – atbraukt tālo ceļu no Džeksona salas naktī, lai smietos par mūsu bēdām, un tev ienāca prātā arī doma mani apmuļķot ar savu sameloto sapni, bet tu nekad nevarēji iedomāties pažēlot mūs un paglābt no bēdām.

– Krustmāt, tagad es zinu, ka tas bija nekrietni, bet es to patiesi negribēju. Un tanī naktī es nenācu, lai pasmietos par tevi.

– Bet kāpēc tad tu atnāci?

– Es gribēju tev pateikt, lai neraizējies par mums, jo neesam noslīkuši.

– Tom, Tom, es būtu vispateicīgākā dvēsele šai pasaulē, ja varētu ticēt, ka tev jebkad bijusi tik laba doma, bet tu taču zini, ka tev tādas nebija, un arī es to zinu, Tom.

– Patiesi, patiesi, man bija tāda doma, krustmāt, – lai mani ķer trieka, ja es meloju!

– Ai Tom, nemelo! Nedari to! Tad viss kļūst simtkārt ļaunāks.

– Tie nav meli, krustmāt. Tā ir patiesība. Es gribēju tev aiztaupīt bēdas – tikai tāpēc es atnācu.

– Es atdotu visu pasaulē, lai varētu tam ticēt, tas izpirktu daudzus tavus grēkus, Tom. Es tad pat priecātos, ka biji aizbēdzis un tik ļauni rīkojies. Bet tas nebūtu saprātīgi, kāpēc tad tu nerunāji ar mani, bērns?

– Redzi, krustmāt, kad tu sāki runāt par bērēm, man radās lieliska doma, ka atnāksim un noslēpsimies baznīcā, un man bija žēl no tās atteikties. Tāpēc es mizu atkal iebāzu atpakaļ kabatā un klusēju.

– Kādu mizu?

– To mizu, uz kuras uzrakstīju, ka esam kļuvuši par jūras laupītājiem. Es vēlos tagad, kaut tu būtu atmodusies, kad es tevi noskūpstīju – patiesi!

Krustmātes stingrā sejas izteiksme atmaiga, un arī viņas acīs iemirdzējās pēkšņs maigums.

– Tu mani noskūpstīji, Tom?

– Jā, es to darīju.

– Vai tu esi pilnīgi par to pārliecināts, Tom?

– Jā, krustmāt, esmu.

– Kāpēc tad tu mani noskūpstīji, Tom?

– Tu man tai brīdī biji tik mīļa un gulēji, miegā vaidēdama, un man tevis bija žēl.

Šie vārdi skanēja patiesi. Vecās lēdijas balss neviļus iedrebējās, kad viņa sacīja:

– Noskūpsti mani vēlreiz, Tom! Un tagad ej uz skolu un vairāk mani neapgrūtinī.

Tikko viņš bija izgājis, krustmāte pieskrēja pie skapja un izņēma no tā Toma svārku atliekas no viņa jūras laupītāja dienām. Tad viņa apstājās, turēdama svārkus rokās, un teica pati sev:

– Nē, es neiedrošinos. Nabaga zēns, manuprāt, viņš meloja, bet tie ir svēti, svēti meli, tāds mierinājums. Es ceru, ka tas kungs, es to **zinu** – tas kungs viņam piedos, jo zēna labsirdība lika viņam tā runāt. Bet es nevēlos pārbaudīt, vai tie bijuši meli. Es nemeklēšu.

Viņa nolika svārkus atpakaļ un kādu brīdi domīga pastāvēja turpat. Divreiz viņa izstiepa roku, lai atkal satvertu šo apģērba gabalu, un divreiz atturējās. Viņa mēģināja vēlreiz un šoreiz stiprināja sevi ar domu: «Tie ir labi meli – labi meli – es neļaušu tiem sevi apbēdināt». Tad viņa pārmeklēja svārku kabatu. Mirkli vēlāk viņa lasīja vārdus, ko Toms bija rakstījis uz mizas, un, asarām plūstot, teica:

– Es tagad varētu šim zēnam piedot, pat ja viņš būtu izdarījis miljonu grēku!

Divdesmit pirmā nodaļa

Krustmātes Pollijas skūpstā bija kaut kas tāds, kas izkļiedēja Toma nomāktību un padarīja viņa sirdi atkal vieglu un laimīgu. Viņš devās uz skolu, un viņam laimējās Pļavu gatves sākumā sastapt Bekiju Tečeru. Viņa garastāvoklis allaž noteica viņa rīcību. Ne mirkli nekavēdamies, viņš pieskrēja meitenei klāt un teica:

– Es šodien izturējos ļoti nejauki, Bekij, un to ļoti nožēloju. Es nekad, nekad vairs savā mūžā tā nedarīšu – lūdzu, izlīgsim, jā?

Meitene apstājās un nicīgi ieskatījās viņam sejā:

– Es būšu pateicīga, mister Tomas Sojer, ja jūs mani vairs neapgrūtināsiet. Es nekad vairs ar jums nesarunāšos.

Viņa izslēja galvu un gāja tālāk. Toms bija tā pārsteigts, ka pat neatgādās laikā pateikt: «Liela vajadzība, uzpūtīgā mamzele!» Un tad jau bija par vēlu. Tāpēc viņš neteica neko. Bet viņš bija traki saniknots. Sašļucis viņš iegāja skolas pagalmā, vēlēdamies, kaut Bekija būtu zēns, un iedomādamies, kā viņš tad viņu piekautu. Drīz viņš sastapās ar Bekiju pagalmā un garāmejojot izteica dzēlīgu piezīmi. Viņa atcirta pretim ne mazāk dzēlīgus zaimus, un abu attiecībās iestājās pilnīgs lūzums. Karstajās dusmās Bekijai šķita, ka viņa nevar sagaidīt, kad atkal sāksies stundas, lai redzētu, kā Tomu nopērs par sabojāto grāmatu. Ja arī viņā vēl nesen bija nodoms nodot Alfrēdu Templu, tad Toma apvainojošie vārdi to pilnīgi izdzēsa.

Nabaga meitene, cik tuvu viņa pati bija nepatīkšanām! Skolotājs mister Dobinss bija aizsniedzis pusmūžu, nepiepildījis savas godkāres ieceres. Viņa lielākais sapnis bija kļūt par ārstu, bet nabadzība neļāva tam pacelties augstāk par mazpilsētas skolotāja amatu. Katru dienu viņš no savas pulsts izņēma noslēpumainu grāmatu un, kamēr skolniekiem nebija jāatbild, iedziļinājās tajā. Viņš šo grāmatu vienmēr ieslēdza. Skolā nebija neviena zēna, kas nedētu ziņkārē iemest skatienu šajā grāmatā, bet šāda izdevība

nekad neradās. Katram zēnam un meitenei bija sava teorija par šīs grāmatas saturu, bet neviena teorija nelīdzinājās otrai, un nebija iespējas vai gadījuma piekļūt faktiem.

Tagad, kad Bekija gāja garām pultij, kas stāvēja tuvu durvīm, viņa ievēroja, ka atslēgas caurumā palikusi atslēga! Tas bija vērtīgs brīdis! Viņa apskatījās visapkārt, viņa klasē bija viena, un nākošajā mirklī grāmata bija viņas rokās. Titullapa – tāda un tāda profesora «Anatomija» – nedeva viņai nekādu skaidrību, tāpēc viņa sāka grāmatu pārlapot. Tūlīt pašā sākumā viņa ieraudzīja glīti nodrukātu un krāsainu bildi – cilvēka ķermeņa attēlu. Šai brīdī uz lappusi uzkrīta ēna, Toms Sojers bija ienācis pa durvīm un uzmeta skatienu bildei. Bekija sagrāba grāmatu, lai to aizvērtu, un, par nelaimi, pārplēsa bildi līdz pusei. Viņa iesvieda sējumu pulsts atvilktnē, pagrieza atslēgu un iesaucās, raudādama aiz kauna un dusmām:

– Tom Sojer, tu esi zemisks kā vienmēr un pielavies cilvēkam, lai skatītos, uz ko viņš skatās!

– Kā es varēju zināt, ka tu skaties uz kaut ko?

– Tev vajadzētu kaunēties, Tom Sojer, tu zini, ka nosūdzēsi mani, un ko tad es darīšu, ko es darīšu! Mani nopērs, un es nekad vēl neesmu skolā pērta.

Tad viņa piespēra ar mazo kāju un sacīja:

– **Es** tik zemisks, cik vien vēlies! Es zinu, kas notiks. Bet tu tikai gaidi, gan jau redzēsi. Pretīgais, pretīgais, pretīgais! – un viņa izskrēja no mājas, atkal skaļi raudādama.

Toms stāvēja kluss, šā uzbrukuma diezgan satraukts. Tad viņš sacīja pats sev:

– Ir gan savāda mulķe tāda meitene. Nekad neesot skolā pērta! Nieki, kas tad ir pēriens! Meitenēm tikai ir vārīga āda un cāļu sirdis. Es, protams, vecajam Dobinsam nenosūdzēju šo mazo mulķīti, jo varu ar viņu norēķināties citādā veidā, kas nav tik zemisks, bet kāda tam nozīme. Vecais Dobinss jautās, kas saplēsis grāmatu. Neviens neatbildēs. Tad viņš darīs kā vienmēr – vaicās pirmajam, otrajam, un, kad nonāks pie vainīgās meitenes, viņš to zinās bez vārdiem. Meiteņu sejas viņas nodod. Viņām nav nekāda mugurkaula. Viņu nopērs. Tātad Bekija Tečera nonākusi sprukās, jo izejas nav. – Toms vēl kādu brīdi padomāja un tad piebilda: – Lai arī. Viņa būtu priecājusies, redzot mani tādā ķezā, – lai nu pati svīst.

Toms pievienojās ārā trokšņojošajiem skolniekiem. Pēc dažām minūtēm ieradās skolotājs un sākās stundas. Toms nebija sevišķi ieinteresēts mācībās. Ik brīdī viņš pameta skatienu uz meiteņu rindas pusi. Bekijas seja viņu satrauca. Apsverot visus apstākļus, viņš nevēlējās viņu žēlot, un tomēr viņš citādi nespēja. Viņš īsti nejuta ļaunu prieku. Tad skolotājs ieraudzīja Toma sagandēto lasāmgrāmatu, un kādu laiku Toma domas bija nodarbinātas ar viņa paša stāvokli. Bekija pamodās no sava izmisušā sastinguma un ar interesi vēroja notiekošo. Viņa necerēja, ka Toms varēs izvairīties no nepatikšanām, noliedzams, ka pats aplējis grāmatu ar tinti, un tā arī bija. Liegšanās nāca Tomam tikai par ļaunu. Bekija cerēja, ka viņai par to būs prieks, bet viņa šo prieku īsti nejuta. Kad notika visļaunākais, viņa pirmajā brīdī gribēja piecelties un pateikt, ka vainīgs Alfrēds Tempis, tomēr ar pūlēm apvaldījās un noklusēja, nodomādama sevī: «Viņš noteikti mani apsūdzēs, ka esmu saplēsusi bildi. Es neteikšu ne vārda, pat ja būtu jāglābj viņa dzīvība».

Toms saņēma pērienu un atgriezās savā solā ar nesadragātu sirdi, jo domāja, ka varbūt tiešām nejauši pats aplaistījis ar tinti lasāmo grāmatu, kaudamies ar zēniem, – viņš bija liedzis tikai formas pēc, tāpēc ka tāds bija paradums, un neatlaidīgi liedzies tikai principa dēļ.

Pagāja vesela stunda, skolotājs sēdēja, snauzdams savā tronī; skolēniem pusbalsī mācoties, telpu piepildīja iemidzinoša murdoņa. Pamazām misters Dobinss izslējās, nožāvājās, atslēdza pulti, sniedzās pēc savas grāmatas, bet it kā nespēja izlemt – vai to izņemt vai atstāt atvilktnē. Vairums skolēnu vēroja to vienaldzīgi, bet divi no viņiem skatījās uz skolotāja kustībām ar spriegu skatienu. Mistere Dobinss kādu laiku izklaidīgi šķīrstīja savu grāmatu, tad to izņēma un iesēdās ērtāk krēslā, lai lasītu.

Toms pameta skatienu uz Bekiju. Viņa izskatījās nevarīga kā vajāts trusītis, pret kura galvu tēmē ar bisi. Tūlīt viņš aizmirsa savu ķildu ar viņu. Ātri, kaut kas jādara! Acumirkli, tūlīt! Bet briesmu tuvums sastindzināja viņa atjautību. Te pēkšņi viņam radās iedvesma! Viņš pieskries un izraus grāmatu, izskries pa durvīm un aizbēgs! Bet vienu mirkli viņš par savu lēmumu šaubījās, un īstais brīdis bija nokavēts – skolotājs atvēra grāmatu. Kaut Toms būtu spējis atgūt zaudēto iespēju! Par vēlu – tagad Bekijai vairs

Bekija notverta nozieguma vietā.

nevarēja palīdzēt, tā Toms sacīja pats sev. Nākošajā mirklī skolotājs uzlūkoja klasi. Visi nodūra acis no viņa skatiena, tajā bija tāda izteiksme, kas pat nevainīgiem iedvesa bailes. Iestājās klusums, kurā varēja izskaitīt līdz desmit; skolotājs kāpināja savas dusmas. Tad viņš jautāja:

– Kas saplēsa šo grāmatu?

Neviena skaņa neatbildēja viņam. Šai klusumā varētu dzirdēt pat adatu nokrītām. Klusums ieilga; skolotājs nopētīja visas sejas, meklēdams vainas pazīmes.

– Bendžamin Rodžers, vai tu saplēsi šo grāmatu?

Sekoja noliegums. Atkal klusums.

– Džozef Harper, vai tu to darīji?

Atkal noliegums. Toma nemiers pieauga, turpinoties šai lēnajai spīdzināšanai. Skolotājs pārbaudīja zēnu rindas, kādu brīdi padomāja, tad pievērsās meitenēm.

– Emija Lorensa?

Viņa pakratīja galvu.

– Grēsija Millere?

Viņa arī pakratīja galvu.

– Sjuzana Harpera, vai tu to darīji?

Vēlreizējs noliegums. Nākošā meitene bija Bekija Tečera.

Toms satraukumā drebēja no galvas līdz papēžiem, jo sajuta stāvokļa bezcerību.

– Rebeka Tečera (Toms paskatījās uz viņas seju, tā bija bāla aiz šausmām), vai tu saplēsi, paskaties man sejā (viņas rokas lūdzot pacēlās), vai tu saplēsi šo grāmatu?

Kā zibens kāda doma izšāvās caur Toma smadzenēm.

Viņš pielēca kājās un iesaucās:

– Es to izdarīju!

Skolēni pārsteigti skatījās šādā neredzētā nelgā. Toms stāvēja kādu brīdi, sakopodams savas saraustītās domas, un, kad viņš iznāca priekšā, lai saņemtu sodu, tad pārsteigums, pateicība un pielūgsmes, kas staroja nabaga Bekijas acīs, viņam šķita atalgojums pat par simt pērieniem. Savas lieliskās rīcības iedvesmots, Toms bez viena brēciena pārcieta visnežēlīgāko pērienu, kādu jebkad pat misters Dobinss bija devis, un vienaldzīgi uzklaustīja nežēlīgo pavēli palikt divas stundas skolā, kad mācības būs beigušās, jo zināja, kas viņu gaidīs ārpusē, kad gūsts būs beidzies, un neuzskatīja šo garlaicīgo laiku par zaudētu.

Toms šonakt devās gulēt, domādams, kā atriebties Alfrēdam Templam, jo Bekija, kaunā un nožēlā, viņam visu izstāstīja, neaizmirdama pieminēt arī pašas nodevīgo rīcību. Bet pat atriebes slāpes drīz izgaisa no patīkamajām domām, un viņš aizmīga, Bekijas pēdējiem vārdiem sapņaini skanot viņā ausīs:

– Tom, kā tu spēji būt tik cēls?⁵²

Toms izcieta nežēlīgu sodu.

Divdesmit otrā nodaļa

Tuvojās brīvdienas. Skolotājs, allaž stingrs, kļuva vēl stingrāks un prasīgāks, jo gribēja, lai skolniekiem būtu labi panākumi eksāmenu dienā. Viņa rīkste un lineāls tagad reti stāvēja bez darba, sevišķi pie mazajiem skolniekiem. Tikai lielākie zēni un jaunās lēdijas, astoņpadsmit vai divdesmit gadu vecumā, bija pasargāti no pēriena. Mistera Dobinsa pērieni bija visai sāpīgi, jo, lai gan viņam zem parūkas bija kails un spīdošs pauris, viņš bija tikai pusmūža vīrs, kam muskuļos vēl ir spars. Kad lielā diena tuvojās, visa nežēlība, kas viņā iemājoja, kļuva redzama; šķita, ka viņš ar atriebīgu prieku sodīja pat par visniecīgāko pārkāpumu. Tāpēc mazākie zēni pavadīja savas dienas bailēs un ciešanās un naktīs gudroja atriebes veidus. Viņi nepalaida garām nevienu izdevību, lai sariebtu skolotājam. Bet viņš vienmēr viņus pieveica. Katrai veiksmīgai atriebei sekoja tik satriecoša un varena atmaksa, ka zēni vienmēr atstāja kaujas lauku ar smagiem zaudējumiem. Beidzot viņi kļuva sazvērnieki un izdomāja plānu, kas solīja žilbinošu uzvaru. Viņi pieaicināja izkārtņu krāsotāja dēlu, izstāstīja viņam savu nodomu

⁵² V.E.: Tom, how COULD you be so noble!

un lūdza palīdzību. Arī viņam bija iemesls priecāties par savvērestību, jo skolotājs dzīvoja krāsotāja ģimenē kā īrnieks un bija daudzkārt zēnā izraisījis naidu. Skolotāja sieva bija nodomājusi uz dažām dienām aizbraukt uz laukiem, tātad neviens netraucēs viņu nodoma izpildi. Gatavodamies svarīgiem notikumiem, skolotājs allaž mēdza diezgan stipri iemest, un krāsotāja dēls apsoltāja, kad skolotājs būs krietni ieskurbis un savā krēslā iesnaudies, viņš – eksāmenu vakarā – paveikšot savu uzdevumu un tad pamodināšot skolotāju īstā laikā, lai tas steigtos uz skolu.

Pienāca laiks un izdevība interesantajai iecerei. Astoņos vakarā skolas nams bija spoži apgaismots un izgreznots ar karodziņiem, ziedu un lapu vītnēm. Skolotājs sēdēja kā tronī savā lielajā krēslā uz paaugstinājuma, aiz muguras viņam bija tāfele. Viņš izskatījās diezgan ieskurbis. Trijās solu rindās gar abām telpas sienām un sešās rindās viņa priekšā sēdēja pilsētas cienījamākie varas vīri un skolēnu vecāki. Pa kreisi no skolotāja aiz pieaugušajiem bija uzlieta plata pagaidu tribīne, uz kuras sēdēja skolēni, kam bija jāpiedalās šā vakara priekšnesumos: rindas mazu zēnu, tik tīri nomazgātu un saģērbtu, ka viņi jutās nepanesami neveikli; rindas lempīgu, lielu pusaudžu; sniegbalti bija soli, kuros sēdēja meitenes un jaunās lēdijas, tērptas batistā un muslīnā, kuras ne mirkli neaizmirsā savas atkailinātās rokas, vecmāmiņu dāvētās rotas lietas, savas rozā un zilās lentas un ziedus matos. Visu pārējo telpu piepildīja skolēni, kas nepiedalījās priekšnesumos.

Pārbaudījumi sākās. Ļoti sīks puisītis piecēlās un neveikli noskaitīja:

– Liels pārsteigums jums liksies tas,
Ka runā puisēniņš tik mazs⁵³ u.t.t.,

pavadīdams deklamāciju ar mokoši vienmuļām, un raustīgām kustībām, kādas varētu būt mašīnai, ja tā mazliet sabojātos. Bet viņš laimīgi nokļuva līdz galam, gan pārciedzams nežēlīgas izbailes, un saņēma vispārējus aplausus, kad pēc šablona paklanījās un aizgāja. Maza, nokaunējusies meitenīte nočiepstēja:

– Mērijai bij jēriņš mazs⁵⁴ u.t.t.

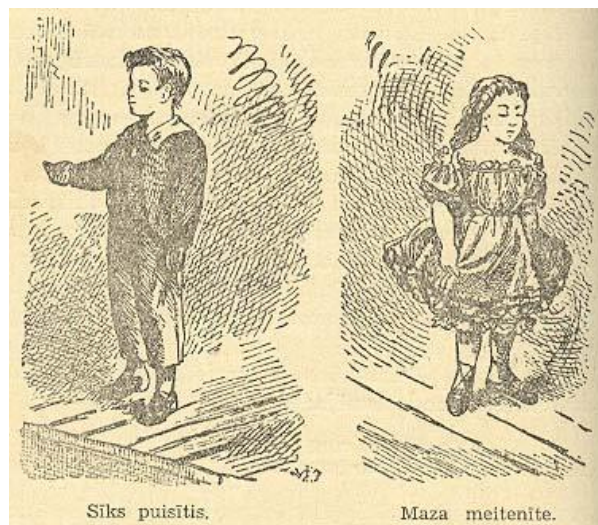
Viņas kniksis izraisīja līdzjūtību, viņa saņēma savu tiesu aplausu un apsēdās nosarkusi un laimīga.

Toms Sojers uznāca ar iedomīgu pašapziņu un sāka deklamēt neizsmelamo un nemirstīgo «Dodiet man brīvību vai nāvi»⁵⁵ ar lieliskām dusmām un mežonīgiem žestiem, bet runas vidū pēkšņi aprāvās. Viņu sagrāba baismīgs lampu drudzis, kājas saļodzījās, un viņš gandrīz vai nosmaka. Viņš gan izraisīja publikas līdzjūtību, bet klausītāji klusēja – un tas bija vēl jaunāk nekā līdzjūtība. Skolotājs sarauca pieri, un tas bija briesmu kalngals. Toms kādu brīdi vēl cīnījās, tad aizgāja galīgi satriekts. Atskanēja vārgi aplausi, bet tie drīz noklusa.

Sekoja «Zēns stāv uz degoša klāja»⁵⁶ un «Steidz lejup asīriešu pulks»⁵⁷, un vēl citas deklamācijas – poēzijas dārgakmeņi. Tad sākās pārbaudījumi lasīšanā un pareizrakstībā. Nelielā latīņu valodas klase nodeklamēja savus pantus godam.

Tagad vajadzēja sākties vakara svarīgākajai daļai – pašu jauno lēdiju sacerējumiem. Visas pēc kārtas iznāca līdz tribīnes malai, viegli noklepojās, pacēla manuskriptu (apsietu ar glītu lentu) un sāka lasījumu, sevišķi lielu vērtību veltīdamas izteiksmei un pieturas zīmēm.

Temati bija tie paši, ko līdzīgos gadījumos bija apcerējušas viņu mātes, vecmāmiņas un visas sieviešu kārtas priekšteces līdz pat krusta kariem: «Draudzība», «Atmiņas par senām dienām», «Par

⁵³ V.E.: *You'd scarce expect one of my age to speak in public on the stage.*

⁵⁴ V.E.: *Mary had a little lamb (With feet as white as snow... Veca angļu dziesmiņa).*

⁵⁵ V.E.: *Give me liberty or give me death*; amerikāņu Neatkarības kara dalībnieka Patrika Henrija (1736–1799) runa.

⁵⁶ V.E.: *The Boy Stood on the Burning Deck*; angļu dzejnieces Felicijas Himensas (1793–1835) dzejolis.

⁵⁷ V.E.: *The Assyrian Came Down*; Džordža Bairona (1788–1824) rinda no dzejoļu cikla «Ebreju melodijas».

reliģijas vēsturi», «Sapņu zeme», «Kultūras priekšrocības», «Politiskās valsts pārvaldes formas, to līdība un pretstati», «Skumjas», «Bērnu mīlestība pret vecākiem», «Sirds ilgas» u.t.t., u.t.t.

Šo sacerējumu galvenā iezīme bija rūpīgi kopta un lolota grūtsirdība; otra iezīme – plaši un izšķērdīgi lietots «smalkais stils»; trešā – tieksme aiz matiem valodā ievilkt sevišķi iecienītus vārdus un teicienus, kas jau bija galīgi nodrāzti. Bet visievērojamākā un kaitīgākā īpatnība bija uzmācīgā un nezturamā pamācība, kas katra sacerējuma beigās vicināja savu strupo asti. Lai arī kāds būtu temats, katram skolēnam vajadzēja piepūlēt smadzenes, lai tam piešķirtu tādu aspektu, ka ikviens tikumīgs un dievbijīgs cilvēks justos pacilāts. Visas šīs morāles kļedzošā liekulība bija nepietiekama, lai šo manieri izskaustu no skolām, arī šodien to vēl neizskauž un varbūt neizskaudīs tik ilgi, kamēr vien pastāvēs pasaule. Nav nevienas skolas mūsu zemē, kurā jaunās lēdijas nejustu pienākumu noslēgt savus domrakstus ar morāles sprediķi, un jūs novērosit, ka visvieglprātīgākās un visneticīgākās meitenes skolā raksta visgarākos un vissvētūlīgākos sacerējumus. Bet pietiks. Vienkārša patiesība allaž ir nebaudāma.

Atgriezīsimies pie eksāmeniem. Pirmais sacerējums, ko nolasīja, saucās «Vai tā ir dzīve?». Varbūt lasītājam būs pacietība izlasīt citātu no tā:

«Ar kādu brīnišķīgu sajūsmu, dzīves parastos ceļus staigājot, jauneklīgā dvēsele ilgojas pēc sengaidītiem svētkiem! Iztēle rosīgi glezno rožainas prieka ainavas. Izlutinātā modes dievinātāja sapņos redz sevi svētku viesu barā, «visu ievērības centrā». Viņas graciozais stāvs greznā, sniegbaltā tērpā virpuļojot aizvijas līksmā dejā, viņas acis ir visspožākās, viņas soļi visvieglākie jautrajā sabiedrībā. Šādās patīkamās sapņu noskaņās laiks aizrit ātri, un pienāk sengaidītā stunda, kad viņa ieiet Elizijā, par kuru tik daudz un kvēli sapņojusi. Cik pasakaini skaists viss šķiet viņas apburtajām acīm! Katra jauna aina ir valdzinošāka nekā iepriekšējā. Bet pēc kāda laika viņa atklāj, ka patīkamā āriene slēpj sevī tukšumu. Glaimi, kas kādreiz apbūra viņas dvēseli, tagad asi griež viņas dzirdi, balles zāle zaudējusi savu pievilcību, un ar sabrukušu veselību un sarūgtinātu sirdi viņa novēršas no tās, pārlicināta, ka šīs zemes prieki nespēj remdēt dvēseles ilgas!»⁵⁸

Un tā tālāk un vēl joprojām. Viņai lasot, šad tad bija dzirdamas pateicības šalkas, čuksti, izsauceņi: «Cik burvīgi!», «Cik daiļskanīgi!», «Cik patiesi!» u.tml., un, kad lasījums nobeidzās ar sevišķi skumdinošu morāles sprediķi, atskanēja jūsmīgi aplausi.

Tad piecēlās slaida, skumīga meitene, kuras sejai piemita tas «interesantais» bālums, ko rada zāles un gremošanas traucējumi, un nolasīja dzejoli. Pietiks, ja citēsīm divus pantus:

Misuri meitenes ardievas Alabamai.

Alabama, ardievu, sirdsmīļotā!
Ir tagad uz laiku jāšķiras mums,
Un skumjas domas mani vairs neatstāj,
Un atmiņu smeldzē sirds mana tumst.
Pa ziedošiem mežiem te klaiņojot,
Pie Talapuzas straumēm reiz lasīju es,
Un dzirdēju Talasā daiņojot;
Bij Kūzas krastā man ausmas stars mests.

Bet nekaunos es, ka, sirds, tu tā ciet,
Un nesarkstu tāpēc, ka asaras līst,
Ne no svešas zemes man jāaiziet,
Ne man svešiniekus atstāt, ko prāts nepazīst.
Šai štatā kā mājās ir viss man svēts,
Es šīs ielejas atstāju, torņus, kas gaist.
Tik auksta vēl nav mana sirds, mana tete,
Alabama, pēc tevis tā ilgojot kaist.

Tikai ļoti nedaudzi zināja, ko nozīme «tete»⁵⁹, tomēr dzejolis visiem ļoti patika.

Tad iznāca melnīgsnēja jauna lēdija ar melnām acīm un melniem matiem. Viņa izteiksmīgi kādu mirkli klusēja, tās sejā parādījās traģiska izteiksme, un viņa sāka lasīt ritmiskā, svinīgā balsī:

⁵⁸ Šeit citētie sacerējumi nesagrožīti ņemti no grāmatas «Kādas Rietumos dzīvojošas dāmas proza un poēzija», jo tajos ļoti precīzi atspoguļots stils, kāds piemīt skolnieču sacerējumiem; ar tiem nespētu sacensties nekāds imitējums. (*M. Tvena piezīme*).

⁵⁹ *tête* – franču valodā: galva.

«Parādība.

Nakts bija vētraina un tumša. Pie debess augstā troņa nemirdzēja neviena zvaigznīte, bet smagi, dobji pērkona grāvieni nemiņīgi dunēja ausīs, kamēr baismi zibeņi nikni šaudījās pa debess mākoņainajām telpām, it kā nicinādami to varu, ar kuru viņu baismas savaldīja slavenais Franklins⁶⁰! Pat nevaldāmie vēji vienprātīgi izrāvās no savām mistiskajām mītnēm un trakoja, lai vēl palīdzētu kāpināt šīs ainas mežonīgumu. Šādā laikā, tik tumšā, tik baigā, mans gars alka pēc cilvēku līdzjūtības, bet tās vietā:

– Mans dārgais draugs, kam mierināt un vadīt vara,
Prieks manās bēdas, mana lielā līksme, nāk no debess stara.⁶¹

Viņa nāca kā starojoša būtne, kuru jaunas un romantiskas dvēseles šķiet ieraugām uz iztēlotās paradīzes saulainajiem ceļiem, skaistuma karaliene, kuru greznoja tikai viņas pārdabiskais daiļums. Viņas soļi bija tik liegi, ka nebija dzirdama ne skaņa, un viņa būtu aizslīdējusi man garām nepamanīta un nemeklēta kā citas necilas daiļavas, ja viņa man nepie-skartos, izraisot maģiskas trīsas. Viņas vaibstos bija dīvainas skumjas, it kā decembra ledus asaras, kad viņa rādīja uz apkārtējo elementu cīņu un lika man vērot divas būtnes».

Šis murgojums bija uzrakstīts uz desmit lappusēm un nobeidzās ar sprediķi, kas iznīcināja jebkuru cerību tam, kas nepieder pie prezbitēriāņu baznīcas,⁶² un tāpēc ieguva pirmo godalgu. Šo sacerējumu atzina par labāko sasniegumu visā vakarā. Pilsētas galva pasniedza autorei balvu, teica siltu runu, kurā apgalvoja, ka nekad nesot dzirdējis tādu daiļrunību un ka pats Daniels Vebsters⁶³ varētu ar to lepoties.

Starp citu, jāpiemin, ka sacerējumu skaits, kuros bezgala atkārtojās vārds «apburošs»⁶⁴ un cilvēku dzīves pieredze – dēvēta par «dzīves lappusēm», bija parastajā vidusmēra līmenī.

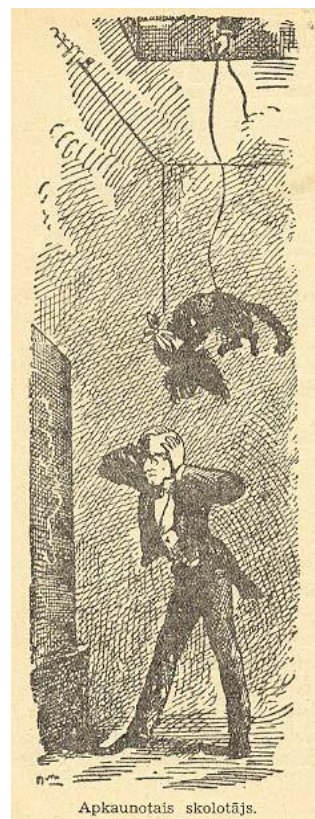
Skolotājs, kam no izdzertā vīna bija radusies iedvesma, pagrūda savu krēslu sānis, pagrieza klausītājiem muguru un sāka uz tāfeles zīmēt Amerikas karti, lai pēc tās eksaminētu ģeogrāfijā. Bet roka viņam neklausīja, un zīmējums iznāca visai nožēlojams, – apslāpēti smieklīgi atskanēja telpā. Viņš saprata iemeslu un mēģināja neveiklo zīmējumu uzlabot. Viņš nodzēsa ar sūkli dažas līnijas un uzzīmēja tās no jauna, bet tās iznāca vēl kroplīgākas, un smieklīgi atskanēja vēl skaļāk. Tagad viņš visu savu uzmanību pievērsa darbam, it kā aņņēmies no šīs jautrības neapmulst. Viņš juta visu acis pievērstas sev, viņam šķita, ka zīmējums tagad izdevies, un tomēr smieklī neaprima, tie pat jūtami pastiprinājās. Un bija arī iemesls.

Tieši virs telpas bija bēniņi, un pāri skolotāja galvai atradās bēniņu lūka. Pa šo lūku lēnām nolaidās kaķis, kura pakaļkājas bija piesietas virvē, bet galva un žokļi aptūti ar lupatu, lai tas nevarētu ņaudēt. Lejup laizdamies, tas locījās uz augšu un mēģināja ar ķepām ieķerties virvē, bet tikai grima dziļāk un tvarstīja nesatveramo gaisu. Smieklī kļuva skaļāki un skaļāki, kaķis atradās tikai vairs sešas collas virs darbā iegrimušā skolotāja galvas, nolaidās zemāk, vēl zemāk un ar izmisīgiem nagiem ieķērās skolotāja parūkā, tad kopā ar šo trofeju tika ievilkts atpakaļ bēniņu lūkā. Bet kā staroja gaisma no skolotāja kailā paura, jo daiļkrāsotāja dēls to bija apzeltījis!

Ar to sanāksme strauji izbeidzās. Zēni bija atriebti. Sākās skolas brīvdienas.

Divdesmit trešā nodaļa

Toms iestājās jaunajā biedrībā «Atturības kadeti», jo viņu vilināja krāšņās zīmotnes un tērps, ko izsniedza biedriem. Viņš apsoltījās atturēties no smēķēšanas, tabakas zelēšanas un lamu vārdiem, kamēr būs šajā biedrībā. Tagad viņš atklāja jaunu patiesību – proti, ka dot solījumu kaut ko nedarīt, ir drošākais veids, kā pamodināt vēlmi tieši aizliegto darīt. Toms drīz sajuta, ka viņu moka kārdinājums dzert un

⁶⁰ V.E.: Zibeņnovēdēja izgudrotājs Bendžamins Franklins (1706–1790).

⁶¹ V.E.: *My dearest friend, my counsellor, my comforter and guide – My joy in grief, my second bliss in joy.*

⁶² V.E.: Kad Markam Tvenam bija 8 gadi, viņa māte kļuva prezbitēriāniete un centās iepotēt šo ticību arī bērniem; tēvs, turpretī, izturējās pret reliģiju noraidoši un nicināja dogmas (viņš nomira, kad Semam bija 11 gadi).

⁶³ V.E.: Slavens amerikāņu politiķis un orators (1782–1852).

⁶⁴ V.E.: *beauteous.*

lamāties; šī vēlme bija tik spēcīga, ka viņu apvaldīja tikai cerība drīz padīzoties ar savu sarkano jostu, citādi viņš būtu no biedrības izstājies. Tuvojās Ceturtais jūlijs⁶⁵, un Toms, kas savas važas bija nesījis četrdesmit astoņas stundas, no tām atteicās un visas savas cerības lika uz veco miertiesnesi Frēzeru⁶⁶ – tas gulēja uz nāves gultas, un tam sarīkotu lielas publiskas bēres, jo viņš bija augsts valsts ierēdnis. Trīs dienas Toms bija ļoti noraizējies par miertiesneša veselības stāvokli un kāri par to apjautājās. Dažreiz viņa cerības sakāpa tik augstu, ka viņš pat izņēma no biedrības zīmotnes un tās sev spoguļa priekšā pielaiķoja. Bet miertiesneša veselības stāvoklis bija nepatīkami svārstīgs. Beidzot sāka runāt, ka viņam kļūstot labāk un ka viņš atveseļojoties. Toms bija sašutis un pat jutās aizvainots, viņš tūlīt iesniedza biedrībai atlūgumos, bet nākošajā naktī miertiesneša stāvoklis pasliktinājās, un viņš nomira. Toms apņēmās nekad vairs nevienam neticēt. Bēres bija lieliskas. Atturības biedrības kadeti soļoja gājienā tik krāšņi, ka bijušais biedrs aiz skaudības vai nobeidzās.

Toms atkal bija brīvs zēns, un tas arī kaut ko nozīmēja. Tagad viņš varēja dzert un lamāties, bet pārsteigts atklāja, ka nemaz to nevēlas. Vienkāršais fakts, ka viņš to varēja darīt, izdzēsa viņa vēlmi un atņēma šīm izdarībām visu pievilcību.

Toms drīz vien pārsteigts atklāja, ka senilgotās brīvdienas viņu gandrīz vai nomāca.

Viņš mēģināja rakstīt dienasgrāmatu, bet trīs dienu laikā nekas nenotika, un viņš vairs nerakstīja.

Pilsētiņā ieradās visizcilākā nēģeru komediantu trupa un radīja lielu sensāciju. Toms un Džo Harpers arī sev salasīja komediantu trupu un divi dienas bija laimīgi.

Pat slavenais Ceturtais jūlijs pagāja pavisam nemanāmi, jo stipri lija, tāpēc nebija gājiena, un pats dižākais vīrs pasaulē (kā Tomam šķita) – misters Bentons, īstens Savienoto Valstu senators, sagādāja viņam lielu vilšanos, jo nebija divdesmit piecas pēdas garš, pat ne aptuveni.

Atbrauca cirks. Pēc tam zēni trīs dienas tēloja cirku teltīs, ko sameistaroja no saplīsušiem paklājiem. Ieejas maksa: zēniem – trīs spraužam-adas, meitenēm – divas, – un tad viņi arī cirkus spēli atmeta.

Atbrauca arī frenologs un hipnotizētājs – un atkal aizbrauca, un dzīve pilsētiņā kļuva vēl garlaicīgāka un vienmuļāka.

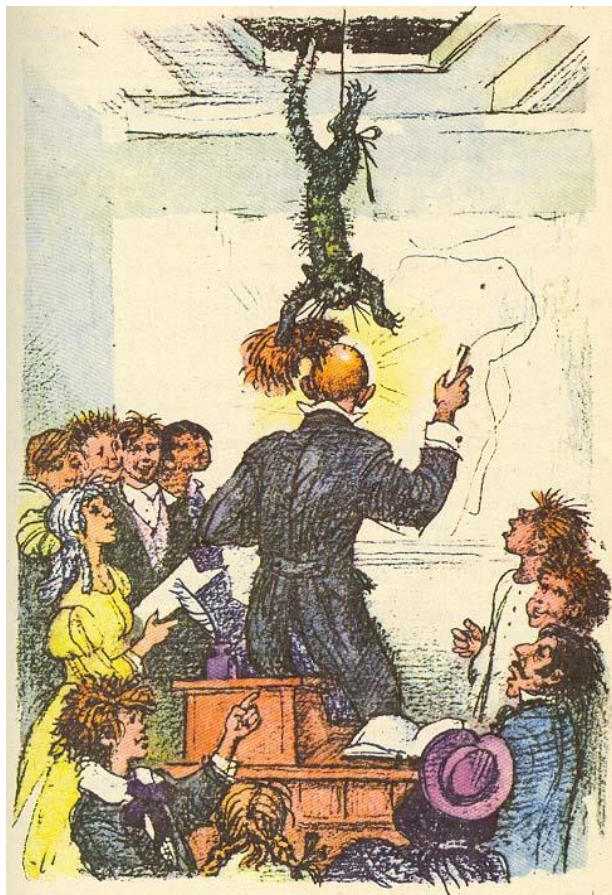
Daži zēni un meitenes sarīkoja viesības, bet tās notika tik reti un bija tik jaukas, ka starpbrīži starp tām radīja sāpīgu tukšumu.

Bekija Tečera bija aizbraukusi uz Konstantinopoli pie saviem vecākiem, lai pavadītu tur brīvlaiku, – un tā dzīvē nebija vairs nekādas gaismas.

Arī briesmīgais slepkavības noslēpums radīja nepārtrauktas mokas. Tas bija kā vēzis – tik neatlaidīgs un sāpīgs.

Tad Toms saslima ar masalām.

Divas garas nedēļas viņš nogulēja kā cietumnieks, miris pasaulei un tās notikumiem. Toms bija ļoti slims, viņu nekas neinteresēja. Kad viņš beidzot piecēlās un vārgi aizvilkās pa pilsētiņas ielām, viņš redzēja bēdīgas pārmaiņas visur un ikvienā būtnē. Bija radusies jauna «garīgās atmodas» kustība, visi bija kļuvuši ticīgi, ne tikai pieaugušie, bet arī zēni un meitenes. Toms staigāja apkārt, veltīgi cerēdams ieraudzīt vismaz kādu grēcinieka segu, bet visur viņu gaidīja vilšanās. Viņš atrada Džo Harperu lasām evaņģēliju un skumji novērsās no bēdīgās ainas. Viņš uzmeklēja Benu Rodžersu, bet sastapa viņu iznēsājam nabadzīgajiem iedzīvotājiem grozu ar svētām brošūrām. Viņš aizgāja pie Džima Holisa, kas ieteica viņam pārdomāt, cik liela svētība bijusi pārciestajām masalām, – kā brīdinājumam. Katrs zēns, ko

⁶⁵ Amerikas neatkarības deklarācijas gadadiena 1776. g.

⁶⁶ V.E.: *old Judge Frazer*.

Toms sastapa, pielika vēl kādu tonnu viņa grūtsirdībai, un, kad beidzot izmisumā viņš meklēja glābiņu pie Haklberija Fina krūtīm un tas viņu saņēma ar bībeles citātu, tad Toma sirds lūza, viņš aizvilkās mājās un nolikās gultā, sapratis, ka viņš vienīgais visā pilsētiņā bija uz mūžu mūžiem pazudusi dvēsele.

Šajā naktī sacēlās drausmīga vētra ar lietus gāzēm, briesmīgiem pērkona spērieniem un žilbinošām zibeņu blāzmām. Toms pārvilka segu pāri galvai un gaidīja ar šausmām savu galu, jo nebija nekādu šaubu, ka viss šis troksnis ir viņa dēļ. Viņam šķita, ka viņš izsmēlis augstāko spēku pacietību līdz pēdējam, un tās tagad bija sekas. Kaut arī viņam būtu licies, ka velti ir izšķiest grandiozu spēku un munīciju, lai nogalinātu blakti ar artilērijas bateriju, taču nemaz nelikās nepiemēroti izraisīt tik ārkārtīgu pērkona negaisu, lai izsistu zemi zem kājām tādām kukainim, kāds viņš bija. Pamazām negaiss norima un izbeidzās, nesasniedzis savu mērķi. Zēna pirmais impulss bija pateicība un doma laboties. Otrā doma bija nogaidīt – varbūt nebūs citu negaisu.

Nākošajā dienā bija atkal jāataicina ārsts, jo Toma slimība atjaunojās. Trīs nedēļas, ko viņš tagad nogulēja uz muguras, šķita vesela mūžība. Kad viņš atkal varēja iziet ārā, viņš nemaz nepriecājās, ka nāve viņu saudzējusi, atcerēdamies, ka bija vientuļš, atstāts un bez draugiem. Viņš skumīgs klīda pa ielām un sastapa Džimu Holisu. Tas tēloja tiesnesi zēnu barā, kas tiesāja kaki par slepkavību, klāt bija upuris – putniņš. Džo Harperu un Haku Finu viņš ieraudzīja kādā gatvē ēdam nozagtu meloni. Nabaga zēni, viņiem, tāpat kā Tomam, bija atgriezies vecā slimība.

Divdesmit ceturtnā nodaļa

Beidzot pilsētiņas miegainā atmosfēra tika spēcīgi satricināta: tiesā sākās slepkavības prāva. Visi par to vien runāja. Toms nespēja no šīm sarunām izvairīties. Katreiz, kad pieminēja slepkavību, viņa sirds nodrebēja, jo netrā sirdsapziņa un bailes gandrīz pārliecināja viņu, ka visas piezīmes tiek izteiktas viņam dzirdot, lai viņu pārbaudītu. Toms gan neizprata, kā varētu turēt viņu aizdomās, ka viņš kaut ko zina par slepkavību, bet tomēr nespēja palikt mierīgs, dzirdot šīs sarunas. Visu laiku viņu kratīja auksti drebuļi.

Viņš aizveda Haku uz kādu vientuļu vietu, lai ar viņu aprunātos. Būtu liels atvieglojums uz īsu brīdi ļaut mēlei vaļu, dalīt savu bēdu nastu ar kādu citu cietēju. Turklāt viņš gribēja pārliecināties, vai Haks tiešām visu laiku klusējis.

– Hak, vai tu kādam esi stāstījis par – to?

– Par ko?

– Tu zini.

– Ā, – nē, protams, nē.

– Nekad, ne vārda?

– Nevienu vienīgu vārdu, kā es te stāvu! Kāpēc tu tā jautā?

– Man ir bailes.

– Tom Sojer, mēs taču nenodzīvotu ne divi dienas, ja to uzzinātu. Tu taču to saproti?

Toms sajuta mazu atvieglojumu. Pēc īsa klusuma mirkļa viņš jautāja:

– Hak, viņi taču nevarētu atrast kādu, kas tevi piespiestu izstāstīt?

– Mani piespiest izstāstīt? Ja es gribētu, lai šis velna jauktenis mani noslīcina, tad viņi piespiestu mani runāt. Citādi gan ne.

– Tad viss ir kārtībā. Manuprāt, mēs esam drošībā tik ilgi, kamēr turam mēli aiz zobiem. Bet zvērēsim vēlreiz. Tā būs drošāk!

– Lai iet.

Un atkal viņi zvērēja ar drausmām ceremonijām.

– Ko visi runā, Hak? Esmu jau daudz ko dzirdējis.

– Ko runā? Tikai par Mafu Poteru, Mafu Poteru, Mafu Poteru visu laiku. Un es svīstu vienā svīšanā, un tā vien gribas kaut kur nolīst.

– Tāpat ir arī man. Manuprāt, viņam ir beigas. Vai tev dažreiz nav viņa žēl?

– Gandrīz vienmēr, gandrīz vienmēr. Viņš nav diez cik vērtīgs cilvēks, bet nevienam arī ļaunu nedarīja. Tikai makšķerēja pa druskai, lai sadabūtu naudu un tad piedzertos, – un daudz klaiņoja apkārt, bet, ak kungs, to mēs visi darām, vismaz vairums – sludinātāji un tamlīdzīgi ļautiņi. Bet viņš ir labsirdīgs un iedeva man pusi zivs, kad tur abiem nemaz nepietika, un daudzas reizes viņš mani paglāba, kad man nelaimējās.

– Viņš salāpīja man pūķus, Hak, un piesēja manai makšķeres auklai āķus. Es vēlētos, kaut mēs varētu viņu izglābt no turienes.

– Ak manu tētīt! Mēs nekā nespējam viņu izdabūt no turienes, Tom. Un nebūtu jau nekāda labuma, tie tikpat viņu notvertu.

– Jā gan. Bet man pretīgi klausīties, ka viņi lamā viņu kā velnu par to, ko viņš nekad nav darījis.

– Un man arī, Tom. Debess, es dzirdēju viņus sakām, ka viņš esot asinskārīgākais nelietis šajā novadā, viņi brīnoties, ka viņš vēl neesot pakārts.

– Jā, tā viņi runā visu laiku. Esmu dzirdējis viņus sakām, ka nolinčošot viņu, ja to palaidīšot brīvībā. To viņi arī izdarīs!

Zēni sarunājās ilgi, bet labāk no tā viņiem nekļuva. Kad iestājās krēsla, viņi klaiņoja ap mazo, vientuļo cietumu, varbūt ar nenoteiktu cerību, ka kaut kas notiks, kas atbrīvos viņus no grūtībām. Bet nekas nenotika; par šo nelaimīgo cietumnieku, šķiet, neinteresējās neviens eņģelis, neviena labā feja.

Zēni rīkojās tā, kā jau daudreiz bija rīkojušies – piegāja pie cietuma kameras režģotā loga un iedeva Poteram mazliet tabakas un sērkokus. Viņš bija ieslodzīts pirmajā stāvā, un sargu pie cietuma nebija.

Viņa pateicība par dāvanām vienmēr satrieca zēnu sirdsapziņu – bet visvairāk šoreiz. Viņi jutās kā pēdējie glāvējuši un nodevēji, kad Poters sacīja:

– Jūs esat bijuši pret mani ļoti labi, puikiņas, – labāki nekā jebkurš cits cilvēks šajā pilsētiņā. Un es to neaizmirsīšu. Nekad. Bieži es sev saku: «Es visiem zēniem esmu labojis pūkus un citas saplīsušas lietas, esmu parādījis viņiem labākās vietas, kur maksākerēt, un bijis pret viņiem tik draudzīgs, cik spēju, un tagad viņi aizmirsuši veco Mafu, kad viņš ir nelaimē. Bet Toms un Haks nav viņu aizmirsuši, nē, nav», – tā es saku sev, – «un es neaizmirsīšu **viņus!**» Jā, puikiņas, esmu izdarījis briesmīgu noziegumu – kad biju piedzēries un sajucis, tikai tā es to varu izskaidrot, un tagad mani par to pakārs, un tā ir pareizi. Tā ir pareizi un labi – tā man šķiet, un to es vismaz ceru. Bet nerunāsim par to. Es negribu jūs apbēdināt, jūs esat mani draugi. Tikai vienu es gribu jums teikt: nekad nepiedzerieties, tad jūs nekad nenokļūsiet šeit. Paejiet mazliet tālāk uz rietumpusi – tā – tā ir labi, ir liels mierinājums redzēt draudzīgas sejas, kad esi iepinies tādā ķezā, un neviens cits pie manis nenāk, kā vien jūs. Labas, draudzīgas sejas. Uzkāpiet viens otram uz pleciem un ļaujiet man jums pieskarties. Tā ir labi. Pasniedziet roku, jūs savas rokas varat izbāzt caur režģiem, bet manējās ir pārāk lielas. Mazas, nespēcīgas roķeles, bet tās milzīgi daudz palīdzējušas Mafam Poteram un palīdzētu vēl vairāk, ja spētu.

Toms aizgāja mājās nelaimīgs, un naktī viņu mocīja baismi sapņi. Nākošajā un aiznākošajā dienā viņš klaiņoja apkārt tiesas ēkai, kāds gandrīz nepārvarams spēks mudināja viņu tur ieiet, bet viņš tomēr piespieda sevi palikt ārpusē.

Haks pārdzīvoja to pašu. Abi zēni cītīgi vairījās viens no otra. Katrs laiku pa laikam aizgāja projām, bet drausmais spēks vienmēr vilka viņus atpakaļ. Toms klausījās vērtīgām ausīm, kad no tiesas ēkas iznāca kāds dīks klausītājs, bet nepārtraukti dzirdēja ļaunas ziņas; pierādījumu loks aizvien ciešāk un nesaudzīgāk saslēdzās ap nabaga Poteru. Otrās dienas beigās pilsētā runāja, ka indiāņa Džo liecība esot noteikta un neapstrīdama un neesot vairs ne mazāko šaubu, kāds būs tiesas spriedums.

Šai naktī Toms ilgi uzkavējās ārā un iekāpa savā guļamistabā pa logu. Viņš bija ārkārtīgi satraukts. Tikai pēc vairākām stundām viņš iemīga. Nākošajā rītā pilsētiņas iedzīvotāji gandrīz visi devās uz tiesas māju, jo bija pienākusi izšķirīgā diena. Pārpildītajā zālē pulcējās vienādā skaitā gan vīrieši, gan sievietes.

Pēc ilgas gaidīšanas ienāca zvērinātie un apsēdās savās vietās, drīz pēc tam ievēda Poteru – bālu, izdilušu, izbiedētu un bezcerīgu. Viņš bija saslēgts važās un nosēdināts tādā vietā, kur visas ziņkārās acis varēja viņu redzēt. Arī indiānis Džo sēdēja redzamā vietā, vienaldzīgs kā vienmēr.

Iestājās klusums, tad ieradās tiesnesis, un šerifs pasludināja tiesas sēdi par atklātu. Advokāti sačukstējās un savāca dokumentus. Šie sākumi un ar tiem saistītā novilcināšanās radīja gaidu pilnu noskaņu, kas bija ļoti ietekmīga un intriģējoša. Tika izsaukts liecinieks, kas apliecināja, ka redzējis agrā rīta stundā Mafu Poteru mazgājamies strautā, tieši tanī dienā, kad slepkavību atklāja, un ka nomazgājies viņš tūlīt aizlavījies projām. Vēl pēc dažiem jautājumiem prokurors sacīja aizstāvim:

– Nopratiniet liecinieku!

Apsūdzētais kādu mirkli pacēla acis, bet tūlīt nolaida plakstus, kad viņa aizstāvis sacīja:

– Man nav ko viņam jautāt.

Nākošais liecinieks apstiprināja, ka pie līķa atrasts nazis. Prokurors sacīja:

– Nopratiniet liecinieku!

– Man nav ko viņam jautāt, – atbildēja Potera aizstāvis.

Trešais liecinieks apzvērēja, ka esot bieži redzējis šo nazi Potera rokās.

Potera aizstāvis atsacījās viņu izjautāt. Klausītāju sejās parādījās nepatika. Vai šis advokāts gribēja bez jebkādam pūlēm atdot savu aizstāvamo nāvei? Vairāki liecinieki izteicās, ka Poters, aizvests slepkavības vietā, izturējies kā vainīgais. Arī viņus atlaida, sīkāk neizjautājot.

Visos sīkumos bija apliecināti liktenīgie notikumi, kas novēroti kapsētā tajā rītā, ko visi tik labi atcerējās, bet Potera aizstāvis nevienu liecinieku neiztaujāja. Klausītāju sašutums un neapmierinātība izpaudās skaļā murdoņā, ko tiesnesis apsauca. Tad prokurors sacīja:

– Pēc šo pilsoņu zvērestiem, kuru vienkāršie vārdi nav apšaubāmi, mēs esam pierādījuši, ka šo briesmīgo noziegumu neapšaubāmi izdarījis šis nelaimīgais vīrs, kas sēd uz apsūdzēto sola. Man nav ko piebilst.

Nabaga Poteram izlauzās vaids, viņš paslēpa seju rokās un sāka lēnām šūpot savu augumu uz priekšu un atpakaļ, kamēr tiesas zālē iestājās moku pilns klusums. Daudzi vīrieši bija aizkustināti, daudzu sieviešu līdzjūtība izpaudās asarās. Aizstāvis piecēlās un sacīja:

– Cienījamais tiesnesi, šās prāvas sākumā es cerēju pierādīt, ka mans klients izdarījis briesmīgo noziegumu aklā un bezatbildīgā delīrija stāvoklī, jo viņš bija piedzēries. Es esmu mainījis savus uzskatus un vairs neminēšu šos vainu mīkstinošos apstākļus. (Tad viņš pievērsās rakstvedim). Iesauciet Tomasu Sojeru!

Klātesošo sejās parādījās mulss pārsteigums, arī paša Potera sejā. Visu acis izbrīnā un ziņkārē pievērsās Tomam, kad viņš piecēlās un nostājās liecinieku solā. Zēns izskatījās visai satraukts, jo bija ļoti nobijies. Viņš norunāja zvērestu.

– Tomas Sojer, kur jūs bijāt septiņpadsmitajā jūnijā⁶⁷ pusnakts stundā?

Toms paskatījās uz indiāņa Džo stingo seju, un viņa mēle atteicās paklausīt. Visi klausījās elpu aizturējuši, bet neviens vārds nenāca pār viņa lūpām. Pēc dažiem mirkliem zēns mazliet atguva spēku, un viņa balss bija pietiekami stipra, lai daļa klausītāju to sadzirdētu:

– Kapsētā!

– Mazliet skaļāk, lūdzu. Nebaidieties. Jūs bijāt...

– Kapsētā.

Nicīgs smīns pārslīdēja indiāņa Džo sejai.

– Vai jūs bijāt Zirgu Viljamsa kapa tuvumā⁶⁸?

– Jā, ser.

– Runājiet vēl mazliet skaļāk. Cik tuvu jūs bijāt kapam?

– Tik tuvu, kā tagad esmu jums.

– Vai jūs bijāt paslēpies?

– Es biju paslēpies.

– Kur?

– Aiz gobām, kas aug blakus kapam.

Indiānis Džo tikko manāmi sarāvās.

– Vai vēl kāds bija jums līdz?

– Jā, ser. Es tur aizgāju ar...

– Pagaidiet, vienu mirkli. Nesteidzieties nosaukt sava biedra vārdu. Mēs to uzzināsim vajadzīgajā brīdī. Vai jūs atnesāt sev kaut ko līdz?

Toms sastomījās un izskatījās apmulsis.

– Runājiet, zēn – nekautrējieties. Patiesība ir vienmēr godājama. Ko jūs tur bijāt aiznesis?

– Tikai – beigtu kaķi.

Publikā nošalca smiekli, kurus tiesnesis apsauca.

– Mēs parādīsim kaķa skeletu. Tagad, zēn, pastāstiet visu, kas notika, pats saviem vārdiem – neizlaižot neko un nebaidoties.

⁶⁷ V.E.: Kura diena ir 17. jūnijs – tā, kas pirms pusnakts vai tā, kas pēc pusnakts? Ticamāk jau, ka tā, kas PIRMS. Tādā gadījumā darbība notiek gadā, kad 17. jūnijs bija pirmdienā. (Tajā pirmdienā Toms negribēja iet uz skolu, viņam izrāva zobu, viņš satika Haku ar beigtu kaķi, apmainīja zobu pret ērci, un vakarā viņi abi ar Haku devās uz kapsētu). Bet 17. jūnijs bija pirmdienā 1844. gadā (kad nākamajam Markam Tvenam bija 8 gadi) un nākošreiz 1850. gadā (kad viņam 14 gadi). Ne viens, ne otrs vecums neatbilst Toma Sojera vecumam. (Grāmatā tas nav nosaukts, bet varētu būt 10–12 gadi). Ja 17. jūnijs ir nākošā diena – kad atrada Robinsona līķi –, tad tas ir 1845. vai 1851. gads. Jādomā, ka Marks Tvens, 1876. gadā rakstot «Tomu Sojeru» un nosaucot datumus un nedēļas dienas, nepētīja trīsdesmit gadus vecus kalendārus.

⁶⁸ V.E.: *Were you anywhere near Horse Williams' grave?* (Šeit jau ir vārds *Horse*, nevis *Hoss*; laikam tāpēc, ka runā advokāts).

Toms sāka stāstīt, sākumā vilcinādamies, bet iesila, viņa vārdi raisījās aizvien raitāk, pēc īsa brīža zālē apklusā visas skaņas, bija dzirdama tikai viņa balss; visu acis pievērsās viņam, pavērtām lūpām un aizturētu elpu publika tvēra ik vārdu, aizmirstot laiku. Dzirdot šo drausmi patieso stāstu, jūtu spriegums sasniedza augstāko pakāpi, kad zēns sacīja:

– Un kad ārsts satvēra dēli un Mafs Poters pakrita, indiānis Džo pielēca ar nazi un...

Strauji kā zibens metiss pieskrēja pie loga, atgrūda visus, kas stāvēja viņam ceļā, un pazuda!

Divdesmit piektā nodaļa

Toms atkal bija slavas apmirdzēts varonis – pieaugušie viņu lutināja, bērni apskauda. Viņa vārds kļuva nemirstīgs – jo pilsētiņas avīze viņu cildināja. Bija ļaudis, kuriem šķita, ka Toms kādreiz būs prezidents, ja vien viņu līdz tam nepakārs.

Kā parasts, nepastāvīgā, vieglprātīgā pasaule pieklāva Mafu Poteru pie savas sirds un tikpat izšķērdīgi apbēra viņu ar laipnībām kā agrāk ar lāstiem. Bet tāda uzvedība dara pasaulei godu, tāpēc nav labi šajā rīcībā saskatīt kaut ko nosodāmu.

Toma dienas bija spožuma un līksmes dienas, bet viņa naktis – šausmu stundas. Indiānis Džo sagandēja viņa sapņus ar savu liktenīgo un draudu pilno skatienu. Neviens kārdinājums nespēja izvilināt zēnu no mājas pēc saulrieta. Nabaga Haks arī dzīvoja vienās bailēs un šausmās, jo Toms bija visu izstāstījis advokātam naktī pirms lielās tiesas dienas, un Haks ļoti baidījās, ka viņa līdzdalība šajā notikumā kļūs zināma, par spīti indiāņa Džo aizbēgšanai, kas paglāba zēnu no mokpilnas liecības tiesā. Nabaga Haks bija lūdzis advokātu apsolīt, ka par viņu neko neizpaužīs, bet ko gan tas līdzēja? Kopš Tomu sirdsapziņas mokas bija naktī aizdzinušas uz advokāta māju un izspiedušas drausmo stāstu pār viņa lūpām, kas bija devušas lielāko un baismāko klusēšanas zvērestu, Haka ticība cilvēkiem bija tikpat kā izdzēsta.

Katru dienu Mafa Potera pateicība lika Tomam priecāties par to, ka bija visu izstāstījis, bet naktīs viņš vēlējās, kaut viņa mēle būtu klusējusi. Toms gan baidījās, ka indiāni Džo nekad nenotvers, gan atkal baidījās, ka notvers. Viņš juta, ka nekad nevarēs droši elpot, iekams šis cilvēks nebūs miris un viņš redzējis tā līķi.

Izsludināja atlīdzību par slepkavas notveršanu, visu apkārtni pārmeklēja, bet indiāni Džo atrast neizdevās. Kāda vizzinoša brīnumbūtne, kas iedvesa bijīgu cieņu, – detektīvs, atbrauca no San Luisas, visur oksķerēja, kratīja galvu, sataisīja gudru ģīmi un sasniedza tos apbrīnojamos panākumus, kādus viņa amata brāļi parasti mēdz sasniegt, īsi sakot: «viņš bija atradis pēdas». Bet slepkavības «pēdas» nevar pakārt, un pēc tam, kad detektīvs visu bija paveicis un aizbraucis uz mājām, Toms jutās tikpat nedrošs kā agrāk.

Dienas vilkāms lēnām, un katra atstāja aiz sevis baiļu nastu, kas kļuva mazliet vieglāka.

Divdesmit sestā nodaļa

Katra normāla zēna dzīvē pienāk laiks, kad viņā pamostas traka vēlme doties kaut kur un izrakt apslēptu mantu. Vienu dienu šāda vēlme pēkšņi pamodās Tomā. Viņš devās sameklēt Džo Harperu, bet bez sekmēm. Tad viņš meklēja Benu Rodžersu, tas bija aizgājis makšķerēt. Beidzot viņš saskrējās ar Finu Asiņaino Roku. Arī Haks šoreiz derēja. Toms aizveda viņu kādā klusā vietā un uzticēja savu noslēpumu. Haks bija ar mieru. Haks vienmēr piekrita piedalīties jebkurā pasākumā, kas solīja piedzīvojumus un neprastā izdevumus, jo viņam bija pārmērīgi daudz brīva laika, kas nav nauda.

– Kur mēs raksim? – jautāja Haks.

– Nu, visur.

– Vai tad manta aprakta šeit visapkārt?

– Nē. Tā noslēpta sevišķās vietās, Hak, – galvenokārt uz salām, dažreiz satrunējušās lādēs zem kāda nokaltuša koka zara – tam pašā galā, kur tieši pusnaktī krīt ēna, bet visvairāk zem grīdas tādās mājās, kur spokojas.

– Kas to noslēpis?

– Protams, laupītāji – ko tu vēl jautā? Vai tu domā, ka svētdienas skolas pārzinis?

– Es nezinu. Ja manta piederētu man, es to nenoslēptu, bet visu izdotu un labi papriecātos.

– Arī es tā darītu, bet laupītāji tā nedara, tie vienmēr mantu noslēpj un atstāj slēptuvē.

– Vai tad vēlāk viņi nenāk to izrakt?

– Nē, viņi taisās nākt, bet parasti aizmirst iezīmētās vietas vai arī nomirst. Tad manta guļ tur ilgi un beidzot sarūsē, bet pēc laiciņa kāds atrod vecu, sadzeltējušu papīru, kurā rakstīts, pēc kādām zīmēm manta jāmeklē, – un paiet vesela nedēļa, iekams to papīru izburto, jo uz tā rakstītas galvenokārt noslēpumainas zīmes un hieroglifi.

– Hiro – kā tu teici?

– Hieroglifi – bildes un dažādi kribuļi, kas šķietami nenožīmē neko.

– Vai tev ir tāds papīrs, Tom?

– Nē.

– Bet kā tad tu atradīsi zīmes?

– Man nevajag zīmju. Mantu tie vienmēr aprok zem spoku apsēstām mājām vai uz salas, vai zem nokaltuša koka, kuram viens zars garāks par pārējiem. Mēs mazliet pamēģinājām Džeksona salā, bet varam mēģināt kādreiz rakt citur, un pie Brūža strauta ir kāda spoku māja, un ir daudz nokaltušu koku ar sausiem zariem – var teikt – vezumiem!

– Vai manta ir zem tiem visiem?

– Kā tu runā! Nē!

– Kā tad zināsi, zem kura rakt?

– Rakšu zem visiem.

– Tom, bet tad mums būs jāraujas visu vasaru.

– Nu, un tad? Iedomājies, ka tu atradīsi misiņa podu ar simts dolāriem, jauki aprūsējušiem, vai satrunējušu lādi pilnu dimantiem. Ko tad tu sacīsi?

Haka acis iekvēlojās.

– Tas būtu vareni, pavisam vareni – pamatīgs ieguvums! Dod man tikai simt dolāru, un es neprasišu nekādus dimantus.

– Labi. Bet es gan nesviedīšu projām dimantus. Dažiem ir divdesmit dolāru vērtība. Un nav neviena, kas nemaksātu septiņdesmit piecus centus vai dolāru gabalā.

– Ej nu! Vai patiesi?

– Protams. Katrs tev to pateiks. Vai tu neesi redzējis nevienu dimantu, Hak?

– Nē, neatceros vis.

– Karaļiem pieder dimantu kalni.

– Es jau nepazīstu nevienu karali, Tom.

– To varu iedomāties. Bet, ja tu aizbrauktu uz Eiropu, tu redzētu viņus tur bariem apkārt lēkājām.

– Vai tad viņi lēkā?

– Lēkā! Tu vientiesi! Nē!

– Bet kāpēc tad tu teici, ka viņi lēkājot?

– Nieki! Es tikai gribēju sacīt, ka tu viņus redzētu – protams, nevis lēkājām – jo kāpēc gan lai viņi lēkātu? Es gribēju teikt, tu viņus redzētu visās malu malās. Kā to kuprīti Ričardu.⁶⁹

– Ričardu? Kāds ir viņa uzvārds?

– Viņam nav uzvārda. Karaļiem ir tikai vārdi.

– Patiesi?

– Nu kā tad!

– Nu, ja viņiem tā labpatīkas, Tom, lai viņi dzīvo bez uzvārda! Bet es gan negribētu būt karalis un saukties tikai priekšvārdā kā nēģeris. Bet saki – kur tu vispirms raksi?

– Nezinu. Varbūt sāksim ar nokaltušo koku pakalnā viņpus Brūža strautam?

– Esmu ar mieru.

Viņi sadabūja saliektu kapli un lāpstu un nostaiģāja trīs jūdzes. Nosvīduši un aizelsušie viņi sasniedza savu ceļa mērķi un atsēdās zem gobas, kas auga tuvumā, lai atpūstos un uzsmēķētu.

– Man te patīk, – sacīja Toms.

– Man arī.

– Teic, Hak, ja mēs te atradīsim apraktu mantu, ko tu darīsi ar savu daļu?

– Es? Ēdīšu katru dienu pīrāgu un dzeršu glāzi limonādes, un iešu noskatīties visus cirkus, kas atbrauks. Es jau tri padzīvošu!

– Bet vai tu neko neiekrāsi?

– Iekrāt? Kāpēc?

– Lai tev būtu vēlāk no kā dzīvot.

⁶⁹ V.E.: Angļu karalis Ričards III (1452–1485).

– Tam nav nozīmes. Kādā jaukā dienā te pilsētā uzradīsies tēvs un sagrābs naudu savos nagos, ja nepasteigšos to iztērēt. Un viņš to nodzīvos pavisam ātri. Bet ko tu darīsi ar savējo, Tom?

– Es nopirkšu jaunas bungas un pamatīgu zobenu, un sarkanu kaklautu, buldoga kucēnu un apprecēšos.

– Apprecēsies?

– Jā gan!

– Tom – vai tu esi pie pilna prāta?

– Pagaidi, gan tu redzēsi.

– Tā būtu vislielākā muļķība, ko tu izdarītu, Tom. Paskaties uz manu tēvu un māti. Kā tie plēšas⁷⁰! Es atceros labi.

– Tas nav nekas. Meitene, kuru es apprecēšu, neplēsīsies.

– Tom, manuprāt, viņas visas ir vienādas. Visas grib iztukšot vīram kabatas. Labāk pārdomā vēl visu to! Padomā, kad es tev saku! Kā to skuķi sauc?

– Viņa nav skuķe, bet meitene.⁷¹

– Tas ir vienalga, manuprāt.

Daži saka: skuķis, daži: meitene – abi vārdi pareizi. Bet kā tad viņu īsti sauc, Tom?

– Es tev kādreiz pateikšu, ne tagad.

– Labi. Bet, kad tu apprecēsies, es kļūšu pavisam vientuļš.

– Nē, tu dzīvosi pie manis. Bet pietiks par to runāt, sāksim rakt.

Viņi svīzdami raka kādu pusstundu. Bez sekmēm. Viņi pūlējās vēl vienu pusstundu. Joprojām bez panākumiem. Haks jautāja:

– Vai viņi vienmēr mantu ierok tik dziļi?

– Dažreiz – ne vienmēr. Bet parasti gan. Manuprāt, neesam uzgājuši īsto vietu.

Viņi uzmeklēja jaunu vietu un sāka atkal rakt. Šoreiz viņi strādāja mazliet lēnāk, bet tomēr darbs veicās. Viņi raka kādu brīdi klusēdami. Beidzot Haks atspiedās uz savas lāpstas, ar piederu aizslaucīja lāses no pieres un jautāja:

– Kur tu raksi nākošo reizi, pēc šīs vietas?

– Varbūt pamēģināsim rakt pie vecā koka Kardifa kalnā, aiz atraitnes mājas?

– Domāju, tā ir laba vieta. Bet vai atraitne mums mantu neatņems, Tom? Tā atrodas viņas zemē.

– Mums atņems?! Varbūt viņa mēģinās gan. Bet ikvienam, kas atrod apraktu mantu, tā pieder. Nav svarīgi, kam pieder zeme.

Tas Haku nomierināja. Darbi turpinājās. Pēc kāda laika Haks atkal ierunājās:

– Sasodīts, te laikam atkal ir nepareizā vieta. Kā tu domā?

– Tas ir ļoti savādi, Hak! Es netieku gudrs. Dažreiz iejaucas raganas, varbūt tās tagad traucē mūsu darbu.

– Muļķības! Raganām dienas laikā nav nekādas varas.

– Tā gan. Es par to nemaz neiedomājos. Bet zini, kur ir tā vaina? Cik gan lieli muļķi mēs esam! Jānoskaidro, kur zara ēna krīt pusnaktī, un jārok tur.

– Tad, sasper jods, mēs esam strādājuši veltīgi! Nu, pie velna, atnāksim naktī. Bet ceļš ir briesmīgi garš! Vai tu varēsi izkļūt no mājām?

– Varēšu gan. Mums tas jādara šonakt, jo – tiklīdz kāds ieraudzīs šīs bedres, viņš tūlīt sapratīs, kas šeit atrodas, un raks pats.

– Labi, es atnākšu šonakt un ņaudēšu.

– Norunāts. Paslēpsim darba rīkus krūmos.

⁷⁰ V.E.: *Look at pap and my mother. Fight! Why, they used to fight all the time.* (Jātulko: plēšās. Haka māte ir mirusi).

⁷¹ V.E.: *It ain't a gal at all – it's a girl.*

Zēni ieradās šai vietā naktī, norunātā laikā. Viņi apsēdās ēnā un gaidīja. Vieta bija vientuļa, stunda, saskaņā ar veciem nostāstiem, svinīga. Šalcošajās lapās čukstēja gari, ēnainajos kaktos glūnēja spoki, no tālienes atskanēja dobjas suņu rejas, tām atbildēja drūms pūces brēciens. Zēnus nomāca šis svinīgums, un viņi gandrīz nemaz nesarunājās.

Beidzot viņiem šķita, ka pusnakts ir klāt, viņi iegaumēja, kur krita ēna,⁷² un sāka rakt. Cerības atdzīvojās. Viņu interese pieauga un čaklums līdzī tai. Bedre kļuva aizvien dziļāka un dziļāka, bet, kad viņu sirdis iepukstējās straujāk, dzirdot kapli atsitamies pret kaut ko, – tie piedzīvoja jaunu vilšanos. Tas bija akmens vai koka gabals. Beidzot Toms sacīja:

- Nav vērts, Hak. Atkal nepareiza vieta.
- Bet tā nevar būt nepareiza. Mēs taču notrāpījām vietu, kur krita ēna.
- Es zinu, bet ir vēl citi apstākļi.
- Kādi?
- Mēs laiku noteicam tikai apmēram. Varbūt bija par agru vai par vēlu.

Haks nosvieda savu lāpstu.

– Tā gan, – viņš teica. – Tā būs īstā vaina. Visa tā rakšana jāatmet, mēs nekad nevarēsim noteikt īsto laiku, un turklāt tas viss ir pārāk šausmīgi, nakts laikā, kad apkārt lidinās spoki un raganas. Man visu laiku liekas, ka viens stāv aiz muguras, un es baidos pagriezties, jo varbūt cits, kas stāv man priekšā, to vien gaida. Man visu laiku skrien drebuļi pa kauliem.

– Man klājas tāpat, Hak. Viņi parasti pie mantas aprok arī mironi zem koka, lai viņš mantu sargātu.

- Dievs tēvs!
- Jā, tā viņi mēdz darīt. Esmu to allaž dzirdējis.
- Tom, man nepatīk maisīties tur, kur ir mironi. Līķis, kā likts, atnes nelaimi.
- Man arī nepatīk viņus traucēt, Hak. Ja nu te viens izbāž ārā savu galvaskausu un kaut ko

mums pasaka.

- Nerunā, Tom! Tas ir pārāk drausmīgi!
- Tā tas ir, Hak! Man ir pavisam savādi ap dūšu.
- Tom, atstāsim šo vietu un pamēģināsim citur.
- Lai notiek, tā būs labāk.
- Bet kur tas būs?

Toms brīdi padomāja, tad sacīja:

- Spoku mājā. Tur būs īstā vieta.
- Sasodīts! Man nepatīk mājas, kur spokojas, Tom. Spoki ir daudz negantāki par mironiem.

Mironi varbūt dažreiz ierunājas, bet tie nepieslīd tev, ietinušies līķautā, kad neko nemani, pēkšņi neskatās tev pāri plecam un negriež zobus – kā to dara spoki. Es to nepārdzīvotu, Tom, – un neviens to neizturētu.

- Jā, bet, Hak, spoki parādās tikai naktī – tie mūs netraucētu, ja raksim dienas laikā.
- Tā jau nu ir. Bet tu labi zini, ka cilvēki izvairās kā dienā, tā naktī no spoku apsēstām

mājām.

– Tas tāpēc, ka viņi negrib iet tur, kur noslepkavots kāds cilvēks. Bet šajā mājā naktī nekas nav redzēts – tikai zila uguntiņa, kas pamirgo logā, – nekāds īsts spoks.

- Bet kur redzi tādu zilu uguntiņu šaudāmieš, Tom, vari būt drošs, ka spoks ir turpat blakus.

Tas taču pats par sevi saprotams. Tu taču zini, ka tās aizdedzina tikai spoki.

- Tā ir. Bet dienā tās neparādās, ko tad baidīties?
- Labi. Pamēģināsim rakt pie spoku mājas, ja tu tā saki, bet man liekas, tas ir bīstami.

Viņi jau bija sākuši kāpt lejā no kalna. Mēness apspīdētās ielejas vidū pie viņu kājām atradās «spoku» māja, pilnīgi vientuļa, tās sēta sen bija sagāzusies, sliekšnis aizaudzis ar nezālēm, dūmenis sadrupis, logi bez stikliem, viens jumta stūris iebrucis. Kādu brīdi zēni skatījās, pa pusei gaidīdami, ka logā pamirgos zilā uguntiņa, tad, sarunādāmieš čukstus, kā to prasīja laiks un apstākļi, viņi nogriezās pa labi, apmezdami lielu likumu ap spoku māju, un devās mājup pa mežiem, kas kuploja Kardifa pakalna aizmugurē.

⁷² V.E.: Lai pusnaktī būtu ēna, ir jābūt mēnesnīcas naktij. Bet mēness nav saule; tā redzamās kustības debesīs ir daudz neregulārākas, un tas var spīdēt no dažādām pusēm (atkarībā no fāzes). Tikai pilnmēness būs puslīdz regulārs (jo atrodas tieši pretī saulei). Bet pilnmēness nakts ir tikai reizi apmēram 28 dienās, un pie tam vajag, lai debesis nebūtu mākoņainas. Tā ka Tomam un Hakam bija ļoti paveicies, ja tieši tobrīd bija pilnmēness mēnesnīca.

Divdesmit septītā nodaļa

Nākošajā dienā ap pusdienas laiku zēni atkal ieradās pie nokaltušā koka – viņi bija atnākuši paņemt savus darba rīkus. Toms nepacietīgi vēlējās nokļūt spoku mājā. Haks arī to vēlējās – tikai mērenāk, bet pēkšņi viņš jautāja:

– Paklau, Tom, vai tu zini, kas šodien ir par dienu? Toms domās pārskaitīja visas nedēļas dienas, tad strauji pacēla acis, kuru skatienā bija izbailes.

– Vai dienī! Es par to nemaz nepadomāju, Hak!

– Arī es nepadomāju, bet pēkšņi man ienāca prātā, ka šodien ir piektdiena.

– Sasodīts! Redzi, cik uzmanīgam jābūt, Hak! Mēs varējām nokļūt briesmīgā ķezā, ja sāktu rakt piektdienā!

– Varējām! Labāk saki: mēs nokļūtu! Varbūt dažas dienas ir laimīgas, bet ne piektdiena.

– Katrs muļķis to zina. Manuprāt, tu neesi to atklājis pirmais, Hak.

– Es arī nekad neesmu teicis, ka tas ir mans atklājums. Un piektdiena – tas vēl nav viss. Pagājušo nakti redzēju nelāga sapni – žurkas.

– Ko tu! Skaidra pazīme, ka būs nepatīkšanas. Vai tās kāvās?

– Nē!

– Tad ir labi, Hak. Ja tās nekāvās, tad tas nozīmē, ka nepatīkšanas ir ceļā. Mums tikai jātur acis vaļā un jābūt modriem. Šodien neraksim, bet rotaļāsimies. Vai tu zini, kas ir Robins Huds, Hak?

– Nē. Kas ir Robins Huds?

– Tas ir diženākais vīrs, kāds jebkad dzīvojis Anglijā, un arī vislabākais. Viņš bija laupītājs.

– Lieliski, arī es gribētu tāds būt! Ko viņš aplaupīja?

– Tikai šerifus un bīskapus, bagātņiekus un karaļus un tamlīdzīgus ļaudis. Bet viņš nekad neapdraudēja nabagos. Viņš tos mīlēja. Ar tiem viņš vienmēr godīgi dalījās.

– Tas nu gan ir bijis varens brālis!

– Varu saderēt, ka viņš tāds bija, Hak. O, viņš bija cēlākais cilvēks, kāds jebkad dzīvojis! Tādu cilvēku tagad vairs nava, to tu vari man ticēt. Viņš varēja ar vienu roku piekaut ikvienu vīru Anglijā, kamēr otra roka viņam bija piesieta uz muguras. Un, kad viņš paņēma savu īves koka šaujamo loku⁷³, tad katru reizi trāpīja desmit centu naudas gabalā pusotras jūdzes tālumā.

– Kas tas tāds – īves koka šaujamloks?

– Es nezinu. Kāds sevišķs loks, protams. Un, ja viņš monētai netrāpīja vidū, bet malā, tad viņš nosēdās un raudāja – un lādējās. Spēlēsim Robinu Hudu – tā ir varena rotaļa. Es tev iemācīšu.

– Piekrītu.

Tā viņi visu pēcpusdienu spēlēja Robinu Hudu, šad tad pamēdami ilgu pilnus skatienus uz spoku māju un izteikdami piezīmes par rītdienas izredzēm un iespējām, kad viņi tur ieradīsies. Kad saule slīdēja lejup rietumos, viņi sāka atceļu uz mājām zem koku garajām ēnām un drīz pazuda no redzes loka Kardifa pakalna mežos.

Sestdienā, agrā pēcpusdienā, zēni atkal atnāca pie nokaltušā koka. Viņi smēķēja un plāpāja koka paēnā, mazliet paraka savā pēdējā bedrē, ne ar sevišķi lielām cerībām, bet tikai tāpēc, ka Toms sacīja: daudzkreiz gadījies, ka ļaudis nav uzgājuši mantu tāpēc, ka apstājušies rakt tikai sešu collu atstatumā no tās, un tad nācis kāds cits un izracis mantu ar vienu lāpstas dūrienu. Tomēr arī šoreiz viņi pūlējās velti. Tad zēni ņēma plecos savus darba rīkus un aizgāja ar tādu

Robins Huds.

Toms un Heks meklē apslēpto mantu.

⁷³ V.E.: yew bow.

izjūtu, ka nebija spēlējušies ar savu laimi, bet izpildījuši visas prasības, kas jāizpilda apslēpto mantu racējam.

Kad viņi nonāca pie spoku mājas, kapa klusumā, kas valdīja tur saules tveicē, bija kaut kas baisms un šausminošs, un vieta bija tik drūmi vientuļa un atstāta, ka viņi vienu mirkli izbijās no sava pasākuma.

Tad viņi piezagās pie durvīm un drebēdami ieskatījās mājas iekšienē. Viņi ieraudzīja nezālēm aizaugušu telpu bez grīdas, nekrāsotām sienām, veclaicīgu pavardu, izsistus logus, sadrupušas kāpnes; šur tur un visur karājās saraustīti un tukši zirnēkļu tīkli. Tad viņi klusi iegāja, strauji pukstošām sirdīm, sarunādamies čukstus, modri ausīdamies, vai nesadzirdēs kaut mazāko troksnīti, ar saspriegtiem muskuļiem, lai katru brīdi varētu atkāpties.

Pēc neilga laika viņi pie šīs vietas pierada, viņu bailes norima, un viņi kritiski un ziņkāri apņēmīgi māju, gandrīz vai apbrīnodami paši savu drosmi, kas viņus pārsteidza. Tagad viņi gribēja apskatīt augšējo stāvu. Tas nozīmēja, ka viņi nespētu vairs aizbēgt, bet viņi izaicināja viens otra drosmi, un, protams, iznākums varēja būt tikai viens – zēni nosvieda darba rīkus kādā kaktā un sāka kāpt augšā. Arī tur viņi redzēja pamestības un sabrukuma pēdas. Vienā kaktā viņi atrada sienas skapi, kas šķietami glabāja kādu noslēpumu, taču šis paredzējums viņus pievīla – skapis bija tukšs. Viņu drosmē bija pieaugusi, un viņi to valdīja. Viņi jau gribēja iet lejā un sākt darbu, kad...

– Šš! – čukstēja Toms.

– Kas ir? – atčukstēja Haks, bailēs nobālēdams.

– Šš! Tur! Vai dzirdi?

– Jā! Ak kungs! Bēgsim!

– Stāvi klusu! Nekusties! Viņi nāk tieši uz durvīm.

Zēni izstiepās uz grīdas un piespieda acis pie dēļu spraugām. Tā viņi gulēja nāves bailēs.

– Viņi apstājās. Nē... nāk iekšā... Viņi ir klāt. Nečuksti vairs ne vārda, Hak. Ak dievs, kaut es varētu tikt prom!

Ienāca divi vīri. Katrs zēns domās sev sacīja:

«Tas ir vecais kurlmēmais Spānietis,⁷⁴ kas pēdējā laikā divas vai trīs reizes uzklīda pilsētā, – otro vīru nekad neesmu redzējis».

«Otrais vīrs» bija skrandains un izspūris radījums ar nepatīkamu seju. Spānietis bija ietinies apmetnī, viņam bija kupla, sirma vaigu bārda, zem viņa sombrero nokarājās gari, balti mati, un uz acīm bija zaļas brilles. Ienākot «otrais» runāja klusā balsī, viņi nosēdās uz grīdas ar seju pret durvīm, ar muguru pret sienu, un runātājs nepārtrauca savu runu. Viņš vairs neievēroja lielu piesardzību un turpināja, skaidri izrunādams vārdus:

– Nē, – viņš teica, – es visu esmu pārdomājis, un man tas nepatīk. Tas ir bīstami.

– Bīstami! – iesaucās «kurlmēmais» spānietis, zēniem par lielu pārsteigumu. – Mīkstčaulis!

– No šīs balss zēniem aizrāvās elpa, un viņi nodrebēja. Tā bija indiāņa Džo balss. Kādu brīdi iestājās klusums. Tad Džo teica:

– Tad jau mūsu darbiņš tur viņā pusē bija daudz bīstamāks – bet nekas nenotika.

– Tur bija citādi. Tas notika tālu upes lejaspecē, un tuvumā nebija citu māju. Un neviens arī neuzzinās, ka mēs to mēģinājām, jo nekas mums neizdevās.

– Bet kas tad ir vēl bīstamāk kā atnākt šurp dienas laikā? Katram, kas mūs ieraudzītu, mēs liktos aizdomīgi.

– Es to zinu. Taču nebija citas piemērotākas vietas pēc tās muļķīgās neveiksmes. Es gribu atstāt šo būdu. Es gribēju to darīt jau vakar, bet nebija iespējams no šejienes izkustēties, kad šie abi velna puikas⁷⁵ rotaļājās tur uz pakalna tieši mūsu acu priekšā.

«Velna puikas» atkal nodrebēja pēc šīs piezīmes un nodomāja, cik laimīgi sagadījies, ka viņi bija atcerējušies piektdienu un nolēmuši gaidīt vēl vienu dienu. Savās sirdīs viņi vēlējās, kaut būtu nogaidījuši vēl veselu gadu. Abi vīri izņēma ēdamo un pabrokastēja. Pēc ilga, domīga klusuma indiānis Džo sacīja:

– Paklau, puis, ej atpakaļ augšup gar upi uz savu vietu. Gaidi, līdz saņēmsi no manis ziņu. Es riskēšu vēlreiz ieiet pilsētā, lai apskatītos. Mēs šo «bīstamo» darbu veiksīm pēc tam, kad būšu mazliet paspiegojis un kad man apstākļi liksies labvēlīgi. Tad prom uz Teksasu. Aizdiegsim abi turp!

Šis priekšlikums otro apmierināja. Abi vīri sāka žāvāties, un indiānis Džo teica:

– Nāvīgi nāk miegs. Tu sēdi sardzē.

⁷⁴ V.E.: *the old deaf and dumb Spaniard.*

⁷⁵ V.E.: *those infernal boys.*

Viņš saritinājās nezālēs un drīz sāka krākt. Viņa biedrs tam pāris reizes piebikstīja, un viņš noklusa. Tad arī sargs sāka snauduļot, viņa galva liecās zemāk un zemāk, un drīz abi vīri krāca.

Zēni ievilka dziļu, atvieglotu elpu. Toms čukstēja:

- Tagad ir īstais brīdis – nāc! Haks atbildēja:
- Es nevaru. Es būšu beigts, ja viņi atmodīsies.

Toms mudināja, Haks vilcinājās. Beidzot Toms lēni un klusi piecēlās un devās prom viens. Bet jau no pirmā soļa satrunējusi grīda tik nejauki iečīkstējās, ka viņš atslīga atpakaļ, no bailēm gandrīz beigts. Otrreiz viņš vairs nemēģināja. Zēni gulēja, skatīdami mirkļus, kas vilkās tik lēni, ka beidzot tiem šķita, laiks apstājies un mūžība kļuvusi sirma. Viņi bija priecīgi, kad pamanīja, ka saule jau rietēja.

Viens krācējs apklusa. Indiānis Džo piecēlās pussēdus, apskatījās visapkārt, īgni pasmīnēja par savu biedru, kas bija nolīcis galvu viņam uz ceļiem, ar kāju viņu pamodināja un sacīja:

– Celies! Tu nu gan esi sargs! Bet labi, ka nekas nav noticis.

– Brīnums! Vai tad es biju iemidzis?

– Tikai mazliet, mazliet! Ir laiks mums pazust, brāl. Ko darīsim ar mazo laupījumu, kas mums palicis?

– Es nezinu, varbūt atstāj to tepat, kā vienmēr mēdzām darīt. Nav nozīmes to nest līdz, kamēr vēl nedodamies uz dienvidiem. Seši simti piecdesmit sudrabā ir diezgan smags nesamais.

– Labi – var jau vēlreiz atnākt šurp.

– Bet, manuprāt, jānāk naktī kā citām reizēm – tā būs labāk.

– Jā, bet zini, var paiet labs laiciņš, līdz iekrīt izdevīgs brīdis nākošajam ķērienam, viss kas var atgadīties, šeit nav īsti laba vieta, ņemsim un apraksim – dziļi zemē.

– Laba doma, – atbildēja biedrs, kas pārgāja pāri istabai, notupās, pacēla pavarda dziļumā vienu no akmeņiem un izvilka maku, kas patīkami žvadzēja. Viņš no tā izņēma divdesmit vai trīsdesmit dolāru pats sev un tikpat daudz indiānim Džo un tad atdeva maku pēdējam, kas tagad nometās uz ceļiem kādā kaktā un sāka rakt tur ar savu garo dunci.

Zēni vienā mirklī aizmirsas visas savas bailes un nelaiņas. Ar kārām acīm viņi vēroja katru vīra kustību. Skat, kāds neiedomājams krāšņums! Seši simti dolāru ir pietiekami liela nauda, lai padarītu bagātus kādu pusduci zēnu! Šāda mantas rakšana solīja vislaimīgākās izredzes – vairs nebūs jālauza galva, kur rakt. Viņi bukņīja viens otru katru brīdi, un šie grūdieni bija viegli saprotami, jo tie vienkārši nozīmēja: «Nu, vai neesi priecīgs, ka esam šeit?»

Džo nazis pret kaut ko atsitās.

– Hello! – viņš iesaucās.

– Kas ir? – jautāja viņa biedrs.

– Pussatrunējis dēlis – nē, šķiet, tā ir kaste. Palīdzi man mazliet, un tad redzēsīm, kāpēc tā šeit paslēpta. Nē, nevajag – es izlauzu caurumu.

Džo iebāza caurumā roku un atkal izvilka to ārā.

– Cilvēk, te ir nauda!

Abi vīri apskatīja naudas sauju. Tās bija zelta monētas. Zēni augšā bija tikpat satraukti un priecīgi kā blēži apakšā.

Džo biedrs teica:

– Tagad ātri pie darba! Tur nezālēs kaktā, aiz pavarda, ir vecs, sarūsējis kaplis – es to pirmīt redzēju.

Viņš aizskrēja un atnesa zēnu kapli un lāpstu. Indiānis Džo satvēra kapli, rūpīgi to apskatīja, pakratīja galvu, kaut ko norūca pie sevis un sāka rakt.

Drīz viņi izraka lādi. Tā nebija liela, apkalta ar dzelzi, un kādreiz bija bijusi ļoti stipra, iekams garie gadi to sagrauzuši. Vīri, laimes aizgrābtībā klusēdami, apbrīvoja atrakto mantu.

– Brāl, te būs kāds tūkstotis dolāru, – sacīja indiānis Džo.

– Tā jau runāja, ka Marela banda⁷⁶ šeit vazājusies vienu vasaru, – svešais piebilda.

– Es to zinu, – sacīja indiānis Džo, – un pēc tā arī izskatās – to es varu teikt.

– Tagad tev tas nodomātais darbiņš jāmet pie malas.

Metiss sarauca pieri. Tad viņš sacīja:

– Tu mani nepazīsti. Vēl mazāk tu izproti visu šo lietu. Tā nebūs laupīšana – bet atriebe! –

Un ļauna uguns iekvēlojās viņa acīs. – Tur man vajadzīga tava palīdzība. Kad tas būs paveikts – tad prom uz Teksasu. Ej mājās pie savas Nensijas un bērniem un paliec tur, līdz došu tev ziņu.

– Labi, ja tu tā saki. Bet ko darīsim ar šo – atkal apraksim?

⁷⁶ V.E.: *Murrel's gang*.

– Jā! (Neizsakāms prieks augšējā stāvā). Nē, pie Lielā Sahema,⁷⁷ nē! (Dziļas bēdas augšā). Es gandrīz aizmirsu. Uz kapļa bija svaiga zeme. (Vienā mirklī zēniem kļuva nelabi aiz bailēm). Kāpēc te atrodas kaplis un lāpsta? Kāpēc uz tiem ir svaiga zeme? Kas tos atnesa šurp un kur atnesēji aizgājuši? Vai tu kādu dzirdēji vai redzēji? Ko? Aprakt atkal naudu un atstāt, lai viņi atnāk un redz, ka te zeme izraknāta. Tā nebūs, tā nebūs! Mēs aiznesīsim to uz manu alu⁷⁸!

– Protams! Varēju jau to ātrāk iedomāties! Tu domā uz numuru viens?

– Nē – numur divi – zem krusta. Otrā vieta ir slikta – pārāk atklāta.

– Labi. Ir pietiekami tumšs, lai mēs dotos ceļā.

Indiānis Džo piecēlās un staigāja no loga pie loga, vērīgi lūkodamies ārā. Tad viņš teica:

– Kas gan atnesis šeit šos rīkus? Vai tu domā, ka viņi varētu būt augšā?

Abiem zēniem aizrāvās elpa. Indiānis Džo uzlika roku uz sava dunča, brīdi stāvēja šaubīdamies, tad pagriezās pret kāpnēm. Zēni iedomājās par skapi, bet abiem nebija vairs spēka pakustēt. Kāpnēm čīkstot, tuvojās soļi – šaušalīgā briesmu apziņa atmodināja zēnos salauzto drosmi – viņi jau gribēja mesties skapī, kad satrunējušie dēļi nobriksķēja, un indiānis Džo nogāzās zemē līdz ar sabrukušo kāpņu drupām. Viņš piecēlās lādēdamies, un viņa biedrs sacīja:

– Nu, vai bija vērts? Ja kāds tur ir augšā, ja viņi ir augšā, – lai viņi tur paliek. Kāda mums daļa? Ja viņi tagad grib nolēkt un iekļūt nepatikšanās, kas tiem to liedz? Pēc piecpadsmit minūtēm būs tumšs, tad lai viņi mums seko, ja vēlas, es nesaku neko. Manuprāt, tie, kas nolika šos rīkus, mūs ieraudzījuši, uzskatīja par spokiem vai velniem, vai kaut ko tamlīdzīgu. Varu derēt, ka vēl tagad viņi diedz, ko nagi nes.

Džo kādu brīdi rūca, tad piekrita savam draugam, ka pēdējā dienas gaisma jāizlieto taupīgi, lai sagatavotos aiziešanai. Drīz pēc tam viņi izslīdēja no mājas mijkrēslī, kas kļuva aizvien tumšāks, un ar visu vērtīgo lādi devās uz upi. Toms un Haks piecēlās vēl pavisam vārgi, bet atviegloti un noskatījās viņiem pakaļ pa mājas baļķu spraugām. Nē, viņi būtu priecīgi atkal tikt zemē, nenolaužot sev kaklu, un doties atpakaļ uz pilsētu pāri pakalnām. Viņi daudz nerunāja, jo bija pārāk noskaitušies uz sevi noskaitušies uz nelaimīgo iedomu atstāt lāpstu un kapli lejā. Ja nebūtu to, indiānim Džo nerastos nekādas aizdomas. Viņš apraktu sudrabu un zeltu, līdz viņa atriebes slāpes būtu remdētas, un tad viņš nelaimīgs atklātu, ka nauda pazudusi. Sasodītā nelaime, ka rīki bija atnesti šurp!

Viņi nolēma paturēt acīs Spānieti, kad viņš ieradīsies pilsētiņā, meklēdams izdevību atriebties, un sekot viņam līdz «numur divi», lai tas būtu kur būdams. Tad Tomam iešāvās prātā drausma doma:

– Atriebe? Bet ja nu viņš domā mūs, Hak?

– Nerunā! – atbildēja Haks, gandrīz, zaudēdams samaņu.

Viņi visu pārrunāja un, ienākot pilsētiņā, bija nolēmuši, ka indiāņa vārdi varēja attiekties arī uz kādu citu – vismaz uz Tomu vienu pašu, jo tikai Toms bija tiesā liecinājis pret viņu.

Tomam tas bija ļoti, ļoti mazs mierinājums, ka tikai viņam vienam draudēja briesmas. Viņš domāja, ka šādās briesmās otrs biedrs būtu pašsajūtu stipri atvieglinājis.

Divdesmit astotā nodaļa

Dienas piedzīvojumi ļoti nomocīja Tomu tonakt sapņos. Četrreiz viņam rokās jau bija lielā bagātība, un četrreiz tā izgaisa pirkstos, kad miegs viņu atstāja un nomods atsaucā prātā kļūmīgo, smago īstenību.

Kad viņš tā gulēja agrā rītā, atcerēdamies savas lielās bēdas atsevišķos notikumus, viņš sajuta, ka tie ir dīvaini neskaidri un tāli, it kā būtu atgadījušies kādā citā pasaulē vai sen pagājušos laikos. Tad viņam šķita, ka viss lielais piedzīvojums varbūt ir bijis tikai sapnis! Bija kāds apstāklis, kas spēcīgi apstiprināja šo domu – proti, naudas daudzums, ko viņš bija redzējis, šķita pārāk liels, lai būtu īstens. Viņš agrāk nekad nebija vienkopus redzējis vairāk par piecdesmit dolāru. Un, kā visi zēni viņa vecumā un dzīves apstākļos, viņš iedomājās, ka runas par «simtiem» un «tūkstošiem» ir tikai fantastiskas izdomas un ka tādu summu pasaulē nemaz nav. Viņš ne mirkli nekad nebija iedomājies, ka kādam patiesi varētu piederēt tik liela summa kā simt dolāru. Ja viņa priekšstatus par apraktu mantu analizētu, tā sastāvētu no sauļas īstenas vara naudas un kādas kaudzītes nenosakāma daudzuma lielisku un neaizskaramu dolāru.

⁷⁷ V.E.: Galvenā vadoņa nosaukums dažām indiāņu ciltīm.

⁷⁸ V.E.: *We'll take it to my den.*

Bet jo vairāk viņš domāja, jo piedzīvojuma notikumi kļuva asāki un skaidrāki, un beidzot viņam atkal sāka likties, ka tas tomēr nav bijis sapnis. Šai nenoteiktībai jādara gals! Viņš ātri paēdis brokastis un tad uzmeklēs Haku.

Haks sēdēja uz seklas laivas malas, vienaldzīgi šūpodams kājas ūdenī, un izskatījās ļoti grūtsirdīgs. Toms nolēma ļaut Hakam pašam ierunāties par notikušo. Ja viņš neko neteiks, tad pierādīsies, ka piedzīvojums bijis tikai sapnis.

– Hello, Hak!

– Hello!

Kādu mirkli valdīja klusums.

– Tom, ja mēs rīkus būtu atstājuši pie nokaltušā koka, nauda būtu mums rokā. Vai tas nav šausmīgi?!

– Tātad tas nav bijis sapnis, nav bijis sapnis! Es gan vēlētos, kaut to labāk būtu sapņojis. Sasper jods, to es vēlētos!

– Kas nav bijis sapnis?

– Nu, vakardienas notikums. Man jau puslīdz šķita, ka es to redzēju sapnī.

– Sapnis! Ja kāpnes nebūtu salūzušas, tad tu gan redzētu, kāds sapnis tas bija! Es visu nakti sapņoju, ka tas spāniešu velns ar plāksteri uz acs mani vajāja, kaut viņš izčibētu!

– Nē, lai viņš neizčib! Mums viņš jāatrod. Jāsadzen pēdas, kur noglabāta nauda.

– Tom, mēs nekad viņu neatradīsim. Tāda laime gadās tikai vienu reizi – sagrābt tādu kaudzi naudas, un šī izdevība ir garām. Man kājas dreb, iedomājoties, ka viņu atkal ieraudzīšu.

– Man arī, bet tomēr es gribētu viņu redzēt un izsekot viņam līdz tam numuram divi.

– Numuram divi. Tā gan. Arī es esmu par to domājis. Bet es neko nesaprotu, Ko tu domā, kurš tas ir?

– Es nezinu. Tas viss ir pārāk dziļdomīgi. Varbūt, Hak, tas ir kādas mājas numurs?

– Ko tu! Nē, Tom, tas nav tas. Ja tā, tad tas nav šajā pilsētē. Te mājām nemaz nav numuru.

– Tā gan. Ļauj man padomāt vienu mirkli. Tas būs kāds istabas numurs viesnīcā, zini!

– Tas triks nu ir skaidrs! Šeit ir tikai divas viesnīcas. Mēs to varam ātri noskaidrot.

– Paliēc šeit, Hak, kamēr es atnākšu.

Toms vienā mirklī aizgāja. Viņš nevēlējās būt Haka sabiedrībā publiskās vietās. Viņš izpalika pusstundu. Noskaidrojās, ka labākajā viesnīcā otrajā numurā bija jau sen apmeties jauns advokāts, un tas vēl joprojām tur dzīvoja. Otrajā, vienkāršajā viesnīcā otrais numurs bija noslēpumains. Viesnīcas īpašnieka jaunais dēls stāstīja, ka tas visu laiku stāvēt aizslēgts un ka nevienu viņš neesot redzējis tajā ieejam vai no tā iznākam, izņemot naktīs. Viņš nezināja, kāds tam iemesls, bet, tā kā nebija visai ziņkārīgs, ieskaidroja sev, ka šai istabā spokojušies; arī iepriekšējā naktī bija redzējis tajā degam uguni.

– To esmu noskaidrojis, Hak. Manuprāt, šī istaba ir numurs divi, ko mēs meklējam.

– Arī es tā domāju, Tom. Ko tu tagad darīsi?

– Ļauj man padomāt.

Toms domāja ilgāku laiku. Tad viņš sacīja:

– Es tev pateikšu. Šā otrā numura dibendurvis iziet uz mazo, šauru ieliņu starp viesnīcu un veco ķieģeļu noliktavu. Sameklē visas atslēgas, kādas vari atrast, un arī es nočiepsu krustmātei visas atslēgas, tad nākošajā tumšajā naktī mēs atnāksim un tās izmēģināsim. Un tu vēro, vai neieraudzīs indiāni Džo, jo viņš sacīja, ka ieradīšoties pilsētā un mēģināšot atrast izdevību atriebties. Ja ieraugi, tad seko viņam, un, ja viņš neies uz šo otro numuru, tad tā nav īstā vieta.

– Ak dievs, es negribētu viņam sekot!

– Kāpēc? Būs taču nakts. Viņš pat tevi neieraudzīs – un, ja arī ieraudzīs, viņam neradīsies nekādas aizdomas.

– Ja būs ļoti tumšs, es varētu viņam iet pa pēdām – man negribas, nemaz negribas. Bet es pamēģināšu.

– Bet es gan viņam sekošu tumsā, Hak. Varbūt viņš noskaidros, ka nevar atriebties, un ies tieši pakal naudai.

– Tā gan, Tom. Es sekošu viņam, pie joda!

– Tagad tu runā prātīgi! Nekad neesi glēvs, Hak, un arī es tāds nebūšu!

Divdesmit devītā nodaļa

Šai naktī Toms un Haks bija gatavi doties dēkā. Viņi klaiņoja ap viesnīcu līdz pulksten deviņiem, viens iztālēm vēroja ieliņu, otrs viesnīcas durvis. Neviens neienāca ieliņā un arī neizgāja no tās, neviens Spānietim līdzīgs neiegāja un neiznāca pa viesnīcas durvīm. Nakts solījās būt jauka, tāpēc Toms aizgāja mājās. Norunāja, ka, dziļākai tumsai iestājoties, Haks atnāks pie viņa mājas un ņaudēs; tad viņš izlavīsies ārā un izmēģinās atslēgas. Bet nakts bija gaiša, Haks atstāja savu novērotāja vietu un nolikās gulēt tukšā, caurā cukura mucā ap pulksten divpadsmitiem.

Arī otrdien zēniem neveicās. Tāpat trešdien. Bet ceturtdienas nakts šķita daudzsološa. Toms attiecīgā laikā izlavījās laukā ar savas krustmātes veco skārda lukturi un lielu dvieli, ar ko aizsegt gaisu. Viņš paslēpa lukturi Haka cukura mucā, un abi sāka novērot. Stundu pēc pusnakts viesnīcas durvis noslēdza, un uguns (vienīgās, kas vēl apkārtņē spīdēja) nodzisa. Spānietis nerādījās. Neviens nebija ienācis ieliņā, ne izgājis no tās. Viss šķita zēniem labvēlīgs. Valdēja melna tumsa, dziļo klusumu šad tad pārtrauca tikai tāli pērkona dūcienu. Toms izņēma lukturi, aizdedzināja to mucā, cieši aptina dvieli, un abi dēkaiņi tumsā tuvojās viesnīcai. Haks stāvēja sardzē, un Toms gāja pa ieliņu. Tad Haks kādu laiku baiļu pilns gaidīja, un šīs gaidas nomāca viņu kā kalns. Viņš ilgojās ieraudzīt sīku luktura gaismīņu – tas viņu izbiedētu, bet vismaz pavēstītu, ka Toms ir dzīvs.

Likās, ka bija jau pagājušas daudzas stundas, kopš Toms izgaisis. Viņš droši vien bija pagājis, varbūt pat miris, varbūt viņa sirds bija apstājusies no bailēm un satraukuma. Savās bailēs Haks neviļus aizvien vairāk tuvojās ieliņai, baidīdamies no drausmiem notikumiem un ik brīdi gaidīdams katastrofu, kas viņam tiks izlaist pēdējo elpu. Jau tagad viņam tās pietrūka, viņam elpa aizrāvās un sirds tā pukstēja, ka šķita – nupat tā apstāsies. Pēkšņi uzzibsnīja gaisma, un Toms aizauļoja viņam garām.

– Skrej! – viņš sauca. – Skrej, ja tev dzīvība mīļa!

Viņam tas nebija jāatkārto – ar vienu izsaucienu pietika. Haks jau skrēja ar trīsdesmit⁷⁹ vai četrdesmit jūdžu ātrumu stundā, iekams Toms izsaucienu atkārtoja. Neapstādamies zēni aizskrēja līdz kādas pamestas lopkautuves šķūnim pilsētas otrajā galā.

Tiklīdz viņi ienāca šķūnī, sāka trakot negaiss un straumēm gāzās leju lietis. Kad Toms bija atguvis elpu, viņš teica:

– Hak, tas bija šausmīgi! Es izmēģināju divas atslēgas, cik klusi vien spēdams, bet tās tik briesmīgi čirkstēja, ka es gandrīz vai paliku bez elpas. Tā biju satraukts. Abas atslēgas nepagriežas. Tīri neapzinīgi satvēru durvju rokturi un – durvis atvērās! Tās nebija aizslēgtas! Es ielēcu iekšā, pacēlu dvieli un – dievs stāvi man klāt!

– Ko – ko tu ieraudzīji, Tom?

– Hak, es gandrīz uzkāpu indiāņa Džo rokai!

– Nevar būt!

– Jā. Viņš tur gulēja dziļā miegā uz grīdas ar plāksteri uz acs, plaši atmetis rokas.

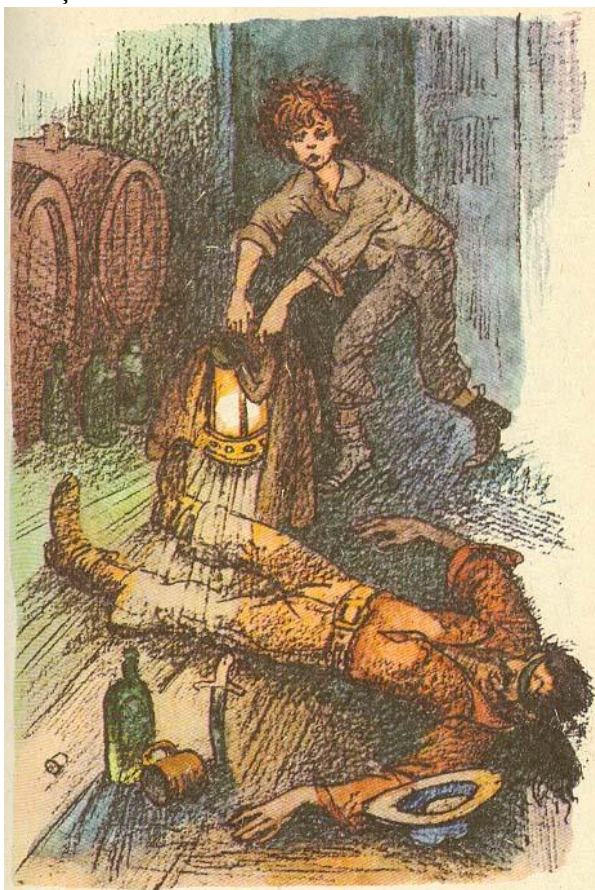
– Ak kungs, un ko tu darīji? Vai viņš atmodās?

– Nē, pat nepakustējās. Es nospriedu, ka viņš ir piedzēries. Sagrābu dvieli un metos prom!

– Es nemaz nebūtu dvieli atcerējies, varu saderēt!

– Bet es gan. Mana krustmāte mani krietni samīcītu, ja es to būtu pazaudējis.

– Tom, saki, vai tu redzēji to lādi?

⁷⁹ V.E.: Trīsdesmit jūdžu stundā ir 55,6 km/h; 0,93 km minūtē; 100 metrus noskrien 6,48 sekundēs (tas ir daudz labāk par pašreizējo pasaules rekordu sprintā); pie 40 jūdžēm stundā rezultāti ir vēl labāki.

– Hak, man nebija laika apskatīties. Es neredzēju lādi, es neredzēju krustu. Es redzēju tikai pudeli un skārda krūzi uz grīdas blakus indiānim Džo. Jā, un vēl es redzēju divas mucas un daudz citu pudeļu tai istabā. Vai tu tagad saproti, kas notiek šajā spoku istabā?

– Kas?

– Tur spokojas viskijs. Varbūt visos krogos, kur aizliegts pārdot degvīnu,⁸⁰ ir tāda spoku istaba – vai ne, Hak?

– Man šķiet, tā ir. Kas to varēja iedomāties? Bet, Tom, tagad ir īstais laiks dabūt lādi, kamēr indiānis Džo guļ piedzēries.

– Vai tā? Pamēģini!

Haks nodrebēja.

– Nē, es negribu.

– Arī es negribu, Hak. Bet ar vienu pudeli pie indiāņa Džo sāniem nepietiek. Ja tur gulētu trīs pudeles, tad viņš būtu pietiekami piedzēries un tad es to darītu.

Iestājās ilgāks klusums, kamēr viņi pārdomāja, un tad Toms sacīja:

– Zini, Hak, nemēģināsim to, iekams neuzzināsim, ka indiāņa Džo tur nav. Citādi tas ir pārāk bīstami. Ja novērosim katru nakti, tad varēsim pilnīgi pārliecināties, ka viņš kādreiz izies, tad sagražsim lādi zibens ātrumā.

– Labi, piekrītu. Es vērošu visu nakti un darīšu to visās naktīs, ja pārējo izdarīsi tu.

– Labi, es to izdarīšu. Tev tikai jāaizskrien līdz Hūpera ielai⁸¹ un jāieņaudas pie manas mājas – un, ja esmu aizmidzis, tad iesvied man granti logā un tad es atmodīšos.

– Norunāts, viss tiks izdarīts.

– Tagad, Hak, negaiss ir pāri, un es iešu mājās. Pēc dažām stundām ausīs rīts. Ej atpakaļ un kādu laiku vēl pavēro, vai jā?

– Es teicu, ka to darīšu, Tom. Es veselu gadu katru nakti vērošu šo krogu. Visu dienu gulēšu un katru nakti būšu sardzē.

– Tā ir labi. Bet kur tad tu gulēsi?

– Bena Rodžersa siena šķūnī. Viņš to man atļauj, un arī viņa tēva nēģeris tēvocis Džeks. Es nesu ūdeni tēvocim Džekam, kad viņš to prasa, un katrreiz, kad es palūdzu, viņš man iedod ko ieēst, ja var atlicināt. Tas ir varen labs nēģeris, Tom. Es viņam patīku tāpēc, ka nekad neizliekos, ka esmu pārāks par viņu. Dažreiz apsēžos un ēdu kopā ar viņu. Bet tev tas nevienam nav jāstāsta. Briesmīgā badā cilvēks var izdarīt to, ko paēdis nedarītu.

– Ja tu man nebūsi vajadzīgs dienā, Hak, es tev ļaušu gulēt. Es tevi neapgrūtināšu. Tiklīdz tu naktī kaut ko ieraugi, tūlīt atskrej pie manis un ņaudi.⁸²

Trīsdesmitā nodaļa

Pirmais, ko piektdienas rītā Toms uzzināja, bija priecīga vēsts – tiesneša Tečera ģimene atgriezusies pilsētā pagājušajā naktī. Indiānis Džo un apraktā manta mirklī atvirzījās otrajā plānā, un Bekija ieņēma galveno vietu zēna apziņā. Viņš atkal satikās ar meiteni, un viņi aizraujoši labi pavadīja laiku, spēlējami ar saviem skolas biedriem «spieģus» un «karaļu sargus». Diena beidzās un vainagojās sevišķi iepriecinošā veidā: Bekija tirdīja māti, lai viņa nākošajā dienā sarīko sen apsolīto un ilgi novilcināto pikniku, un māte piekrita. Meitenes prieks bija bezgalīgs, un arī Toma sajūsma nebija mazāka. Līdz saulrietam ielūgumi bija jau izsūtīti, un pilsētiņas jaunieši tūlīt ar prieku un gaidām sāka gatavoties svētkiem. Toms bija tā satraukts, ka nespēja ilgi iemigt, un tik vēlā stundā viņš cerēja sadzirdēt Haka ņaudienus un pārsteigt ar iegūtajiem dārgumiem Bekiju nākošās dienas piknikā, bet viņš gaidīja velti. Šai naktī neatskanēja neviens signāls.

Beidzot uzausa rīts, starp pulksten desmitiem un vienpadsmitiem pie tiesneša Tečera sapulcējās jautra un skaļa sabiedrība, un visi bija gatavi doties ceļā.

Nebija parasts, ka pieaugušie ļaudis ar savu klātieni traucētu piknikus. Zem dažu astoņpadsmit gadus vecu lēdiju un dažu divdesmittrīs gadus vecu džentlmeņu spārniem bērni šķita pietiekamā drošībā. Šim gadījumam bija noīrēts vecais pārcēlājs tvaikonītis; priecīgā barā visi devās pa galveno ielu, rokās

⁸⁰ V.E.: *Temperance Taverns*. (Atturības tavernas). Nav skaidrs, ko tas īsti ir nozīmējis. Tā kā sausā likuma toreiz, šķiet, Misuri štatā nebija, tad drīzāk tās būs tādas iestādes, kurām nav licences alkohola tirgošanai.

⁸¹ V.E.: *Hooper Street*. Tātad Toms Sojers dzīvojis Hūpera ielā.

⁸² V.E.: *skip right around and maow*.

nesot pārtikas grozus. Sids bija saslimis un nespēja piedalīties izpriecās. Mērija palika mājās, lai pakavētu viņam laiku. Pēdējie vārdi, ko misis Tečera teica Bekijai, bija šādi:

– Tu atgriezīsies mājās vēlu. Varbūt labāk, bērns, pārnakšņo pie kādas meitenes, kas dzīvo tvaikoņa piestātnes tuvumā.

– Tad es palikšu pie Sjuzijas Harperas, māmiņ.

– Ļoti labi. Un uzvedies labi, lai nav nekādu nepatīkšanu.

Kad viņi jau devās projām, Toms sacīja Bekijai:

– Paklau – es tev pateikšu, ko mēs darīsim. Kāpēc mums jāiet pie Džo Harpera, labāk uzkāpsim pakalnā un paliksim pie Duglasa atraitnes. Viņai būs saldējums! Viņa to ēd katru dienu – veselām kaudzēm! Un viņa būs ļoti priecīga, kad mēs viņu apciemосim.

– Jā, tas būs lieliski!

Tad Bekija kādu brīdi padomāja un piebilda:

– Bet ko teiks māmiņa?

– Kā tad viņa to uzzinās?

Meitene viņa priekšlikumu pārdomāja un atturīgi teica:

– Man šķiet, tas būtu nepareizi, bet...

– Nieki! Tava māte to neuzzinās, un kas tad tur ļauns? Viss, ko māte vēlas, ir, lai tu būtu drošībā, un varu saderēt, ka viņa būtu pati tevi turp sūtījusi, ja vien tas viņai ienāktu prātā. Es zinu, ka viņa būtu to darījusi.

Atraitnes Duglasas lieliskā viesmīlība bija liels kārdinājums.

Šis kārdinājums un Toma pārliecinošā valoda beidzot uzvarēja. Bērni nolēma nevienam neko nestāstīt par nakts programmu.

Pēkšņi Tomam ienāca prātā, ka varbūt tieši šonakt atnāks Haks un dos viņam signālu. Šī doma mazliet apslāpēja viņa izpriecu gaidas. Tomēr viņš nespēja atteikties no priekiem, ko solīja apciemojums pie atraitnes Duglasas. Un kāpēc lai viņš atteiktos – zēns domāja: ja jau signāls neatskanēja pagājušajā naktī, kālab tam būtu jāatskan tieši šonakt? Šā vakara nodrošinātais prieks atsvēra nedrošo cerību iegūt naudu, un, kā jau zēns, Toms apņēmās padoties stiprākajai tieksmei un šodien nedomāt vairs par naudas lādi.

Trīs jūdzes lejup pa strauņi tvaikonītis apstājās mežainā līcī un tur pietauvojās. Bērnu bars iznāca krastā, un drīz tālie meži un klinšainās augstienes tuvu un tālu atbalsoja saucienus un smieklus. Tika izmēģinātas visas iespējas, lai sakarstu un nogurdinātos, un pamazām klejotāji devās atpakaļ uz nometni, ar pienācīgu ēstgribu stiprināti, un tad sākās visādu gardumu notiesāšana. Pēc svētku mielasta sekoja atspirdzinoša atpūta un sarunas kupla ozola paēnā.

Pēc kāda laika viens iesaucās:

– Kas ir gatavs iet uz alu?

Gatavi bija visi. Sameklēja sveču sainīšus, un visi devās tiešā ceļā augšup pakalnā. Alas ieeja atradās augstu kalna nogāzē, tās apveids līdzinājās burtam A. Smagās ozola durvis nebija aizbultētas. Iekšpusē bija maza telpa, auksta kā ledus noliktava, – daba to bija izveidojusi no stingra kaļķakmens, kas no mitruma bija aprasojis kā saltiem sviedriem. Bija romantiski un noslēpumaini stāvēt šeit dziļā tumsā un lūkoties uz zaļo, saules apspīdēto ieleju. Bet pirmo mirkļu iespaids drīz izgaisa, un bērni sāka atkal draiskoties. Tiklīdz kāds aizdedzināja sveci, visi metās uz sveces īpašnieku, sekoja cīņa un aizstāvēšanās, bet sveci drīz apgāza vai nodzēsa, tad atkal atskanēja priecīgi smieklī un rotaļa atsākās. Bet visam reiz pienāk gals. Palēnām bērnu gājiens aizvijās lejup pa galvenās ejas stāvo nogāzi, plīvojošo uguntiņu virkne neskaidri apgaismoja augstās klints sienas gandrīz līdz tai vietai, kur tās sešdesmit pēdu augstumā savienojās. Šī galvenā eja bija tikai astoņu vai desmit pēdu plata. Ik pēc pāris soļiem citas augstas un vēl šaurākas spraugas atzarojās no tās uz visām pusēm, jo Mekdugala ala⁸³ bija tikai līkloču eju milzīgs labirints, un šīs ejas savienojās cita ar citu, bet no tām nebija izejas. Stāstīja, ka varot staigāt dienām un naktīm pa šīm sarežģītajām spraugām un aizām, dziļāk, aizvien dziļāk zemē, un arī tur atveroties labirints pēc labirinta, un tiem neesot gala. Vairums jauniešu jau kādu daļu šā labirinta pazina, un nebija parasts doties tālāk par šo pazīstamo daļu. Toms Sojers pazina alu tikpat daudz kā citi.

⁸³ **V.E.:** *McDougal's cave*. Reālajā dzīvē tā bija Makdouela ala pie Hanibalas. Tā bija šādi iesaukta tāpēc, ka Sentluisas pilsētas ārsts Makdouels tur bija novietojis vara vannu ar spirtu un tajā 14 gadus vecas meitenes līķi (iespējams, tā bija viņa meita). Bija vairāki gadījumi, kad cilvēki alās apmaldījās. Viens gadījums bija, kad kāds indiānis, apmaldījies alās, izdzīvoja tikai tā, ka sāka ķert un ēst sikspārņus. Marks Tvens savā «Autobiogrāfijā» raksta, ka reiz viņš tur apmaldījās kopā ar kādu meiteni (laikam gan ne tik ilgi un ne tik dramatiski kā Toms ar Bekiju).

Gājēji nosloja kādas trīsceturtdalījūdzes pa galveno eju, tad atsevišķas grupas un pāri sāka ieslīdēt sānu ejās, skriet pa drūmajiem gaitenīem, kas bija cits ar citu savienoti, un tad saskrējās un pārsteidza viens otru tur, kur gaitenī savienojās. Šeit varēja atsevišķas grupas izvairīties viena no otras uz pusstundu, nenovirzoties no alas pazīstamās daļas.

Pamazām viens bariņš pēc otra atkal atnāca atpakaļ pie alas ieejas – aizelsušies, priecīgi, no galvas līdz kājām nopilējuši ar sveču taukiem, aptašķījušies ar māliem un ļoti sajūsmināti par tik sekmīgi pavadīto dienu. Tad viņi izbrīnījās, ka laiks bija aizsteidzies gluži nemanot un ka tuvojas nakts. Tvaikonīša zvans tos aicināja jau kādu pusstundu. Šāds dienas noslēgums bija romantisks un visiem patika. Kad tvaikonītis ar saviem draiskulīgajiem pasažieriem aizbrauca pa straumi, neviens, izņemot kapteini, nenožēloja pazaudēto laiku.

Haks jau stāvēja sardzē, kad tvaikonīša ugunis aizslīdēja gar piestātņi. Viņš nedzirdēja nekādus trokšņus uz klāja, jaunie ļaudis bija norimuši un klusi, kādi mēdz būt cilvēki, kas noguruši gandrīz līdz nāvei. Haks brīnījās, kas tas ir par tvaikoni un kāpēc nepiestājas pie piestātnes, – tad aizmirsa to un sāka domāt par savu uzdevumu. Nakts bija mākoņaina un tumša. Pulkstenis rādīja jau desmit, apklusa ratu troksnis, šur tur apdzisa izkļiedētās ugunis, visi vēlīnie gājēji pazuda, pilsētiņa iegrima miegā, atstādama mazo sargu vienatnē ar klusumu un rēgiem. Pulkstenis bija jau vienpadsmit, viesnīcā nodzisa ugunis, tagad visur valdīja tumsa. Haks gaidīja šķietami ilgu laiku, bet nekas nenotika. Viņa pašāvība atslāba. Kāda nozīme bija te stāvēt? Patiesi, kāda nozīme? Vai nebūtu labāk visu atnest un iet gulēt?

Viņa ausis sadzirdēja kādu troksni. Viņš tūlīt tam pievērsa visu savu uzmanību. Durvis uz šauro ieliņu klusi atvērās. Viņš metās aiz krieglīnīktavas stūra. Nākošajā mirklī divi vīri pagāja viņam tuvu garām, un likās, ka viens no tiem kaut ko nesa padusē. Tā laikam bija lāde! Tātad viņi pārvieto noslēpto mantu. Kāpēc tagad saukt Tomu? Tas būtu nesaprātīgi – vīri aizies ar lādi, un viņus nekad vairs nevarēs atrast. Nē, viņš sekos tiem pa pēdām cerībā, ka tumsa viņu sargās, lai neviens viņu nepamanītu. Tā sarunādamies pats ar sevi, Haks iznāca no slēptuves un lavījās aiz viņiem kā kaķis, ar basām kājām, ļaudams tiem ieturēt tikai tādu atstatumu, lai viņi neklūtu neredzami.

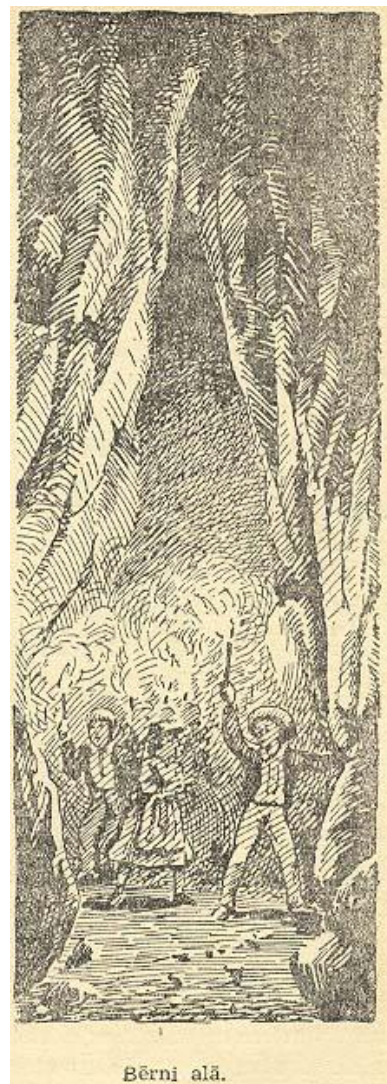
Viņi nogāja pa ielu gar upi trīs kvartālus, tad iegriezās pa kreisi šķērsielā. Pēc tam gāja taisni līdz takai, kas veda uz Kardifa kalnu – pa šo taku viņi sāka iet. Viņi aizgāja garām vecā velsieša mājai, kas stāvēja pusceļā uz pakalnu, un neapstādamies devās augšup. Labi – domāja Haks – viņi apraks mantu vecajās akmeņlauztuvēs. Taču vīri neapstādamies gāja tālāk līdz virsotnei. Tad viņi sāka soļot pa šauro taciņu starp augstajiem sumaka krūmiem un uzreiz pazuda tumsā. Haks pasteidzās ašāk un samazināja atstatumu, jo tagad viņi nespētu viņu ieraudzīt. Zēns kādu brīdi soļoja, tad pagausināja soli, baidīdamies viņus panākt pārāk ātri, gāja vēl kādu gabalu, tad apstājās, klausījās – nevienas skaņas, nevienas – tikai šķita, ka viņš dzird pats savas sirde pukstus. No pakalna atskanēja pūces brēciens – nelaimi vēstoša skaņa! Bet soļus nedzirdēja. Debess, vai viss bija zaudēts? Viņš jau gribēja dot kājām ziņu, kad pēkšņi kāds vīrs ieklepojās trīs vai četru soļu attālumā no viņa. Hakam sirde gandrīz izlēca pa muti, bet viņš to norija atpakaļ; tad stāvēja drebēdams, it kā viņu krafitu kāds ducis drudžu, un kļuva tik vārgs, ka šķita – nupat pakritīš. Viņš saprata, kur atrodas. Viņš atradās piecu soļu atstatumā no kāpnēm, kas veda uz atraitnes Duglasas pagalmu. «Ļoti labi», Haks nodomāja, «lai viņi mantu aprok šeit. Te to nebūs grūti atrast».

Pēkšņi atskanēja klusa, ļoti klusa balss – runāja indiānis Džo:

– Pie velna, šķiet, viņai ir viesi – māja apgaismota, lai gan ir vēls.

– Es neko neredzu.

Tā bija svešinieka balss – tā svešinieka, ko viņi redzēja spoku mājā. Nāves aukstums sagrāba Haka sirdi – tātad te bija jānotiek atriebei! Viņa pirmā doma bija – bēgt. Tad viņš atcerējās, ka Duglasa atraitne bija daudzreiz bijusi pret viņu laipna, un var būt, ka šie vīri grib viņu noslepkavot. Haks vēlējās,

Bērnī alā.

kaut spētu atraitni brīdināt, bet neiedrošinājās – ļaundari varēja viņu notvert. To un vēl vairāk viņš pārdomāja īsajā brīdī starp svešinieka piebildi un indiāņa Džo nākošajiem vārdiem – proti:

– Tāpēc, ka krūmi tev aizsedz gaismu. Tagad paskaties te, vai redzi?

– Jā. Patiesi, šķiet, ka tur ir viesi. Labāk atteiksimies no šā nodoma.

– Atteikties tagad, kad atstāju šo novadu uz visiem laikiem! Atteikties, kad man nekad vairs nebūs šādas izdevības! Es tev saku vēlreiz, kā jau sacīju agrāk – man viņas naudas nevajag – to tu vari paņemt. Bet viņas vīrs bija pret mani bargs – daudzkārt viņš bija pret mani bargs – un, kad bija mirtiesnesis, iesēdināja mani par kļaidonību. Un tas vēl nav viss! Pat ne miljonā daļa no visa. Viņš lika mani nopērt! Nopērt cietuma priekšā kā nēģeri, kamēr visa pilsēta skatījās! Nopērt – vai tu saproti? Tā ir viņa laime, ka viņš nomira. Bet es to atmaksāšu viņai.

– Nenogalini viņu. Nedari to!

– Nogalināt? Kas teica, ka es viņu nogalināšu? Es nogalinātu viņas vīru, ja tas būtu šeit, bet ne viņu. Ja gribi atbērties sievietei, tad nenogalini to – pēdējā muļķība! – bet sagandē viņai izskatu. Izgriez viņai nāsis, apcērt ausis kā cūkai.

– Ak dievs, tas...

– Labāk klusē! Tā tev pašam būs labāk. Es viņu piesiešu pie gultas. Ja viņa noasiņos un nomirs – vai tā būs mana vaina? Es neraudāšu, ja tā notiks. Mans draugs, tu man palīdzēsi, manā labā, tāpēc jau tu esi šeit – varbūt es to viens nevarēšu paveikt. Ja tu izvairīsies, es tevi nogalināšu. Vai saprati? Un, ja man būs jānogalina tevi, tad es nogalināšu arī viņu – un tad, es domāju, neviens neuzzinās, kas to izdarījis.

– Labi, ja tas jādara, darīsim. Jo ātrāk, jo labāk – es trīcu pie visām miesām.

– Tagad? Viesu klātienē? Zini, tu man sāc likties aizdomīgs. Nē, mēs pagaidīsim, līdz kamēr nodzīsīs ugunis, mums nav ko steigties.

Haks juta, ka tagad iestāsies klusums – daudz briesmīgāks nekā šis slepkavīgās runas. Viņš aizturēja elpu un uzmanīgi atkāpās: lika soli piesardzīgi un stingri, nobalansējies uz vienas kājas, ļoti bīstamā veidā, gandrīz apgāzdamies un ļodzīdamies no vienas puses uz otru. Viņš spēra vēl vienu soli tikpat uzmanīgu un bīstamu – tad vēl un vēl vienu – kāds zariņš salūza zem viņa kājas! Viņam aizrāvās elpa, un viņš klausījās. Nevienas skaņas – pilnīgs klusums. Haks juta bezgalīgu atvieglojumu. Tad viņš pagriezās uz takas, ko iekļāva sumaka krūmi, tik piesardzīgi it kā būtu kuģis – un tad ātri un uzmanīgi soļoja tālāk. Nokļuvījis līdz akmenslauztuvēm, viņš jutās drošībā un sāka skriet, cik ātri vien spēja viņa veiklās kājas. Lejup, arvien lejup viņš auļoja, līdz sasniedza velsieša māju. Viņš sāka bungot pa durvīm, un tūlīt pie logiem parādījās vecā vīra un abu viņa spēcīgo dēlu galvas.

– Kas tur dauzās? Kas klauvē? Ko tev vajaga?

– Ielaidiet mani – ātri! Es visu pastāstīšu.

– Kas tu tāds esi?

– Haklberijs Fins – ātri, ielaidiet mani!

– Patiesi, Haklberijs Fins! Manuprāt, šim vārdam daudz durvju neatvērtos! Bet ielaidiet viņu, zēni, un tad dzirdēsim, kas noticis.

– Lūdzu, tikai nepastāstiet, ka es jums to teicu, – bija Haka pirmie vārdi, kad viņš ienāca istabā. – Lūdzu nestāstiet – tad mani nogalinās – bet atraitne bija pret mani daudzkārt tik draudzīga, un es jums visu pateikšu, ja apsolīsities neizpaust, ka es to esmu darījis.

– Goda vārds, viņam ir kaut kas ko teikt, citādi viņš tā nerunātu! – iesaucās vecais vīrs. – Runā, zēni, un neviens tevi nenodos.

Pēc trim minūtēm vecais vīrs un viņa dēli, labi apbruņoti, devās augšup pakalnā un uz pirkstgaliem gāja pa taku starp sumaka krūmiem, turēdami rokās ieročus. Haks viņus tālāk nepavadīja. Viņš paslēpās aiz liela laukakmeņa un klausījās. Iestājās ilgs, satraukuma pilns klusums, tad pēkšņi atskanēja šāvieni un kliedziens. Haks vairs ilgāk negaidīja. Viņš uzlēca kājās un skrēja pa kalnu lejup, cik ātri vien kājas spēja viņu nest.

Trīsdesmit pirmā nodaļa

Svētdienas rītā, mazā gaismiņā, Haks taustīdamies uzrāpās kalnā un klusi pieklauvēja pie vecā velsieša durvīm. Mājā visi gulēja, bet viņu miegs nebija dziļš pēc pagājušās nakts satraucošajiem notikumiem. No, loga sauca:

– Kas tur ir?

Haka izbiedētā un klusā balss atbildēja:

– Lūdzu, ielaidiet mani! Tas esmu tikai es – Haks Fins.

– Šis vārds tev atver mūsu durvis naktī un dienā, zēn! Esi sveicināts⁸⁴!

Šie vārdi dīvaini ieskanējās klaidoņa zēna ausīs, visjaukākie, ko viņš bija dzirdējis. Viņš nespēja atcerēties, ka jebkad viņam kāds būtu teicis tādus vārdus kā abus pēdējos.

Durvis ātri atbultēja, un zēns iegāja mājā. Hakam piedāvāja apsēsties, bet vecais vīrs un abi viņa staltie dēli steidzīgi apgērbās.

– Tagad, manu zēn, tu droši vien esi krietni izsalcis; tiklīdz saule uzlēks, brokastis būs gatavas – un tās būs varen karstas, par to vari būt pārliecināts. Es un mani zēni cerējām, ka tu atnāksi un paliksi pie mums pagājušajā naktī.

– Es biju traki izbijies, – atbildēja Haks, – un aizbēgu. Es sāku skriet, kad izdzirdēju pistoļu šāvienus, un noskrēju trīs jūdzes neapstājies. Tagad atnācu tālab, ka gribētu kaut ko par visu to uzzināt, – un iznācu jau pirms ausmas, lai nepatrāpītos ceļā šiem velniem, to es negribētu, pat ja viņi būtu beigti.

– Jā, nabaga zēn, tavs izskats liecina, ka tu esi pavadījis grūtu nakti, – bet gulta ir tavā rīcībā, pēc brokastīm liecies un guli nost. Nē, zēn, viņi nav beigti, un mēs to ļoti nožēlojam. Mēs gan labi sapratām pēc tava stāstījuma, kur viņus var notvert, tāpēc uz pirkstgaliem piezagāmie viņiem klāt – kādu piecpadsmi soļu atstatumā, bet uz sumaku takas bija tik tumšs kā pagrabā, un tieši tobrīd es sajutu, ka man jānošķaudās. Šito nelaimi! Es gan centos šķavas apvaldīt, bet veltīgi – tās izrāvās un es nošķaudījos. Es gāju pirmais ar paceltu pistoli, un pēc mana šķaudiena nelieši aizbēga no takas krūmos, ka nočabēja vien, un tad es skaļi iesaucos: «Uguni, zēni!» – un izšāvu turp, kur krūmi nočabēja. To pašu darīja zēni. Bet šie ļaundari pazuda vienā mirklī, mēs dzināmies viņiem pakaļ pa mežiem, bet, manuprāt, mūsu lodes viņus netrāpīja. Arī viņi abi aizbēgot vienreiz izšāva, bet lodes nosvilpa mums garām, mūs neskarot. Kad vairs nebija dzirdams viņu soļu troksnis, metām vajāšanai mieru, nogājām lejā un sacēlām kājās policiju.⁸⁵ Tie savāca ļaudis un aizgāja ielenkt upes krastu, un, tikko uzausīs diena, šerifs ar saviem ļaudīm pārmeklēs mežus. Mani zēni arī tūlīt dosies pie viņiem. Būtu labi, ja mums varētu aprakstīt šo neliešu izskatu – tas mums ļoti palīdzētu. Bet, manuprāt, tu, zēn, tumsā viņus nevarēji saskatīt?

– Varēju gan. Es redzēju viņus pilsētā un sekoju viņiem.

– Lieliski! Stāsti, stāsti, kādi viņi izskatās, manu zēn!

– Viens ir vecais kurlmēmais Spānietis, kas mūsu pilsētā pāris reizes uzklīda, otrs ir zvērīga izskata skrandainis...

– Ar to pietiek, zēn, mēs pazīstam šos vīrus. Sastapām viņus kādu dienu mežā aiz atraitnes mājas, un viņi aizlavījās. Tagad steidzieties, zēni, un pastāstiet visu šerifam – brokastis ēdīsīt rītdien!

Velsieša dēli tūlīt devās prom. Kad viņi gāja uz durvīm, Haks pielēca kājās un iesaucās:

– Lūdzu, nesakiet nevienam, ka es esmu viņus nodevis. Lūdzu, lūdzu!

– Labi, ja tu tā vēlies, Hak, bet tevi par šo darbu tikai slavētu.

– Nē, nē! Lūdzu, nesakiet!

Kad jaunekļi bija aizgājuši, vecais velsietis sacīja:

– Viņi neteiks, un arī es neteikšu. Bet kāpēc tu vēlies, lai to neviens nezinātu?

Haks nevēlējās plaši stāstīt, bet teica tikai, ka zinot pārāk daudz par vienu no šiem vīriem un nevēlētos, lai tas to uzzinātu, jo ļaundaris tad viņu katrā ziņā nogalinātu.

Vecais vīrs vēlreiz apsoltījās klusēt un piebilda:

– Bet kāpēc tu sekoji šiem vīriem, zēn? Vai viņi tev šķita aizdomīgi?

Haks klusēja, gudrodams, kā varētu pienācīgi atbildēt. Tad viņš sacīja:

– Redziet, es esmu īsts palaidnis – vismaz tā visi saka, un es tur nevaru neko iebilst, bet, bieži par to domājot, man nenāk miegs, un es vēlētos atrast ceļu uz citādu dzīvi. Tā tas bija pagājušajā naktī: nevarēju iemigt un ap pusnakti izgāju ielās, visu pārdomādams, un nonācu līdz vecajai ķieģeļu noliktavai pie Atturības kroga. Atslējos pret sienu un sāku atkal domāt. Un tieši tad man tuvu garām aizsoļoja šie divi vīri, kaut ko nesdami padusē, ko tie, manuprāt, bija nozaguši. Viens no viņiem smēķēja, un otrs arī gribēja aizsmēķēt, viņi apstājās pavisam netālu no manis, kvēlojošie smēķi

⁸⁴ V.E.: *and welcome!*

⁸⁵ V.E.: *the constables.*

apspīdēja viņu sejas, un es redzēju, ka viens ir kurlmēmais Spānietis ar baltajām ūsām un plāksteri uz acs, bet otrs – tas skrandainis, nejaukais velns.

– Vai tu varēji saskatīt skrandas cigāru gaismā?

Haks uz mirkli samulsa, tad atbildēja:

– Nezinu, bet man šķiet, ka varēju.

– Tad viņi gāja tālāk, bet tu...

– Viņiem sekoju. Tā tas bija. Es gribēju redzēt, kas viņiem padomā, – viņi gāja slapstīdamies. Sekoju viņiem līdz atraitnes vārtu pakāpieniem, stāvēju tumsā un dzirdēju, ka skrandainis lūdza nenogalināt atraitni, bet Spānietis zvērēja, ka sakropļos viņai seju tieši tā, kā jums un jūsu dēliem stāstīju...

– Kā, **kurlmēmais** to stāstīja?

Haks atkal bija izdarījis briesmīgu kļūdu! Viņš visādi centās, lai vecajam vīram nerastos pat vāja nojausma par to, kas patiesībā varētu būt Spānietis, un tomēr viņa mēle bija apņēmusies par spīti visām pūlēm iegāzt viņu nepatīkšanās. Viņš visvisādi mēģināja izlabot savu pārsteidzību, bet vecais vīrs cieši skatījās virsū, un Haka vārdos kļūme sekoja kļūmei. Beidzot velsietis teica:

– Zēn, nebaidies no manis, es negribu aizskart tev pat ne matiņu. Nē, es gribu tevi aizstāvēt – un to es darīšu. Šis Spānietis nav kurlmēms, to tu neviļus man atklāji un tagad vairs nevari noliegt. Tu kaut ko zini par Spānieti, bet nevēlies to atklāt. Uzticies man, pasaki, kas tas ir, uzticies man – es tevi nenodošu.

Haks mirkli raudzījās vecā vīra godīgajās acīs, tad pieliecās un iečukstēja viņam ausī:

– Viņš nav spānietis, bet indiānis Džo!

Velsietis gandrīz vai salecās savā krēslā. Pēc brīža viņš sacīja:

– Tagad viss ir skaidrs. Kad tu minēji par apcirstām ausīm un izgrieztām nāsīm, es domāju, ka tu tā runā, lai izpušķotu savu stāstu, jo baltie cilvēki tā nemēdz atriebties. Bet indiānis! Tas ir pavisam kas cits.

Brokastojot viņi turpināja sarunāties, un velsietis teica, ka viņš ar dēliem aizgājis pirms gulētiešanas ar lukturi pie atraitnes vārtu kāpnēm un viņi apskatījuši tos un apkārtni, meklējami, vai tur nav kaut kur palikušas asins pēdas. Asinis viņi netika redzējuši, bet atraduši lielu saini ar...

– Ar ko?

Ja šie vārdi būtu zibens, arī tad tie neizlauztos tik spēji pār Haka nobālušajām lūpām. Viņa acis bija plati iepleestas, un, aizturējis elpu, viņš gaidīja atbildi. Velsietis cieši skatījās – trīs sekundes, piecas sekundes – desmit – tad atbildēja:

– Ar zagļu rīkiem. Kas tev notika?

Haks atslīga atpakaļ, lēni, bet dziļi elpodams, bezgala pateicīgs. Velsietis uzlūkoja viņu nopietni, izbrīnījies un teica:

– Jā, ar zagļu rīkiem. Tu esi ļoti apmierināts. Bet kāpēc tu tā satraucies? Kādu atradumu tu gaidīji?

Haks bija piespiests pie sienas: jautājošās acis skatījās viņā, viņš būtu atdevis visu, lai atrastu piemērotu atbildi. Nekas viņam neienāca prātā: pētošās acis urbās arvien dziļāk un dziļāk – viņam bija uz mēles aplama atbilde, bet nebija laika to pārdomāt, un tāpēc uz labu laimi viņš klusi izteica:

– Varbūt svētdienas skolas grāmatas.

Nabaga Haks bija pārāk nobēdājies, lai pasmaidītu, bet velsietis iesmējās skaļi un priecīgi, viss viņa augums no galvas līdz kājām kratījās, un beidzot viņš noteica, ka tādi smieklī esot cilvēkam kā nauda kabatā, jo samazinot ārsta honorārus. Tad viņš piebilda:

– Nabaga veco zēn, tu esi pavisam bāls un nonīcis; tu jūties kā slims. Nav brīnums, ka esi mazliet tā kā sajucis un līdzsvaru zaudējis. Bet gan tu to pārvarēsi. Atpūta un miegs tevi izārstēs, es ceru.

Haks bija sašutis, ka bijis tāds muļķis un izrādījis tik aizdomīgu satraukumu, jo, izdzirdējis sarunu pie atraitnes mājas kāpnēm, viņš vairs nedomāja, ka sainī, ko vīri nesa no kroga, ir ievīstīta manta. Viņš bija gan **domājis**, ka sainī nav mantas, bet droši to nezināja, un tāpēc ziņa par atrasto sainīti lika viņam zaudēt pašsavaldību. Bet tagad viņš par visu šo mazo starpgadījumu pat priecājās, jo nu zināja, ka atrastais sainis nebija **tas**, kuru viņš domāja, tāpēc prāts norima, un viņš jutās ļoti apmierināts. Šķiet, ka viss atīstījās vēlamā virzienā: manta vēl atradās otrajā numurā, šodien viņus notvers un apcietinās un naktī viņš ar Tomu sagrābs zeltu, nebaidoties, ka viņus kāds varētu traucēt.

Velsietis tikko nenokrita no krēsla.

Kad brokastis bija beigušās, pie durvīm kāds klauvēja. Haks aizmetās uz kādu slēptuvi, jo viņš nevēlējās pat attāli būt iesaistīts pēdējos notikumos. Velsietis ielaida vairākas lēdijas un džentlmeņus, starp kuriem bija arī atraitne Duglasi, un ievēroja, ka pilsētas iedzīvotāji bariem kāpa pakalnā, lai apskatītu atraitnes pagalmu. Pēdējie notikumi bija kļuvuši visiem zināmi.

Velsietim bija jāpastāsta apmeklētājiem, kas bija noticis naktī. Atraitne sirsnīgi pateicās par viņas izglābšanu.

– Nesakiet ne vārda, kundze. Ir kāds cits cilvēks, kam jums jāpateicas vairāk nekā man un mani zēniem, bet viņš neatļauj nosaukt viņa vārdu. Ja nebūtu viņa, mums nenāktu ne prātā iet turp.

Protams, sacītais izraisīja tādu ziņkāri, ka aizmirsās pat galvenie notikumi, taču velsietis atļāva tai dedzināt apmeklētāju prātus, lai tie visu izpaustu pilsētai, jo atteicās atklāt noslēpumu. Kad viss pārējais bija izstāstīts, atraitne sacīja:

– Es gultā vēl lasīju un iemigu – troksni nemaz nedzirdēju. Kāpēc jūs neienācāt un mani neuzmodinājāt?

– Mēs domājām, ka tas nebūtu lietderīgi. Nelieši otrreiz nebūtu atgriezušies, viņi bija pazaudējuši savus darba rīkus, un kāds labums būtu bijis jūs nobiedēt līdz nāvei? Mani trīs nēģeri stāvēja sardzē pie jūsu mājas visu nakti. Viņi nupat tikai pārnāca.

Ieradās jauni apmeklētāji, un vairākas stundas stāsts bija atkal un atkal jāatkārto. Skolas brīvdienu dēļ mācības svētdienas skolā nenotika, bet visi jau agri ieradās baznīcā. Uztraucošo notikumu plaši pārrunāja. Atnāca ziņa, ka ļaundaru pēdas vēl neesot sadzītas. Pēc sprediķa tiesneša Tečera sieva pienāca klāt mīsis Harperai un jautāja:

– Vai mana Bekija gulēs visu dienu? Es jau domāju, ka viņa būs līdz nāvei nogurusi.

– Jūsu Bekija?

– Jā, – atbildēja tiesneša sieva ar satrauktu skatienu. – Vai viņa pie jums nepārnākšoja?

– Nē.

Mīsis Tečera nobālēja un atkrita baznīcas solā tieši tad, kad garām pagāja krustmāte Pollija, dzīvi sarunādamās ar kādu draudzeni. Krustmāte Pollija sacīja:

– Labrīt, mīsis Tečera. Labrīt, mīsis Harpera. Mans zēns ir pazudis. Es ceru, ka mans Toms palika pagājušajā naktī pie vienas no jums. Tagad viņam ir bailes nākt uz baznīcu. Man viņš jāpārmāca.

Mīsis Tečera lēni pakratīja galvu un kļuva vēl bālāka.

– Viņš naktī pie mums nepalika, – sacīja mīsis Harpera ar manāmu satraukumu.

Krustmātes Pollijas sejā parādījās izbailes.

– Džo Harper, vai tu šorīt esi redzējis manu Tomu?

– Nē, 'm.

– Kad tu redzēji viņu pēdējo reizi?

Džo pūlējās atcerēties, bet neko noteiktu nevarēja pasacīt. Ļaudis, kas gāja ārā no baznīcas, apstājās. Visapkārt sačukstējās, un visu sejās atspoguļojās nemiers. Bērni un jaunie skolotāji tika uztraukti izprašāti. Visi atbildēja, ka neesot ievērojuši, vai Toms un Bekija atceļā bijuši uz tvaikonīša, – bijis tumšs, un nevienam neienācis prātā aptaujāties, vai kāds netrūkst. Kāds jauneklis beidzot izteica bažas, ka bērni varbūt vēl esot alā! Mīsis Tečera zaudēja samaņu, krustmāte Pollija sāka raudāt un laužīt rokas.

Satraucošā vēsts gāja no mutes mutē, no viena ļaužu bara uz otru, no ielas uz ielu – pēc piecām minūtēm zvani zvanīja pilnā spēkā, un visa pilsēta bija kājās. Notikums Kardifa pakalnā šķita šai brīdī nenozīmīgs, laupītājus aizmirsā, apsedloja zirgus, ļaudis sasēdās laivās, arī tvaikonītis saņēma pavēli izbraukt. Un pēc izbailēm jau pusstundas laikā divi simti cilvēku devās gan pa lielceļu, gan pa upi uz alu.

Visu garo pēcpusdienu pilsētiņa šķita tukša un izmirusi. Daudzas sievietes apciemoja krustmāti Polliju un mīsis Tečeru un mēģināja viņas mierināt. Viņas kopā ar tām izraudājās, un tas palīdzēja vairāk nekā vārdi.

Visu garo nakti pilsētiņa gaidīja ziņas, bet, kad beidzot atausa rīts, vienīgā ziņa, kas atnāca, bija: «Atnesiet vēl sveces un pārtiku». Mīsis Tečera bija tuvu ārprātam, tāpat krustmāte Pollija. Tiesnesis Tečers sūtīja uzmundrinošas un cerību pilnas vēstis no alas, tomēr tās neizraisīja nekādu prieku.

Rītausmā atgriezās mājās vecais velsietis, notraipījies ar sveču taukiem, apvārtījies ar māliem un gandrīz bez spēka. Viņš atrada Haku gultā, kurā bija zēnu atstājis guļam, drudža murgos. Ārsti visi bija alā, tāpēc atnāca Duglasi atraitne, lai koptu slimo. Viņa teica, ka darīšot visu puisēna labā, – vai viņš pats esot labs vai ļauns, vai ne šis ne tas, viņai esot vienalga, jo viņš esot dieva radījums, un pret to, kas pieder dievam, cilvēks nedrīkstot būt vienaldzīgs. Velsietis atbildēja, ka Hakam esot arī labas īpašības, un atraitne piebilda:

– Jūs varat uz to paļauties. Tas ir dieva zīmogs. To viņš nekad neaizmirst un uzspiež katram radījumam, kas nāk no viņa rokas.

Agrā priekšpusdienā pilsētiņā sāka ierasties nogurušu vīru pulciņi, bet spēcīgākie pilsoņi turpināja meklēšanu. Pēdējais, ko uzzināja pilsētā, bija tas, ka pārmeklētas visattālākās alas, kuras nekad līdz šim nebija izpētītas, ka vēl pamatīgāk pārmeklējot katru kaktu un spraugu, un visā eju labirintā varot redzēt ugunis plīvojam šurp un turp tālumā, saucieni un pistoļu šāvienus dobjā atbalsojoties ausīs no tumšajām ailēm. Kādā vietā, kas esot attālāk no tās daļas, ko parasti apmeklē tūristi, atrasti vārdi «**Bekija**» un «**Toms**», uzzīmēti uz klintssienas ar sveces kvēpiem, tuvumā atradīs ar sveces tautiem apziests lentes gabaliņš. Misis Tečera pazina lentu un sāka raudāt. Viņa teica, tā būšot pēdējā piemiņa no viņas bērna un nekāda cita piemiņas zīme viņai nespēšot būt tik dārga, jo šī lenta pēdējā atraisījies no viņas bērna dzīvā ķermeņa, iekams nākusi drausmīgā nāve. Daži stāstīja, ka šad tad alā paplaiksnījusies attāla uguns blāzmiņa, tad visi priekā iesaukušies, un vīru bars skrējis lejup pa atbalsu pilno aili – un vienmēr sekojusi rūgta vilšanās, bērnu tur nebija, tikai citu meklētāju uguns.

Trīs briesmīgas dienas un naktis aizvilkās ar savām smagajām stundām – un pilsētiņa iegrima bezcerīgā sastingumā. Neviens vairs nezināja, ko darīt. Pat nejaušais atklājums, ka Atturības kroga īpašnieks bija glabājis savā mājā degvīnu, ļoti maz satrauca publiku, lai gan tas bija drausmīgs fakts. Kad Hakam uz brīdi atgriezās samaņa, viņš neveikli mēģināja runāt par viesnīcām un beidzot pajautāja, neskaidri baidīdamies dzirdēt vislaunāko, vai kaut kas neesot atklāts Atturības viesnīcā viņa slimības laikā?

– Jā, – atbildēja atraitne.

Haks uztrūkās gultā pussēdus, ieplestām acīm:

– Kas? Kas tas bija?

– Degvīns – un viesnīca slēgta. Guli, bērns, – kā tu mani sabiedēji!

– Bet pasakiet man vēl tikai vienu – lūdzu! Vai to atrada Toms Sojers?

Atraitne sāka raudāt.

– Klusu, klusu, bērns. Es jau tev teicu, ka tu nedrīksti runāt. Tu esi ļoti, ļoti slims!

Tā tad bija atrasts tikai degvīns; ja atrastu zeltu, tad pilsētā izceltos liels satraukums. Tā tad manta bija pazudusi – pazudusi uz visiem laikiem! Bet kāpēc viņa raud? Savādi, kāpēc viņa raud?

Šādas domas miglaini klīda Haka galvā, un tas zēnu tik ļoti nogurdināja, ka viņš aizmīga.

Atraitne sevī nodomāja:

«Te viņš guļ aizmidzis – nabadziņš! Vai Toms Sojers to atradis? Labi, ja kāds atrastu pašu Tomu Sojeru! Bet maz palicis tādu, kam vēl ir cerība un pietiekami daudz spēka viņu meklēt».

Trīsdesmit otrā nodaļa

Tagad atgriezīsimies pie Toma un Bekijas piedzīvojumiem piknikā. Viņi klejoja pa tumšajām ailēm līdz ar pārējiem, apmeklēja labi pazīstamās brīnumainās alas, kam bija piešķirti pārspīlēti nosaukumi, kā, piemēram: «Viesistaba», «Katedrāle», «Aladīna pils» un tamlīdzīgi. Tad sāka spēlēt slēpšanos, Toms un Bekija dedzīgi piedalījās rotaļā, kamēr tā kļuva mazliet garlaicīga; tad viņi devās tālāk pa līkumotu eju, turēdami augstu savas svecītes un lasīdami raibā mudžeklī sarakstītus vārdus, datumus, pasta adreses un citātus, kas ar sveču kvēpiem bija uzzīmēti uz klintssienām. Tā klaiņodami un sarunādamies, viņi nepamanīja, ka bija iegājuši tajā alas daļā, kur sienas nebija aprakstītas. Viņi ierakstīja ar kvēpiem arī savus vārdus zem kāda izciļņa un gāja tālāk. Drīz viņi nonāca kādā vietā, kur mazs avotiņš, plūsmodsams pāri klintij un nesdams sev līdzīgu kaļķu nogulsnes, ilgos gadu simteņos bija izveidojis mežģinēm līdzīgu Niagaras ūdenskritumu no neiznīcīga akmens. Toms ar savu sīko augumu aizspraucās tam garām, lai apgaismotu šo Niagaru Bekijai par prieku. Viņš atrada, ka šī klints aizsedza stāvas, dabiskas kāpnes, ko šaurā spraugā ietvēra klinšu sienas, un viņu sagrāba godkāre kļūt par atklājēju.

Bekija atsaucās viņa aicinājumam, viņi atstāja iekvēpinātu zīmi, ko vēlāk atrast, un sāka savus meklējumus. Viņi gāja pa līkumotu ceļu

Brīnumainās alas.

dziļi alas slepenajā pazemē, atkal atstāja zīmi un turpināja meklēt jaunas vietas, lai varētu par tām pastāstīt augšā cilvēkiem. Vienā vietā viņi atrada plašu alu, no kuras griestiem nokarājās daudz mirdzošu stalaktītu, tik gari un resni kā cilvēka kāja. Viņi apstaigāja šo alu, priecādamies un apbrīnodami to, tad aizgāja pa vienu no daudzajām ejām, kas no tās atzarojās. Drīz viņi nokļuva pie valdzinoša strauta, kura baseins bija noklāts ar mirgojoša kristāla leduspuķēm; tas atradās kādas alas vidū, kuras sienas balstīja fantastiski pīlāri, veidoti no lieliem kopā saplūdušiem stalaktītiem un stalagmītiem, gadsimtos nerimtīgi ūdenim lāsojot. Zem alas griestiem mitinājās lieli sikspārņu bari, tūkstoši vienā mudžeklī.⁸⁶ Gaisma izbiedēja šos dzīvniekus, tie lidoja leju simtiem, pīkstēdami un nikni šaudīdamies ap svecēm. Toms zināja viņu paražas un briesmas, kas no viņiem draudēja. Viņš satvēra Bekijas roku un steidzīgi ievēda viņu pirmajā tuvākajā ejā, un to viņš darīja īsti laikā, jo, izejot no alas, kāds sikspārnis ar spārnu nodzēsa Bekijas sveci. Sikspārņi vēl labu gabalu vajāja bērnus, bet bēgļi iegriezās katrā nākošajā sāņejā, un tā beidzot atbrīvojās no bīstamajiem dzīvniekiem. Drīz pēc tam Toms atrada pazemes ezeru, kura neskaidrie krastu apveidi izgaisa ēnainajā tūlumā. Viņš gribēja izpētīt ezera krastus, bet nolēma, ka labāk būtu vispirms apsēsties un kādu brīdi atpūsties. Šīs vietas dziļais klusums pirmo reizi kā vēsa, mitra roka pieskārs bērnus dvēselēm. Bekija sacīja:

– Es to līdž šim nepamanīju, bet man šķiet, ka jau sen nedzirdam citu balsis.

– Padomā, Bekij, mēs esam dziļi zem viņiem, un es pat nezinu, cik tālu uz ziemeļiem, dienvidiem, austrumiem vai kādā citā virzienā. Mēs viņus šeit nevarētu sadzirdēt.

Bekija kļuva nemierīga.

– Mēs tik ilgi jau esam šeit apakšā, Tom. Labāk iesim atpakaļ.

– Jā, arī es domāju, ka tā būs labāk. Patiesi labāk.

– Vai tu atradīsi ceļu, Tom? Man tie visi sajukuši vienā mudžeklī.

– Manuprāt, es varētu to atrast – bet tur ir sikspārņi. Ja tie nodzēsīs mūsu abu svecītes, tad būsīm tintē. Mēģināsim iet pa citu ceļu, lai nebūtu jāiet caur sikspārņu alu.

– Labi, bet es ceru, ka nenomaldīsimies. Tas būtu tik briesmīgi! – un meitene nodrebēja, iedomājoties šo drausmo varbūtību.

Zem alas velvēm mitinājās sikspārņi.

Viņi devās pa garu eju, gāja ilgi klusēdami, ielūkodamies katrā jaunā sāņejā, vai neieraudzīs tur kaut ko pazīstamu, bet visas šīs ejas bija tiem svešas. Katru reizi, kad Toms skatījās, Bekija vēroja viņa seju, vai tā neizpaudīs kaut ko uzmundrinošu, un viņš jautri sacīja:

– Viss būs labi! Šī vēl nav īstā eja, bet gan jau mēs pie tās nonāksim!

Tomēr ar katru jaunu neveiksmi viņa cerība saplaka, un beidzot viņš sāka uz labu laimi iegriezties sāņejās, izmisīgā cerībā, ka atradīs meklēto eju. Viņš joprojām sacīja: – Viss būs labi! – bet viņa sirdi kā svins nomāca bailes, tāpēc vārdi zaudēja priecīgo skaņu un šķita, ka viņš teiktu: –

Viss ir pagalam! – Bekija pieklāvās viņa sāniem izmisīgās bailēs, ar pūlēm valdīja asaras, bet tās tomēr ritēja. Beidzot viņa iesaucās:

– Ak, Tom, nebaidīsimies no sikspārņiem, iesim atpakaļ pa to ceļu! Mēs aizvien ejam aplamā virzienā.

Toms apstājās.

– Klausies! – viņš teica.

Dziļš klusums, tik dziļš, ka pat viņu elpas bija skaļi dzirdamas. Toms iesaucās. Sauciens atbalsojās tukšajās ailēs un izdzisa tūlumā ar vāju skaņu, kas līdzinājās nirdzīgiem smiekliem.

– Nesauc vairs, Tom, tas ir tik baigi, – sacīja Bekija.

– Tas ir baigi, Bekij, bet tomēr labāk es saukšu, varbūt viņi mūs sadzirdēs, – un viņš atkal iesaucās. Šajā «varbūt» bija vairāk stindzinošu šausmu nekā nirdzīgajos smieklos, jo tas izteica zaudētu cerību. Bērni stāvēja klusēdami un klausījās, bet bez sekmēm. Toms tūlīt apgriezās un sāka strauji iet atpakaļ. Taču jau pēc īsa brīža zināma nenoteiktība viņa kustībās atklāja Bekijai jaunu, drausmīgu apstākli – viņš nevarēja atrast ceļu atpakaļ!

– Ak, Tom, kāpēc tu neuzvilki zīmes?

⁸⁶ V.E.: Sikspārņi naktī dodas kukaiņu medībās, tāpat alas izeja nebija tālu.

– Bekij, es biju tāds muļķis! Tāds muļķis! Es nemaz par to neiedomājos, ka mums būs jānāk atpakaļ. Nē, es nevaru atrast ceļu. Viss ir sajucis.

– Tom, Tom, mēs esam pazuduši! Mēs esam pazuduši! Mēs nekad, nekad neizklūsim no šīs briesmīgās vietas! Ai, kāpēc mēs atstājām pārējos!

Viņa nosliģa pie zemes un sāka tik neprātīgi raudāt, ka Tomam izbailēs šķita – viņa tūlīt nomirs vai zaudēs prātu. Viņš nosēdās meitenei blakus un apskāva viņu. Bekija pieklāva galvu viņa krūtīm, aptvēra viņu, izkliegdama visas savas bailes un veltās nožēlas, un tālās atbalsis visu pārvērta ņirdzīgos smieklos. Toms lūdza viņu nezaudēt cerību, bet viņa atbildēja, ka nespējot cerēt. Viņš sāka apsūdzēt un nosodīt sevi par to, ka novedis viņu šajā postā, – un tas līdzēja. Bekija sacīja, ka mēģināšot vēl cerēt, piecelšoties un sekošot, kurp vien viņš vedīšot, lai tikai vairs tā nerunānot. Jo viņš neesot vairāk vainīgs nekā viņa pati.

Tā viņi turpināja iet, bezcerīgi, uz labu laimi, viņi spēja tikai iet un iet. Pēc kāda maza brīža cerība it kā atdzīvojās, lai gan nebija iemesla, bet tai piemīt šī spēja atdzimt, kamēr vēl vecums un biežās vilšanās nav sadragājušas to.

Pēc maza brīža Toms paņēma Bekijas sveci un to nopūta. Šī taupība izsacīja ļoti daudz. Vārdi nebija vajadzīgi. Bekija saprata, un viņas cerība atkal nomira. Viņa zināja, ka Tomam bija vesela svece un vēl trīs vai četras sveces kabatā – un tomēr viņam bija jātaupa.

Pamazām viņus pārņēma nogurums; bērni to gan mēģināja neievērot, jo bija briesmīgi domāt, ka viņi apsēdīsies, kad laiks kļuvis tik dārgs; ejot kaut kādā virzienā viņi vismaz kustējās uz priekšu un viņu gaitai varēja būt sekmes, bet apsēsties – nozīmēja aicināt nāvi un paātrināt tās tuvošanos.

Beidzot Bekijas trauslie locekļi atsacījās viņai paklausīt. Viņa apsēdās. Toms atpūtās līdz ar viņu. Viņi runāja par mājām, par draugiem, kas tagad bija tur, par ērtajām gultām un – galvenais – par gaismu! Bekija raudāja, Toms mēģināja viņu kaut kā mierināt, bet visi viņa mierinājumi bija velti un skanēja kā izsmiekls. Bekija bija tā nogurusi, ka iesnaudās un tad dziļi iemīga. Toms bija par to priecīgs. Viņš sēdēja, skatīdamies viņas izmocītajā sejā, un redzēja, ka tā atkal kļuva gluda un dabiska – jauku sapņu ietekmē; šad tad uz meitenes lūpām parādījās smails un ilgi neizgaisa. Viņas rāmā seja izstaroja mieru un dziedinošu spēku viņa paša dvēselē; arī viņa domas aizklīda pie pagājušiem laimes brīžiem un sapņainām atmiņām. Kamēr viņš bija tā domās iegrimis, Bekija atmodās, īsi iesmiedamās, bet smieklī aplusa uz viņas lūpām, un tiem sekoja vairs.

– Ai, kā gan es varēju **gulēt**! Kaut es nekad, nekad nebūtu atmodusies! Nē, es tā nerunāšu vairs, Tom! Neuzlūko mani ar tādām acīm! Es nekad tā vairs neteikšu!

– Esmu priecīgs, ka tu gulēji, Bekij. Tu tagad jūties atpūtusies, un mēs atradīsim ceļu uz ārpasauli.

– Mēs varam pamēģināt, Tom! Es redzēju sapnī tik skaistu zemi – manuprāt, mēs ejam turp.

– Varbūt nē, varbūt nē! Galvu augšā, Bekij, un pamēģināsim vēl!

Viņi piecēlās un gāja tālāk roku rokā, bezcerīgi. Viņi mēģināja aprēķināt, cik ilgi jau ir bijuši alā, bet šķita, ka pagājušas daudzas dienas un nedēļas, un tas nevarēja būt, jo viņu sveces vēl nebija izdegušas. Pēc ilgāka laika – viņi nevarēja pateikt, pēc cik ilga, – Toms sacīja, ka soļi jāspēr klusi un jāklusās, kur pil ūdens, – jāatrod avots. Drīz viņi kādu avotu atrada, un Toms teica, ka laiks atkal atpūsties, tomēr Bekija atbildēja: liekoties, ka viņa varētu iet vēl tālāk. Viņa bija pārsteigta, kad Toms nepiekrita. Viņa to nevarēja saprast. Viņi apsēdās, un Toms iestiprināja sveci klintssienā ar māliem. Kādu laiku viņi nodevās domām, neviens nerunāja. Tad Bekija pārtrauca klusumu.

– Tom, esmu tik izsalkusi.

Toms kaut ko izņēma no kabatas.

– Vai tu atceries šo? – viņš jautāja.

Bekija vāji pasmaidīja.

– Tā ir mūsu kāzu kūka, Tom.⁸⁷

– Jā. Es vēlētos, kaut tā būtu tik liela kā muca, jo tā ir visa mūsu pārtika.

– Es to paturēju no piknika, lai mēs varētu par to pasapņot, Tom, kā to dara pieaugušie ar savām kāzu kūkām, bet šī būs mūsu...

Kāzu pīrāgs.

⁸⁷ V.E.: *It's our wedding-cake, Tom.*

Viņa nenobeidza teikumu. Toms pārļauza kūku, un Bekija ēda ar lielu baudu, kamēr Toms savai pusei tik tikko pieskārās. Savu mielastu viņi nobeidza ar aukstu ūdeni, kas te bija pārpilnām.

Tad Bekija ierunājās, ka jāiet tālāk. Toms brīdi klusēja. Tad viņš jautāja:

– Bekij, vai tu izturēsi, ja es tev kaut ko sacīšu?

Bekija nobālēja, bet atbildēja, ka laikam gan izturēsot.

– Labi. Bekij, mums jāpaliek šeit, kur ir dzeramais ūdens. Šis mazais galiņš ir mūsu pēdējā svečīte.

Bekija atkal ļāva vaļu asarām un vaimanām. Toms atkal mēģināja viņu mierināt, bet ar niecīgām sekmēm. Beidzot Bekija sacīja:

– Tom!

– Jā, Bekij?

– Viņi pamanīs mūsu nozušanu un meklēs mūs!

– Jā, to viņi darīs. Noteikti.

– Varbūt viņi jau mūs meklē, Tom?

– Manuprāt, viņi to dara. Es ceru.

– Kad viņi varēja pamanīt, ka mūsu nava, Tom?

– Kad viņi atgriezās atpakaļ uz tvaikonīša, man šķiet.

– Tom, bet tur bija tumšs – varbūt viņi nepamanīja, ka mēs tur nebijām.

– Es nezinu. Bet tava māte pamanītu tavu prombūtni, kad viņi visi būs pārgājuši mājās.

Izbailes Bekijas sejā liecināja Tomam, ka viņš izrunājies aplam. Bekijai nebija jābūt mājās šajā naktī! Bērni atkal apklusā un iegrīma domās. Pēc mirkļa Bekijas jauna izmisuma lēkme liecināja Tomam, ka arī viņa iedomājusies to pašu – ka paies puse svētdienas rīta, iekams misis Tečera atklās, ka Bekija nav pārgulējusi pie misis Harperas. Abi bērni pievērsa skatienu savam sveces galiņam un raudzījās, kā tas lēni, bez žēlastības izkusa, beidzot palika tikai īsā dakts, vārgā liesma izslējās un krita, izslējās uri krita, uzvirpuļoja tieva dūmu strūkliņa, kādu mirkli kavējās liesmas galā un tad – iestājās drausma, dziļa tumsa.

Cik ilgs laiks pagāja, iekams Bekija pamazām atjēdzās, ka raud Toma rokās, to neviens nespētu pateikt. Abi sajuta, ka pēc šķietami ļoti ilga laika viņi atmodušies it kā no nāves miega, un atkal izjuta savu nelaimi. Toms teica, ka tagad varētu būt svētdiena – vai pirmdiena. Viņš centās pamudināt Bekiju uz sarunām, bet viņas bēdas bija pārāk smagas, katra cerība bija zudusi. Toms sacīja, ka tagad viņu pazušana jau sen pamanīta un, bez šaubām, viņus turpina meklēt. Viņš iesauksies, un varbūt kāds atnāks. Viņš pamēģināja saukt, bet tumsā tālās atbalsis skanēja tik baigi, ka viņš apklusā.

Stundas aizvilkās, un atkal izsalkums sāka mocīt alas gūstekņus. Vēl viena daļiņa no Toma kūkas bija palikusi: viņi to sadalīja un apēda. Bet izsalkums kļuva vēl lielāks. Niecīgais barības kumoss tikai iekairināja ēstgribu. Pēkšņi Toms iesaucās:

– Šš! Vai tu dzirdi?

Abi aizturēja elpu un klausījās. Likās, ka tālumā vāji atskanēja sauciens. Tūlīt Toms tam atbildēja un, vezdams Bekiju pie rokas, taustīdamies devās pa eju sauciena virzienā. Viņš atkal klausījās – skaņa atkārtojās – šķietami tuvāk.

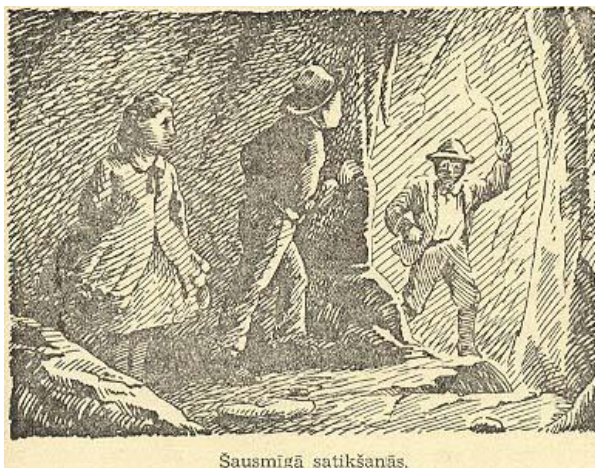
– Tie ir viņi! – iesaucās Toms. – Viņi nāk! Iesim, Bekij, tagad esam glābti.

Abu gūstekņu prieks bija pārmērīgs. Bet viņi varēja kustēties lēni, jo uz katra soļa bija iebrukumi un spraugas, no kurām nācās sargāties. Drīz viņi nokļuva pie tādas spraugas un viņiem vajadzēja apstāties. Tās dziļums varēja būt trīs pēdas, bet varbūt arī simts pēdas – tālāk iet nevarēja. Toms nogūlās uz krūtīm un izstiepa roku leju, cik tālu vien spēdams. Dibena nebija. Viņiem bija jāpaliek šeit un jāgaida, līdz atnāks meklētāji. Viņi klausījās: tālie saucieni aizvien vairāk attālinājās. Vēl pēc dažiem mirkļiem tie pilnīgi noklusa. Kāda satriecoša nelaime! Toms auroja, līdz aizsmaka, bet veltīgi. Viņš sacīja Bekijai cerību pilnus vārdus, bet pagāja vesela mūžiņa bailpilnu gaidu, un nekas vairs neatskanēja tālumā.

Bērni aiztaustījās atpakaļ līdz avotam. Gurdenais laiks vilkās tālāk. Viņi atkal iemīga un atmodās izsalkuši un bēdu nomākti, Tomam šķita, ka tagad ir ceturtdiena.

Pēkšņi viņam ienāca prātā kāda doma. Tuvumā bija vairākas sānu ejas. Labāk bija izpētīt tās nekā, dīkā sēdot, panest laika smago ritējumu. Viņš izņēma no kabatas pūķa auklu, piesēja to pie kāda klints izciļņa, un abi sāka iet; Toms gāja pirmais, atritinādam auklu un taustīdamies. Pēc divdesmit soļiem eja beidzās ar kādu augsti izdobtu laukumu, no kura vajadzēja nolēkt. Toms nometās ceļos, izstiepa rokas dziļi leju, cik tālu tās spēja sniegties, tad pamēģināja tās izstiept pa labi, un tai pašā brīdī divdesmit jardu attālak aiz klints stūra parādījās cilvēka roka, kas turēja sveci.

Toms izgrūda prieka kļiedzienu – un tūlīt rokai sekoja cilvēka stāvs, tas bija indiānis Džo. Toms sastinga, viņš nespēja kustēties. Viņš atviegloti uzelpoja, redzēdams, ka «spānietis» metās bēgt un pazuda no viņa acīm. Toms brīnījās, ka Džo nebija pazinis viņa balsi un neatnāca viņu nokaut par liecību tiesā. Bet atbalsis viņa balsi laikam bija pārvērtušas. Droši vien tā tas arī bija – zēns domāja. Bailes bija atslābinājušas katru muskuli Toma ķermenī. Viņš pats sev teica, ja pietiktu spēka atgriezties pie avota, viņš tur paliktu, un nekas vairs nespētu viņu pamudināt uz risku atkal sastapt indiāni Džo. Zēns piesardzīgi nepastāstīja Bekijai, ko bija redzējis. Viņš teica, ka kļiedzis uz labu laimi.

Šausmīgā satikšanās.

Bet bads un izmisums beigās tomēr pieveica bailes. Vēl viņi ilgi sēdēja pie avota un atkal gulēja – tas ienesa pārmaiņu viņu noskaņā. Bērni atmodās, nikna izsalkuma mocīti. Tomam šķita, ka tagad ir trešdiena vai ceturtdiena, vai pat piektdiena, vai sestdiena un ka viņu meklēšana beigusies. Viņš ierosināja izpētīt vēl vienu eju. Tagad viņš spēja stāties pretim indiānim Džo un citām šausmām. Taču Bekija bija ļoti vārga, viņa bija iegrimusi drūmā apātijā un negribēja no tās izrauties. Viņa sacīja, ka pagaidīšot tepat un miršot, jo nāve vairs neesot tālu. Viņa sacīja, lai Toms iet ar pūķa auklu un izpēta eju, ja vēlas, bet lūdza, lai viņš pēc īsiem mirkliem atkal atgriežas un sarunājas ar viņu, un lūdza apsolīties, ka briesmīgajā brīdī viņš paliks pie viņas un turēs tās roku, līdz viss būs beidzies.

Toms noskūpstīja viņu ar sažņaugtu elpu, tad izlikās, it kā būtu pārliecināts, ka atradīs meklētāju vai izeju no alas. Viņš paņēma pūķa auklu vienā rokā un taustīdamies devās četrāpus pa vienu no eļām, bada un ļaunu priekšnojautu mocīts.

Trīsdesmit trešā nodaļa

Pienāca otrdienas pēcpusdiena, un metās jau krēsla. Sentpītersbergas pilsēta vēl sēroja. Pazudušie bērni nebija atrasti. Bija notikuši publiski aizlūgumi par viņiem, un uz debesīm raidītas arī atsevišķu cilvēku lūgšanas, kurās lūdzējs bija ielicis visu savu sirdi, bet joprojām nekādas labas vēstis nebija dzirdamas no alas. Vairums meklētāju bija atteikušies tālāk meklēt un atgriezušies pie saviem dienas darbiem, teikdami, ka bērnus nekad nevarēs atrast. Misis Tečera bija ļoti slīma un stipri murgoja. Ļaudis stāstīja, ka sirds lūztot, klausoties, kā viņa saucot savu bērnu un paceļot galvu, veselu minūti klausoties un tad ievaidēdamās to gurdeni noliekot atpakaļ uz spilvena. Krustmāte Pollija bija iegrimusi dziļā grūtsirdībā, un viņas iesirmie mati bija kļuvuši pavisam sirmi. Pilsētiņas iedzīvotāji otrdienas naktī devās pie miera drūmi un bezcerīgi.

Pusnaktī pēkšņi sāka zvanīt pilsētiņas zvani, vienā mirklī ielas piepildījās ar pusapgērbtiem priecīgiem cilvēkiem, kas sauca: – Nāciet ārā! Nāciet ārā! Viņi ir atrasti! Viņi ir atrasti! – Zvanu skaņām pievienojās sitieni pa skārda pannām un ragu pūtieni, iedzīvotāji bariem devās pie upes, sastapa bērnus, kas sēdēja vaļējā pajūgā, ko ar prieka saucieniem vilka citi pilsoņi. Visi drūzmējās ap viņiem, pavadīja līdz mājām un svinīgi soļoja pa galveno ielu, saukdami nepārtraukti «urrā».

Pilsētiņa sarīkoja ilumināciju, neviens vairs nelikās gultā – tā bija vislieliskākā nakts, kādu mazā pilsētiņa jebkad bija piedzīvojusi. Pirmajā pusstundā Tečeru māju apmeklēja iedzīvotāju procesija, apskāva un skūpstīja izglābtos, spieda misis Tečeras roku, mēģināja runāt, bet nespēja, un atkal aizgāja, slīcinādami māju asaru plūdus.

Krustmāte Pollija bija bezgala laimīga, un arī misis Tečera gandrīz tikpat laimīga, bet viņas laime būtu bijusi tikai tad pilnīga, ja sūtnis ar labajām ziņām jau būtu nokļuvis alā un pastāstījis tās viņas vīram.

Toms gulēja uz dīvāna, ap viņu bija sapulcējušies uzmanīgi klausītāji, un tiem viņš stāstīja neparastos piedzīvojumus, tos izpušķodams ar apbrīnojamiem papildinājumiem. Savu stāstu viņš noslēdza ar tēlojumu, kā bija atstājis Bekiju un devies izpētīt eju, – kā bija izstaigājis divas ejas tik tālu, cik sniedzās pūķa aukla, kā viņš turpināja iet vēl pa trešo eju, izstiepis auklu līdz pēdējai iespējai, un gribējis jau griezties atpakaļ, kad ieraudzījis tālumā it kā nelielu dienas gaismas spīdumu; viņš nosviedis auklu un steidzies gaismas virzienā, izbāzīs galvu un plecus pa nelielu spraugu un ieraudzījis, ka garām

plūst plašā Misisipi! Ja tas būtu noticis naktī, viņš nekad nebūtu ieraudzījis dienas gaismu, ne arī gājis pa šo eju! Viņš stāstīja, ka atnācis atpakaļ pie Bekijas ar labo vēsti, bet ka viņa atbildējusi, lai viņš to nekaitinot ar tādām izdomām, jo viņa esot nogurusi un zinot, ka drīz jāmirst, un to viņa arī vēloties. Viņš attēloja, ar kādām pūlēm meiteni pārliecinājis, un kā viņa aiz prieka gandrīz vai nomirusi, kad bija aiztaustījusies līdz tai vietai, kur tiešām ieraudzīja dienas gaismas spīdumu, kā viņš izrāpies pa spraugu un palīdzējis arī viņai izklūt, kā viņi apsēdušies un aiz laimes raudājuši, kā pēc tam laivā garām braukuši daži vīri, Toms pasaucis viņus un pastāstījis par viņu stāvokli un lielo izsalkumu. Sākumā vīri negribējuši ticēt viņa neparastajam stāstam un teikuši, ka bērni atrodoties upes lejestecē piecas jūdzes attālumā no tās ielejas, kur atrodoties ala, tad uzņēma viņus laivā, aizirās līdz mājām, pacienāja bērnus ar vakariņām, ļāva tiem vēl pāris stundu atpūsties un tad atveda mājās.

Pirms ausmas tiesnesi Tečeru un meklētājus atrada alā, sekojot virvei, kuras viens gals bija piesiets pie alas ieejas, un viņiem paziņoja priecīgo vēsti. Trīs smagās bada un piepūles dienas, ko Bekija un Toms bija pavadījuši alā, bija atstājušas sekas, kas uzreiz neizgaisa, kā viņi abi to drīz sajuta. Trešdienu un ceturtdienu viņi gulēja gultā, un šķita, ka tie kļūst aizvien gurdēnāki. Ceturtdien Toms mazliet pastaigāja, piektdien izgāja pilsētas ielās un sestdien bija jau gandrīz vesels, bet Bekija iznāca no savas istabas tikai svētdienā un izskatījās tā, it kā būtu pārcietusi ilgu slimību.

Toms uzzināja, ka Haks esot slim, un piektdien aizgāja viņu apciemot, bet viņu neielaida istabā, kur gulēja slimnieks. Neielaida arī vēl sestdienā un svētdienā. Viņu ielaida nākošajā dienā, bet brīdināja, lai nestāstot par savu piedzīvojumu un vispār neko satraucošu. Duglasi atraitne palika pie Haka, lai pārliecinātos, vai Toms paklausu šiem aizrādījumiem. Mājās Tomam pastāstīja par notikumu Kardifa pakalnā, arī to, ka skrandainis atrasts upē netālu no tvaikoņa piestātnes, kur viņš laikam bija noslīcis bēgot.

Apmēram divas nedēļas pēc izglābšanās no alas Toms devās apciemot Haku, kas tagad jau bija pietiekami stiprs, lai noklausītos satraucošos stāstus, un Toma stāsti varēja viņu interesēt – tā viņš domāja. Pa ceļam Toms iegāja tiesneša Tečera mājā, lai apciemotu Bekiju. Tiesnesis un daži viņa draugi sāka ar Tomu sarunāties, un kāds viņam ironiski vaicāja, vai viņš nevēloties vēlreiz ieiet alā. Toms atbildēja: protams, jā, viņam neesot iebildumu.

Tiesnesis sacīja:

– Arī citi vēl domā tāpat kā tu, Tom, par to es nešaubos. Bet mēs esam jau nodrošinājušies. Nevienš vairs neapmaldīsies šajā alā.

– Kāpēc?

– Pirms divām nedēļām es liku apkalt lielās durvis ar dzelzi un trīskārt noslēgt. Atslēgas ir pie manis.

Toms nobālēja. Viņš bija balts kā palags.

– Kas tev notika, zēn? Padodiet viņam glāzi ūdens!

Ūdeni atnesa un apšļakstīja Toma seju.

– Tā, tagad tu atžirgi. Kas tev notika, Tom?

– Ai tiesnesi, alā palika indiānis Džo!

Trīsdesmit ceturtnā nodaļa

Pēc piecām minūtēm šī ziņa jau aplidoja pilsētu, un divpadsmit laivas, kurās sēdēja vīri, traucās uz Mekdugala alu, tām drīz sekoja tvaikonis, pilns pasažieriem. Toms Sojers sēdēja laivā, kurā brauca tiesnesis Tečers.

Kad alas durvis atvēra, mijkrešlī atklājās drūma aina. Indiānis Džo gulēja zemē – miris, piespiedis seju tuvu durvju spraugai, it kā viņa acis ilgodamās vēl pēdējo reizi būtu skatījušās uz gaismu un brīvo, priecīgo ārpusauli. Toms bija aizkustināts, jo zināja no paša pieredzes, kā šis nelaimīgais bija mocījies. Lai gan viņā pamodās žēlums, tomēr viņš juta arī dziļu atvieglojumu un drošību, kas viņam atklāja, cik smaga baiļu nasta bija viņu neapzināti nomākusi kopš tās dienas, kad viņš bija pacēlis savu balsi pret asinskāro noziedznieku.

Blakus indiānim Džo gulēja viņa līkais duncis – asmenis bija pārlauzts. Durvju lielais šķērskoks, nolikts kā sliekšnis, bija krustām šķērsām izrobots un sacirsts – nogurdinošs, veltīgs darbs, jo ārpus tā klints veidoja it kā otru sliekšni un pret šo stūrgalvīgo materiālu nazis bija bezspēcīgs: tas bija salūzis. Un pat ja nebūtu bijis šā akmens šķēršļa, darbs tomēr būtu bijis veltīgs; kaut arī viss koka sliekšnis būtu nodrāzts, indiāņa Džo augums nespētu izspraukties pa durvju apakšu, un viņš to zināja. Viņš bija sacirtis

koku tikai tāpēc, lai kaut ko darītu, lai kaut kā pavadītu neizturami ilgo laiku un nodarbinātu savu nomocīto prātu un locekļus.

Parasti šajā priekšvēlēšanā varēja atrast dučiem sveču galu, ko tūristi iesprauduši klinšu spraugās, bet tagad tur neviena nebija. Gūsteknis visus tos bija sameklējis un apēdis. Viņam bija izdevies notvert arī dažus sikspārņus, un arī tos viņš bija apēdis, atstādams tikai viņu nagus. Nelaimīgais bija nomiris bada nāvē.⁸⁸ Tuvu viņa rokai slējās gadu simtos lēnām izaudzis stalagmīts, ko veidoja ūdens pilieni, krizdami no augšējā stalaktīta. Ieslodzītais bija nolauzis stalagmītu un tur uzlicis paša dobtu akmeni, lai sakrātu dārgos ūdens pilienus, kas krita ik pa divdesmit minūtēm, – baigi tikšķot kā pulkstens, – divdesmit četrās stundās pilna deserta karote. Šie pilieni lāsoja tad, kad piramīdas bija tikko uzceltas, kad krita Troja, kad dibināja Romu, kad Kristu sita krustā, kad Viljams Iekarotājs radīja Britu Impēriju, kad Kolumbs izbrauca jūrā, kad Leksingtonas slaktiņš vēl bija jaunums. Tie lāsoja tagad un lāsos arī tad, kad visi šie notikumi iegrimis vēstures rietā un tradīciju mijkrēslī un kad tos aprīs dziļā aizmirstības nakts. Vai visam ir savs mērķis un nozīme? Vai šie pilieni krita pacietīgi pietūkstoš gadu tikai tāpēc, lai veldzētu šā dziestošā cilvēciskā knišļa slāpes? Un vai tiem ir vēl kāds cits svarīgs uzdevums nākošajos desmit tūkstoš gados? Tas nav svarīgi. Jau daudz gadu pagājis, kopš nelaimīgais metiss izdoba akmeni, lai sakrātu dārgos pilienus, bet vēl līdz šai dienai katrs tūrists visilgāk skatās uz šo drūmo akmeni un lēni lāsojošo ūdeni, kad ienāk vērot Mekdugala alas brīnumus. Indiāņa Džo akmens biķeris ieņem pirmo vietu alas brīnumu sarakstā, pat «Aladīna pils» nevar ar to sacensties.

Indiāni Džo apraka netālu no alas ieejas, ļaudis atbrauca laivās un ratos no pilsētas, no lauku fermām un ciematiem septiņu jūdžu apkaimē, atveda līdz savus bērnus un dažādus ēdamos, un viņi stāstīja, ka indiāņa Džo bēres tiem sagādājušas tādu gandarījumu, it kā viņi būtu redzējuši to pakaram.

Bēres izbeidza kādu pasākumu – petīciju štata gubernatoram par indiāņa Džo apžēlošanu. Petīciju bija daudzi parakstījuši, bija notikušas daudzas daiļrunīgas sapulces, kurās lēja arī asaras, bija izvēlēta uzņēmīgu sieviešu komiteja, kurai vajadzēja ietērpties sēru drānās un vaimanājot iet pie gubernatora lūgt, lai viņš kļūtu žēlsirdīgs ēzelis un mīdītu kājām savu pienākumu. Runāja, ka indiānis Džo bija nogalinājis piecus pilsētas iedzīvotājus, bet kas par to? Ja viņš arī būtu pats Sātans, atrastos daudz mīkstčauļu, kas labprāt parakstītos zem apžēlošanas lūguma un nobirdinātu kādu asaru no savām pastāvīgi sabojātām un caurām ūdens tvertnēm.⁸⁹

Otrā rītā pēc bērēm Toms aizveda Haku uz kādu slepenu vietu, lai nopietni ar viņu parunātos. Haks bija visu uzzinājis par Toma piedzīvojumiem no velsieša un Duglasa atraitnes, bet Toms sacīja, ka visu viņi neesot pastāstījuši, un par to viņš tagad gribot runāt. Haka seja sadrūma. Viņš sacīja:

– Es zinu, kas tas ir. Tu iegāji «otrajā numurā» un atradi tur tikai viskiju. Neviens man neteica, ka tu tur esot bijis, bet es jau zināju, ka tas biji tu, tiklīdz izdzirdēju par degvīnu, un es zināju, ka neesi ieguvis naudu, jo citādi tu šādā vai tādā veidā būtu nokļuvis pie manis un to pastāstījis, ja arī būtu bijis mēms pret citiem. Tom, man vienmēr bija tāda nojauta, ka mēs nekad šo mantu nedabūsim.

– Ko tu runā, Hak! Es nekad nebūtu uzrādījis viesnīcas īpašnieku. Tu zini, ka sestdien, kad gāju uz pikniku, viesnīcā viss bija kārtībā. Vai tu neatceries, ka stāvēji tonakt sardzē?

– Jā! Man liekas, it kā tas viss būtu noticis pirms gada. Tai pašā naktī es sekoju indiānim Džo līdz atraitnes mājai.

– Tu sekoji viņam?

– Jā, bet nesaki to nevienam. Manuprāt, indiānim Džo te palikuši draugi. Es negribu, lai viņi uz mani saniknotos un izspēlētu ar mani kādu nelietību. Ja es nebūtu tur bijis, viņš jau tagad atrastos Teksasā.

Tad Haks uzticēja Tomam visus savus piedzīvojumus, jo Toms tos tikai daļēji bija dzirdējis no velsieša.

– Zini, – sacīja Haks, beidzot atgriezdami pie galvenā jautājuma, – tas, kas nogrāba viskiju, nogrāba arī naudu un, manuprāt, mums tā ir zudusi, Tom.

⁸⁸ **V.E.:** Divās nedēļās cilvēki nedomirst bada nāvē. Viņš varēja nomirt no slāpēm – bez ūdens var iztikt tikai kādas piecas dienas.

⁸⁹ **V.E.:** Šī tendence tagad ir pilnīgi uzvarējusi. Visā Eiropā un lielā daļā ASV nāvēssodi ir atcelti «žēlsirdīgie ēzeļi» masveidā amnestē noziedzniekus, un tie slepkavo atkal un atkal. Grūti pat aprēķināt, cik tūkstoši un atkal tūkstoši lielisku cilvēku ir papildus noslepkavoti šādas «humānas» rīcības dēļ. Nupat pagājušajā nedēļā (rakstīts 2008.02.11) Latvijas tiesa piesprieda mūža ieslodzījumu Gundaram Paipalam, kurš savos 40 gados bijis 6 reizes sodīts, no tām 3 reizes par izvarošanu, tomēr 2007. gadā atkal bija brīvībā, 14. aprīlī uz Inčukalna šosejas nolaupīja, izvaroja un noslepkavoja 13-gadīgo Justīni Legzdiņu un izvaroja vēl vienu (15-gadīgu) meiteni. Jau pēc pirmās izvarošanas viņš bija nošaujams. Ja tā darītu konsekvēnti vienmēr, cietušo skaits samazinātos daudzās reizes. Taču «humānistus» nekad neinteresē nevainīgo cilvēku tiesības; viņiem rūp vienīgi noziedznieku labklājība.

- Hak, šī nauda nekad nav bijusi otrajā numurā.
- Ko? – Haks vēriģi ieskatījās biedra sejā. – Tom, vai tu atkal esi naudai uz pēdām?
- Hak, tā atrodas alā!

Haka acis uzliesmoja.

- Saki to vēlreiz, Tom!
- Nauda ir alā!
- Tom, saki godīgi, vai tu joko vai runā nopietni?

– Nopietni, Hak, tik nopietni kā nekad savā mūžā. Vai gribi nākt man līdz un palīdzēt to iznest?

- Un kā vēl! Es to darīšu, ja vien varam iezīmēt savu ceļu un nenomaldīties.
- Hak, mēs to varam izdarīt bez kādām grūtībām.
- Tas ir lieliski. Kāpēc tu domā, ka nauda...

– Hak, pagaidi, līdz tur nokļūsim. Ja to tur neatradīsim, esmu ar mieru atdot tev savas bungas un visu, kas man pieder šajā pasaulē. Es to darīšu, sasper kociņš!

- Labi, norunāts. Kad to darīsim?
- Tūlīt, ja gribi. Vai esi pietiekami stiprs?

– Vai tā atrodas dziļi alā? Esmu jau trīs vai četras dienas uz pekām, bet nevaru nostaigāt vairāk kā vienu jūdzi, Tom. Vismaz es domāju, ka nevaru.

– Līdz turieni jebkuram citam būtu jāiet piecas jūdzes, Hak, bet es tevi vedīšu pa daudz īsāku ceļu, ko tikai es viens zinu. Hak, es tevi turp aizvedīšu laivā. Pats airēšu laivu turp un atpakaļ – viens pats. Tev nebūs pat roka jāpakustina.

– Tad iesim tūlīt, Tom.

– Labi. Paņemsim līdz maizi un gaļu, un savas pīpes, arī pāris maisus, divas pūķu auklas un dažas no šīm jaunmodīgajām lietiņām, ko mēdz saukt par sērkokociņiem. Es vairākkārt vēlējos, kaut tie man būtu, kad biju pēdējo reizi alā.

Drīz pēc pusdienām draugi aizņēmas mazu laivu no kāda pilsoņa, kas patlaban nebija mājās, un tūlīt devās ceļā. Kad zēni bija jau vairākas jūdzes aiz alas, Toms sacīja:

– Redzi, stāvais krasts šeit izskatās gluds un līdzens – te nav ne māju, ne malkas sētu, tikai krūmāji. Bet vai tu redzi to balto vietu, kur bijis zemes nobrukums? Tā ir viena no manām zīmēm. Tagad izkāpsim krastā.

Viņi piestāja krastā.

– Skaties, Hak, no šejienes, kur stāvam, tu varētu viegli aizsniegt ar makšķeres kātu to spraugu, pa kuru es izlīdu. Palūko, vai tu to varēsi atrast.

Haks pārmeklēja visu apkārtni, bet neko neatrada. Toms lepni iesoļoja biezos sumaka krūmājos un teica:

– Te tā ir! Paskaties, Hak, tā ir noslēptākā sprauga visā zemē. Tikai neizpaud to nevienam. Vienmēr esmu vēlējies kļūt laupītājs, bet zināju, ka man vajadzīga tāda vieta kā šī, es tikai nezināju, kur tādu atrast. Tagad mums tāda ir, un mēs to neizpaudīsim, tikai Džo Harperu un Benu Rodžersu te ielaidīsim, jo, protams, jābūt taču laupītāju bandai, citādi nebūs nekāda izskata. Toma Sojera banda – vai tas neskan lieliski, Hak?

- Jā, patiesi, Tom. Un ko tad mēs aplaupīsim?
- Gandrīz visus. Ceļa gājējus – tā jau mēdz darīt.
- Un viņus nogalināsim?

– Nē – ne vienmēr. Ieslēgsim viņus alā, līdz tie samaksās izpirkumu.⁹⁰

– Kas tas ir – izpirkums?

– Nauda. To liksim viņiem savākt no saviem draugiem, un, kad gūstekņi būs turēti jau veselu gadu un nesavāks izpirkuma naudu, viņi jānogalina. Tā parasti mēdz darīt. Nenogalina tikai sievietes. Tās ieslēdz, bet nenogalina. Viņas vienmēr ir skaistas, bagātas un izbijušās. Viņām atņem pulksteņus un vērtslietas, bet runā ar tām pieklājīgi,

Stāvā nogāze.

⁹⁰ V.E.: *till they raise a ransom.*

pacelot cepuri. Neviens nav tik pieklājīgs kā laupītāji – to tu vari izlasīt katrā grāmatā. Sievietes ātri tevī iemīlas un, pavadījušas alā vienu vai divas nedēļas, rimst raudāt, un pēc tam viņas nevar pierunāt iet projām. Pat ja tu viņas izdzītu, viņas atkal pagrieztos un nāktu atpakaļ. Tā rakstīts visās grāmatās.

– Tas nu gan ir vareni, Tom. Manuprāt, pat labāk nekā būt jūras laupītājam.

– Jā, dažā ziņā, jo ir tuvāk mājām un cirkam un visam pārējam.

Tagad jau viss bija sakārtots, un zēni ielīda spraugā, Toms – pirmais. Viņi aizgāja līdz tuneļa otrajam galam, piestiprināja pūķa auklas pie klints izciļņa un gāja tālāk. Pēc dažiem soļiem viņi jau bija pie avota, un Toms juta, ka viņam pārskrien auksti drebuļi. Viņš parādīja Hakam sveces dakts atliekas, pielīpinātas ar māla piku pie klints sienas, un attēloja, kā viņš un Bekija vērojuši dziestošo liesmu.

Zēni tagad sarunājās čukstot, jo apkārtnes klusums un tumsa viņus nomāca. Viņi devās tālāk, iegāja Toma otrajā ejā, līdz sasniedza augsto laukumu. Sveču gaismā varēja redzēt, ka zem tā nebija bezdibens, bet divdesmit vai trīsdesmit pēdu augsta māla krauja. Toms čukstēja:

– Tagad es tev kaut ko parādīšu, Hak!

Viņš pacēla sveci un sacīja:

– Skaties aiz stūra, cik tālu vari saredzēt. Vai tu redzi? Tur uz lielās klints pāri pretim – zīmēts ar sveces kvēpiem?

– Tom, tas ir **krusts**!

– Kur tagad ir tavs otrais numurs?

Zem krusta. Tieši tur es ieraudzīju indiāni Džo paceļam savu sveci, Hak.

Haks kādu brīdi skatījās uz mistisko zīmi, tad atbildēja drebošā balsī:

– Tom, iesim no šejienes projām!

– Kā? Un atstāsim naudu?

– Jā, atstāsim. Droši vien šeit kļīst indiāņa Džo gars.

– Nē, Hak. Tas kļīstu tai vietā, kur viņš nomira, – tālu prom pie alas ieejas, piecas jūdzes no šejienes.

– Nē, Tom. Viņa gars ir pie naudas. Es taču pazīstu spoku ierašas, un tu arī.

Toms sāka bažīties, ka Hakam taisnība. Viņa sirdī pamodās ļaunas nojausmas. Bet pēkšņi viņam ienāca prātā kāda doma:

– Hak, kādi muļķi mēs esam! Indiāņa Džo gars nevar parādīties tur, kur ir krusts!

Tas bija labs iebildums un iedarbojās.

– Tom, par to es nepadomāju. Bet tiešām, tā ir. Tā ir mūsu laime – šis krusts. Manuprāt, norāpsimies lejā un meklēsim lādi.

Toms nokāpa pirmais, iegriezdam māla nogāzē primitīvas kāpnes. Haks sekoja. Četras ejas atzarojās no mazās alas, kur slējās lielā klints. Trijas no tām zēni pārmeklēja nesekmīgi. Ejā, kas bija vistuvāk klints pamatam, viņi atrada mazu iedobumu – tajā bija guļai saklātas segas, vecs bikšturis, šķiņķa āda un pamatīgi apgrauzti divu vai trīs vistu kauli. Bet naudas lādes tur nebija. Zēni vairākkārt pārmeklēja šo vietu, tomēr veltīgi. Toms sacīja:

– Viņš teica **zem krusta**. Šī vieta ir krustam vistuvāk. Lāde taču nevar būt zem pašas klints, jo tā stāv uz cieta pamata.

Viņi vēlreiz visu pārmeklēja, tad vīlušies apsēdās. Hakam nekas neienāca prātā. Pēc brīža Toms sacīja:

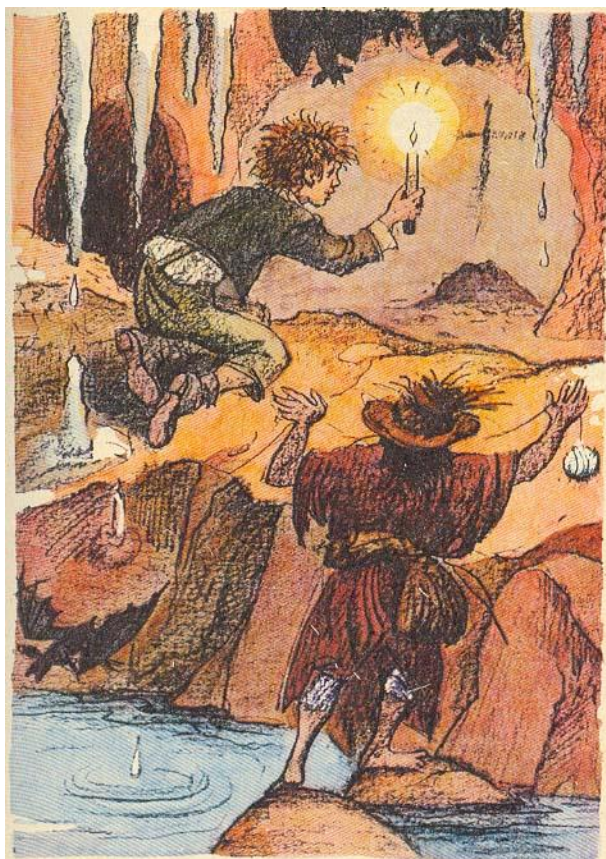
– Paskaties, Hak, – te, vienā pusē klintij, ir pēdas un nopilējuši sveču tauki, bet otrajā pusē nav. Kāpēc tie šeit radušies? Varu saderēt, ka nauda ir zem klints. Es rakšu mālā.

– Tā nav slikta doma, Torn! – strauji iesaucās Haks.

Toms tūlīt izvilka savu īsto Barlova nazi un nespēja izrakt pat ne četras collas, kad nazis uzdūrās kokam.

– Hak, vai dzirdi?

Haks arī sāka cītīgi rakt un ar nagiem kasīt mālus. Drīz viņi atsedza dažus dēļus – tie aizklāja dabisku plaisu, kas iesniedzās zem klints. Toms iekāpa plaisā un izstiepa roku ar sveci, cik tālu vien

spēja, bet nevarēja saskatīt plaisas galu. Viņš ieteica plaisu izpētīt. Toms saliecās un nozuda zem klints – šaura eja lēzeni veda lejup. Viņš gāja likloču, vispirms pa labi, tad pa kreisi. Haks sekoja viņam pa pēdām. Toms strauji pagriezās un iesaucās:

– Žēlīgais dievs! Hak, paskaties!

Tur stāvēja mantas lāde, labi novietota ērtā, mazā alā, līdzās atradās tukša pulvera mucīna un divas šautenes ādas makstīs, divi trīs pāri vecu mokasīnu⁹¹, ādas josta un citi krāmi, kurus bija samērcējis lāsojošais ūdens.

– Beidzot rokā! – iesaucās Haks, bārstīdams apsūbējušās monētas. – Tagad mēs esam bagāti, Tom!

– Hak, es vienmēr biju pārliecināts, ka to dabūsim. Laime ir pārāk liela, lai tai ticētu, bet mēs to esam ieguvuši! Zini, nešķiedīsim velti laiku, stiepsim to laukā. Paga, vai varu lādi pacelt?

Tā svēra apmēram piecdesmit mārciņu. Toms lādi gan varēja neveikli pacelt, bet nest bija smagi un neērti.

– Es jau tā domāju, – viņš sacīja, – arī viņi to nesa kā lielu smagumu – todien spoku mājā, – es to ievēroju. Manuprāt, bija pareizi, ka iedomājos paņemt līdzī maišeļus.

Nauda drīz bija sabērta maisos, un zēni tos iznesa pie krusta klints.

– Tagad paņemsim šautenes un pārējās lietas, – sacīja Haks.

– Nē, Hak, atstāsim tās šeit. Tās mums labi noderēs, kad sāksim laupīt. Mēs tās vienmēr glabāsim te, un tepat arī notiks mūsu orgījas. Tā ir ļoti ērta vietīņa orgījām.

– Ko nozīmē orgījas?

– Es nezinu. Bet laupītāji vienmēr sarīko orgījas, un, protams, arī mums tas jādara. Nāc, Hak, mēs te esam jau ilgi. Manuprāt, ir jau vēls. Esmu arī izsalcis. Ieēdīsim un uzsmēķēsim laivā.

atpakaļ.

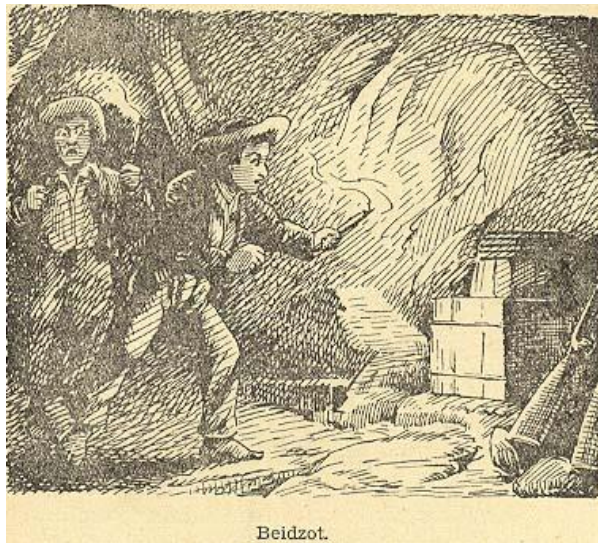
Viņš pazuda un drīz atgriezās ar ķerru, ielika tajā abus maišeļus, uzsvieda uz tiem dažas vecas skrandas un devās ceļā, vilkdams aiz sevis kravu. Kad zēni nonāca līdz velsieša mājai, viņi apstājās atpūsties. Viņi jau gribēja doties tālāk, te pēkšņi iznāca velsietis un iesaucās:

– Hallo, kas tur ir?

– Haks un Toms Sojers.

– Labi! Nāciet, zēni, visi jūs jau gaida. Steidzieties uz priekšu! Es vilkšu ķerru jūsu vietā. Tā nemaz nav tik viegla, kā izskatās. Vai tur sakrauti ķieģeļi vai veci dzelži?

– Veci dzelži,⁹² – atbildēja Toms.

Beidzot.

Drīz pēc tam viņi iegāja sumaka krūmājā, piesardzīgi apskatījās visapkārt, redzēja, ka krasts tukšs, un drīz jau brokastoja un smēķēja laivā. Kad saule sāka slīdēt pret apvārsni, viņi atstūmās no krasta un brauca atpakaļ. Toms turējās tuvu piekrastei, ilgajā mijkrēslī jautri pļāpādams ar Haku, un piestāja malā, kad bija jau tumšs.

– Tagad, Hak, – sacīja Toms, – mēs noslēpsim naudu atraitnes malkas šķūņa bēniņos. Rīt agri atnākšu, tad saskaitīsim un sadalīsim naudu, un atradīsim mežā kādu vietu, kur to droši noglabāt. Tu pagaidām paliec te, sargā lādi, kamēr es aizskriešu un nočiepšu Bennija Teilora mazo ķerru. Pēc minūtes būšu

⁹¹ Indiāņu apavi.

⁹² V.E.: *Old metal.*

– Tā jau es domāju. Šīs pilsētiņas zēni izšķiež veltīgi laiku un pūles, meklējami vecus dzelžus, par kuriem viņiem lietuvē samaksā sešus centus, un negrib, kārtīgi strādājot, nopelnīt divreiz vairāk. Tāda ir cilvēka daba. Ātrāk, steidzieties!

Zēni gribēja zināt, kāpēc tā jāsteidzas.

– Nevaicājiet! Gan jau redzēsiet, kad nonāksim pie Duglasa atraitnes.

Haks sacīja mazliet nobijies (jo sen bija pieradis, ka viņu nepārtraukti apsūdz):

– Mister Džouns, mēs neko neesam darījuši.

Velsietis iesmējās:

– Es nezinu, Hak, manu zēn! Es neko nezinu. Vai tad tu un atraitne neesat labi draugi?

– Jā. Viņa vienmēr bijusi pret mani draudzīga.

– Tad ir labi. Kas tev ko baidīties?

Haks, lēni domājams, nespēja atrast atbildi, iekams viņu un Tomu neiestūma misis Duglasas viesistabā. Mistars Džounss atstāja ķerru pie durvīm un sekoja viņiem.

Istaba bija spoži apgaismota, un tanī bija salasījušies visi ievērojamākie pilsētiņas iedzīvotāji: Tečeri, Rodžersi, Harperi, krustmāte Pollija, Sids, Mērija, garīdznieks, redaktors un vēl daudzi citi – ģērbušies savās labākajās drēbēs. Atraitne saņēma zēnus tik sirsnīgi, cik vien bija iespējams saņemt būtnes tādā izskatā, – viņi bija notraipījušies ar māliem un sveču taukiem. Krustmāte Pollija aiz kauna tumši pietvīka, sarauca pieri un pakratīja galvu, skatīdamās uz Tomu. Taču neviens necieta ne pusi tik daudz, cik abi zēni. Mistars Džounss teica:

– Toma nebija mājās, un es jau domāju, ka viņu neatradīšu, bet saskrējos ar viņu un Haku tieši pie savām durvīm un tāpēc steidzīgi abus atvedu šurp.

– Jūs rīkojāties pareizi, – atbildēja atraitne. – Nāciet man līdz, zēni.

Viņa ieveda abus guļamistabā un sacīja:

– Tagad nomazgājieties un pārgērbieties. Šeit ir divi jauni uzvalki, krekli, zeķes – viss, kas vajadzīgs. Tie pieder Hakam – nē, nepateiciet, Hak, – mistars Džounss nopirka vienu uzvalku, es otru. Bet tie noderēs jums abiem. Pārgērbieties. Mēs pagaidīsim – nonāciet lejā, kad būsit pienācīgi uzposušies.

Tad viņa aizgāja.

Trīsdesmit piektā nodaļa

Haks sacīja:

– Tom, mēs varētu aizbēgt, ja izdotos atrast virvi. Logs nav augstu no zemes.

– Neki! Kāpēc tu gribi bēgt?

– Neesmu pieradis pie tādas sabiedrības. Es to nevaru panest. Neiešu tur lejā, Tom.

– Nebēdā! Tas nav nekas! Es nemaz neuztraucos. Es par tevi parūpēšos.

Ienāca Sids.

– Tom, – viņš sacīja, – krustmāmiņa tevi gaidīja visu pēcpusdienu. Mērija sakārtoja tavu svētdienas uzvalku, un visi raizējās par tevi. Vai uz tavām drēbēm nav māli un sveču tauki?

– Mister Sidij, rūpējies vien par savām darīšanām. Bet kāpēc te šis lielais troksnis?

– Atraitne, kā parasti, sarīko viesības. Šoreiz par godu velsietim un viņa dēliem, tāpēc ka viņi to naktī izglāba no nelaimes. Un – vai drīkstu tev kaut ko uzticēt, kas tevi varētu interesēt?

– Nu, ko?

– Vecais Džounss gribot šonakt visus šos ļaudis ar kaut ko pārsteigt, bet es noklausījos, kad viņš to šodien stāstīja krustmātei, un, manuprāt, tas jau tagad vairs nav liels noslēpums. Katrs to tagad zina – arī atraitne, lai gan viņa izliekas nezinām. Misteram Džounsam vajadzēja šurp atvest Haku. Bez Haka viņš savu lielo noslēpumu nevarēja atklāt.

– Kādu noslēpumu, Sid?

– To, ka Haks sekoja laupītājiem līdz atraitnes mājai. Manuprāt, mistars Džounss domā, ka visus ļoti pārsteigs, bet varu saderēt, ka tur nekas sevišķs neiznāks.

Sids iesmējās ļoti priecīgs un apmierināts.

– Sid, vai tu to visu izstāstīji?

– Nav svarīgi, kas to izstāstīja. Pietiek, ja kāds to ir izstāstījis.

– Sid, šai pilsētā ir tikai viens cilvēks, kas spēj būt tik zemisks, lai to izdarītu, un tas esi tu. Ja tu būtu bijis Haka vietā, tu aizlavītos lejup pa nokalni, nevienam neko neteicis par laupītājiem. Tu

vari rīkoties tikai zemiski un nevari izturēt, ja kādu slavē par krietnu rīcību. Še tev – un pateicība nav vajadzīga, kā saka atraitne.

Toms iepļaukāja Sidu un ar kājas spērienu izgrūda pa durvīm.

– Tagad ej un, ja iedrošinieš, pastāsti krustmātei. Rīt tu atkal par to dabūsi!

Pēc dažām minūtēm viesi sēdēja pie atraitnes vakariņu galda, bet pusducis bērnu bija nosēdināti pie sešiem sāngaldiņiem šai pašā telpā, kā tajos laikos un tajā novadā bija parasts. Attiecīgajā brīdī misters Džounss teica īsu runu, kurā pateicās atraitnei par viņam un viņa dēliem parādīto godu, bet piebilda, ka šeit esot trešā persona, kuras kautrība... Un tā tālāk un tā joprojām. Viņš atklāja savu noslēpumu par Haka līdzdalību notikumā ļoti dramatiskā veidā, jo bija meistars šādā žanrā, bet izraisītais pārsteigums bija vairāk tēlots, ne tik skaļš un aizrautīgs, kā tas būtu bijis labvēlīgākos apstākļos. Tomēr atraitne diezgan labi notēloja izbrīnu un izteica Hakam tik daudz uzslavas un pateicības vārdu, ka viņš gandrīz aizmirs, cik neizturami neērti jutās jaunajā uzvalkā, būdams visu viesu skatienu un uzslavu objekts.

Atraitne sacīja, ka piedāvāšot Hakam mājas zem sava jumta un došot viņam iespēju izglītoties, un, ja varēšot atlicināt naudu, viņa iekārtošot tam nelielu uzņēmumu. Tagad pienāca īstais brīdis runāt Tomam. Viņš teica:

– Hakam tas nav vajadzīgs! Haks ir bagāts!

Tikai pieklājības likumu nosacītā savaldība liedza sabiedrībai apsveikt šo patīkamo joku ar atbilstošiem un atzinīgiem smiekliem. Iestājās mazliet neveikls klusums. Toms to pārtrauca:

– Hakam ir nauda. Varbūt jūs neticat, bet viņam ir daudz naudas. Nesmaidiet, es jums to varu parādīt. Pagaidiet vienu mirkli.

Toms izskrēja pa durvīm. Viesi pārsteigti saskatījās un jautājoši raudzījās uz Haku, kuram mēle bija kā sasieta.

– Sid, kas noticis Tomam? – jautāja krustmāte Pollija. – Viņš... nu, šo puiku neviens nevar izprast. Es nekad...

Ienāca Toms, salicis zem maisu smaguma, un krustmāte Pollija nepabeidza savu teikumu. Toms izbēra kaudzi dzelteno naudas gabalu uz galda un izsaucās:

– Redziet – ko es jums teicu? Puse pieder Hakam un puse man.

Visiem aizrāvās elpa no šīs ainas. Visi skatījās, neviens kādu mirkli nerunāja. Tad visi vienā balsī pieprasīja paskaidrojumu. Toms teica, ka viņš to došot, un viņš to darīja. Viņa stāsts bija garš, bet ļoti saistošs. Gandrīz neviens izsauciens nepārtrauca šā stāsta plūdumu, lai neizzustu valdzinājums. Kad Toms bija beidzis, misters Džounss sacīja:

– Es domāju, ka esmu šai gadījumā sagādājis mazu pārsteigumu, bet, salīdzinot ar šo pārsteigumu, manējais šķiet visai niecīgs – to es atzīstu.

Naudu saskaitīja. Summa bija vairāk nekā divpadsmit tūkstoši dolāru. Neviens no klātesošiem nekad agrāk tādu daudzumu naudas nebija redzējis, lai gan starp viņiem bija vairāki, kam nekustamā īpašuma vērtība pārsniedza šo summu.

Trīsdesmit sestā nodaļa

Lasītājs var būt pārliecināts, ka Toma un Haka necerētā laime radīja mazajā, nabadzīgajā pilsētiņā Sentpītersbergā lielu saviļņojumu. Tik liela summa skaidrā naudā šķita neiedomājama. Par to runāja, par to priecājās, to slavināja, līdz daudzu iedzīvotāju prāts no neveselīgā satraukuma mazliet sašķobījās. Katra spoku apsēsta māja Sentpītersbergā un apkārtējos ciemos tika noplēsta – baļķi pēc baļķa, tās pamati izrakti un izmeklēti, lai atrastu aplēptu mantu, un to nedarīja zēni, bet vīri – nopietni vīri, kas bija tālu no romantikas. Kur vien Toms un Haks parādījās, visur viņus sagaidīja ar glaimiem, apbrīnu, un visi uz viņiem skatījās, acis nenovērdami. Zēni nevarēja atcerēties, ka viņu vārdiem kāds jebkad būtu veltījis uzmanību, bet tagad viņu izteicienus augsti vērtēja un atkārtoja. Visu, ko viņi darīja, uzskatīja par neparastu, acīm redzot, viņi bija zaudējuši spēju darīt un runāt kaut ko parastu. Vēl vairāk – viņu pagātnē atrada notikumus, kas liecināja par viņu neparasto savdabību. Pilsētiņas avīzē iespieda zēnu biogrāfijas.

Duglasi atraitne noguldīja Haka naudu bankā uz sešiem procentiem,⁹³ un tiesnesis Tečers, pēc krustmātes Pollijas lūguma, rīkojās tāpat ar Toma naudu. Katram zēnam tagad bija ienākumi, kas šķita

⁹³ V.E.: Ja katram 6000 dolāru, tad viņam procenti ir 360 dolāru gadā.

brīnišķīgi, – dolārs par katru nedēļas dienu un par katru otro svētdienu visā gadā.⁹⁴ Tikpat daudz saņēma garīdznieks – nē, tik daudz viņam bija solīts – viņš parasti nevarēja šādu summu savākt. Šajos vienkāršajos laikos par vienu un ceturtdaļu dolāra⁹⁵ zēns varēja iegūt ēdienu, dzīvokli un izglītību, arī apģērbu un apmazgāšanos pirtī.

Tiesnesis Tečers augsti novērtēja Tomu. Viņš sacīja, ka parasts zēns nekad nebūtu izvedis viņa meitu no alas. Kad Bekija tēvam kā noslēpumu izstāstīja, ka Toms viņas vietā skolā saņēmis pērienu, tiesnesis bija redzami aizkustināts; un kad viņa lūdza piedot melus, kurus Toms bija stāstījis skolotājam, lai atvairītu sitienus no viņas muguras un saņemtu tos uz savējās, tiesnesis sajūsmā izsaucās, ka tie bijuši labi, augstsirdīgi un nesavtīgi meli – šie meli esot cienīgi ar paceltu galvu ieiet vēsturē plecu pie pleca ar Džordža Vašingtona slaveno patiesību, ko viņš teicis par cirvi.⁹⁶ Bekijai šķita, ka viņas tēvs nekad nebija izskatījis tik liels un dižens, kad viņš, soļodams pa istabu, piesita kāju un sacīja šos vārdus. Viņa tūlīt devās tieši pie Toma un atstāstīja šo sarunu.

Tiesnesis cerēja, ka Toms kādreiz būs ievērojams jurists vai ievērojams karavīrs. Viņš teica, ka parūpēšoties, lai zēnu uzņemtu Nacionālajā Kara Akadēmijā un lai viņš pēc tam mācītos šīs zemes labākajā juristu skolā, lai būtu sagatavots vienai vai abām šīm karjerām.

Haka Fina bagātība un tas apstākļi, ka viņš bija atraitnes Duglasas aizbildniecībā, ievēda viņu labākajā sabiedrībā – nē, viņš tajā tika ievilkts, ar varu iesviests – un viņa ciešanas bija tik lielas, ka zēns gandrīz tās nespēja izturēt. Atraitnes kalpotāji rūpējās, lai viņš būtu tīrs un glīts, tie apstrādāja viņu ar drēbju un matu sukām un katru nakti guldināja uz nepatīkamiem palagiem, kuriem nebija neviena puteklīša, ne traipa, ko viņš varētu piespiest pie savas sirds un atzīt par savu draugu. Viņam bija jāēd ar nazi un dakšīnām, jālieto servjete, tase un šķīvji, jāmacās lasīt grāmatu, jāiet baznīcā, viņam bija jārunā tik pieklājīgi, ka valoda viņa mēlei šķita pliekana; kur vien viņš pagriezās, civilizācijas barjeras un žņaugi viņu ieslēdza, savažoja viņam rokas un kājas.

Trīs nedēļas viņš varonīgi panesa šīs mokas, tad kādā dienā pazuda. Četrdesmit astoņas stundas atraitne lielās bailēs meklēja viņu. Sabiedrība bija dziļi satraukta – visi Haku meklēja kalnos un ielejās, pat upi pārmeklēja ar tīkliem. Trešās dienas rītā Toms Sojers ļoti saprātīgi pārmeklēja mucas pie pamestās lopkautuves un vienā no tām atrada bēgli. Haks tajā bija gulējis, nupat pabrokastojis no sazagtām ēdienu paliekām, un bija ērti izstiepies, kūpinādams savu pīpi. Viņš bija izspūris, nesukājies un ģērbies savās vecajās skrandās, kas viņam piešķīra tik gleznainu izskatu tajās dienās, kad viņš vēl bija brīvs un laimīgs. Toms izvilka viņu laukā no mucas, pastāstīja, cik lielu satraukumu viņš izraisījis, un mudināja iet mājās. Haka seja zaudēja mierīgo laimes izteiksmi un kļuva skumja. Viņš sacīja:

– Nerunā par to, Tom. Esmu mēģinājis, bet nekas neiznāk. Neiznāk, Tom. Neesmu pie tādas dzīves pieradis. Atraitne ir pret mani laba un laipna, bet es nevaru panest viņas kārtību. Viņa man liek rītos celties vienā un tai pašā laikā, liek mazgāties, tad viņi manus matus zvērīgi apstrādā ar suku, viņa man neļauj gulēt malkas šķūnī, man jāvalkā sasodītais uzvalks, kurā es smoku nost, Tom, liekas, cauri tam netiek gaiss, un tas ir tik riebīgi glīts, ka nevaru ne nosēsties, ne nogulties, ne vāļāties kaut kur uz zemes, es nedrīkstu slidināties uz pagraba durvīm – liekas, it kā nebūtu to darījis jau vairākus gadus, man jāiet baznīcā un jāsvīst, jāsvīst – es ienīstu visus sprediķus! Es nedrīkstu noķert nevienu mušu, es nedrīkstu zelēt tabaku, visu svētdienu man jāstaigā korpēs. Atraitne ēd, kad noskan zvans, viņa iet gulēt, kad noskan zvans, un viņa ceļas, kad noskan zvans, – viss norit tik nejēdzīgā kārtībā, ka nevaru to izturēt.

– Bet tā jau dzīvo visi, Hak.

⁹⁴ **V.E.:** *a dollar for every week-day in the year and half of the Sundays.* (Ar rēķināšanu te kaut kas nav kārtībā. Ar 360 dolāriem gadā pietiek gandrīz katrai dienai pa dolāram, iztrūkst tikai piecas vai sešas dienas; tas nozīmē, ka pusei mēnešu būs pilns ienākums pa dolāram dienā; bet otrai pusei mēnešu vienu svētdienu – no četrām vai piecām – ienākuma nebūs. Bez tam augstāk bija teikts, ka summa bija vairāk nekā 12'000, tā ka no tā atlikuma, kas virs divpadsmit tūkstošiem, droši vien pietiktu arī tām iztrūkstošajām 5–6 dienām).

⁹⁵ **V.E.:** *A dollar and a quarter a week would board, lodge, and school...* (Mirdza Ķempe ir izlaidusi vārdu «nedēļā»: par vienu un ceturtdaļu dolāra nedēļā varēja to visu dabūt).

⁹⁶ Džordžs Vašingtons bērnībā nocirtis tēva dārzā ķiršu koku, bet, mīlēdams patiesību, atzinies savam stingrajam tēvam. **V.E.:** Šī leģenda ir (un jo sevišķi agrāk bija) ļoti populāra Amerikā, bet tā nav patiesība. To izdomāja pirmais Vašingtona biogrāfs Mesons Vimss (1759–1825). Viņš bija vispār liels afērists, braukāja apkārt, tirgdamies ar brīnumzālēm, rādīdams leļļu teātru spēles un pārdodams daudz ko citu, tajā skaitā arī paša sacerētās Vašingtona biogrāfijas, kuras izdeva arvien jaunās redakcijās, visu laiku papildinādams. Leģenda par ķiršu koku parādās, sākot ar piekto izdevumu. Lai pastiprinātu uzticību savām grāmatām, Vimss (sākot ar sesto izdevumu) apgalvoja, ka esot bijis mācītājs Maunt-Vernonas draudzē (Vašingtona dzimtajā muižā). Bet, pirmkārt, tāda draudze nekad nav pastāvējusi un, otrkārt, Vimss ieradās ASV no Anglijas tikai jau pēc Neatkarības kara.

– Tom, tas ir vienalga! Es neesmu visi un nespēju to izturēt. Ir briesmīgi būt tik saistītam. Un ēdiens man nāk rokās pārāk viegli – nav interesanti, ja mani ēdina tādā veidā. Man jālūdz atļauja iet makšķerēt, man jālūdz atļauja peldēties – pie velna – man visam jālūdz atļauja. Un man bija jārunā tik smalki, ka runāt nemaz nepatika, bet es uzkāpu bēniņos un tur katru dienu krietni izlamājos, lai atkal justu garšu mutē, jo citādi es būtu nomiris, Tom. Atraitne neļauj man smēķēt, neļauj ne kliegt, ne žāvāties, ne staipīties, ne kasīties ļaužu klātienē...

Tad Haks iesaucās ar sevišķu sašutumu un sāpēm:

– Un, velns parāvis, viņa pastāvīgi lūdz dievu. Es nekad neesmu redzējis tādu sievieti! Man bija jālaižas lapās, Tom, – es citādi nevarēju! Bez tam, drīz sāksies skola, un man vajadzētu tur mācīties, bet to es nespētu panest, Tom. Redzi, Tom, būt bagātam nav tik patīkami, kā to mēdz domāt. Tas nozīmē rūpes un raizes, tas nozīmē svīst un svīst, un vēlēties, kaut tu labāk būtu miris. Šīs drēbes man ir piemērotas, šī muca arī, un es tās nekad neatstāšu, Tom. Es nebūtu nokļuvis tādā ķezā, ja nebūtu tās naudas! Ņem tu manu daļu un dažreiz iedod man kādus desmit centus, bet ne visai bieži, jo manās acīs viss ir krāms, ja nav iegūts ar pūlēm, un tagad ej un lūdz atraitni, lai ļauj man dzīvot savā vaļā.

Heks atkal laimīgs.

– Hak, tu zini, ka es to nevaru darīt. Tas nav godīgi. Un, ja tu būtu tur padzīvojis ilgāk, tev šī dzīve iepatīktos.

– Iepatīktos! Tikpat labi man iepatīktos ilgāk sēdēt uz karstas plīts. Nē, Tom, es negribu būt bagāts un negribu dzīvot šajās sasodīti smacīgajās mājās. Man patīk meži, upe un mucas, un pie visa tā es palikšu. Velns lai parauj! Tieši tagad, kad mums ir šautenes un ala un pārējais, lai mēs varētu laupīt, – vajadzēja nākt šai nejēdzībai un visu sabojāt!

Toms pasteidzās izmantot šo izdevību:

– Hak, bet bagātība man nav šķērslis kļūt par laupītāju.

– Nē? Vai tu patiešām runā nopietni?

– Pavisam nopietni, kā es te sēžu. Nē, Hak, nevaram tevi pieņemt bandā, ja tu nebūsi cienījams cilvēks.

Haka prieks nodzisa.

– Nevarat mani pieņemt, Tom? Bet vai tad tu nepieņēmi mani par jūras laupītāju?

– Jā, bet tas ir citādi. Laupītāji uz zemes ir augstākas kārtas nekā jūras laupītāji – tā tas mēdz būt. Dažās zemēs tie ir ļoti dižciltīgi – hercogi un tamlīdzīgi.

– Tom, tu taču esi man vienmēr bijis labs draugs? Tu taču neatstāsi mani ārpus bandas, Tom? Tu to nedarīsi, vai ne, Tom?

– Hak, es negribētu to darīt, bet ko sacīs ļaudis? Tie teiks: «Fui! Toma Sojera banda – tajā ir tikai tādi pagrimteņi!» Un viņi domās tevi, Hak. Tev tas nepatīktu, un man arī nē!

Haks kādu brīdi klusēja, iekšēji cīnīdamies. Beidzot viņš sacīja:

– Labi, iešu atpakaļ pie atraitnes uz vienu mēnesi, uzņemšos šo slogu un pārbaudīšu, vai spēšu to panest, ja tikai tu pieņem mani bandā, Tom.

– Labi, Hak, tā ir vīra valoda! Nāc, veco zēn, un es palūgšu atraitni, lai viņa grožus palaiž vaļīgāk, Hak.

– Vai tu to darīsi, Tom? Tas ir labi. Ja viņa man atļaus pašu galveno, tad es smēķēšu slepeni un lamāšos slepeni, un kaut kā izlocīšos vai arī pārsprāgšu. Kad tu sasauksi bandu un kļūsi laupītājs?

– Drīz vien. Mēs sasauksim zēnus un varbūt jau šovakar sarīkosim iesvētības.

– Ko sarīkosit?

– Iesvētības.⁹⁷

– Ko tas nozīmē?

– Mēs zvērēsim, ka cits citam palīdzēsim un nekad neatklāsim bandas noslēpumus, pat ja mūs sakapās gabalos, un ka nogalināsim katru līdz ar viņa ģimeni, ja tas aizskars mūsu bandu.

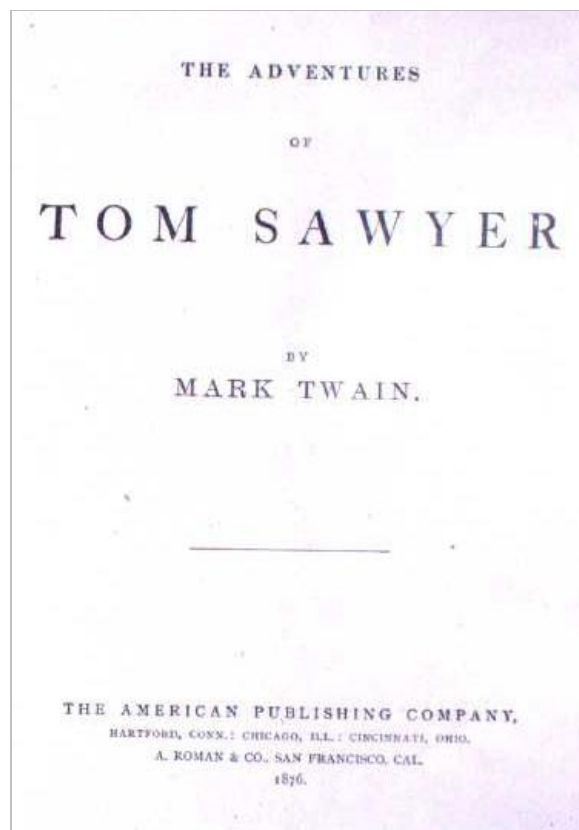
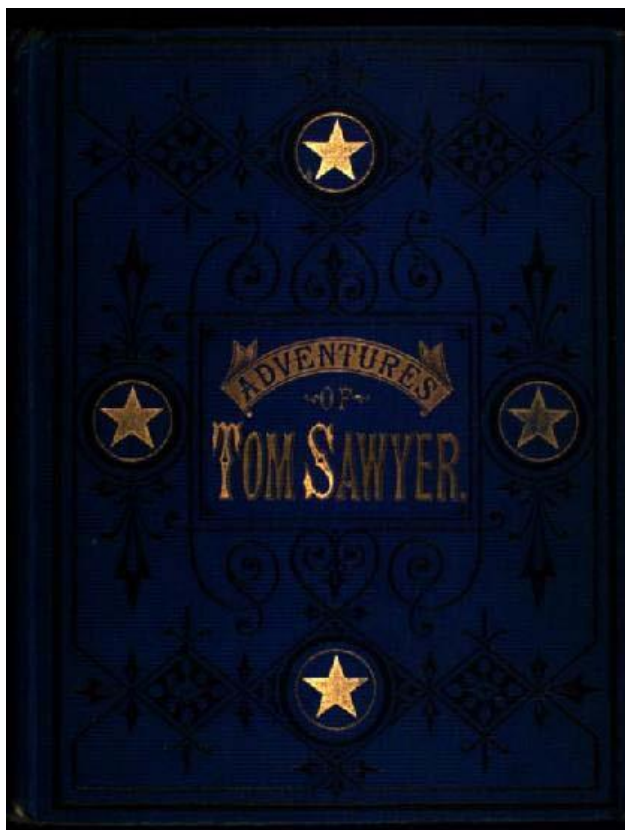
⁹⁷ V.E.: *Have the initiation.*

– Tas ir jautri, varen jautri, Tom. To gan es varu teikt!
– Jā, patiesi. Un zvērests jādod pusnaktī, vientulīgākajā, baigākajā vietā, ko var atrast, – vislabāk spoku mājā, bet tagad jau tās visas nojauktas.
– Labi, ap pusnakti, tas ir īstais laiks, Tom.
– Jā gan! Un tev būs jāzvēr pie zārka un jāparakstās ar asinīm.
– Tas ir kaut kas nedzirdēts! Miljonreiz varenāks nekā jūras laupītāju dzīve. Es palikšu pie atraītnes, Tom, līdz sapūšu, un ja kļūšu par īstu pirmās šķiras laupītāju un visi par to runās, tad, man šķiet, viņa pat leposies, ka mani izvilkusi no peļķes.

Noslēgums

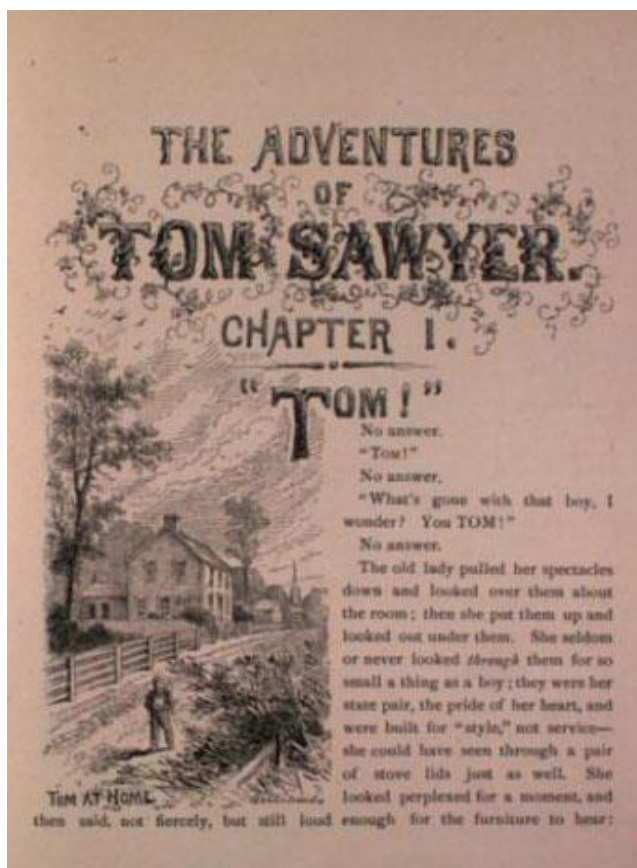
Mūsu hronika ir pabeigta. Tā kā tajā pastāstīta zēna biogrāfija, šeit tā arī ir jābeidz; stāstu turpinot, tas jau pārvērstos par vīrieša biogrāfiju. Kad rakstām romānu par pieaugušajiem, tad ir skaidri zināms, kā tas jānobeidz, – ar kāzām; bet, ja raksta par bērniem, tad pēdējo punktu var pielikt tur, kur tas ir izdevīgāk.

Vairums šīs grāmatas varoņu ir dzīvi vēl šodien, viņiem klājas labi, un viņi ir laimīgi. Iespējams, ka kādā jaukā dienā es atradīšu, ka ir vērts vēlreiz atgriezties pie šajā grāmatā attēloto bērnu dzīves stāsta, un paskatīšos, kādi no viņiem izauguši vīrieši un sievietes; tāpēc nebūtu gudri, ja es jau tagad pastāstītu jums par to, kā viņi dzīvo.⁹⁸

«Toma Sojera» pirmā izdevuma vāks un titullapa (izdevis pats Marks Tvens savā apgādā 1876. gadā)

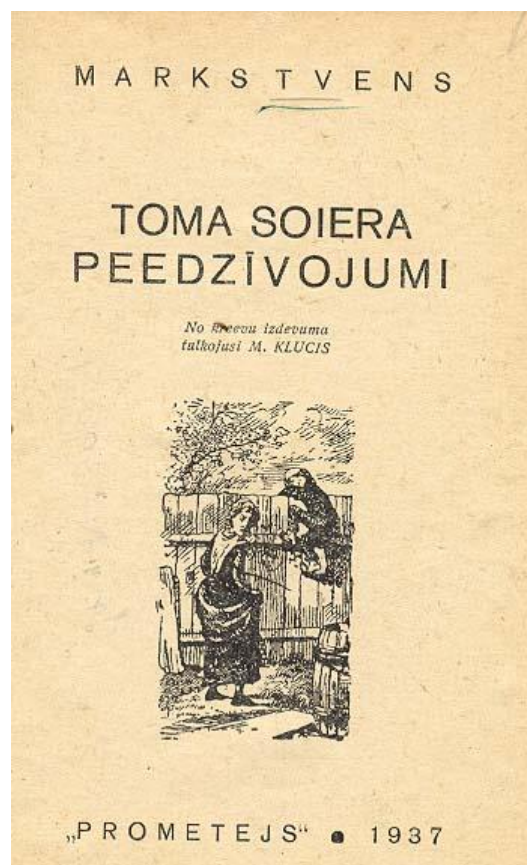
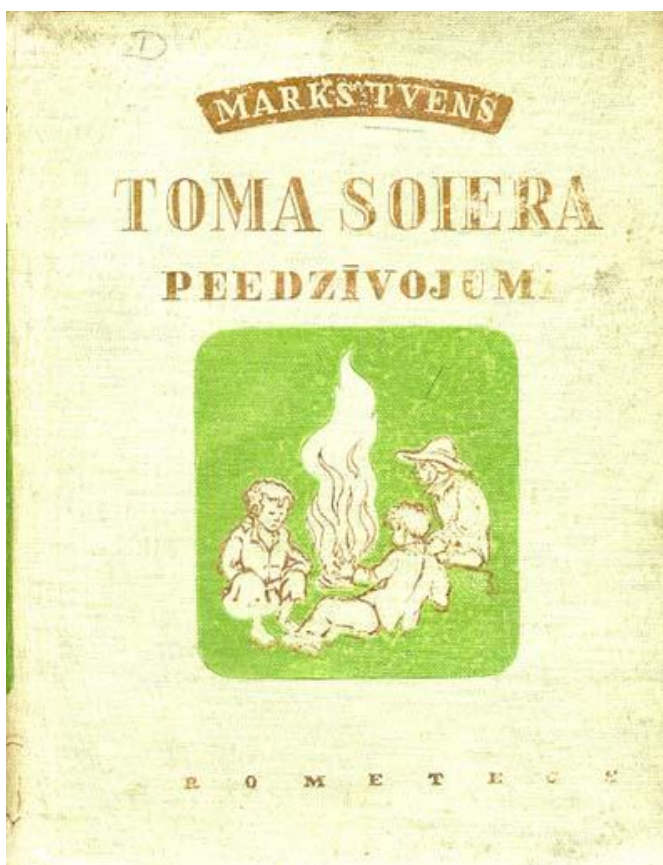
⁹⁸ V.E.: Rakstīts 1876. gadā, kad Markam Tvenam bija 40 gadi.

Pirmā izdevuma teksta sākums

Toma Sojera portrets Pirmajā izdevumā

Maskavas latviešu 1937. gada izdevuma vāks un titullapa Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā

VEcordia ir Valda Egles elektroniska literāra dienasgrāmata, kurā viņš ir citējis arī daudzus citu autoru tekstus. Vekordija dibināta 2006.gada 30.jūlijā un sākotnēji sastāvēja no lineāri numurētiem sējumiem, katrs apmēram 250 lappušu apjomā A4 formātā, taču vēlāk par galveno izdevuma eksistences formu kļuva «izvilkumi». Vekordijas izvilkums ir fails, kurā atkārtots viena vai vairāku Vekordijas iecirkņu teksts bez lineāras numerācijas un bez iepriekš uzdota apjoma. Izvilkums parasti reproducē kādu Valda Egles vai cita autora grāmatu vai brošūru. Izvilkuma faila nosaukumā pirmais burts «L» nozīmē, ka grāmatas pamatteksts ir dots latviski, burts «E», ka angļiski, burts «R», ka krieviski, un burts «M», ka jaukts. Burts «S» nozīmē, ka fails ir sagatave, kura vēl tiks stipri modificēta, bet burts «X» apzīmē faksimilus. Dienasgrāmatas VEcordia oriģinālos un izvilkumu failus Jums **ir tiesības** kopēt, pārsūtīt pa e-pastu, ievietot WWW serveros, izdrukāt un nodot citām personām bez maksas informatīvos, estētiskos vai diskusiju nolūkos. Bet, pamatojoties uz LR un starptautiskajām autortiesībām, **ir aizliegta** šī faila jebkura veida komerciāla izmantošana bez Dienasgrāmatas autora rakstiskas atļaujas, un **ir aizliegts** šos failus jebkurā veidā modificēt. Ja attiecībā uz šeit doto tekstu bez Dienasgrāmatas autora tiesībām darbojas vēl citas autortiesības, Jums jārespektē arī tās.

Šī sējuma izdošanas brīdī (kurš titullapā apzīmēts ar vārdu «Versija:») Vekordijas galvenās pārstāvniecības Internetā bija vietnes: <http://vekordija.blogspot.com/> – latviešu grāmatām; <http://vecordija.blogspot.com/> – krievu grāmatām.

Satura rādītājs

VEcordia	1
Izvilkums L-TOM.....	1
Marks Tvens.....	1
TOMS SOJERS	1
Ievads	2
Marks Tvens. Toma Sojera piedzīvojumi	3
Priekšvārds.....	3
Pirmā nodaļa	3
Otrā nodaļa.....	7
Trešā nodaļa	10
Ceturtnā nodaļa	13
Piektā nodaļa.....	17
Sestā nodaļa	19
Septītā nodaļa.....	25
Astotā nodaļa	28
Devītā nodaļa	30
Desmitā nodaļa.....	33
Vienpadsmitā nodaļa.....	36
Divpadsmitā nodaļa	38
Trīspadsmitā nodaļa	41
Četrpadsmitā nodaļa.....	44
Piecpadsmitā nodaļa.....	47
Sešpadsmitā nodaļa.....	49
Septiņpadsmitā nodaļa	51
Astoņpadsmitā nodaļa	53
Deviņpadsmitā nodaļa.....	54
Divdesmitā nodaļa	58
Divdesmit pirmā nodaļa	59
Divdesmit otrā nodaļa	61
Divdesmit trešā nodaļa.....	64
Divdesmit ceturtnā nodaļa	66
Divdesmit piektā nodaļa.....	69
Divdesmit sestā nodaļa.....	69
Divdesmit septītā nodaļa.....	73

Divdesmit astotā nodaļa.....	76
Divdesmit devītā nodaļa.....	78
Trīsdesmitā nodaļa.....	79
Trīsdesmit pirmā nodaļa.....	83
Trīsdesmit otrā nodaļa.....	86
Trīsdesmit trešā nodaļa.....	90
Trīsdesmit ceturtnā nodaļa.....	91
Trīsdesmit piektā nodaļa.....	96
Trīsdesmit sestā nodaļa.....	97
Noslēgums.....	100
Satura rādītājs.....	102